T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖRSEL OKURYAZARLIK VE EĞİTİM SÜRECİ: YUNANİSTAN'DA İLKOKUL YUNANCA DİL DERSLERİNDE GÖRSELLERİN ROLÜ

FERİDE CHASAN

TEZ DANIŞMANI
DOÇ.DR. İBRAHİM KELAĞA AHMET

EDİRNE 2019

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FERİDE CHASAN tarafından hazırlanan **Görsel Okuryazarlık ve Eğitim Süreci: Yunanistan'da İlkokul Yunanca Dil Derslerinde Görsellerin Rolü** konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 19-6 maddeleri uyarınca **17.09.2019 Salı** günü saat **14:00** 'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin *..Kabul Edilmesine..... **~~OYBİRLİĞİ~~/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	**KANAAT**	**İMZA**
Prof. Dr. Engin BEKSAÇ	Kabul Edilmesine	
Doç.Dr. İbrahim KELAĞA AHMET	Kabul Edilmesine	
Doç.Dr. Nilüfer ERDEM	Reddine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI
DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

03 / 10 / 2019

Feride CHASAN

Tezin Adı: Görsel Okuryazarlık ve Eğitim Süreci: Yunanistan'da İlkokul Yunanca Dil Derslerinde Görsellerin Rolü.

Hazırlayan: Feride CHASAN

ÖZET

Tez çalışmasının ana temasını oluşturan görsel unsurların değerlendirilmesi konusu, son yıllarda tüm dünyayı çepeçevre saran görseller aleminin günlük yaşantımızı ne derece ele aldığını, görsellerin genel olarak insanlığı nasıl etkilediğini incelemeye çalışırken, bunu eğitim hayatının başlangıç yıllarını olusturan ilkokul seviyesindeki çocuklara ne şekilde empoze edildiğini görebilmek için Yunanistan İlkokul Dil Dersi Kitaplarındaki Görsel Unsurlar ve Görsellerin Eğitimdeki Rolü konusu incelenmeye alınmıştır.

Öncelikli olarak görsellerin günlük hayatımızdaki yeri ve etkileri ele alınıp devamında görsellerin eğitimdeki yeri ve önemi konuları geliştirilmiştir. Görsel unsurların Yunanistan İlkokul Dil Dersi Kitaplarındaki varlığı ve görseller aracılığıyla verilmek istenen mesajlar, çocuklar üzerinde görseller yardımıyla yaratılmak istenen etkiler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görsel imgeler, Yunanistan İlkokul Dil Dersi Kitapları, Görsel Okuryazarlık, Disiplinlerarası Eğitim Metodu, İdeolojik ve Pedagojik Yaklaşım

Name of Thesis: Visual Literacy and Education Process: The Role of Images in Primary School Language Courses in Greece

Prepared by: Feride CHASAN

ABSTRACT

The aim of this course is to evaluate the visual elements that constitute the main theme of the dissertation study, to see how the world of visuals that surround the whole world has been dealing with our daily lives and to see how the visuals affect the humanity in general. Visual Elements in Primary School Language Course Books and the Role of Images in Education were examined.

Firstly, the place and the effects of the visuals in our daily life are discussed and the place and importance of the visuals in education have been developed. The presence of visual elements in the Greek Primary School Language Course Books and the messages to be given through the visuals, the effects that were wanted to be created with the help of visuals on children were examined.

Key words: Visual images, Greece Primary School Language Course Books, Visual Literacy, Interdisciplinary Education Method, Ideological and Pedagogical Approach

ÖNSÖZ

Okul, eğitim, öğrenci, öğretmen ve ders denince kitapların aklımıza gelmesi kaçınılmazdır. Okul eğitiminde «Ders Kitapları» en temel eğitim materyali olma özelliği taşır, ayrıca son yıllarda görsellerin tüm hayatımızda oldukça önemli yere sahip olması, görsellerin eğitim sürecine ne gibi katkılar-faydalar sağladığının araştırması ihtiyacını doğurmuştur. Özellikle küçük yaştaki çocukların eğitimi söz konusu olunca, kitaplarda görsellerin bulunması kaçınılmazdır. "Görsel Kültür Yüksek Lisans Programında" öğrenci sıfatımın yanında esas mesleğim nedeniyle bir eğitimci-pedagog olarak da bulunmam, "Görsel Okuryazarlık ve Yunanistan İlkokul Yunanca Dil Derslerinde Görsellerin Rolü" adlı araştırmayı-tezi hazırlamamda önemli bir etken oldu. Tezin amacı, Dil Derslerinde görsellerle çocuklara aktarılmaya çalışılan mesajları incelemek, bu mesajların hangi amaca hizmet etmeye çalıştığını tespit etmeye çalışmak ve en önemlisi de çocuklar üzerindeki etkisini belirleyebilmektir.

Tezin ilk bölümlerini oluşturan kısımlar görsel imgeler ve eğitim konularından başlayarak görsel imgelerin eğitim-öğretimdeki katkısına odaklanmıştır. İlerleyen bölümlerde özellikle Dil Dersi eğitiminde görsellerin rolü ele alınıp, Yunanistan İlkokul Dil Dersi kitaplarında görsellerin rolü incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca ekler kısmında, metin içinde ele alınan dikkat çekici görseller sırasıyla yerşleştirilmiş olup, okuyucuya bir nebze olsun, kitaplarda bulunan görseller hakkında fikir verilmektedir.

Tez çalışması esnasında her araştırmada olduğu gibi birçok zorlukla karşılaştım ve oldukça uzun bir süreçten sonra tezimi tamamlayabildim. Bu süreçte özellikle manevi destekleri açısından öncelikle aileme, çok yakın birkaç arkadaşıma, beni sürekli cesaretlendiren iş arkadaşlarıma ve de tabii ki Yüksek Lisans Programında bulunan hocalarıma, her türlü desteği esirgemeyen Tez Danışmanım Doç.Dr.İbrahim Kelağa Ahmet hocama müteşekkirim. Destekleyen herkes kendi açısından elinden gelen yardımı yaparak bu zorlu süreç bitmiştir. Bir nebze olsun okullarda kullanılan kitapları daha yakından ve farklı bir bakış açısıyla ayrıntılı inceleme fırsatı bulduğum için mutluyum ve bunun çalışmalarımın devamına da ışık tutacağından eminim.

Feride Chasan

Edirne, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **ii**
ÖNSÖZ ..... **iii**
İÇİNDEKİLER ..... **iv**
KISALTMALAR ..... **vi**
GİRİŞ **1**

I. BÖLÜM **4**
1.1.GÖRSEL İMGELER VE EĞİTİM 4
1.1.1 Görsel İmgelerin Günlük Hayatımızdaki Yeri 4
1.2. GÖRSEL-İŞİTSEL OKURYAZARLIK 9
1.2.1. Görsel Okuryazarlık - Tanım ve Öğretimdeki Uygulaması 9
1.2.2. Öğrenme Sürecinde Görsel İmgeler 13
1.2.3.Görsel İmgelerin Çocuklar Üzerindeki Etkisi 15
1.2.4. Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Resimlendirmenin Önemi 18

II.BÖLÜM **26**
2.1. BİR ÖĞRETİM ARACI OLARAK GÖRSEL İMGELER 26
2.1.1. Görsel İmgeleri Değerlendirme Kriteri Olarak, Görsellerde İdeolojik ve Pedagojik İçerik 26
2.1.2. Görsel İmgelerin Çeşitleri 29
2.1.3. Eğitim Öğretim Sürecinde Görsellerin Rolü 29
2.2. GÖRSELLER VE DİL DERSİ EĞİTİMİ 37
2.2.1. Dil Dersi Eğitiminde, Görsellerin Eğitim Amacına Erişimindeki Rolü 37
2.2.2. Metnin Anlaşılmasına Görsellerin Katkısı 38
2.2.3. Sözlü ve Yazılı İfade Geliştirilmesinde İletişim Modülleri Oluşturma 39
2.2.4. Kavramsal ve Grafik Görüntüler/Resimler 42

III.BÖLÜM 43

3.1. DİL DERSLERİ MÜFREDAT PROGRAMINDA, GÖRSEL İMGELERİN EĞİTİM-ÖĞRETİM SÜRECİNE KATKILARI 43

3.2.DİSİPLİNLERARASI ORTAK EĞİTİM MÜFREDATLARI ÇERÇEVESİNDE ÇOKLU OKURYAZARLIK VE GÖRSEL OKURYAZARLIK KAVRAMLARI . 44

3.3. İLKOKUL YENİ YUNAN DİLİ DERSİNİN MÜFREDAT PROGRAMINDA GÖRSEL İMGENİN ROLÜ 48

3.3.1. Birinci Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler 49

3.3.2. İkinci Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler 56

3.3.3. Üçüncü Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler 66

3.3.4. Dördüncü Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler 74

3.3.5. Beşinci Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler 81

3.3.6. Altıncı Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler 86

SONUÇ 89

KAYNAKÇA 94

KISALTMALAR

A.P.S. : Analytika Programmata Spoudon (Analitik Eğitim Müfredat Programları)

Bkz. : Bakınız

Ekd. : Ekdoseis (Yayınevi)

Epim. : Epimeleia (Düzenleyen)

M.Ö. : Milattan önce

M.S. : Milattan sonra

Mtfrs.: Metafrasi(çeviri-çeviren)

S. : Sayfa

Vb. : Ve benzeri

Vd.: Ve diğerleri

GİRİŞ

GÖRSEL UNSURLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezin ana konusu olan ‘dil dersi kitaplarında görsel unsurların değerlendirilmesi’, öğrencinin elindeki pusulada bulunan görsellerin işlevlerinin belirlenebilmesi açısından, analizinin yapılması gereken oldukça önemli konular arasında yer almaktadır. Dil dersi kitapları sadece okuma-yazma öğretmeye yönelik eğitim materyali değildir. Öğrenciye düşünmeyi, bilgi toplama ve değerlendirmeyi, doğru düşünce ve doğru bilgiye nasıl ulaşılabileceğini, edinilen bilginin nasıl kullanılacağını göstermektedir. Böylece dil dersi kitapları, diğer alanlar-dersler için de adeta bir pusula görevi üstlenmektedir.

Yunanistan’da Yunanca dil derslerinde kullanılan kitapların, görsellere nasıl ve ne derece yer verildiğinin analizi, tezin tamamlayıcı konusunu oluşturmaktadır.

Kitaplarda yer alan görseller gelişigüzel yerleştirilmemiştir. Belirli bir amaca hizmet etmek için oldukça doğru ve yerinde kullanılmış olmaları, eğitim sürecine en faydalı katkıyı sağlayacaktır.

Görsel unsurlar, işlenilen konunun daha kolay anlaşılabilmesini sağlamak amacıyla resim, grafik,şema, fotoğraf,plan, harita v.b. gibi çeşitli gruplarda kitaplarda yer almaktadır. Görsellerin açıklayıcı, yönlendirici, tamamlayıcı veya nadiren de olsa, dekoratif amaçlı kullanımı, öğrenme ve öğretme sürecini daha canlı, ilgi çekici ve aktif hale getirebilme yönünden, kitapların en az metinler kadar değerli ve önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Yunanca dil dersi kitaplarında çeşitli metin gruplarına rastlanmakta ve bu metinleri zenginleştiren görsel unsurlar olarak da resim, grafik, şekil, şema, fotoğraf, plan, harita, karikatür gibi görsel unsurlar yer almaktadır.

Dil Dersi Kitaplarındaki Metin Grupları:

- **Bilgilendirici Metinler:** Bir olguyu ya da düşünceyi açıklayan, daha iyi anlaşılmasını sağlayan metinlerdir.
- **Öyküleyici Metinler:** Bir olayı merkez alan ve olay etrafında gelişen metinlerdir. Kişilik ve dil gelişimine katkı sağlar. Okuyucunun kahraman veya

kahramanlarla bağ kurmasını sağlayarak, öyküden dolaylı olarak ders cıkarmayı amaçlayan metinlerdir.

- **Şiirler:** Duygularla sesleri bir araya getiren etkileyici yazılımlardır. Türüne göre okuyucusuna bilgi aktarmaktadır. [1]

Dil Dersi Kitaplarındaki Görsel Materyal Grupları:

- **Açıklayıcı Görseller:** Metnin içeriği ile doğrudan bağlantılı, okuyucunun hayal gücünü kullanmasına yer bırakmayan, konuyu direkt olduğu gibi açıklayan görsellerdir.
- **Yönlendirici Görseller:** Metin içeriğini destekleyerek, okuyucunun hayal gücüyle sonuca veya bilgiye ulaşmasını hedefleyen, düşünce gücünü geliştirmeyi amaçlayan görsellerdir.
- **Tamamlayıcı Görseller:** Metnin amacının görsellerle pekiştirilerek ortaya çıkartılmasına çalışan, düşünce gücüyle doğru bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığı konularda kullanılan görsellerdir.
- **Dekoratif Görseller:** Sayfa düzeninde hoş ve güzel alan yaratmak, ilgiyi canlı tutabilmek veya dikkat çekmek amaçlı kullanılan görsellerdir. (Gavriilidou vd, 2009, 1-53)

Dil dersi kitaplarında görsellerin içeriğinin ve işlevinin yanı sıra zenginliği de önemlidir. Özellikle küçük yaştaki çocukların dikkatini çekip, konuya konsantre olabilmeleri ve ilgiyi canlı tutabilmek adına görsellerin rolü cok büyüktür. Ana sınıfından ilkokula geçiş aşaması olan, okuma-yazma-düşünme serüveninin ilk zamanlarında bulunan birinci sınıf öğrencilerinin, ilk ders kitaplarıyla tanışmaları, onlarla kaynaşmaları ve onları sevip sahiplenebilmeleri önemli bir süreçtir. Öğrenciler ana sınıfında görsellerle iç içe bir dünyadan geldikleri için, ilkokulda da onları bekleyen çalışmaların, faaliyetlerin ve ders içi aktivitelerin görsellerle zenginleştirilmiş olması kaçınılmaz bir durumdur. Öyle ki, anaokulunda bulunan kitaplar, kullanılan aktivite araç-gereçleri, oyun köşeleri, bilgi-bilim-deney alanları görsel materyallerle doludur.

[1] Zoi Gavriilidou, Maria Sfiroera, Loukia Beze, (2009): *Vivlio Daskalou-Methodologikes Odigies*, O.E.D.V., Athina: s. 1-53.

Çocukların hayal dünyalarını geliştirebilmeleri, öğrendikleri bilgileri pekiştirebilmeleri ve akılda kalıcı olabilmesi açısından görsellerin zenginliği kaçınılmaz bir gereksinimdir.

Birinci sınıfa yeni başlayan öğrenci, anasınıfından alışık olduğu gibi burada da görsellerle öğrenme hayatına devam edeceği beklentisi içerisindedir. Öğrencinin bu beklentisini boşa çıkartarak onu hayal kırıklığına uğratıp, okuma-yazma faaliyetlerine görsellere yer vermeden veya başka bir ifadeyle, görsellerden yardım almadan doğrudan giriş yapmak mümkün değildir. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak, ders kitapları dikkatli bir şekilde her seviyede öğrenciye hitap edebilecek, ilgisini çekebilecek ve eğitim-öğretim hayatında başarıyı yakalayabilecek unsurlarla donatılıp hazırlanmaktadır.

Yunanistan'da altı (6) yıl olan ilkokul süresince okutulan Yunanca dil dersi kitapları, birinci sınıfta iki(2) ciltten oluşurken diğer sınıflarda üçer (3) ciltten, toplamda onyedi (17) ciltten oluşmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde her sınıfta kullanılan kitapların genel içeriği ve varolan görsellerin zenginliğiyle, öğrencilere aktarılmak istenen mesajlar analiz edilmeye çalışılacaktır.

I.BÖLÜM

1.1.GÖRSEL İMGELER VE EĞİTİM

1.1.1 Görsel İmgelerin Günlük Hayatımızdaki Yeri

Görsel imgeler teknolojik, kültürel ve ekonomik gelişimin birer ürünüdür (Pleios, 2001) [2]. Görsel imgeler, günümüz toplumunda aynı zamanda hem teknolojik nesne (teknikler, malzemeler), hem kültürel nesne (onu üreten toplumun özel görüşlerini ve değerlerini ifade etmektedirler) hem de ticari üründür (kazanç yasasına itaat etmektedirler) (Vrizas, 2005:429)[3]. Kress'e göre (1998)[4] görsel imgelerin önemli iletişim aracı olarak yücelmesinin nedeni çok kültürlü toplumların oluşması, ekonomik değişiklikler ve özellikle iletişimin beraberinde getirdiği değişikliklerle birlikte günümüz teknolojisinin gelişimi ve yaygınlaşması ile ilgilidir.

Batı tarzı toplumlarda, çocuklar ve yetişkinler günlük zamanlarının çok büyük bir bölümünü televizyon ekranı, internette gezinme, basılı ve televizyon reklamlarının görselleri ve her türlü optik gösterim karşısında harcamaktadırlar. Görsel imgenin kamu iletişimi olmasından dolayı, konuşma, pek çok kez bir kenara itilmektedir. Teknolojinin hızlı gelişiminin sonucu olan bilginin görselleştirilmesi, bilgilerin, anlamların, düşüncelerin, mesajların görsel tasvirini kapsamaktadır (Milonakou-Keke 2005:559)[5]. Berger şöyle yazar (2014)[6] : *«Tarihteki hiç bir toplum türünde böyle bir görsel imge toplanması, böyle bir görsel mesaj yoğunluğu var olmamıştır. İnsan bu mesajları hatırlayabilir veya unutabilir fakat kısa bir süre içinde bunları kabul eder ve bir saniye için zihin veya beklenti aracılığıyla hayal gücünü harekete geçirmektedirler.(...) Daha yeni yeni tüm etkisini kavramakta olduğumuz bu görsel imgelerin, bize hitap etmesine şimdi artık o kadar alışkınız ki! »*

---

[2] Georgios Pleios, (2001): *O Logos tis eikonas,* Papazisis, Athina: s.42-56.
[3] Konstantinos Vrizas, (2005): "Ta paidia tis eikonas", sto O. Konstantinidou - Semoglou, (epim.). *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki: s.427-438.
[4] Gunther Kress, & Theo Van Leeuwen (1998): "*Front Pages: (The Critical) Analysis of Newspaper Layout*", In Bell, A. & P. Garret (eds.). Approaches to Media Discourse,. Blackwell Publishers, Oxford: s.186–219.
[5] İro Mylonakou –Keke,(2005): "Taksıdeyontas mesa stin eikona", sto Konstandinidou O.-Semoglou (epim.). *Eikona kai Paidi*,. Thessaloniki: s.557-568.
[6] John Berger, (2014): *Görme Biçimleri*, çev. Yurdanur Salman, Metis Yayınları, İstanbul: s.129-130.

(s. 129-130). Şehirde yaşayan bir vatandaş, günlük hayatında sözün görsel imgeye boyun eğdiği çok sayıda görsel işitsel mesajla karşı karşıya gelmektedir (reklam panoları, siyasi reklamlar, trafikteki yol işaretleri, mağaza tabelaları, broşürler, v.d.). Bu görsel imgeler *«düşük bilgi yüklü fakat yüksek iletişimsel sıklık ve menzilli»* olarak nitelendirilmektedir (Kress 1998:165). Elektronik iletişim, basılı iletişimin şimdiye kadar olan ayrıcalıklı konumunu önemli derecede kısıtlamaya ve onun yerine geçmeye eğilimlidir. Gerek ebat açısından gerekse anlamlandırmada kelimelerin kullanımı kısıtlanmaktadır. Örnek vermek gerekirse, eski, fakat çok gerilere gitmeyen, gazetelerin ilk sayfalarıyla günümüz gazetelerinin ilk sayfaları arasında yapılan bir karşılaştırmada ilk dikkat çeken nokta sözün bir kenara çekilmesi ve görsel yazılı önyargıların hakim olması gerçeğidir. Bu da görsel imgeler ve yazılı dil arasındaki değişikliği ortaya çıkarmaktadır (ana sayfanın oluşturduğu alanda, metinleri yok sayacak derece hakim olan pek çok fotoğraf, iri harflerle görselleştirilmiş başlıklar, çoğu zaman resimlerin açıklayıcı altyazıları olarak işlev gören az sayıda harften oluşan metinler ve olayların görsel "oyunlarla" canlandırımı dikkat çekmektedir).

Mesaj aktarımının teknikleri tarafsız değildir, tıpkı mesajların da tarafsız olmadığı gibi. Çünkü dizgesiz mesaj yoktur, dizgeler çeşitlidir ve hızlı gelişim gösterirler. İletişim Aracı, McLuhan'ın arzu ettiği gibi mesajla özdeşleşmez fakat onu belirler (Vrizas, 1990). Peki, bu nasıl açıklanabilir? Her bir aracın kendi olanakları ve özellikleri vardır, her iletişim aracı kendi kullanımında ona özgü kısıtlamalar koymaktadır ve bu da olayları görmemiz için özel bir yöntemdir, algı ve düşünce şeklimizi de etkilemektedir. Bu sayede, değişik araçlarla aktarılan aynı içerik her bir durumda farklı boyut kazanmakta ve farklı etkilere yol açmaktadır. Gazetenin basılı sayfasıyla televizyonun görseli aynı değildir. Sözün hüküm sürdüğü **basılı iletişim**, ayrıntılı dikkate, tekrar edilebilen okumaya ve değerlendirme işlemine olanak sağlamaktadır. Soyut ve karmaşık kavramların ifade ve aktarımında daha büyük olanaklara sahiptir. Soyutluğu, mantıklı sürekliliği, yorumsal işlemi, rasyonalist düşünceyi gözetmektedir (Eco, 1992)[7]. Metni oluşturan yazar, aktif

[7] Umberto Eco,. (1992): *İ simeiologia stin kathimerini zoi*, mtfr. A. Tsopanoglou, Malliaris - Paideia , Thessaloniki: s. 52-65.

olarak katılmaya, zihninde tasarlamış olduğu bir dizi taslakları harekete geçirmeye, tecrübe ve deneyimlerini kullanmaya ve kendinden bir şeyler katmaya davet edilen okuyucunun çeşitli yorumlamalarına/bakış açılarına güvenir. Kelimeler gerçek ve özne arasında arabuluculuk etmektedirler. Özneyle tasvir edilen olay arasında bir mesafe vardır. Yazar kelimelerle betimleme yapar ve olayları şifreler. Okuyucunun metnin şifresini çözebilmesi ve tek başına olayı yeniden biçimlendirebilmesi için düşünsel yeteneklerini ve de hayal gücünü harekete geçirmesi ve kullanması gerekir. Okuyucu metni deşifre etmek ve değerlendirmek için gerekli tüm zamana sahiptir. Bir sayfada durabilir, düşünebilir, önceki sayfalara geri dönebilir, metni istediği yerde ve istediği zamanda kendi belirlediği bir ritme göre okuyabilir. Aksine, **görsel** (ve işitsel) **iletişim** sözlü, sesli ve görsel mesajların bir oyunundan oluşan karmaşık bir iletişim fenomenidir. Sözlü ve sesli mesajlar resimlerin kodlama ve kodu çözme işlevini belirlemekte ve bunlardan etkilenmekte olsa da kendi bağımsız dizgelerine dayanmaktadırlar. Görsel imge doğrudanlık ve gerçekçilik hissi verir, duyguları harekete geçirir. Animasyon şeklinde sunulan görsel mesaj özerktir, kendine özgü özellikleri vardır ve gerçeğin kavranışı ve kaydedilmesi bakımından yeni metodlar kabul ettirmektedir (Mpasantis, 1988)[8].

Eğlence de görsel nitelik kazanmıştır ve buna en karakteristik örnek radyonun eğlence aracı olarak artık bir kenara kaldırılmasıdır. Bununla birlikte, eğlenme çeşitleri de izlenmede tükenmektedir, çünkü 'kanape gerçeği' olarak adlandırılan görsel gerçekliği oluşturma teknik araçları, günümüz insanını olaylar yaratan ve grup içerisinde eğlenme koşullarını biçimlendiren aktif katılımcı varlıktan, benzeyerek katıldığı görselleştirilmiş olayların izleyicisine dönüştürmüştür.

Görsel imge gerçekçi ve akla yatkın gibi görünse de, aslında keyfi bir "gerçek üstü" oluşturarak, şeklini değiştirdiği fakat yine de çekici ve anlaşılır olan gerçeğin sadece bir kaç yönünü göstermektedir. Biribirine benzerlik gösteren görsel imgeler gerçeğin kuklasını oluşturmazlar fakat onun yapımıdırlar (Vrizas, 2005:430). Bu benzeşen gerçeklik keyfi değildir fakat onu üreten toplumun kültürünün

[8] Diamantis Mpasantis, (1988): " *To sistima epikoinonias sto pagkosmio chorio*", afieroma: Mesa Mazikis Epikoinonias, Diavazo, Sayı 194, ekd. Gnosi, Athina: s.16-29.

ürünüdür, bu Eco'nun *«kültürel bağ'ıdır»*(1978). Gerçekliğin görsel imgeler aracılığıyla inşası, dil ve görsel yansıtma ile sentez barındıran yaratıcı bir süreç oluşturmaktadır. Çeşitli deyimsel dizgeler, *«okuyucuyu (seyirciyi) alışılmış dizgelerin ve beklentilerin yeniden eleştirel yöntemle bilincine varmaya, bu alışılmış izleme yöntemlerini ihlal etmeye veya çiğnemeye ve bu şekilde yeni anlayış dizgeleri öğretmeye zorlayarak»* dönüştürülmekte ve yeniden oluşturulmaktadırlar (Eagleton, 1989:127)[9]. Yapının patolojik biçiminde, görsel betimleme, vatandaşı iletişimsel sürece ve kendine özgü bir tercihler toplumu tanzimine doğru, fikirleri ve çıkarlarıyla uyumlu bir yöne el altından yönlendirmeye ve hükmedenin (siyasi iktidar, gazete ve elektronik araç sahipleri, sinema filmi yapımcıları v.d.) arzulamasıyla ticari ürüne dönüştürmektedir (Stathopoulos, 1996:11-12)[10]. Türlü biçimleri olan teknolojik nitelik kazanmış görsel imgelerin çoğalması ve kitlesel olarak yayılması, seyirciyi/özneyi ortadan kaldırma ve onu gösterenin çekici biçimde göründüğü fakat gösterilenin güçsüzleştirildiği (anlam eksikliği), üretilmiş gerçekliğin yerine geçirme eğilimine girmektedir.[11] Görselleştirilmiş olaylar, toplumsal ve ideolojik niteliklerinden dolayı, kolay hazmedilir fakat tehlike arzetmemeleri için arındırılmıştır.

Görsel imge yağmuru günümüz insanının sadece sözle olan ilişkisini değil fakat estetikle olan ilişkisini de deforme etmiştir. *«Tarihte ilk defa, sanat resimleri gelip geçici, her yerde hazır ve nazır, cisimsiz, kullanılabilir, değersiz, serbest oldular. Bir dilin etrafımızı kuşattığı gibi bizi kuşatıyorlar. Yaşamın temel akışına girdiler (...) Geçmişin sanatı bir zamanlar olduğu gibi yok artık. Özgünlüğü kayboldu. Yerinde bir resimler dili var»* (Berger, 2014:32-33). Görsel ifade biçimleri, bilinen geleneksel güzel sanatlar alanından uzaklaşmaktadırlar (televizyon ürünlerinin tüketilmesi-dizi filmler, sinema filmlerinin aleyhine video filmleri). Bu konuyu iyimser yorumlamak gerekirse, yeni ifade biçimleri de meydana çıkmaktadır

---

[9] Terry Eagleton, (1989): *Eisagogi sti theoria tis logotechnias*, mtfr. Dimitris Tziovas, Odisseas, Athina: s. 48-56.

[10] Michalis Stathopoulos, (1996): "*Prologo*s", *sto İ kataskeyi tis pragmatikotitas kai ta Mesa Mazikis Enimerosis* (Praktika Diethnous Synedriou tou tmimatos Epikoinonias kai Meson Mazikis Enimerosis tou Ethnikou kaı Kapodistriakou Panepistimiıou Athinon),ekd. Aleksandria, Athina: s. 11-14.

[11]Aşırı ve üretilmiş bilginin sonucu olan ve özellikle kitle iletişim araçlarının görsel imgeleri aracılığıyla meydana gelen anlam kaybı, bilgi nakletmeyen fakat sadece kendisine havale eden özüne dönük resim kavramına yol açmıştır (Semoglou, 2001:270).

(bilgisayarın olanaklarını kullanarak sinema filmleri oluşturmak, video sanatı, v.d.). Özellikle genç insanların görsel eğlenmeye dönüşü, örnek vermek gerekirse sinema filmi izleme ve zevk alma, zorunlu olarak görsel iletişim konusunda bilinçlenmeye eşlik etmemektedir. Onların estetik anlayışlarına katkı sağlamamaktadır ve tabi ki görsel çerçevedeki yaratıcı imkânlarının iyileşmesine yol açmamaktadır.

Görsel imge kültürü, günümüz okulunun, Pleios'a (2005:282) göre «olgun modernliğin» ve eğitim pratiğinde «postmodern» bir organize modele doğru yönelen okulun uygulamalarıyla çatışmaktadır. Bu çatışma şu sonuçları doğurur: ilk olarak bilgi kavramının içeriği değişmektedir. Keza öğrenciler teknolojik ve basit görsel imgelerin karışımından deneyim biriktirirler ve çok erken yaşlardan itibaren büyük bir bilgi kitlesini ellerinin altında barındırırlar. İkinci olarak bilginin, doğru kavramının ve eğitim bilgisinin tarafsızlığının tek düzeliğine şüpheyle bakılmaktadır ve bu fikre dönüşerek aynı zamanda eğitimcinin egemen rolü de kuşkulu hale gelmektedir (Pleios, 2005: 291-297). Eğitim bilgisi de tüketilecek ürün niteliği kazanır. Örnek vermek gerekirse okul kitaplarının yazımında moda ve hâkim olan değerler göz önünde bulundurulur. Okulun kurumsal dokusunda da seçme hakkının genişlemesiyle, işletme yönetimine yönelişle ve tüketici kültürlü çevrelerin biçimlendirmesiyle yapılan değişiklikler ortaya çıkmaktadır (Pleios, 2005:298-299).

Yukarıdaki çerçevede okur yazarlık kavramı genişlemekte ve görsel-işitsel okuryazarlığı kapsamaktadır.

1.2. GÖRSEL-İŞİTSEL OKURYAZARLIK

1.2.1. Görsel Okuryazarlık - Tanım ve Öğretimde Uygulaması

Görsel-işitsel okuryazarlık[12] sadece tüketim (kullanım) ve eleştirel değerlendirme (Kress&Van Leeuwen, 2001)[13] yeteneği değil fakat aynı zamanda görsel kavram oluşturma ve görsel mesajlar üretme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Yukarıdaki tanımlama üç yönde bir rolü kastetmektedir: **seyirci** çocuk (tüketici), **eleştirmen** çocuk ve resim **üreten** çocuk.

Seyirci-çocuk için zevk alma temel arzulamadır. Eğitimci çocukları kütüphaneye (resimle yazılmış kitapların sabit görselliği), kültürel simge alanlarına (müzeler, galeriler), sinema salonlarına (sinema filmleri), bilgisayar ekranına götürerek veya sınıfta resimler göstererek çocuklara görsel imgelerden keyif almaları için fırsatlar sunmaktadır. Yine de, hiçbir şey, sinema salonunun atmosferi veya asıl sanat eseriyle olan temas gibi aracısız deneyimin yerini tutamaz. Bir görsel imgenin hazzının "gizemi" sonuçta yine başka bir oyundan farklı bir şey değildir. Bir oyun eğer anlaşılmaz ise veya aşırı derecede basitse ondan hoşlanmayız. Oyundan duyulan hoşnutluk bazen oyuna hükmettiğimizi bazen de oyun tarafından hükmedildiğimizi hissettiğimizdeki tam da bu diyalektik dengesizliğin içinde bulunmaktadır. Seyircinin eserle olan bu buluşmasında, aralarındaki ilişkide potansiyel olarak her birimizde (çocuklarda da) bulunan iki farklı tutum, *iki seyirci türü* oluşmaktadır. Birinci seyirci *habersiz*, görsel imgeden, onun şeklinden ve içeriği tarafından sürüklenmeye teslim olandır. Olaylara dahil olmakta (ilk özdeşleşme) ve bazen sanatçının bakış açısıyla bazen de eğer varsa görsel imgenin karakterlerinden biriyle (ikincil özdeşleşme) deneyimsel olarak özdeşleşmektedir. İkinci seyirci tipi, daha çok analitik ve daha az duygusal bakış açısına sahip olan *eleştiren* seyircidir. Her resim veya film

[12]Görsel-işitsel teriminin iki bireşimli unsuru, görsel ve işitselin, her biri kendine özgü dizgeleriyle farklı iletişim biçimleri oluştursalar dahi bölünmez olarak ele alınmaktadırlar. Görsel-işitsel ürünlerin çoğunda, özellikle sinema filmleri veya elektronik oyunlar gibi karma gerçeklik resmi olan animasyon barındıranlarda, resim ve ses birlikte varolmaktadır ve kültürel dizgeleri bütün bir toplamda örülmektedir.

[13] Gunther Kress, Theo Van Leeuwen (2001): *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*, Arnold, London: s. 32-47.

izlediğimizde, bu iki seyir türü birlikte varolmakta, birbirini desteklemekte ve bazen birbirleriyle zıtlaşmaktadırlar (Achard, 2006)[14]. Fakat görsel bir imgeden haz alma inkar edilemez şekilde psikoloji bazında da araştırma gerektiren bir durumdur. Çünkü bu haz alma durumu, resimler kelimelerden daha az kontrol edildiği sürece, ilk olarak fışkıran duygulara teslimdir.

Görsel imgelerin izleniminin ardından, çocuklar fikir yağmuru metoduyla kendiliğinden ilk izlenimlerini ifade etmek için serbest bırakılmaktadırlar. Eğitimci tarafından tahtaya yazılan ve daha sonra (görsel imge izleniminin hemen ardından değil) çocukların eseri olan ve işleme tabi tutulacak (kelime haznesi için, anlam için) zengin işlevsel kelime haznesi malzemesi oluşturabilecek olan duygular ve istekler öğrenciler tarafından dile getirilmektedir. Bu kendiliğinden duyguları ifade etme oyununda doğru veya yanlış cevaplar yoktur. Çocuğun görsel imgeyle olan kaçınılmaz (en ilgisiz resimlere karşı dahi olsa) diyaloğu (esasen onu yaratan sanatçıyla olan diyalog) kişisel bir ilişkidir. Her yorum, her gülüş, her ünlem iletişim için bir fırsattır. Çocukları kendi duygularını keşfetmeleri ve kendi fikirlerini inşa etmeleri için yüreklendirmekteyiz. Yaklaşım deneyseldir. Daha önemli olan şey kendiliğindenliğin korunmasıdır. Bu yüzden de sözlerimizi kısıtlamakta ve ilk sözü cesaretlendirerek ve takdir ederek çocuklara vermekteyiz. Sanat, özellikle de sinemadaki animasyon, çocuklarda kendiliğinden bir coşku doğurmaktadır. Ortaya çıkarken bir kurtarıcı olarak işleyen özdeşleşme veya uzaklaşma çocukları duygusal iniş çıkışlara sürüklemektedir.

Görsel imgelerin pasif yaklaşımı,[15] simgelemeden çıkarıma veya bunların anlamlarının keşfine yol açmamaktadır. Görsel imgelerin **eleştirel** yaklaşımı, sanatçının anlatım biçimini görmezlikten gelmeyerek, özellikle **içeriğe** yönelmektedir. Eleştirmen seyirci, her görsel imgenin eşsiz bir sanatçının eşsiz bir eseri olduğundan hareketle farklı yöntemleri tanıyarak, sadece sanatçının ne dediğini değil (betimleme), fakat aynı zamanda içeriği nasıl sergilediğini (yorum) de teşhis etmektedir. Öğrenciler, diyaloğun içerisinden ve görsel imgenin anlatım biçiminden

[14]Joris Achard ,(2006*): Dialectiques de l'image*, http://www.surlimage.info/ECRITS/dialectique.html.
[15]Seyicinin pasifliğinin nedeni görsel imgenin nesneyle olan orantılı ilişkisine, yani *«gösteren pasiflik»* oluşturabilecek olan görsel imge ve gerçeğin benzerlik ilişkisine dayanmaktadır (Semoglou, 2001:271).

sadece kolay tanınabilir olan yüzeydeki manaları değil fakat ima edilen manaları da araştıran bir **seyirci topluluğu** oluşturmaktadırlar. Öğrenciler aşamalı olarak ima edilen manaların şifrelerini çözme kabiliyetini elde etmekte ve görsel imgeye çeşitli açılardan yaklaşabilme kapasitesine sahip olmak için uygulamalar katmaktadırlar.[16]Sohbet için uyarılar, yorumlama, fikir alışverişleri ve düşünce uyuşmazlıkları, seçim yapan, önceden karar veren veya vermeyen, zevksizliğe yol açan, abartıya tabi olmayan ve duygusal taklitçiliğe ve özdeşleşmelere sürüklenmeyen bilinçli seyirciyi hedeflemektedir. Elbette, sonuç olarak estetik haz, görsellerin büyüsüne dalış daha önemlidir. Hiç bir eylem, çocuk-seyircinin görsel imgeyle olan kişisel ilişkisine engel olmamaktadır.

Görsel eğitim, büyük sanatçılarla (yönetmenler, ressamlar, heykeltraşlar, fotoğrafçılar, ikona ressamları, v.d.) tanışmakla ve karakteristik eserlere hayat vermekle tükenmemektedir. Çocuklar görsel imgelerin üretim metodlarını ve tekniklerini öğrendikten sonra bizzat kendileri **üretici** olurlar (Theodoridis, 2002)[17]. Görsel dile olan alışkanlık basit pratik kabiliyetler kazanımıyla veya terminolojinin etrafında bilgi kazanımıyla sınırlı değildir. Eğer hedefleme bu noktada tükenirse, görsel eser anlam ve değerlerden yoksun bir şekilde çocuk tarafından "sanat olayı" olarak değil fakat "teknik nesne" olarak kavranacaktır. Teknikler ve anlatım biçimleriyle aşırı ilgilenme veya içeriğin savsaklanması sonucu, çocuk tüketici olarak ve belki de tanımların teorik düzeyinde bir görsel üst dil sahibi olarak kalacaktır. Fakat, araçların teorik ve pratik olarak kullanımı görsel okuryazarlığın önkoşulu değil fakat umulan yararıdır. Buna örnek olarak olgunlaşmamış ilk eser niteliğinde bir sinema filmi, bir yazılı reklam veya fotoğraf anlatısı yapımı gibi doğrudan deneyimlere katılım, görsel anlaşmaların şifrelerinin çözülmesine katkı sağlamaktadır. Çocuk, katılım aracılığıyla görsel imgeyi bir estetik gerçeklik ve sanat

[16]Semoglou'na göre (2001) görsel eğitim üç yönde anlam üretme kabiliyetinde yoğunlaşmalıdır: i) görsel imgelerin gerçekle benzerlik ilişkisinin ispatlanması için görsel dilin öğretimi edebiyat dersine benzemeli ve daha az dil öğretimine benzemelidir. ii) öğretim esnasında her görsel aracın özel niteliklerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. iii) hedef, görsel mesajların sembolik niteliğine karşı öğrencilerin hassasiyet sahibi olmalarını sağlamak ve bu sayede öğrencileri *«yalan gösterenleri gerçek boyutları ile görmeye»* muktedir hale getirmek olmalıdır (s. 272-273).

[17] Menis Theodoridis, (2002): *Gnorimia me tin optikoakoustiki ekfrasi. Protaseis toy Pragrammatos MELINA – Ekpaideysi kai Politismos gia tin kathıerosi tis optikoakoustikis paıdeias sto scholeio*, İ Leschi ton Ekpaideytikon, sayı: 27, s. 33-38.

gibi algılayarak anlamını keşfetmektedir. Aynı zamanda düşünsel yeteneklerine katkı sağlamaktadır (Messaris, 2001)[18]. Çocuğun üretimden uzaklaştırılması, onu sadece üretmenin keyfinden ve anlatımın hazzından değil fakat "paralel bilgiden" de yoksun bırakmaktadır (ör. senaryo yazımıyla söz üretimi, metni görselle yazılmış anlatıya dönüştürerek görsel imge ve sözün ilişkisi).

Öğretim pratiği düzeyinde, görsel-işitsel anlatı faaliyetleri planlamasında iki egemen eğilim geliştirilmiştir (Theodoridis v.d., 1995, Theodoridis, 2002). Birinci eğilime göre, çocuklar, belirli bir takım faaliyetlerin içerisinden, mesajlara karşı eleştirel tutum geliştirmektedirler. Tüketiciden inceleyici-araştırmacılara dönüşmektedirler ve çağdaş araçları tanıyarak hayat hakkında kendi tasdiklerine göre mesajları değerlendirme ve seçme kriterleri kazanmaktadırlar. Bununla birlikte estetik ve kültürel bilinçlerini geliştirmektedirler. Görsel imgeler ve bunların içeriğinin analizi, bir dizi aracın harekete geçirilmesini gerektiren, kişinin eleştirel zihnini keskinleştiren ve onu pek çok sayıda toplumsal ve kültürel hususlarda hasssiyet sahibi yapan karmaşık bir iştir. İkinci eğilim, görsel araçların anlatı anlaşmalarını değerlendirme olanağının, üretimlerindeki müteakip deneyimle gerçekleştirildiğini göstermektedir. Çocuklar kültürel ürünün üretim metodları ve teknikleriyle tanıştıktan sonra görsel-işitsel araçları kullanmakta, bizzat kendileri üretici olmakta, kişisel anlatı kabiliyetleri geliştirmekte, basit görsel-işitsel sunuşlar düzenlemektedir (ör. fotoğraf çekerler, video kaydı gerçekleştirirler, çizgi roman tasarlarlar). Görsel malzeme oluşturma, görsel imgenin dinamik ve interaktif bir şekilde analiz yeteneği ve işleminin hayata geçirilmesidir. Üstelik, bilgi ve kabiliyetlerin yanı sıra, bu yetenek yeni sanatçının değer prototiplerinde kayda değer bir değişikliği de beraberinde getirmektedir, keza *«bir kişi amatör bir film çekerek küçük, gelip geçici, kültürel varlıkları kurtarmakta ve korumaktadır. Gerçekten tarihi harekete geçiren ve en önemli olanı koruyarak, gündelik hayattan gelen bu sıradan görsel imgelerin krallar ve tanınmış kişilerin görüntüleriyle aynı derecede önemli olduğunu ilan etmek gibidir»*(Zimmerman, 1999:291)[19]. Yukarıdaki eğilimler, sadece birbirleriyle çatışmamakta fakat birlikte örülmekte ve birbirlerini

[18] Paul Messaris, (2001): ''*New Literacies in Action'': Visual education,* Reading Online, sayı: 4, s. 7.
[19]Patricia Zimmerman, (1999): ''*Le cinéma en amateur'',* Communications, Seuil: s. 68.

tamamlamaktadırlar. Pek çok durumda görsel-işitsel anlatı faaliyetlerinin, ayrı oldukları durumlarda dahi, tüketim, üretim ve ürünlerin eleştirsel değerini saptamayla alakalı beklentileri barındırmaları karakteristik bir niteliktir.

1.2.2. Öğrenme Sürecinde Görsel İmgeler

Kültürün anlamları ve dizgeleri dil aracılığıyla inşa edilmekte ve anlaşılır hale gelmektedir. Dil, anlam, kimlik, ilişkiler ve etkileşimlerin oluşumu ve yorumlaması için kullanılmaktadır, yani tamamen biçimlendirilmiş olarak kültür diye nitelendirdiğimiz unsurdur. Gerçek, sözün içerisinden geçilerek yorumlanmakta ve anlaşılır hale gelmektedir. Kültürün kendileri vasıtasıyla inşa edildiği dil işlemleri, çeşitli toplumların kültürlerinin incelenmesine yardımcı olmaktadır (dar veya geniş anlamlarıyla) (Egan-Robertson & Bloome, 2001)[20]. Görsel imgelerin günümüz kültüründeki hakimiyeti, söz, yazı ve resim arasında bir diyalog kabul ettirmeye çalışarak, ona başvurmaya bizi zorlamaktadır. Görsel imgeler, bir çocuğun yazabilmek ve kendini ifade edebilmek için elinin altında barındırdığı değişik anlatı biçimlerinin arasındaki "duyguların serbest dolaşımı ve değiş tokuş ağlarına" ilişkindir. Görsel imge, tıpkı diğer metinler gibi kendi rolünü oynayan, kavramaya tabi bir "metindir". Çeşitli iletişim araçlarının hakimiyetini kabul ettiğimizde, görsel imge, artık sadece bir ek değil fakat kişiler arasındaki iletişim değiş tokuşunu inşa ettikleri araç ve gereçlerde değişkenlik sağlayan diğer "dillerden" her biriyle birlikte olan bir yapıdır[21]. Görsel imgede eğitim tüm bilişsel konulara nüfuz etmekte, inceleme konusu ve öğrenme aracı olarak her yerde hazır ve nazır olmak zorundadır. İkili hedefimiz bir yandan sembolizm ve zihinde canlandırım kavramlarını inşa etmek, öte yandan da öğrencilerin elimizden geldiği kadar daha çok dünya tasvir

---

[20] Egan-Robertson, A.&Bloome (2001): ''*Glossa kai Politismos''*, mtfrs: Manto Karali, Metaichmio, Athina: s.85-223.

[21]Pleios'a (2005) göre eğitimde görsel imge dilinin yapı özellikleri *açıklayıcı realizm* (resim realisttir fakat aynı zamanda bir canlandırılanı açıklama işlemine sevk etmektedir). Bilgi ve enformasyonun *estetik yaklaşımı* (öğretim sürecinin estetik hale getirilmesi ve zevk alınan öğrenim), betimlediği nesnenin *değerlendirilmesi* (estetik ve ideolojik kimliğinden dolayı), *somutlaştırma* (bilgi ve enformasyon soyut biçimde değil somut şekilde takdim edilmektedir). *Simgeleme* (her bir nimet elle tutulur hale gelmektedir, tüketicinin ele geçirdiğini düşündüğü soyut ve istenilen değer ve özelliklerin özel sergilemesi), *soyut ve genelin sentezi* (bilgi ve enformasyonun gündelik hayatın somut örneklerinin içinden gösterimi), *yalan yaşanmışlıktır* (bilgi ve enformasyona uzaktan, güvenlik mesafesinden yaklaşım) (s. 208-213).

biçimlerini kavramalarına olanak sağlamaktır (Dimitriadou, 2006: 198, Dimitriadou, 2007: 74)[22].

Çocukların düşük kaliteli görsel-işitsel uyaranlarla günlük bombardımana maruz kalışı ve okuryazarlık eğitimi alanında ilginin okuryazarlık kavramından çoklu okuryazarlık kavramına doğru yer değiştirmesi, daha çok görsel yönelimli bir eğitim sistemi ihtiyacını doğurmuştur. Kültürel unsur ve kitlesel iletişim araçlarının iletişimsel işlevine öncülük sağlayacak ve çocukların sonuç olarak yayınlanan mesajlara karşı (yazılı, görsel veya sesli) eleştirel bakış açısı geliştirmelerine, okul içerisinde dizge ve metodlara uyum sağlamalarını hedefleyecek bir görsel-işitsel eğitim olanağı ihtiyacını zorunlu olarak öne sürmektedir. Konstantinidou-Semoglou (2005: 15), Yunan eğitim sisteminde gelişmelerin teorik seviyede ilk olarak olumlu karşılandığını, fakat pratikte tepkinin pasif kaldığını ve inceleme seviyesinde de faaliyetin olgunlaşmamış ilk eser seviyesinde olduğunu düşünmektedir. Yunan okulunun bilgi konuları bünyesine (derslere) görsel-işitsel okur yazarlık programlarının katılması ana hedefi oluşturmaktadır ve bir sonraki adım da bu programların resmi öğrenim programlarına dahil edilmesi olacaktır (Theodoridis, 2006: 47)[23]. Görsel-işitsel sanatların anlatı kabiliyetleriyle uyum sağlama sadece çocukların karakteristik eserlere yaklaşımı ve onlarla tanışmasını değil (çizgi romanlar, fotoğraflar, kitaplardaki resimler, sinema filmleri, televizyon yayınları, reklamlar, radyo programları, multimedya) fakat çocukların kendi eserlerini üretmeleri için imkanları da kapsamaktadır. Bu çocuk-seyirciden, çocuk-sanatçıya ve daha sonra da çocuk-eleştirmene birbirini izleyen bir geçiştir.

Görsel imge için eğitim ve vatandaş eğitiminin buluşması görsel-işitsel okuryazarlığın içerisinden geçmektedir. *«Kitlesel iletişim araçlarıyla (ve görsel imgelerle) eğitim, iletişimi geliştirmeleri, serbest kılmaları ve demokratikleştirmeleri*

---

[22] Katerina Dimitriadou,(2006): *İ ikona os sigkeimeno tis glossikis didaskalias. 'İ periptosi ton egheiridion tou Programmatos Ekpedeysis Mousoulmanopedon*', sto İ elliniki os deyteri kseni, Praktika Diethnous Sinedriou tis Pedagogikis Scholis tou Panepistimiou Ditikis Makedonias (Florina, Maios 2009), University Studio Press, Thessaloniki: s.198-209 Katerina Dimitriadou,(2007): "*Optikos grammatismos kai glossiki didaskalia: Mia kritiki anagnosi sta nea sholika eghiiridia tis Glossas gia tin A' Dimotikou*", ekd. Sighroni Ekpedeysi, Athina: s.74.

[23] Menis Theodoridis, (2006): ''*Tileorasi kai paidi''*, Ekpaideytiki Koinotita sayı: 78, Athina: s.44-47.

adına bir toplumun vatandaşlarını üretim, dağıtım ve sergileme seviyesine yaratıcı ve eleştirel bir biçimde katılmaları konusunda teşvik etmeyi amaçlayan pedagojik ve pratik bir süreçtir»(Aslanidou, 2005: 457)[24]. Görsel imgelerin gücü ve teknikleri, gerçeğin inşa edilme ve zihinde canlandırım süreci, gerçeklik ve kurgulama arasındaki ayrım, analiz ve şifre çözme metodları, görsel imge dilinin anlatı kabiliyetleri ve yaratıcılığı, estetik boyut, vatandaşların kitle iletişim araçlarına müdahale edebilme olanaklarının bilincine varma, v.d. eğitim ve müzakere konularını oluşturmaktadır (Aslanidou, 2005: 464). Günümüz gerçekliğinde, küçük izleyici ve yarının yetişkininin bakışı resimlere doymuş fakat eğitimsizdir. Yarının aktif vatandaşının eğitimi, ayırt edebilecek, önem sırasına koyabilecek ve yön verebilecek bir eleştirel düşünce gelişimini önkoşul olarak talep etmektedir. Küçük okul yaşlarından itibaren "bakış" eğitimi, çocukta sanat eseriyle alakalı yeni, olumlu tutumlar oluşturabilecek ve hatta belki topluma karşı da değişik bir tutum oluşturmasına yardımcı olabilecektir.

1.2.3.Görsel İmgelerin Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Yeni nesiller, bakış nesilleri ve günümüz çocukları da görsel imge çocukları olarak görsel imge kültürünün içerisinde büyüyorlar. Pleios'a (2005) göre basit ve teknolojik görsel imge özellikleri, kişilerin düşünce ve davranış biçimlerini etkilemekte ve okulun işleyişini belirlemektedir. Bu özellikler şöyle sıralanmıştır: i) açıklamalı realizm (bilginin fikre dönüşmesi ve gerçeklik hakkında yorum ve bilgiye estetik yaklaşım, haz alma). ii) somutlaştırma (enformasyon ve bilgi soyut şekilde değil fakat somut bir deneysel nesneyle sunulmaktadır, örneğin okul el kitaplarındaki resimler). iii) simgeleme (nimetlerin, hizmetlerin, değerlerin ve özelliklerin tüketici için somut ve kolay hazmedilir nimetlere dönüşmesi, örneğin çevre eğitimi). iv) somut ve genelin sentezi (bilgi, somut olaylar-örnekler içerisinden sunulmakta-takdim edilmektedir ve buna sonuç olarak dünyanın genelleştirme ve tümüyle incelenmesi güçlüğünün ortaya çıkması, örneğin televizyon haberlerinde güncel olayların kısa süreli sunulma biçimi). v) homojen sosyal çevrelere alma (bilgiye,

[24] Sofia Aslanidou, (2005): ''*Ekpedeyontas ton tiletheati apo tin tileorasi: İ meleti mias tileoptikis ekpombis''*, sto O. Konstandinidou – Semoglou (epim.) İkona kai Paıdi, Thessaloniki: s. 455-463.

grup içerisinde biçimlendirilen kriterlerle yaklaşılmaktadır, örneğin görsel imgenin etkisiyle aile) (s. 507-512).

Görsel imgeler kültürün gösterenlerini oluşturmaktadır keza sosyal değer ve algıları nakletmektedirler. Aynı zamanda anlam üretme sosyal alanları oluşturmaktadırlar (Dimitriadou, 2006:198). Sosyal deneyimleri ve kültürel değerleri canlandırarak, kişisel evreni kavrama, yorumlama ve değerlendirme biçimleri için imkanlar sunmaktadırlar. *«Görsel imge, olayları görmemiz için yeni biçimler, gerçeğin yeni algılarını kabul ettirmektedir: görülebilirin açılarını genişletmekte, gerçekliğin görünmeyen yönlerini açığa çıkarmakta, dar yerel çerçevelerden öte yeni ufuklar açmakta, farklı kültürel çevreleri bir araya getirmektedir»* (Vrizas, 2005: 436). Figüratif uyarılar çocuklara gerçeği müzakere edebilmelerinde belki de deneyimlerinden veya bizzat gerçekliğin kendisini yaşamaktan daha fazla yardımcı olmaktadır (Asonitis, 2001: 19)[25].

Görsel imgeler, barındırdıkları simgelemelerle, resmin içerisine giren, orada yürüyen ve onunla birlikte seyahat eden çocuğun fantastik dünyasını uyarmaktadır. *«Baktığımız resim ve bize bakan resim arasında, canlandırdığıyla resmin ilişkisinin gerçekliği değil fakat özellikle onunla olan ilişkilerimizdeki gerçeklik üzerine kurulu bir diyalog ve bir iletişim gelişmektedir»* (Anagnostopoulou, 2005: 111)[26]. Resim, ifade dışı unsurları harekete geçirmekte, duygu, hayal gücü ve coşkuyu yükseltmektedir. Çocukların resimlendirilmiş etkinlikleri tercih etmesi, onlara, anlam üretmedeki katılımcı eylemin ve kendi dünyalarını inşa etmenin bilgi ve keyfini sunmaktadır.

Görsel imge- çocuk ilişkisi bir etkileşim ilişkisidir. Çocuk, görsel imge evreninden unsurları ödünç almakta, kendi gündelik hayatının ihtiyaçlarına göre bunları uydurmakta ve bunları bünyesine katmakta, kullanmakta, davranış oluşturmakta, zaten var olan deneyimlerine yenilerini eklemektedir. Görsel imge ve

[25] Polideykis Asonitis, (2001): *İ ikonografisi sto vivlio pedikis logotehnias*, Katsantonis , Athina: s.15-19.
[26] Diamanti Anagnostopoulou, (2005): Lekteikes kai eikonıkes parastaseis tou gynaikeiou kai tou mitrikou stoicheiou se eikonografimenes afigiseis gia paidia, sto Konstantinidou-Semoglou, O. (epim.), *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki: s. 109-118.

isteklerini gerçekleştirebilmek, gerçekte yaşayamadığı her şeyi yaşamak ve kahramanlarla özdeşleşmek için hayal dünyasına başvuran çocuğun bilinçten yoksun dünyası arasında çok yakın bir ilişki vardır. Görsel imge, aracılı bir deneyim, canlı deneyimle diyalog biçiminde bir ilişki olarak nitelendirilebilir. Tıpkı dil metninde olduğu gibi, anlam, görsel imge ve çocuk-seyirci arasındaki diyalogtan üretilmekte ve müzakere unsuru olmaktadır (Vrizas, 2005: 435- 436). Görsel imgeyi okuma, çocuğa soyut becerileri bünyesine katmasına yol açan işlemleri oluşturan, şekille içeriği, gösterenle gösterileni (Giannikopoulou, 1995: 126)[27] bağdaştırmada yardımcı olmaktadır.

Her bir resme baktığımızda hepimiz aynı şeyleri görmeyiz (Milonakou-Keke, 2005: 561). Görsel algıyı etkileyen faktörler sabit veya uzun süreli (kişilik, öğrenme stili, cinsiyet, meslek, yaş, değerler, tutumlar, güdüler, dini inançlar, sosyo-ekonomik konum, kültürel temel, eğitim) ve geçicidir (duygusal haller, maksatlar, güdüler ve beklentiler). Çocuklarda görsel algı işleyişleri, inceleme ve araştırma konularını oluşturmaktadır örneğin hangi yaşta görsel imgeyle gerçekliği ayırt edebilirler, görsel imgeyi okumada hangi yöntemlerle beceri geliştirirler, okuma ve şifreleri çözebilme yeteneği hangi etkenlere bağlıdır sorularına yanıtlar aranmaktadır. Konstantinidou- Semoglou ve Theodorakopoulou (2005)[28] çocuk kitabında görsel imgenin varlığının gerekli olduğunu savunmaktadırlar. Çünkü çocuklar, somutu anlamla yeniden biçimlendirme kabiliyeti olmaksızın ve çerçeveden arındırma yeteneğini yeterli düzeyde geliştiremedikleri için, dil dışı gerçeklikle sıkı bir bağ içerisinde kalmakta ve gerçeklik ile türetim resminden bilgiler edinmektedirler. Bununla birlikte, bilinmeyen kelimeler edinme sürecinin incelenmesi için sözlü ve görsel mesajlara (animasyon) maruz kalan anaokulu ve anaokulu öncesi yaştaki çocukların özne olduğu bir araştırmada, şunlar saptanmıştır: *«Bir yandan sözlü uyarıda, bilinmez gösterenin oluşturduğu anlam boşluğunu kaplamak adına harekete geçmekte, öte yandan ise görselde çoğunlukla görsel enformasyonla yetinmektedir ve bunun sonucunda göstereni hiç duymaz gibi- gösterenle bunun arasında bağlantı*

[27] Aggeliki Giannikopoulou, (1995): *Kritiria epitihimenis ikonografisis pedikon vivlion*, Diadromes, sayı: 3, s. 25-32.
[28] Ourania Konstantinidou-Semoglou&Maria Theodoropoulou ,(2005): '*Optiko,lektiko erethisma kai agnosti leksi'*, sto Konstantinidou-Semoglou O (epim.), Eikona kai Paidi, Thessaloniki: s. 37-50.

kurmaya teşebbüs etmemektedir» (s. 48). Elbette, görsel imge, çocukların hayal gücünü geliştirmekte fakat çıkmaza da sokmaktadır. Estetik boyuta sahiptir veya barındırdığı aşırı duygusal yükle zevksizlik sınırlarına ulaşır. İfade ve iletişim aracıdır ve soyutlamaya yol açar. Sonuç olarak, görsel imge eğitimi üçlü yöndedir: öğretim sürecinde pedagojik değerlendirme, kullandıkları dizgede kullanıcılara okur yazarlık edindirme ve ima edilen sosyal anlaşmaların keşfedilmesi.

1.2.4. Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Resimlendirmenin Önemi

Görsel imgeler, öğrenim olanakları sunarak, hem geçmiş hem de şimdiki zaman hakkında bilgiler vermekte ve evreni açıklamaktadır. Bununla birlikte, tüm çocuk-kitap ilişkisine hakim olan başlıca hedef, haz almadır. Kress G. ,(2005)[29] çocuğun resimlendirilmiş kitaplarla olan temasında üç hedef ayırt etmektedir: çocuğun memnuniyet duyması, sosyal davranışını etkileyebilecek olan deneyimler öğrenmesi ve biriktirmesi (s. 31). Spink'in (1990)[30] "resimler küçük okuyucuya ne katkı sağlar" sorusuna verdiği cevap şudur: i) bilgi kitaplarında yer alan bir tarihi veya enformasyonu güçlendirirler, ii) okuyucuya daha detaylı kavrayış için ekstra bir olanak daha sağlayarak metinle birlikte aynı bilgileri sunarlar, iii) metnin barındırdığı bilgi haznesini genişletirler, iv) kitabı süslerler, v) kitapları müstakbel alıcılarına karşı daha çekici hale getirirler, vi) öğrenen okuyucu, hatta kitabı okumaya başlamada ve devam ettirmede güçlük çekenler için bile motivasyon oluştururlar, vii) okuyucuya zengin görsel deneyimler yaşatarak, kitabın resimlendirilmiş bölümü için değerlendirme ve haz alma duygusunu geliştirmesine yardımcı olurlar (s. 105-106). Doonan (1993)[31], bir kitabın görsel unsurlarının çocuklara sağladığı üç hediyeden-değerden bahsetmektedir: duygusal deneyim (duyulardan haz alma), söz deneyimi (dil gelişimi) ve estetik deneyim (resim sanat eseri olarak) (s. 7-9). Sivropoulou (2003)[32], metinle kıyaslandığı zaman görsel tasvirin okuryazarlığı geliştirdiğini

[29] Gunther Kress,(2005): ''Multimodal discourse and meaning production'', sto Konstantinidou – Semoglou O. (epim.), *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki: s. 7-31.
[30] John Spink, (1990): *Ta paidia os anagnostes*, Kastaniotis ,Athina: s. 105-106.
[31]Jane Doonan, (1993): *Looking at Pictures in Picture Books*, Thimble Press, Misissipi: s.7-9.
[32]Rena Sivropoulou, (2003): *Taksidi ston kosmo ton eikonografimenon mikron istorion. Theoritikes kai didaktikes diastasei'*, Metaichmio, Athina: s. 200-242.

öngörmektedir, keza çocuklar daha geniş ve zenginleştirilmiş bir sözlüğe sahip olurlar, daha iyi okumayı öğrenirler ve yazının kullanımını algılarlar (s. 215).

Çocuğun kitaba olan ilgisi uyanmaktadır. Çünkü resimler, yani görsel imgeler keyif, hoşnutluk ve eğlence kaynağıdır. Çocukların zaman geçtikçe başardıkları, resimlerin gözlemlenmesi, tanınması ve yorumlanması, çocukların zihinsel becerilerinin kullanıldığı düşünsel aktivitelerdir. Görsel imgeler (ve metin) fikir ve ruhsal keyif beyan etmektedir. *«Sosyal yapılar»* ve *«hâkim sosyal uygulamaları»* (Sivropoulou, 2006: 128)[33], hayatta kalma ve sosyal rol konularını temel almaktadır. Ayrıca çocuğun sosyal ilişkilerini, problemlerini ve ihtiyaçlarını-açılarını tanıma ve algılamasına, kıyas yapmasına, eleştirmesine, protesto etmesine, (istenilen ve istenilmeyen davranış anlamlarında) iyiyle kötüyü birbirinden ayırt etmesine, çevre unsurlarına ve olaylarına, yani "hayatın deneyimlerine" karşı bir çeşit hassasiyet geliştirmesine yön vermektedirler. Çocuk, kitabın resimlerine bakar, düşünür ve açıklar, takip eder ve anlatır, soru sorar ve tanır, isimlendirir ve hikaye eder, konuşur ve eleştiri yapar. Kimliğinin öğelerini geliştirir ve gelecekteki sosyal rollerine yaklaşır (Sivropoulou, 2006: 128). K. Maier "pedagojik içerikten" söz eder. Çocuk, kitap resimlerinde karşılaştığı pek çok olayı hayatta karşı karşıya geldiği istekleriyle, ihtiyaçlarıyla, özenti ve problemleriyle eşleştirir. İçeriğin güçlü ifadesi, onda karar alma ve alıştırmaların çözümlenmesini bulmaya, bununla birlikte yaşamaya, katılmaya ve son olarak bazı sorunları açıklamaya ve hayatının kişisel durumu hakkında kararlılık hissetmeye yol açmaktadır (Kitsaras, 1993: 44)[34]. Duygusal vaziyetlere çıkar yol sunmakta, korku ve endişeleri sembolik bir biçimde şekillendirmekte ve bu sayede bir çeşit arındırma biçimi elde etmektedir. Sakellariou (2009)[35] şunları yazmaktadır: *«Evrenin karmaşasına bir düzen arayışında olan çocuk, yavaş yavaş, resmin biçiminin bağdaştırmasını ifade eden tanıma noktaları olan bir dizge tutmakta veya "gösteren-gösterilen" semiyotiğinin kavramlarını*

[33] Eirini Sivropoulou,(2006): ''*Eikonografimenes mikres istories: apo tis scheseis keimenou kai eikonas sto didaktiko peiramatismo''*, sto : Panepistimio Dytikis Makedonias, Paıdagogiki Scholi, Programma Metaptychiakon Spoudon, s. 125-128

[34] Georgios Kitsaras, (1993): *To eikonografimeno vivlio sti nipiaki kai proscholiki ilikia*, Papazisis, Athina: s. 40-48.

[35] Charis Sakellariou, (2009): *İstoria tis Paidikis Logotechnias, elliniki kai pagkosmia*, ekd. Noisi, Athina: s. 502-508.

buraya aktarmaktadır. Görsel imge, gerçeğin akıcı dünyasını betimleyen bir tanıma noktası olmakta ve bir müddet sonra onu hareketsizleştirmekte ve sabitlemektedir. Bu şekilde, diğer insanlarla iletişimde başka bir güvenilir iletişim organı daha olmaktadır» (s. 508).

Eğer çocuklar için bilgi kitaplarında görsel imgeler bilgi sağlıyorsa veya bunları güçlendiriyorsa, çocuklar için edebiyat kitapları sadece betimlemeleri tamamlamamakta, fakat bunları genişletmekte ve bunlar da tıpkı metin gibi bir anlatı rolü üstlenmektedirler. Tarihin yansıtması söz ve resimle uyum içerisinde eşdeğer olarak gerçekleşmektedir. Çocuk-okuyucular (fakat büyükler de) yavaş yavaş resimleri "okumayı" ve anlamlarının şifrelerini çözmeyi başarmaktadırlar. Bu işleyiş, çocukların görsel tasvir bombardımanına maruz kaldığı ve "görsel cehalet" kavramının bizleri daha da fazla meşgul ettiği günümüzde çok daha büyük bir önem arz etmektedir.

Genellikle, çocuğu "büyüleyecek" olan ve onu metni okumaya sevk edecek olan resmin çekicilik rolü küçümsenmektedir. Bununla birlikte, bu da önemsenmeyecek bir rol değildir. Yani bir çocuk resimlendirmeyi eğlenceli ve çekici bulduğu için kitabın sayfalarına göz atar ve eğer bu resimlendirme olmasaydı asla bu kitaba el sürmeyecekti. Bu sayede yeni okuyucuların kazanılması kolaylaşmaktadır. Dış görünüş ve zevkli içerik bir çocuk kitabını elimize almamızda birinci çekici noktadır. Elbette bu durumda, metin ve resmin bazı temel kaliteli niteliklere sahip olması ve kitabın çekiciliğinin kötü bir metni örtbas etme için kullanılmaması gerekmektedir.

Görsel imgenin tek hedefi okuyucuyu kendine çekmek değildir. Bu, çocuğun sanata yaklaşmaya ve estetik anlayışını geliştirmeye ilk adımıdır. Resimlendirilmiş kitap, bütünüyle bir sanat eseridir. Metnin resimlendirilmesi, resim sanatı dünyasının öğrenimi, kıymet takdiri ve sevilmesine yol açmaktadır. Tüm sanat akımları ve biçimleri çocuğun gözlerinin önünden geçebilir. Bu dolaylı ve kendiliğinden temas, çocukların bilinçaltını zenginleştirmekte ve hayal güçlerini yaratıcı bir şekilde geliştirmektedir. Çocuklar, resimlendirmelerin içerisinden, ilkellik ve halk geleneklerinden soyut araştırmalara kadar çeşitli resim biçimleriyle

tanışmakta, yorumlamakta, eleştirmekte ve bundan memnuniyet duymaktadırlar. Hatta kendi eserlerini yaratmaya teşvik edilmektedirler. Resimlendirme, çocuk için resim çizme dizgesinde ilham kazanma ve öğrenme açısından eşsiz bir fırsat oluşturmaktadır. Uçsuz bucaksız tonlar, renk tonları ve sahip oldukları duygusal vaziyetleri resimle çizerek ifade etme yeteneğinin içerisinden renkleri keşfetmektedir. Beklentinin izlenimi gibi bazı resimlendirme numaralarını tanımakta ve diğer türlü çok zor olarak hayal edilen pek çok resim mukavelesini yorumlamayı öğrenmektedir: bunlara örnek olarak, büyük mesafelerin resmini çıkarma, ölçü ve beklenti anlamları veya hareketler verilebilir.

"Çocukların hangi resimlendirilmiş kitaba ihtiyaçları vardır?" Bu konuda geçerli olan görüş kitabın hitap ettiği çocuğun yaşı ne kadar küçülürse, metne oranla resimlendirmenin o kadar daha büyük önem kazandığı yönündedir (Mendrinou, 1988: 146).[36] Çünkü görsel resimler sözlü mesajlardan daha belirlidir ve çocukların bunları kavrama olasılığı daha yüksektir. Bu görüşün kabulü resmin rolünün aşırı vurgulanmasına, küçük çocuklar için olan kitaplarda resim yağmuruna ve metnin bir kenara çekilmesine yol açmıştır. Yetişkinler açısından, küçük çocuklar için sadece resim olan kitapların seçimi tamamen belirli bir durum olarak nitelendirilmektedir. Bu izlenim bizzat çocukların kendilerine nakledilmiştir. Edebiyat eserlerindeki zengin resimlendirmenin varlığı 11-12 yaşları arasındaki çocuklar için itici olarak görülmektedir. Çünkü çok resimlileri daha küçük yaştaki çocuklara tahsis edilmiş kitaplarlarla eşleştirmektedirler ve içeriğinden bağımsız olarak zengin resimlendirmeye sahip kitapları ellerinde tutmaya tenezzül etmemektedirler (Karpozilou, 1994: 40)[37]. Küçük çocuklara çok resim sunulmasının taraftarları, yaş faktörünün çocuğun gelişim evreleri ve bizzat kendi yetenekleri hususunda oynadığı kararlı role dikkat çeken J. Piaget'in teorisine dayanmaktadır. Özellikle okul öncesi ve okulun ilk yıllarındaki yaşlarda, çocuğun somut düşünceye sahip olduğu, simgesel mekanizmaların biçimlendirme aşamasında olduğu ve somut görsel sembollerin daha önemli olduğu iddia edilmektedir. Bu yüzden çocuk, resimlerle sunulan bilgileri daha

[36] Anna Mendrinou, (1988): ''*İ simasia tis eikonografisis kai o rolos tou eikonografou sto paidiko vivlio''*, sto Paidiki logotechnia kai mikro paidi, B' Seminario tou Kyklou tou Ellinikou Paidikou Vivliou, Kastaniotis, Athina: s. 145-129.
[37] Martha Karpozilou, (1994): *To paidi sti chora ton vivlion*, Kastaniotis, Athina: s. 38-42.

kolayca anlayabilmektedir. İlk yaştaki çocuk için, simgelemeleri standartlaştırabilir, kodlaştırabiliriz veya hayal gücünü zenginleştirme ve kişisel ifadesini kolaylaştırma amacıyla görsel yaratma çeşitliliğinde (özellikle masallarda) heyecanlı olabiliriz. Daha sonra, ergenlik öncesi yaşta, görsel realizm ortaya çıkar ve çocuk sembollerin şifrelerini tıpkı yazılı dilde olduğu gibi daha kolay şekilde çözebilmektedir. J. Piaget'in görüşlerinin kabulü küçük çocukların resimli kitaplara ihtiyacı olduğu inancını yaratmıştır. Çünkü bunları yazıya, kelimeye dayalı kitaplara nazaran daha kolay anlayabilmektedirler.

Görsel imgeler, tıpkı kelimeler gibi, ifade edildikleri dili tanımamıza dek yeterli anlam nakletmemektedir. En gerçekçi resimler bile soyutluk unsurları barındırmaktadır ve öğrenilen ile daha önceden bilinmesi gerekli olan dizge sistemlerine aittirler. Pek çok sayıda çocuğun çok küçük yaşlardan itibaren değişik resim türlerinin büyük bir kısmını yorumlayabilmeleri, muhtemelen henüz kelime tasvir eden görsel sembollerin şifrelerini çözme yeteneğine sahip olmadan önce çocukların maruz kaldığı ve resim dilinin açıklanması için şekil ve deneyimlerle onları önceden hazırlayan resim yağmurundan kaynaklanmaktadır. Buna benzer bir durum çocukların sözlü dili kimsenin onlara öğretmemiş olmasına rağmen onların bunu öğrenmeyi ve kullanmayı başardıklarında gözlemlenmektedir (s. 215- 217). Spink (1990), "*bir resim bin sözcüğe bedeldir*" özdeyişinin tamamen gerçeği yansıtmadığını ve çocukların resimli kitapları okumaları için çok sayıda kabiliyete sahip olmaları ve somut olarak belirttiği zorlukları aşmaları gerektiğini uygulamalı olarak yazmıştır (bkz. Giannakopoulou 2001)[38]. Bunlardan sadece birkaçı ardıllık hissi, yani bir dizi resmin bir olayı anlatabileceği hissi, ufaltma ve geleceğe ilişkin beklenti fikri, üç boyutlu nesnelerin iki boyutla tasviri, renkli nesnelerin siyah beyaz da görünebilmesi, hareket ve duygu oyunları ve bir cismin tek bir yönünü, bir bütün olduğunu ortaya çıkarmak için göstermesi şeklinde sıralanabilir (s. 98-100).

Görsel imgeler, ideolojik ve kültürel mesajlar barındırmaktadır ve çocuklar yaşadıkları kültürel çevre hakkında bilgi geliştirmelerine dek bunları kavrayamazlar.

[38] Aggeliki Giannikopoulou, (2001): ''*İkonografimena pedika vivlia: İ anagnosimotita ton ikonon apo pedia prosholikis ilikias''*, sto Maria-Magda Tzafiropoulou(epim.), O kosmos tis pedikis logotehnias. İ siggrafi kai i ikonografisi (tomos A'), Katsaniotis (Kiklos tou Ellinikou Pedikou Vivliou), Athina: s. 249-273.

Bir görsel imgenin herhangi bir insan için anlaşılır olması ve herhangi bir başkasına tamamen anlaşılmaz olması çok karakteristik bir durumdur. Bunun sebebi her halkın kültüründe aynı tasvir modellerinin bulunmaması ve açıkçası insanların bunları kavrayabilmek için gerekli stratejilere sahip olmamasıyla ilgilidir. Sembollerin anlamı ve buna bağlı olarak değişik ülkelerin çocuklarının maruz kaldığı kültür, görsel bir imgeye farklı yaklaşımlara ve yorumlamalara yol açmaktadır. Örneğin aynı resim Avrupa ülkelerinde yaşayan çocuklar için Afrika'da bir kabilede yaşayan çocuklardan veya Pasifik Okyanusu'nda bir adada yaşayan çocuklardan farklı anlama sahiptir. Öte yandan, Batı'nın gelişmiş toplumlarında yaşayanlar yabancı kültürlerin sanat eserlerini kolaylıkla yorumlayamamaktadır (örneğin Afrika sanatı, Anadolu sanatı, ilkel ifade biçimlerini kullanan halkların sanatı, v.d.) (Mendrinou, 1988: 134-164).

En basit okuma biçimi çocukların resimlere baktığı okuma biçimidir. Gkremmingker, çocuğun kaç yaşında ilk resimlendirilmiş kitabına sahip olması gerektiği sorusuna şu cevabı vermiştir: *«Ona dokunabilecek ve onu tutabilecek yaşa geldiği zaman, yani 6-9 aylık olduğu zaman»* (Berger, 2014:25). Berger (2014) *«Görme kelimelerden önce gelmektedir. Çocuk konuşamadan önce bakmakta ve tanımaktadır»* diyor (s. 7) ve daha da ileri giderek görmenin, ilkel bir kavram ve duyu olarak, dünyayı tanımamız ve açıklamamız için bize yardımcı olmazdan önce, bizi dünyaya varlıklar olarak "konumlandıran" olduğu görüşünü savunmaktadır. Berger, görme durumumuza göre var olmaktayız düşüncesindedir (s. 7-11). Teorik olarak, bebeğin gelişimini, iyi kitaplardan oluşan küçük bir kitap yığını beklemektedir (Spink 1990: 101). Bu yaşta, çocuğun kitabı tıpkı diğer nesneler gibi kullanması gayet doğaldır. Onu oradan veya buradan fırlatmakta, onu çekmekte, yırtmakta veya ısırmaktadır. Kitap, çocuğun içerisinden deneyimler topladığı bir oyuna dönüşmektedir. Zaman geçtikçe kitabın sayfalardan oluştuğunu keşfetmekte ve sayfaları karıştırmanın işlevini anlamaktadır. Elbette, henüz kitapta basılı olanların farkına varmamaktadır. Sayfaları karıştırarak yepyeni resimlerin ortaya çıktığını fark etmektedir. Şimdi resimlere karşı olan yüzeysel bakış birkaç saniye sürmektedir. Yavaş yavaş resimleri daha uzun süre gözlemleme yeteneği kazanmaktadır. Şimdi artık haklı bir şekilde çocuğun resimli kitapların okuyucusu

olduğunu söyleyebiliriz (Gkremmingker, s. 26)[39]. İlk resimler basit, doğrudan çevreden nesnelerle bezenmiş olacaktır. Çocuğun bu resimleri nispeten daha kolay tanıması gerekir. Çünkü şimdi artık okumanın keyfi, tanımanın keyfidir (Spink, 1990: 101). Fakat resmi "okuyabilmesi" için daha büyük birilerinin yardımına ihtiyacı vardır. Bu, okumanın sosyal yönü, başka birinin, genellikle de basit sorularla resimleri keşfetmesine yardım edecek olan ebeveynin arkadaşlığıyla okumanın ve sohbetin verdiği keyiftir.

Zaman geçtikçe, çocuk gündelik hayatından bildiği tüm nesneleri resimde tanımayı ve bunları isimleriyle söylemeyi öğrenmektedir. Kitapların içeriği ve dış dünyanın gerçekliği arasındaki ilişkinin farkına varacaktır. Sohbet ve yetişkin kişinin ona okuduğu metinlerin dinleyerek faydalı bir kelime haznesi oluşturacak ve zamanını keyifli bir şekilde geçirecektir. *«Çocukla beraber resimlendirilmiş bir kitaba bakma, onunla resimler hakkında konuşma ve ona kitapta bulunan basit metinleri okuma fırsatını asla kaçırmayalım. Bu tarz bir temas çocuğun dil gelişimine, gözlemleme yeteneğine, bilgi aktarımına ve değerlendirme yeteneğine yarar sağlamaktadır»* (Gkremmingker, s. 30). Bu daha küçük çocukların kelime dünyasını geliştirmeye yönelik bir çalışma sürecidir. Harflerin anlamını bilmeseler bile bu harfler gözlerinde sihirli bir nitelik kazanınca, büyüklerin onlara okuduğu metinleri anlayabilirler. Cilt biçiminde, biri resimli, diğeri de sadece metinden oluşan iki kitabın kullanımını önerilmektedir. Çocuk resimlere bakacak ve aynı esnada yetişkin, ona metni okuyacak, tıpkı başka bir kişi tarafından gerçekleştirilen bir tercüme biçimi gibi veya çocuk ilk başta resimleri gözden geçirecek ve devamında kitabı okuyacak veya tam tersi (s. 206). Elbette, yukarıdaki öneri söz ve resmin organik ilişkisini zayıflatmaktadır. Ebeveyn, dede, büyük anne, çocuğu kucaklarında tutarak ve kitabı önlerine koyarak çocuğa sıraları parmaklarıyla göstermek suretiyle kitabı yüksek sesle okumaktadır. Çocuk, metin ve resimler, hepsi aynı kucakta. İlkokulun ilk yıllarında, ebeveynler ve çocuklar hep birlikte resimlendirilmiş kitapların sayfalarını karıştırmakta, sohbet etmekte ve resimleri yorumlamaktadırlar.

[39] Arnold Gkremmingker, (1979): *To paidi kaı to vivlio*, Diptycho, Athina: s. 25-28.

Çocuk, çok hızlı şekilde çeşitli aktiviteler ve basit sahneler barındıran büyük resimlere geçmektedir. Her bir resim tamamlanmış bir olay göstermekte, tek başına ayakta durmaktadır. İki ile üç yaş arası çocuklar, zaman geçtikçe, anlatıyı sadece resmin üstlendiği basit resimlendirilmiş hikayeleri takip edebilmekte ve anlayabilmektedir. Resimlendirilmiş kitaplar, küçük çocuklar için yaşamın ta kendisiyle bir gelişme-olgunlaşma sürecidir. Resim daha çok bilgi işlevine sahiptir. Çocuk, dünyayı sözlü tasvirine eşlik eden resmin içerisinden tanımaktadır. Fakat resim bu rolle sınırlı değildir. Eğer resmin tek işleyişi dünyanın keşfi, yani gerçekliğiyse, nesnelerin, biçimlerin, renklerin ayırt edilmesi, gözlemleme yeteneği ve itina geliştirimine yol açmaktadır. Bir kaç yıldır sadece çocuk tarafından dünyanın tanınması ve kabul edilmesine değil fakat dünyayı sorgulayacak ve onu yeniden oluşturacak hayal gücünün duyarlılaştırılması ve serbest bırakılması için dikkat edilmesi ihtiyacının bilincine varılmıştır (Vretta 1986: 72)[40].

Eşzamanlı olarak basit metinler okuyabilen daha büyük yaştaki çocuklar için, resimler sadece dili somutlaştırmaz fakat çocuğun, metnin dünyasına nakledilmesi ve resimlendirmeden ve metinden de öte kendi resimlerini oluşturması adına metnin atmosferini yaratmaktadırlar (Psaraki, 1995: 132)[41]. Daha büyük yaştaki çocuklar için hazırlanmış kitaplarda temel hedef estetik gelişim ve keza resimlerin sosyal boyutunun ortaya çıkmasıdır.

[40] Aikaterini Vretta, (1986): ‘‘*Oi sygchrones taseis stis eikonografimenes istories’’*, sto To vivlio gia paidia tou nipiagogiou (praktıka semınariou epimorfosis), Thessaloniki: s. 69-89.
[41] Vaso Psaraki, (1995): ‘‘*Schesi eikonas kai keimenou. İ glossa tou keimenou’’*, sto Katsiki- Gkivalou L.,(epım.), Paıdiki Logotechnia, Kastaniotis, Athina: s. 129-134.

II.BÖLÜM

2.1. BİR ÖĞRETİM ARACI OLARAK GÖRSEL İMGELER

2.1.1. Görsel İmgeleri Değerlendirme Kriteri Olarak, Görsellerde İdeolojik ve Pedagojik İçerik

Resimler, tıpkı metinlerde de olduğu gibi, bir ideolojik-kültürel yük nakletmekte ve daha çok veya daha az resimlendirme sanatçısı ideolojisini öne çıkarmaktadır. Resimlerin sosyal ve kültürel açıdan yüklü oldukları, yani sosyal anlaşmalar aktardıkları fikrinin kabulü, bizi tarafsızlıklarıyla ilgili algılardan uzaklaştırmaktadır. Kanatsouli'ye (2000)[42] göre, pek çok günümüz resimlendirme sanatçısının devrimciliği, resimlerin eleştirmen okuyucusunu yaratma çabasında saklıdır. Bir betimleme, nesneler için bir fikir barındırdığına ve bir yoruma yol açtığına göre, resimlendirme sanatçısının bakış açısı, okuyucuyu betimlenen olayın iç veya dış akışına doğru yönlendirmektedir. Resimlendirme sanatçısı ilk bakışta ideolojik maksatlarını açığa çıkarmamakta ve okuyucunun resimle bir diyalog kurmasına, onu eleştirel olarak okumasına ve resmin ardı sıra okunmasına neden olmaktadır (s. 166-168).

Her devirde farklı olan, sosyal anlaşmalar, belirli yaştaki çocukların takip edemeyeceği (özellikle politik, cinsellik ve şiddet içeren konular) resimlerin konusunu özellikle olumsuz ve yasaklayıcı şekilde ilkelere bağlamaktadırlar. Helen Oxenbury'nin, Minoas yayınlarınca yayınlanan, Evgenios Trivizas'ın ''Üç Küçük Kurt'' adlı kitabındaki resimlerinin şiddet içerikliliğiyle alakalı konunun etrafında gelişen diyalog karakteristiktir. Bu sansür seçimi konusu çoğu zaman çıkmaz sokağa götürmektedir, keza sansür kuralları homojen niteliğe sahip belirli toplumların yerleştirdiği anlaşmalarda bile sabit değildir. Kriterlerden bağımsız olarak çocukların ulaşabildiği resimlerin seçimi, sonuç olarak okuyacakları kitabın seçimini

[42] Kanatsouli Meni, (2000): *İdeologikes diastaseis tis paidikis logotechnias*', Typothito, Athina: s.160-168.

oluşturmakta ve ambargolara yol açtığı için sansür süreci oluşturmaktadır. Tutumlar ve değerlerin seçimi, çocuk-okuyucuda belirli sosyo-kültürel değerlere karşı olumlu bir tutumun sergilenmesine, çocuğa ideolojik yönelimler vermeye kadar varan somut amaçlar saklamaktadır.

Kuşku uyandıran veya hassas konuların tasvirleri, resimlerin gücü etrafında tartışma için nedenler oluşturabilir. Çocuklar, sadece bu şekilde, metnin anlatımcı unsurlarından, olaylar dizisinden, karakterlerden, anlatının görsel açısından, olaylar arasındaki kronolojik süreklilikten, kitabın sonunun getirdiği arınmadan mahrum kalmamak şöyle dursun, aynı zamanda resimlerin ideolojik içeriği, "toplayıcı değerler" olarak öne sürülen tutumlarla bağdaştırıldığında, yaratıcılarıyla eleştirel bir diyalog kurabilmektedirler. Resimlerin eleştirel okuyucusu sadece yaratıcının ne dediğini (betimleme) değil, fakat içeriği nasıl tasvir ettiğini (yorum) de teşhis etmektedir, yani sadece kolay tanınabilir olan yüzeysel kavramları değil, fakat ima edilen kavramları da (dünya bilgisi) araştırmaktadır.

Çocuklar, aşamalı olarak ima edilen kavramların şifrelerini çözme kabiliyetlerini kazanmaktadır ve resimlerin farklı konularına (disiplinlerarasılık) ve metinlerarasılığa veya bir konuya çeşitli açılardan yaklaşmaya muktedir olmak adına uygulamaları bünyelerine katmaktadır. Yetişkin (eğitimci veya ebeveyn) ve çocuklar arasındaki sohbetler o kadar "farklılıklar göstermektedir" ki, dolayısıyla resimlerin yayılma veya ideoloji geliştirme yönteminin araştırılmasına, sosyal gerçekliğin boyutlarını nitelendiren (farklı resim yaklaşım yöntemleri) farklı eleştirel tutumların işlenmesine ve aşamalı olarak, adım adım çocukların resimlere karşı somut ideolojik tutumlar geliştirmesine yol açmaktadır. Olumsuz şiddet veya cinsellik içeren ve faşizmle alakalı resimler, sohbet, yorumlama, fikir alışverişi ve fikir uyuşmazlıkları için zorlu bir süreç oluşturmaktadır. Tüm bunların hedefi, seçim yapan, önceden karar veren veya reddeden, zevksizliğe yol açan abartıya boyun eğmeyen ve duygusal taklitçiliğe ve özdeşleşmeye sürüklenmeyen bilinçli okuyucudur. Elbette sonuç olarak, estetik haz alma, resimlerin büyüsüne kapılma daha önemlidir. Çocuğun resimlendirmeyle (esasen bunun yaratıcılarıyla) olan kaçınılmaz (en umursamaz resimlerde bile) diyaloğu kişisel bir ilişkidir. Patricia Cianciolo

karakteristik bir şekilde, çocukların seçimlerinin yetişkine çocuk kitabı seçmesi için yardımcı olabileceğini ve yetişkinlerin çocuğun seçimlerinde daha seçici ve kaliteli olmasına yardımcı olacak nitelikli kitapları kullanmaları gerektiğini yazmaktadır (Norton, 2006: 175-176)[43].

Pedagojik boyut resmin içeriğini (netlik, geçerlilik, güvenilirlik, mükemmellik, uyabilirlik ve uygunluk) ve işlevselliğini kapsamaktadır. Resimlendirme işlemiyle alakalı pedagojik sorular şöyle sıralanabilir:

- ✓ Resimler, öğrenim, değer belirleme ve resim çizme sanatı dünyasını sevme yolunu açarak görsel deneyimler katıyor mu?
- ✓ Merak uyandırıyorlar mı? Öğrenim gören okuyucuda motivasyon yaratıyorlar mı? Çocuğun duygusal olarak katılmasını başarıyorlar mı?
- ✓ Çocuğun olanaklarına (çocuğun yaşı ve bilgisine, duygusal olgunluğuna, yetişkinin kitapların deneyimleriyle ilgili çocuğu önceden alıştırma yöntemine, çocuğun resimlendirmelere yaklaşım sıklığına uygun olarak) karşılık veriyorlar mı? (Norton, 2006: 175) Tanınabilir mesajlar içeriyorlar mı ve çocuğun resimleri yorumlamasına, içerik ve şekillerini kavramasına yardım ediyorlar mı?
- ✓ Didaktizmden kaçınıyorlar mı yoksa onu öne mi sürüyorlar? Eğer öne sürüyorlarsa hangi şeklini öne sürüyorlar?
- ✓ Çocukların hayal gücünün serbest bırakılmasına ve yaratıcılıklarının ifade edilmesine katkı sağlıyorlar mı?

Resimlerin ideolojik içeriğine ilişkin temel sorular şunlardır:

- ✓ Şiddet, faşizm, cinsellik, elitizm, antidemokratik davranış modelleri, yaşlılar ve engellilere karşı olumsuz tutum, dini inanışlar, milliyetçi abartılar vs. gibi sosyal stereotipleri öne sürüyorlar mı sürmüyorlar mı?
- ✓ Dünyanın hangi yanlarını vurguluyorlar, hangilerini ise saklıyorlar?
- ✓ Çocuğun yaşadığı dünyanın bir bölümünü gösteriyorlar mı, ona gerçeklikle yüzleşmesi için yardım ediyorlar mı?

---

[43] Donna Norton, (2006): *Mesa apo ta matia enos paıdiou. Eisagogi stin paıdiki logotechnia*, Epikentro,Thessaloniki: s. 175-176.

✓ Nesnelere karşı serbest tutumun biçimlendirilmesine mi nesnelerin yüzeysel onayına mı yol açıyorlar? İma edilen kavramların ortaya çıkarılmasına ve eleştirel düşüncenin gelişmesine katkı sağlıyorlar mı?

2.1.2. Görsel İmgelerin Çeşitleri

Görsel imgeler dünyasında biçim çeşitliliği hâkimdir. İfade araçları, konu, resimlerin orada bulunma amacı, oluşum ve telaffuz yöntemi, kamusal veya özel alanda, günümüz büyük şehirlerinin dünyasının görsel şölenini oluşturmaktadır. Farklı resim türleri, her biri kendine ait dizgelere sahiptir: sabit ve hareketli, basılı ve elektronik, analog ve dijitaldirler. Sinema ürünlerinin çeşitliliğiyle (çizgi film, sinema filmi, tarih ve çevre ile ilgili belgeseller, vd.) sinemanın animasyonları ve bunların televizyon uyarlamaları (televizyon filmleri, reklamlar, televizyon şovlarının fragmanları, bilgilendirici yayınlar vd.), gazete, dergi ve kitaplarda, reklam/bilgilendirici broşürler, afişler, karikatür, kolaj, fotoğraf ve resimlerin basımı şeklinde karşılaştığımız iki boyutlu **sabit/basılı** resimlerin varlığını kısıtlamamıştır. Özellikle genç insanların gündelik hayatında, görsel iletişim ve karma gerçeklik resimleri önemli paya sahiptir (Mylonakou-Keke, 2005: 481-482)[44].

2.1.3. Eğitim Öğretim Sürecinde Görsellerin Rolü

İfade araçları, resimlerin "dili", derinliğine araştırma ve şifreleri çözme, hatta eğitim aracı olarak kullanma için dizgeler içermektedir. Resimlerin çeşitliliği ve konu zenginliği okulda yaklaşım çeşitliliğine olanak sağlamaktadır. Eğitimci ve öğrencilerin görsel-işitsel okur-yazarlık eğitiminin seviyesi, sunulan zaman ve öğrencilerin karşılık verişi her seferinde resmin ifade araçlarının yaklaşım ve sınıfta kullanım seviyesini belirlemektedir.

Tüm resim çeşitleri (sabit, hareketli ve göstermelik gerçeklik) duruma göre tüm eğitim öğretim yöntemlerinde (interaktif, araştırmacı, vs) kullanılabilmekte ve

[44] İro Mylonakou–Keke, (2005): "Taksıdeyontas mesa stin eikona", sto Konstandinidou-Semoglou O. (epim.), *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki: s. 480-568.

faaliyetler olarak bir, birden daha çok veya tüm öğretim aşamalarına dahil edilebilmektedir. Bununla birlikte, arzu edilen hedefler, bilgi nesneleriyle bağlantılı olan resimlerin seçiminde ve faaliyet tasarlamada kılavuzluk yapmaktadır. Resim, öğretiminin tasarlanması, organize edilmesi, hedeflenmesi ve hayata geçirilmesi için araç ve malzeme oluşturmaktadır. Ne öğretim metodu veya şeklidir ne de resmi görme, belirli ve sınırlandırılmış öğretim hedefleri olduğu zaman, başlı başına bir sondur. Hiç bir araç veya malzeme öğretim metodunu veya şeklini alaşağı etmemektedir, fakat, seçilmiş metodun imkanlarını ve sınırlarını güçlendirebilmekte veya kısıtlayabilmektedir (Mylonakou-Keke s. 83). Öte yandan, eğitim görevinin dört karar kategorisinde: (1) pedagojik maksatlar, (2) eğitim-öğretim içeriği, (3) eğitim-öğretim metodları ve (4) araçlar, arasında hiyerarşik ilişki mevcuttur (s. 82). Sonuç olarak, eğitimci tarafından eğitim-öğretimin tasarlanması esnasında hedeflere ulaşmak için, hedefleme, içeriğin ve eğitim metodlarının seçimi başta gelmekte ve araçların seçimi (resimleri de kapsayarak) bunu izlemektedir.

Resmin eğitim aracı olarak değerlendirilmesini, eğitim-öğretim araçlarının pedagojik değerlendirme kriterlerini takip etmektedir. Seçim sırasında: (a) içerik, (b) metodoloji ve (c) yapısal/morfolojik/ teknik nitelikler dikkate alınmaktadır.

İçerik, ideolojik içeriğe yönelik olan, çocukların yaşlarının özel niteliklerinden bahseden, inanırlığa, mükemmelliğe, adapte olabilirliğe ve uygunluğa değinmektedir (stereotipler, önyargılar, saplantılar). **Metodolojik** kısımda resmin seçilmiş olan eğitim-öğretim metodu ve şekline ilişkin uygunluğu incelenmektedir, örneğin; hedefleme. **Yapısal/morfolojik/teknik** nitelikler resmin işlevselliğine değinmektedir. Eğitimci görsel malzemeyi okul sınıfında kullanmadan önce değerlendirmiştir, örneğin; toplu gösteriminden önce sinema filminin tamamını izlemiştir ve uygunluğuna dair ikna olmuştur (içerik, metodoloji, yapısal/morfolojik/teknik nitelikler). Her devirde farklı olan sosyal sözleşmeler özellikle belirli yaştaki çocukların izleyemeyeceği (cinsel içerikli veya şiddet içeren resimleri ve kültürel/sosyal konuları) gösterilerin konulandırmasını özellikle olumsuz-yasaklayıcı ilkelere bağlamaktadır. Resmin estetiği konuları, özellikle şiddet içerikli ve abartılı unsurlar kullanan ve "zevksiz" olarak nitelendirilen

resimler, sansürcü uygulamaları daha az meşgul etmektedir. Sansürcü seçim, pedagojik kriterlerden soyutlandığı zaman, yani metoda değil içeriğe vurgu yapıldığı zaman, karmaşıklığından dolayı, bizleri çoğu kez çıkmaz sokağa yönlendirmektedir. Çünkü sansür kuralları homojen özelliklere sahip belirli bir toplumun yerleştirdiği sözleşmelerde bile sabit değildir. Kuşku duyulan veya hassas konuları inceleyen resimler, araçların gücünün ve ortak kanıdaki olumlu veya olumsuz etkilerin etrafında tartışma nedenleri olabilmektedir. Tüm durumlarda, şiddet içeren sahnelerin veya olumsuz stereotiplerin gösterimi, tarihi-siyasi olayların çarpıtılmasına yönelik olumsuz resimler bile, eğitim-öğretim esnasında hiçbir şekilde çıkarılmamakta veya kırpılmamaktadır. Sansür müdahalesinin önleyici nitelikte olması ve görsel malzemenin seçimine yol açmaması daha tercih edilir bir durumdur.

Günümüzde, her zaman olduğundan daha kolay olarak, okulda nispeten hızlı ve basit işlemlerle resimler gösterilebilmektedir (DVD cihazları, dijital televizyon projektörleri, vd.). Bir resmin tesirli kullanımı, bir kitabın, bir müzik parçasının veya herhangi başka bir eğitim aracının gösterimi ile aynı ön hazırlık türüne ihtiyaç duymaktadır. Odadaki az ışık gösterimin kalitesine yardımcı olacaktır. Önceden veya gösterileceği yerde projeksiyon aletlerinin önlem amaçlı önceden kontrolü ve malzeme yerleştirimi, eğitim için değerli zamanı sunacaktır. Öğrenciler rahatça yerlerine geçmekte ve hiç bir şey ekrana bakışlarını engellememektedir. Eğitimci kısa bir açıklamayla izlemek üzere oldukları şeye karşı öğrencileri bilgilendirecektir. Görsel-işitsel malzemenin içeriğine dair eğitimcinin uzun uzadıya girişleri veya zaman sıkıntısı yüzünden gösterilemeyecek olan malzemenin kısımlarının betimleyici gösterimi, eseri yaratmış olan kişinin ifade araçlarını yerle bir eden yeni bir anlamlandırma oluşturmaktadır. Bu durum, çocuk-seyirciler tarafından resimlerin somut okunmasına ve çocukların karşı koyamayacağı eğitsel okumalara yol açmaktadır. Eğer dikkatlerini herhangi bir özel niteliğe odaklamaları gerekliyse, çocukların bunu en başından bilmeleri gerekmektedir. Grup arasında tartışma, malzemenin, örneğin filmin, kısmi takibi ikinci veya üçüncü bir gösterimde de gerçekleştirilebilmektedir. Nitekim bir resmin gösteriminin tekrarı bir yandan seyirciye onu keyiflendirecek yeni unsurlar keşfederek ikinci bir “okumaya” geçme,

öte yandan da resmin gücü onu alıp götürmeksizin eserin malzemelerini inceleyerek eleştirel olarak ayakta durma imkanı vermektedir. Bununla birlikte, çocukların gayri ihtiyari reaksiyonlarının engellenmemesinde yarar vardır.

Okul kitabında resim basılı ve iki boyutludur, tabi elbette bu kitapların bizzat kendilerinde basılı olanın yanı sıra, farklı türde resimlerin derlenmesi, film izlenmesi için teklifler, internette araştırma yapma vs gibi farklı resim çeşitlerini de kapsayan okulun dört duvarının içerisinde veya dışarısında faaliyetler önerilmemekteyse bu söz konusudur. Matsaggouras ve Chelmi'ye (2003) göre, okul kitabında resim, açık ve belirli roller yerine getirmektedir. Bu nedenle, resimlendirme işleminin eleştirel analizi esnasında, her durumda kendisinden beklenen belirli rolü aramaktayız. Ayrıca metinle resimlendirmenin ilişkisini belirlememiz ve okuyucunun resimlendirmeyle ilişkisini araştırmamız gerekmektedir (s. 91-93).Bu son durumda, öğrencinin bir kitabın resminde gerçekten ne "gördüğüyle" alakalı bizi bilgilendirecek olan araştırma verileri bulunmamaktadır (Kapsalis ve Charalampous, 2007: 160)[45]. Elbette, resmin eğitim-öğretim aracı olarak kullanımı onu görsel değerlerinden soyutlamaz, sosyal içeriğini de elinden almaz.. Bu, eğitim-öğretim süreci esnasında, bilgi edinme hedefleriyle eş zamanlı olarak, resmin estetik ve sosyalleştirici gücünün, eğitimcinin bilinçli ve umulan hedefi bu olmasa dahi, öğrencilere paralel bir bilgi olarak aktardığı anlamına gelmektedir.

Eğitim aracı olarak resimler, öğrencilerin ilgisinin çekilmesine ve dikkatlerinin toplanmasına, bilgilerinin zenginleştirilmesine, hatırlatıcı tekniklerin kullanılmasına ve sınıf içerisinde keyifli psikolojik havanın yaratılmasına katkı sağlamaktadırlar. Yarattıkları uyarılar eş zamanlı olarak öğrencilerin bilgiyle, akılla alakalı ve duygusal işlevlerine hitap etmektedir. Bununla birlikte resmin eğitim sürecine katkısı, tıpkı tüm diğer eğitici araç gereçlerde de olduğu gibi, tek anlamlı değildir. Kaydedilmiş parametreler arasında resimlerin kullanım koşulları, tasvir edici malzemenin çeşidi ve tasvir biçimleri (realizm, vs), öğrencilerin öğrenim ayrıcalıkları, resimlerin çok anlamlılığı, resimlerin metinle bağlantısı ve resimlerin

[45] Achileas Kapsalis kai Dimitris Charalampous, (2007): *Scholika Egcheiridia: Thesmiki ekseliksi kai sygchroni provlimatiki*, Metaichmio, Athina: s.160.

şifrelerini çözme stratejilerini (sembolik dizgelerin okunması) bünyelerine katmaları için öğrencilerin görsel okuryazarlık seviyeleri ayırt edilmektedir. Aynı zamanda değerlendirici gösterge de oluşturan, resimlerin okul el kitaplarında yerine getirdikleri en önemli görevler şunlardır (Matsaggouras, 2006: 85, Kapsalis ve Charalampous, 2007: 168)[46]

(i) Dekoratif görev: Kitabın estetik boyutu ve çekiciliği ile ilgildir.

(ii) Anlatıcı görev: Tasvir, uygulamalı olarak metnin içeriğini anlatmaktadır.

(iii) Tasvir edici görev: Tasvir, metnin içeriğini somutlaştırmaktadır.

(iv) Sınıflandırıcı görev: Tasvir, metnin verilerinin sınıflandırmasına girişmektedir, örneğin; sınıflandırıcı panolar.

(v) Analiz edici görev: Gerçekçi tasvirler bir bütünün geri kalan unsurlarını kolay görülebilir hale getirmektedir.

(vi) Açıklayıcı görev: Tasvir, metnin kısımlarını açıklamaktadır.

(vii) Hatırlatıcı görev: Tasvir, biçimlendirmelerin içerisinden, kavranmasını kolaylaştırmak için metnin verilerini düzenlemekte ve basitleştirmektedir, örneğin; kavramsal haritalar.

(viii) Sembolik görev: Tasvir, sosyal roller ve ilişkileri yüceltmektedir.

Resim kültürünün etkisi ders kitaplarındaki resimlerin sayısını ve kalitesini değiştirmektedir. Ders kitabının resimlendirilmesi[47] eğitim alanındaki en büyük değişikliklerden birini oluşturmaktadır (Pleios, 2005: 214). Bitişik metnin bölümü

[46] İlias Matsagouras, (2006): *İ Scholiki Taksi*, Grigori, Athina : s. 80-85.

[47]Pleios (2005), Kitlesel İletişim Araçlarının dil analizi ve içerik analizinin kullanımıyla, 1960-2000 yılları arasında ilkokul 6. sınıfa ait yedi dersin okul el kitaplarındaki tasvirlerdeki niteliksel değişiklikler ve televizyonun etkisini araştırmıştır. Aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır: (i) 1970 yılından itibaren okul el kitaplarının resimlendirmesi başlamıştır ve zaman içerisinde güçlendirilmiştir. (ii) En büyük resimlendirme derecesi Tarih kitaplarında ve daha sonra Fizik, Matematik, Din Dersi, Vatandaş Eğitimi, Dil Dersi ve Coğrafya kitaplarındagözlemlenmiştir. (iii) Resimlendirme işleminin hedeflemesi ikilidir: öğrenim hedeflerine ulaşma ve sosyalleşme, hâkim anlayışların aktarılması. Malzemenin estetik organizesinin doğrudan öncelik olmadığı görülmektedir. (iv) Resimlendirme işlemi temel bir hedef için, kültürel etnik kimliğin kurulması için, kullanılmaktadır. (v) Sayısal yönelim derslerinde ilkel resimlendirme, yani resim sayısının artırılması, kullanılmaktadır, insani bilimler yönelimi derslerinde ise, sayfanın resim şeklini alması için, fotoğrafların artırılması ve yazı dizimi oyunları (italik yazılar, alanın düzenlenmesi) gibi bileşik teknikler kullanılmaktadır (s. 216-281).

olarak ders kitabının resimlendirilmesi, resimlerin kullanımından bağımsız olarak, fotoğraflar, taslaklar-çizimler ve diyagramlar içermektedir.

Fotoğraflar, doğal ve yapılandırılmış çevrenin zihinde hayalini, insan faaliyetlerini, hayvansal ve bitkisel dünyadan faaliyetlerin zihinde canlandırılmasını, nesnelerin zihinde tasavvurunu, çok yönlü malzemenin zihinde canlandırılmasını (afişler, tabelalar, edebiyat eserleri resimlendirmeleri, çizgi romanlar, vd.), sanat eseri tasavvurunu (tablolar, heykeller, vd.) ve fizik deneyleri gibi eğitim-öğretim eylemlerinin zihinde canlandırımlarını içermektedir. İlk önce gazetelerde yayınlanmış olan fotoğraflar gibi, iletişim çerçevelerinden koparılmış olan, yani okul kitabına dahil olmadan önceki ilk kullanımları farklı olan, veya okul kitabına konulmak için oluşturulmuş olan resimlerdir. Fotoğraflar izleyici-öğrencinin en yoğun bir şekilde duygusal katılımını isteyen resimlendirilmiş malzeme türüdür. Her durumda, fotoğraflar, hakiki (doğal), sahneye konmuş veya dijital bir yönteme maruz kaldıktan sonra, gerçekliğin yerine geçmektedirler. Bu nedenle bir yapım oluştururlar ve çok farklı okumalara elverişlidir. Fotoğraf tarihinde, fotoğrafın gerçeğe olan benzerliği ve gerçekliğinin sadık kopyasını çıkarma izleniminin kitlesel düzeyde propaganda aleti veya aldatma mekanizması oluşturduğu bir sürü vaka kaydedilmiştir. Karşı yakadaysa, fotoğraf, görsel doküman olarak, ilkel tarihi kaynak oluşturmaktadır.

Çizimler-taslaklar, soyut yöntemlerle resmin şekli unsurları (renkler, çizgiler, motifler, v.d.) veya bilgi veren malzeme olarak basitleştirilmiş tasvirlerdir. Bu şekilde, öğretilmesi isteneni oluşturan, resmin detayları, yani çocuğun dikkatinin yoğunlaştığı noktalar veya edinmesini istediğimiz bilgiler (örneğin doğa bilimlerinin öğretiminde bir deneyin karikatürle görsel tasviri), olduğu yerde kalmakta ve vurgulanmaktadır. Öğretimde resimlerin sonuç alıcılığını arttırabilecek, resimlerin yapı dökümü hakkında itirazlar dile getirilmektedir, fakat bunun okuyucu-seyirciyi görsel niteliklerden mahrum bıraktığı düşünülmektedir.

Diyagramlar (tablolar, histogramlar, grafik gösteriler, şekiller) biçimlendirilmiş bilgiler sunmakta veya sunulan bilgileri genelleştirmekte ve

hatırlatıcı stratejilerin gelişimine katkı sağlamaktadırlar. Bazen de seçim gerektiren işlemlere (kıyaslamalar, karşılaştırmalar) yardımcı olmaktadırlar.

Orijinal veya hakiki resimler ve **yapay** veya sanal resimler arasındaki ayrım mühimdir. Orijinal resimler, ders kitabına girmeden önce, kendi özerk iletişim çerçevelerinde birincil bir kullanıma sahiptiler. Bir resmin kullanıldığı iletişim çerçevesinden uzaklaştığı zaman iletişimsel gücünün bir kısmından mahrum kalması doğaldır. Yapay resimler ders kitabını hazırlayan ekibin (yazı grubu, resimlendirme sanatçıları) eseridir, belirli bir ders kitabına dahil olmak için üretilmişlerdir ve bundan uzaklaştırıldıkları zaman yaratacakları fayda şüphelidir. Örneğin; edebiyat kitaplarındaki resimlendirmeler orijinal resimler olarak değerlendirilmektedir. Aynı metin, okul kitabına nakledilirse ve yazar grubu tarafından resimlendirilirse, bu resimler yapay olarak değerlendirilir. Bir karakteristik örneği de, okul kitabına olduğu gibi sıralanmayan, fakat sadece ana hatları (yapay resimler) muhafaza edilerek basitleştirilen haritalar (orijinal resimler) oluşturmaktadır.

Okul kitaplarında bulunan resimlerin ve genel olarak görsel dizgelerin, bu kitaplar dışında geçerli olup olmadıkları, yani çocukların bunlarla çok yönlü iletişim araçlarının hakim olduğu sosyal alanda karşılaşıp karşılaşmadıkları mesele oluşturmaktadır ve bu durum sanal resimlerin görünümüyle bağlantılıdır. *«Yazarlar sıklıkla sadece tek bir kitap için, kendi kitapları için kapalı sembol mikrosistemleri, kapalı küçük dizgeler oluştururlar»*(Tokatlidou, 1996: 44-45)[48]. Çocuklar, okuldaki eğitim öğretim hayatlarının başlangıcında sosyal alandan olgunlaşmamış ilk deneyimlerini bagajlarında getirirler. Bu deneyimler özel üretim olan kitabın sembolleriyle çakışmakta ve kafa karışıklığına yol açmaktadır. Bunun tam tersi durumda, çocuk basılı sembollerin şifrelerini çözmeyi başardığı noktada, *«betimlemenin keyfiliğinin ne kadar büyük olduğunun»* (Giannikopoulou, 2001:250) farkına varmaktadır çünkü bunlar ona sosyal çevrede etkin bir biçimde iletişim kurmasında yardımcı olmazlar. *"İlk olarak, resim dilin çizgiselliğini takip etmek adına çizgisel bir istikamet alarak sahte bir paralel ilişki izlenimi yarattığı için, fakat*

[48] Vaso Tokatlidou, (1996): *İ kodikopoiisi tou optikou minimatos sta scholika vivlia*, sto anthropos o Simainon. Logos kai İdeologia, IVo Panellinio Synedrio tis Ellinikis Simeiotikis Etaıreias, Paratiritis, Thessaloniki: s. 222-228.

dil zamanda yayılırken resim uzamda yayıldığı için «Karikatürlerin durumu için keyfilik çifttir». Ardından resmin kesimi, tıpkı kelimelerin veya dil noktalarının resimlenmesi yasal veya mümkün olacakmış gibi, tümcenin kelimelerle kesilmesini takip eder» (Tokatlidou, 1996: 46). Aynı zamanda resimlerin didaktik araç olarak kullanıldığı kitaplarda, görsel mesaj, anlam bakımından dil mesajıyla özdeşleşmediği, "gösteren" ve "gösterilen" arasında tutarsızlık olduğu zaman çocuklarda kafa karışıklığı meydana gelmektedir. Mutlak resim ve anlam özdeşleşmesi ihtiyacı bulunan, belki de en karakteristik örnek, öğrencilerin ünitenin sonunda neyi başarmaları gerektiği konusunda bilgilendirilmeleri için çoğu kez kitabın ünitelerinin girişine yerleştirilen veya belirli eylemlerin yönlendirenleri olarak faaliyetlerin anlatımına eşlik eden, görsel düzenleyicilerdir. Bunlar, işaretlerdir (sembol değil)[49], yani temsil ettikleri şeylerin tanınması olan işlevlerini yerine getirmek üzere yaratılmış olan belirli içerikli resimlerdir (Arnheim, 2012)[50]. İşaret işlevini apaçık bir şekilde ifade etmediği zaman, yani gösterilenin özneden ayırt edilme zorluğu büyük veya zaman kaybettirici olduğu zaman, işaret, varolma gerekliliğini ortadan kaldırmaktadır. Bu durum, öğrenci önceden olan düzenleyiciden habersiz olduğu zaman meydana gelmektedir, çünkü bir faaliyetin buyruğunun anlamını fenomenolojik olarak almamakta veya kavramamaktadır. Bir ve eşsiz anlam veya somut özellikler sağlamayı hedefleyen şiddetli eksiltici bileşimler, sonuç olarak çok şeylere atıfta bulunabilirler. Örneğin; maksat olarak yanan klasik bir elektrik lambasının taslağı "düşünüyoruma" sevketmektedir, fakat çocuk uzmanlaşmış bilgiye sahip değildir ve istenmeyen çağrışımları engelleyemez, çünkü, resim maksat darlığına sahip olsa da ("düşünüyorum"), genişleme eni göstermektedir (Arnheim, 2012).

Okul kitaplarının yazı sanatlarının (başlıklar, yazı tipinin şekli, boyutu ve rengi, satır araları, boş alan, simetri, mutlak doğrusallık) benzerliği, çok yönlü ve

[49]İşaret, belirli bir içeriği (işlevi), görsel olarak özelliklerini ifade etmeksizin temsil eden bir resimdir ve temsil ettiği şeyin bildirisi olarak işlem göstermektedir. Sembol, çıkarmadan dolayı seyircinin anlamlandırmaya davet edildiği bir betimleme şeklidir. Çıkarma derecesi resmi tamamlanmamış ve belirsiz kıldığı zaman, esasen seyirci sembolü yorumlamaktadır. Bu durumda, sembollerin okunmaları açıktır, yani seyirci resimde noksan olan ayrıntıları tamamlamaya değil, fakat onu çok anlamlı olarak anlamlandırmaya davet edilmektedir (Arnheim, 1999: 185-190).

[50] Rudolf Arnheim, (2012): *Görsel Düşünme*, Metis Yayın., İstanbul: s.68.

kullanışlı metin (mesela farklı bir grafik tasarım resmi barındıran gazeteler) okuyucularını zahmete sokmaktadır.

2.2. GÖRSELLER VE DİL DERSİ EĞİTİMİ

2.2.1. Dil Dersi Eğitiminde, Görsellerin Eğitim Amacına Erişimindeki Rolü

Okul kitaplarının basılı olanları ve televizyon ile sinema, resimler, genellikle "öğrenim gerçeklerine" katılarak, dikkatin çekilmesine, dersin hedefleri için bilgilendirmeye (görsel ön hazırlayıcı düzenleyiciler), motivasyon sağlamaya, içeriğin sunumuna odaklanarak dil dersi eğitiminin hedeflerine ulaşılmasına katkı sağlarlar[51]. Özellikle dil becerilerinin (skills), dinleme (listening), okuma ve anlama (reading), sözlü dil üretimi (speaking) ve yazılı dil üretiminin (writing) geliştirilmesinde, yaygınca *iletişimsel yaklaşımlar* olarak bilinen didaktik uygulamalara yer verilmektedir. Bu uygulamalar ilgiyi dilin incelenmesinden bir dil topluluğunun üyeleri arasında iletişim organı olarak kullanımının öğretimine doğru çekmektedir. Dil dersi eğitimi, dilin her koşula uygun yöntemle kullanımı için öğrencilerin yeteneklerinin işlenmesini (Charalampopoulos ve Chatzisavvidis, 1997: 55)[52] ve dil kullanımları ve işlevlerinin eleştirel bilincinin gelişmesini tayin etmektedirler. Ayrıca, özgün dil kullanımın örneklerinin, yani sözlü veya yazılı metinlerin (*metin merkezli yaklaşımlar*), üretimi ve işlenmesi yöntemlerini savunmaktadırlar (Kostouli, 2001: 623)[53].

---

[51]Dimitriadou (2006) dil dersi eğitiminde resmin rolünü tasvir ederek ona diğerleri dışında aşağıdaki şu nitelikleri atfetmektedir: (i) Basılı bilginin içe alınması için mevki oluşturmaktadır, (ii)Bildiri metninde yer alan kavramları açıklığa kavuşturmakta ve estetik hale getirmekte ve metnin teknik müzakerelerini zenginleştirmektedir. (iii) Metinde bulunan kavramların gnostik işlemi için vesile olmakta, bileşik kavramların soyut şekilde aktarımı için sembol işlevi görmekte ve metnin öyküsel çerçevesinin sınırlandırılması için araç oluşturmakta, yabancı kelimelerin kavrayışı için tercümanlık görevini üstlenmektedir, vs. (s. 199).

[52] Agathoklis Charalampopoulos kai Sofronis Chatzisavvidis, (1997): *İ didaskalia tis leitourgikis chrisis tis glossas: Theoria kai praktiki efarmogi*, Kodikas,Thessaloniki: s.50-55.

[53]Triantafyllia Kostouli, (2001): *Apo tin epikoinoniaki stin keimenokentriki proeggisi: Koines theseis kaı simeia diaforopoiisis*, sta Praktika tou 4ou Diethnous Synedriou Glossologias, University Studio Press, Thessaloniki: s.623-630.

Resimlerin öğrenim sürecine katılması yöntemlerinin çokluğu karşısında ve dil hedeflerine ulaşılması sürecinde şunlar ayırt edilmektedir: (i) resimlendirme işleminin metinlerin kavranmasına katkısı, (ii) çok yönlü metinlerin yaklaşımı, (iii) yazılı ve sözlü dil üretimi için iletişim çerçeveleri oluşturulması ve (iv) kavramsal/gösteren resimler.

2.2.2. Metnin Anlaşılmasına Görsellerin Katkısı

Resmin metinle olan ilişkisi, ders kitabı metinlerinin algılanması teşebbüsünde resmin dinamizminin sınırlarını belirlemektedir. Resimlendirme sanatçısı metnin ana fikrine saygılı kalmaya devam ettiği zaman ve yazarın betimlerinin bazı kısımlarını aktardığı zaman veya da resimlendirme sanatçısı duygusal olarak yazarla özdeşleşme girişiminde bulunduğunda ve dil metnini tümüyle görsel olarak anlamlandırmaya çalıştığında metnin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır (ne oluyor?, nerede oluyor?, baş kahramanlar kimler?, vs.). Yeniden biçimlendirici veya sonradan biçimlendirici yaklaşımda, resimlendirme sanatçısı, metni kendi dilinde yeniden yazmakta ve kişisel algılarına dayanarak açık yorumlara doğru yol almaktadır. Metne, resimlendirme sanatçısına ait yeni bir ideolojik boyut eklenmekte ve resmin çok anlamlığıyla ayırt edildiğini göz önünde bulundurarak, değişken düşüncenin gelişimine (hayal gücü sergileme, ifade, oluşturma) ve eleştirel okuryazarlığın gereği olan metnin eleştirel okunmasına (fikir beyanı, kastedilen kavramların arayışı, anlam üretimi) katkı sağlamaktadır (Kostouli, 2001: 15). Resmin yeniden biçimlendirici yeteneği, sınıf dışı dünya bilgisini sunmakta ve metnin farklı yaklaşım yöntemlerinin, dil unsurlarından meydana gelen metnin sadece yüzeysel yapısı değil fakat ima edilen yapısına yönelik işlenmesine katkı sağlamaktadır. Eleştirel okuma (critical reading)[54] modelinde (Kostouli, 2001), çok yönlü metinlerin katılımıyla metinsel tür kavramının derinleştirilmesi gerekmektedir. Aşağıda eleştirel

[54]Eleştirel okuma modeli (critical reading) **metin topluluğunu** (okul sınıfı), **metinsel okuma olaylarını** (reading event), dil unsurlarıyla farklı **metinsel türleri** (yüzeysel yapı) ve ima edilen unsurları (dünya bilgisi, okul sınıfı dışında başka toplulukların yaklaşımı), öğrenci ve eğitimcinin sınıf içerisinde sunduğu (getirdiği) bilgi, çeşitli **metin yaklaşım stratejilerini**, bilginin **birlikte inşası** amacıyla eğitimci ve öğrenciler arasındaki **etkileşimleri** içermektedir (Kostouli, 2001).

okuma örnekleri sıralanmaktadır ve bunlar bir reklamın dilsel ve görsel metnine ilişkindir (Grosdos ve Ntagiou, 2003: 150)[55]:

(i) **Reklamın amaçları ve hedefleri** (gösterim, bilgilendirme, ihtiyaçların oluşturulması, tüketicilik, aşırı tüketim),

(ii) **Reklam mesajının özellikleri** (abartı, yalan, kandırma, yanıltıcı ve ahlak dışı içerik),

(iii) **Reklamların kime hitap ettiği** (yetişkinler, özellikle kadınlar, çocuklar),

(iv) **Karakterlerin reklamlarda nasıl gösterildiği** (idealize edilmiş ve masallaştırılmış atmosfer, genç, güzel, zayıf, iyi giyimli, hali vakti yerinde, mutlu, kaygısız),

(v) **Dünyanın hangi görüşünün gösterildiği: hangi görüşlerin gösterilmediği, reklamlardaki modeller, roller, değerler** (geleneksel modeller, basmakalıp roller, egoist-benmerkezci değerler),

(vi) Çocuğun reklamda bulunmasının sembolik niteliği (ürüne arılık(saflık), kalite, güven, uygunluk katmaktadır),

(vii) Kimlerin reklamlarda gösterildiği (reklamın sıklığından kaynaklanan yüksek maliyetten dolayı daha çok orta halli ve büyük şirketler),

(viii) Hangi çıkarlara hizmet edilmektedir? Hangi çıkarlar karşılanmamaktadır?

2.2.3. Sözlü ve Yazılı İfade Geliştirilmesinde İletişim Modülleri Oluşturma

İletişim pratikleri aracılığıyla dil eğitimi gerçekleştirme ihtiyacı ve özgün iletişim koşulları içerisinde dil eğitiminin uygulaması, iletişimsel yaklaşımların başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Didaktik uygulamada yukarıdaki bu dilin

[55] Stayros Grosdos kai Eygenia Ntagiou, (2003): *Glossa kai Techni. Glossikes drastiriotites gia to dimotiko sholeio simfona me ti leitourgiki xrisi tis glossas*, Ekdoseis Panepistimiou Makedonias, Thessaloniki: s.145-158.

işlevsel kullanımı konumlarını uygulayarak, mümkün olduğu kadar sınıf içerisinde ve dışarısında, bir iletişimsel hedefe hizmet edeceği düşünülerek öğrenciler tarafından üretilen sözlü ve yazılı dilin bir anlam ifade etmesi için, toplumda hüküm sürenlerle orantılı gerçek iletişim koşulları oluşturulması için çaba sarfedilmektedir. Öğrenciler, **aracısız deneyimler** yaşamaktadır, yani aynı olayları yaşamaktadır. Öğrencilerin doğrudan olaylara katılması pratik olarak imkansız olduğu zaman, sınıf içerisinde **amaçlanan veya uygulanan eylemlerde** faaliyet göstermeleri önerilmektedir. Esasen bunlar, teknik eylemlere katılımın iletişim ihtiyaçlarını doğurduğu özdeşleşme oyunlarıdır. Üretilen ifadenin alıcılarının çocuklar olduğu hayal gücü yolculukları dışarda bırakılmamaktadır (örneğin; resim eserlerinden esinlenerek şiir oluşturma) (Grosdos ve Ntagiou, 2003: 17). Öğrenciler, olayları özdeşleşmeyle yaşayarak, kendilerini, çözüm bulmaları istenen bir problemi sözlü veya yazılı dil üreterek göğüslemeye sevkeden özellikle grup nitelikli faaliyetlere itecek şekilde tasarlanmış olan, didaktik faaliyetlere katılmaktadır. Temel olarak arzulanan öğrencilerin ifadesinin iletişim koşullarına uyum sağlamasıdır, yani üretilen ifade yansız ve sabit prototiplerle kıyaslanarak değerlendirilmemektedir, fakat çocuklar farklı şekilde, farklı zamanda, farklı kişilerle, farklı konular hakkında konuşmakta ve yazmaktadır. Her zaman ifadeleri konuşmacıların veya okuyucularının beklentilerine karşılık vermek zorundadır. *«Verici, alıcı, konu, maksat, mekan, zaman, kanal, yani kimin, kime, hangi konuda, hangi amaçla, nerde, ne zaman, nasıl (sözlü, yazılı, telefonla, vs.) konuştuğu gibi iletişim koşulunu oluşturan unsurlar, kullanılacak olan dil şeklini de belirlemektedir»*(Charalampopoulos, 2003: 113)[56].

Resimlerin okunması, yorumu ifade kullanımı ve üretimiyle bağlantılı hale getirilebilir, çünkü resimlerin işlemi konuların yüzeyinde kalmadığı zaman, karmaşık kavramların yapılanmasını ve karşılık gelen ifadenin anlatımını kolaylaştırmaktadır. Resimler benzeyen çevre, gerçek bir olaya benzetilmiş (simülasyon) bir yapay olay, durum veya süreç oluşumuna katkı sağlamaktadır. Resimle özdeşlik kurma ortamı dolaylı veya amaçlanan deneyimin yerine geçirilmektedir. Öğrenci resimle kişisel bir

[56] Agathoklis Charalampopoulos, (2003): *Nees technologies, ploytropikotita kai glossa*, Filologos Thessaloniki: s.113.

ilişki kurmaya, kendisi için fantastik bir rol seçerek resme anlamsal açıdan giriş yapmaya, karakterlerle özdeşleşmeye ve bu özdeşleşmenin içerisinden faaliyete geçmeye davet edilmektedir[57].

Taklit etme (simülasyon) iletişim şartı[58], sözle ve görsel olarak tasvir edilmekte/ gösterilmekte olan bir senaryonun gelişimi önkoşuluna bağlıdır. Bu senaryo okul kitabı içeriğinin tamamını veya bir kısmını boydan boya geçmektedir (bir veya birden fazla bağımsız hadiseler). Olaylar dizisinin konusu ve hadiseleri çocuk yaşı dünyasından alınmadır (okulda ve mahallede faaliyet gösteren bir çocuk grubu, sosyal olaylarla karşı karşıya kalan bir aile). Kitabın kahramanları arasında onu okuyacak olan çocukların yaşlarına yakın olan çocuk kahramanlar vardır. Bu senaryolar, dünyanın zihinde canlandırımı çabaları olarak ele alındığında, ideolojik sosyo-kültürel içeriklerine dair araştırma ilgisi uyandırmaktadır (cinsel ayrımcılık önyargıları, etnik ideolojik çarpıtmalar, dini inanışlar, vs.).

Benzetim olayının, yani buradaki özel durumda resimlerin, iletişimsel bir faktör olarak çalışması için, gerçeğe benzerlik unsurlarının yanı sıra, iletişim koşulu unsurlarını da sunması gerekmektedir: Kim, kiminle konuşuyor?, Nerede?, Hangi konu hakkında?, Hangi zaman diliminde?, Hangi sebeple, iletişimin motivasyonları nelerdir?, İletişim kanalı hangisidir?, Üretilen ifadenin doğal alıcısı var mı yok mu?, Öğrencilerin yaşadığı olayın tabiatı nedir?

Görsel uyaran içeren ifade üretimi, sabit nesne resimlerini tanıma ve kelime haznesi üretimi gibi, basit didaktik metotlar içermektedir. Birinci okuma ve yazımın, analitik eğitim metodlarının uygulaması esnasında, her zamanki faaliyet veya çocuklar tarafından senaryo oluşumu gibi, daha karmaşık ifade ve anlam kalıbı

---

[57]Laura Chapman (1993): *Didaktiki tis Technis,* Nefeli ,Athina: (s. 153-154) görsel olmayan bir heykelin önünde, çocukların eserlerle farklı gelişim tekniklerini resmeden öğretmen ve öğrenciler arasındaki diyaloğu anlatmaktadır.

[58]Resim, eğitim yazılımının oluşumuna aktif olarak katılmaktadır. Resim katkılı iletişim modülleri oluşum yöntemlerine, benzetim yazılımında (simulation), eğitici oyunların yazılımında (educational computer games, instructional games) ve modelleme yazılımında (mondeling) rastlamaktayız. Yukarıdaki eğitim yazılımı kategorilerinde multimedya unsurlarının yardımıyla yapay ortam oluşumuna- doğalın taklidine- girişilmektedir ve bunun katkısıyla didaktik eylemler yerine getirilmektedir. Eğitim yazılımlarındaki hareket eden benzetim resminin temel değerlendirim parametresini, öğrenciye ikonik ortamdan doğal ortama aktarılmada yardımcı olacak olan ikonik olayın gerçekliği oluşturmaktadır (Charalampopoulos., 2003: 191-193).

çıkarma faaliyetleri, yani metinsel türlerle uğraş, sözlü ve yazılı dil üretimini içeren yazı dilini görsel ifade diline çevirme ve tam tersini yapma çabasını içermektedir. Düşünceye dayalı olan veya atasözü gibi tabirlerin tasvirleri (örneğin; şarkıların resimlendirilmesi, görüşme- röportaj oluşumu, sınıf arkadaşlarının portresinin oluşumu, çizgi romanların oluşumu, bir anlatıcı resmin "anlattığı" hikayeye yazılı olarak devam etme, senaryoya müdahale etme/ onu değiştirme, çizgi romanın hikayesine sözlü olarak devam etme vd.).

2.2.4. Kavramsal ve Grafik Görüntüler/Resimler

Kavramsal/grafik resimler[59] sunulan bilginin biçimlendirilmiş gösterimine ve genellemesine katkı sağlamakta ve devamında hatırlatıcı stratejilerin gelişimine yardımcı olmaktadır. Uygun olarak değerlendirilerek dilin yapısının öğretiminde (gramer ve söz dizimi olayları) ve özellikle de çekim sisteminin gösteriminde, seçme, karşılaştırma, sınıflandırma, gruplandırma vs. faaliyetleri de yaygın olarak kullanılmaktadır. Analitik (bir kavramı oluşturan tüm bireysel kısımlar gösterilmektedir), sınıflandırma (aynı çerçeveye resimlerin simetrik yerleştirilişi) ve ağaca benzer yapı (ifade türlerinin sınıflandırması) olmak üzere üçe ayrılmaktadırlar.

[59] Kress ve Van Leeuwen (1996) bunları takdim resimleri (offer pictures) olarak nitelendirmiştir. Bu resimler objektiftir çünkü seyirci- okuyucunun sübjektif duygusallık unsurunu içermemektedirler. Gunther Kress ve Theo Van Leeuwen (1996): *'Reading Images. The Grammar of Visual Design*'', Routledge , London: s. 96.

III.BÖLÜM

3.1. DİL DERSLERİ MÜFREDAT PROGRAMINDA, GÖRSEL İMGELERİN EĞİTİM-ÖĞRETİM SÜRECİNE KATKILARI

Okuryazarlığın pedagojisi çerçevesinde, okuryazarlık kavramından çoklu okuryazarlıklar kavramına geçiş, görsel okuryazarlığı birincil hedef olarak yücelten görsel imgelerin yeni iletişim koşullarındaki hakimiyetinden dolayı yeni kavramın birçok yönden incelenmesini doğurmuştur. Didaktik metodolojide çoklu okuryazarlık kavramının analizi ve doğru algılanması gereksinimi, çok yönlü metinlerin okuma yöntemlerinin araştırılmasını ve geliştirilmesini kapsamaktadır. Yeni kavramla metodoloji, çok yönlülük ve ifade çeşitliliği kavramlarının analizi, modern ifade verileri ve dilsel araştırmalardaki teorik ve de pratik-didaktik düzeydeki çalışmalar gibi, birçok yeni alanlar kazanmıştır.[60]

Didaktik metodolojinin birincil hedefi, yeni kavramın eğitimciler tarafından doğru kavranıp, anlaşılabilir düzeyde aktarabilmelerini sağlamaktır. Çok yönlü metinlerin kavranması, bu alanda ne kadar bilgi sahibi olunduğuyla doğru orantılıdır. Çok yönlü metinlerin büyük kısmı görsel imgelerle bezendiğinden dolayı, görseli okuyabilme-alıgalayabilme yetisinin geliştirilmesi gerekmektedir. Görsellerin mesajları genelde evrensel bir dile sahip olsa da, geldiği ülke, toplum, zihin yapısı ve yazarına göre de değişiklikler göstermektedir. Hatta görsel imgelerin analizinin yapıldığı herhangi bir pusula dahi olsa, burada da bunu sağlayan kişinin ideolojik etkilerini görmek mümkündür. Nasılki herkes okuduğunu farklı algılar ve yorumlar, görsel analizde de aynı durum geçerlidir. Fakat, didaktik metodolojide genel geçer kurallara uyum sağlayarak, çok yönlü metinlerin aktarmak istedikleri konular analiz edilir ve eğitime sunulur. Eğitim alanına kazandırılan yeni kavramlar, global dünyanın gereksinimleri doğrultusunda her gün gelişmektedir. Dolayısıyla didaktik

[60] *Ananlytika Prorammata Spoudon tis Neoellinikis Glossas gia Dimotika Scholeia* (2002): Ulusal Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı, Paidagogiko Institouto, Athina: s.1-55.

metodoloji de zaman zaman yenilenerek eğitimcilerin bilgisine sunulur. (A.P.S. 2002)

Yeni kavram, özellikle okuldaki dil dersine ilişkindir. İlk olarak, dil iletişimsel araç niteliğine sahiptir ve buna göre göstergebilimsel iletişim yöntemleri gösteren çok yönlü metinler de, dil dersinin didaktik ilgi çemberine dahildir. İkincil olarak da, dilbilimsel araştırmalar, dil katılımının kamusal iletişim aracı olarak diğer göstergebilimsel iletişim yöntemlerinin lehine sürekli geri çekilmesini ve okuldaki dil dersinin günümüz insanının gerçek iletişim ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için metin kavramının derinleşmesini göz ardı edemez. Çünkü günümüzde sadece dil katılımlı iletişim fakir kalmakta, hatta göstergebilimsel iletişimden yoksun olunan bazı alanlarda iletişim sorunları yaşanmakta veya ayıplamalara varan hallerle karşılaşılmaktadır. Çağın gereksinimleri her alanda olduğu gibi, burada da kendini göstererek çok yönlü metinler eğitim alanına kazandırılmıştır. İlkokul düzeyindeki öğrencileri gelişen dünyaya ayak uydurma gereksinimi, bu sayede giderilmeye çalışılmaktadır.

3.2.DİSİPLİNLERARASI ORTAK EĞİTİM MÜFREDATLARI ÇERÇEVESİNDE ÇOKLU OKURYAZARLIK VE GÖRSEL OKURYAZARLIK KAVRAMLARI

Disiplinlerarası Ortak Eğitim Müfredatları çerçeve programının ilk bölümünde dönemin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel koşullarının kaydedilmesine çaba gösterilmiştir. Bilginin disiplinlerarası yaklaşım ile hayatımıza girişi, günümüz çağının sosyo-ekonomik ve kültürel verilerine değinmeyle açıklanmaktadır (bunların arasında küreselleşmeye gönderme yapılması temel bir pozisyona sahiptir) (Therianos v.d., 2008)[61]. *«Bilgi ve enformasyonun hızlı ve sürekli artışı», «bilginin sürekli revizyonu», «kültürün uluslararasılaştırması ve ekonominin*

[61] Kostas Therianos, Christos Katsikas kai Aggeliki Fatourou, (2008): "Analitika Pragrammata kai Scholika Vivlia", (KEMETE - OLME: 8o Ekpaıdeytiko Sinedrio), : http://dialogos-8osynedrioolme.blogspot.com/2008/03/blog-post.html (15.03.2018)

küreselleşmesi», «kültürel, dilsel, ulusal ve sosyo-ekonomik niteliklerin çeşitliliğiyle sosyal çevrelerin oluşturulması», «mesafelerin küçültülmesi ve ekonominin küreselleşmesi» konuları metnin yazarları için önemli unsurlar olarak görülmektedir (Ulusal Eğitim ve Din işleri Bakanlığı-P.I. 2002: 5 ve 7). Modern toplumların yukarıdaki nitelikleri bilişsel unsurların koşullarını *«çok yönlü ve çok çeşitli»* olarak biçimlendirmekte ve *«okulun vaktiyle inkâr edilemez rolününün bir çeşit güçten düşmesine»* yol açmaktadır. Bununla birlikte, *«cesur adaptasyon değişiklikleri»* çoklu okuryazarlıklar yönüne doğru götürmemekte, fakat disiplinlerarasılığın[62] iki yönde özümsenmesine yol açmaktadır: (i) Disiplinlerarası didaktik unsurların, çeşitli bilimsel düzeylerden öğretilecek konunun düzenlenmesiyle oluşturulması ve (ii) konuların, *«çoklu prizmayla aydınlatılması için»* çok sayıda bakış açısından işlenmesi ve bilgiye bütünsel yaklaşım hedefiyle Eğitim Programları bilgi unsurlarının yatay bağı. Yatay eksende yapılan girişimler ise şöyledir: (i) her derste müşterek bilimsel dallarla konuların, kavramların ve işlemlerin bilimler arası yaklaşımla bağdaştırılması, (ii) sağlık eğitimi ve var olan bilgi unsurlarında tüketici eğitimi gibi programların yaygınlaştırılması ve (iii) çevre araştırması gibi derslerin sürece dahil edilmesi (Matsaggouras, 2002: 32)[63].

Disiplinlerarası Ortak Eğitim Müfredatları çerçevesinde (Ulusal Eğitim ve Din işleri Bakanlığı-P.I. 2002: 5-19), kavramlar kayda geçirildiğinde okuryazarlık türlerine kesin değinmeler bulunmadığı görülmektedir. Dil ve matematiksel okur-yazarlık kavramlarına doğrudan atıflar bulunmaktadır (s. 12). Ayrıca, *«yeni bilgi edinimi ve iletişim teknolojilerinin değerlendirilmesi için hazırlıkta»* (s. 6) genel bir ilke olarak doğrudan okuryazarlık türüne değinme vardır ve bu bizi teknolojik okur-yazarlığa götürmektedir. Bu gönderme eğitimin genel ilkelerinin sıralamasında tekrar edilmektedir: *«(...) öğrenciye herhangi bir konu için çeşitli bilgilenme kaynaklarına ve bilgiyi değerlendirme kaynaklarına erişim imkânını sağlaması»* ve *«okul eğitiminin, her bir öğrenciye yeni teknolojilerin rolünü kavraması, bunları yeterlilikle kullanması ve değerlendirmesi ve bunlara erişmek için kabiliyetlerini*

[62]Disiplinlerarası Ortak Eğitim Müfredatları Çerçevesinde görüldüğü gibi disiplinlerarasılık kavramına ilişkin eleştirsel düşünceler için bknz. Grollios (2003).

[63] İlias Matsaggouras, (2002): *Diepistimonikotita, diathematikotita kai eniaiopoiisi sta nea Programmata Spoudon: Tropoi organosis tis scholikis gnosis*, Epıtheorisi Ekpaideytikon Thematon, Athina: s.32.

sürekli olarak iyileştirmesi için olanak sağlayacak koşulları oluşturması gerekmektedir» (s. 6). Bu ayrıca disiplinlerarası veya yatay becerilerin tasvirinde tekrar edilmektedir: *«hem bilgilerin keşfedilmesi, analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve sunulması hem de "bilgi kirliliğinden" korunmak amacıyla çeşitli bilgi ve iletişim kaynakları ve araçlarını kullanma kabiliyeti/yeteneği»* (s. 12). Ek olarak, 'yeni bilgilenme ve iletişim teknolojilerinin değerlendirilmesi için hazırlık' başlıklı alt bölüm, teknolojik okur-yazarlığa değinmektedir.

Kültürel okuryazarlık betimsel olarak tanımlanmaktadır. *«Bu gerçeklik, herkesin bir kültürel, ulusal ve dilsel çok biçimlilik çevresinde uyumlu bir şekilde yaşaması adına, her bir vatandaşa hemşehrilerinin kültürel farklılığını kabul etmesi ve buna saygı duymasını empoze etmektedir. Bu durum sosyal becerilerin, iletişim kabiliyetlerinin ve ortak çalışma ile katılımın geliştirilmesine ihtiyaç duymaktadır (...) Ana dilini ve diğer dilleri öğrenme yoluyla olduğu kadar, sadece kendisinin değil fakat diğer etnik, dini ve kültürel grupların tarihi ve kültürel gelenekleri hakkında bilgi edinmek suretiyle de bu becerilere sahip olacaktır»* (s. 7). Disiplinlerarası beceri olarak *«duyarlı sanatın bilincine varma ve sanat oluşturma yeteneğinden»* bahsedilmektedir (s. 12).

Disiplinlerarası Ortak Eğitim Müfredatları çerçevesinde, *çoklu okuryazarlık* ve *görsel okuryazarlık* veya *görsel imge okuryazarlığı* kavramlarına kesin değinmeler veya kavramları tanımlama çabası yer almamaktadır. *«'Bilgi kirliliğinden' korunma»* görsel okuryazarlığın hedeflemesine dâhil edilebilirdi, fakat burada ayrı bir değinme niteliği taşımaktadır ve hiç bir şekilde görsel okuryazarlık kavramını tanımlama çabası olarak yorumlanamaz.

Disiplinlerarası Ortak Eğitim Müfredatları çerçevesinin kaleme alınma döneminde Pedagoji Enstitüsü yöneticilerinin metinlerinde, okuma, matematik, bilim okuryazarlığı şeklinde sıralanan okuryazarlık türlerine ve *«okul bilgisinin hayatın gerçekleriyle daha fazla bağlantılı olması ve değerlendirilmesini talep eden modern ve uluslararası akımlara cevap»* olarak Bilgi ve İletişim Teknolojilerine değinilmektedir. Görsel okuryazarlık türlerine herhangi bir değinme bulunmamaktadır.

Pedagoji Enstitüsü yetkililerinin kitapların resimlendirilmesi hususundaki belirleyici görüşleri yazar gruplarına hitap eden 'Okul Öncesi ve İlkokul Eğitim Materyallerini Tamamlayıcı İlkeler' (Pedagoji Enstitüsü, 2003b) başlıklı metinde listelenmiştir. Özel ilkeler- Öğrenci kitabı başlıklı bölümde, şunlar yazmaktadır:

«Öğrenci el kitapları için temel önkoşullar: (...) İçerikte ve şekilde çocuklar için ilgi çekici olmaları ve mümkün olduğu kadar farklı metinlerin, resimlerin ve genel olarak bilgi toplumunda öğrencilerin gündelik bazda «maruz bırakıldığı» gösterimlerin çeşitliliği ve kalitesinde rekabet etmeleri» (s. 36). *«Ders kitaplarında görsel imgelerin değerlendirilmesi ve elektronik bilgi yönetim araçlarına değinme, sadece eğitim-öğretimi güçlendiren, kolaylaştıran, zenginleştiren ve genel olarak onu daha tesirli kılan araçlara ilişkinliklerine vakıf olmayla denenmektedir»* (s. 37). *«Farklı resimlerin kullanımı işlevsel niteliğe sahiptir (karikatürler, fotoğraflar, resimler) (örneğin; öğrencinin uygun dil tipleriyle değiştirmesi için belirli kelimelerin, cümlelerin ve deyimlerin yerine metinde araya konan resimler, anlatının sentezi için birbirini izleyen resimler, tasvir dili üretimi ve genel olarak eklemlenmiş metne dönüşmesi için bağımsız resim). Kitabın yüksek estetiği, kabulü için gerekli kuraldır. Belirleyici not: cümlelerin ve metinlerin içeriği, tüm ders kitabını boydan boya geçen belirli öze ilişkin motiflere dayanabilmektedir. Ders kitaplarının çekiciliğinin bir faktörü ister çocukların (örneğin; "uyanık" cüce) ister icat edilmiş (örneğin; İlkokulda Eski Yunanca dilinin öğretimi için Dilin İşlenmesi Enstitüsünün dijital diskteki "Archeoulis" karakteri gibi) 'karakterlerin' kullanımıdır. Bu karakterlerin, ünitelerin dille alakalı olaylarında "kılavuz" gibi veya alıştırmaların "sunucusu" gibi çalışmaları muhtemeldir»* (s. 38). Yukarıdaki okuma çabası bizleri aşağıdaki olgunlaşmamış tespitlere yönlendirmektedir: (a) Resim konularına yapılan değinmeler yalın ve ayrıntısızdır. Yazı gruplarına göre tamamlanmış bir cümlenin inşasına ve konunun çok yönlü yaklaşımına kalkışılmamaktadır. (b) Okul ders kitaplarının resimlerine vakfedilen rol dekoratif (çekiciliğe katkı) ve dilsel iletişim şeklini tamamlayıcıdır. Anlatıcı ve betimleyici işleve sahip sade eğitim araçları oluşturmaktadır.

3.3. İLKOKUL YENİ YUNAN DİLİ DERSİNİN MÜFREDAT PROGRAMINDA GÖRSEL İMGENİN ROLÜ

Yeni Müfredat Programının temel özellikleri, okul bilgisinin disiplinlerarası yaklaşımı, hedefler, içerik ve her didaktik ünite düzeyinde eğitici faaliyetlerin karşılaştırılması şeklinde özetlenebilir . İlkokul için Yunan Dilinin Müfredat Programında (Ulusal Eğitim ve Din işleri Bakanlığı-P.I. 2002: 21-60) "Dersin öğretim amacı", "Dilin Onayı", "Epistemolojik ve kurumsal alan" (s. 21-22) ve "Diğer dersler vasıtasıyla hedefler ve faaliyetler" (s. 53-54) başlıklı alt ünitelerde çok yönlü kavramlara kesin göndermeler bulunmamaktadır. 'Önerilen disiplinlerarası çalışma taslakları' (s. 53) ve 'Didaktik metodoloji' başlıklı alt bölümlerde ise ayrıntılı bir şekilde ve açıklıkla çeşitli çok yönlü metin türlerinin işlenmesi önerilmektedir. Bununla birlikte, öğrencinin değerlendirmeye davet edildiği metin ile, metne ilişkin ve metin içerisinden edinilen bilgilerin tasviri bulunmasına rağmen, resmin okur-yazarlığına ve resimlerin dil eğitimine dahil edilme ve değerlendirme tekliflerine dair değinmeler bulunmamaktadır. 'Özel amaçlar' başlıklı alt ünitede teknolojik okur-yazarlığa değinilmektedir.

Eksenlerin, disiplinlinlerarası yaklaşımın genel hedeflerinin ve temel kavramlarının sunumunda (s. 22-25), "*Bilginin yönetimi"* başlıklı eksen çok yönlülükle benzerlik taşımaktadır. Çünkü *bilgi* ve *iletişim* kavramlarına değinmektedir ve hedef olarak çok yönlü metinlerin değerlendirilmesini, bilgi verilerinin analizi ve sentezini ve bilgisayar kullanımını koymaktadır.

Hedeflerin, tematik ünitelerin ve her dil becerisinde (sözlü dil, yazılı dil-okuma, yazma ve sözlü dil üretimi, edebiyat, kelime haznesi, gramer, bilginin yönetimi) (s. 26-52) belirleyici faaliyetlerin üç basamaklı gösteriminde, özellikle *belirleyici faaliyetler* basamağında, çoğunluğu çok yönlü niteliğe sahip olan, çeşitli metin türlerinin, değerlendirilmesi ihtiyacına sürekli ve daha kapsamlı değinmeler bulunmaktadır. *Hedefler* basamağında görüldüğü üzere, hedeflemenin anlatıldığı

yerdeki yaklaşım, açıkça görsel unsurlarda değil metinlerin sözlü kısmında sınırlandırılmaktadır.

3.3.1. Birinci Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler

Kitabın Başlığı: **«Harfler, Kelimeler, Hikâyeler»**

Birinci sınıf dil dersi kitabı iki (2) ciltten oluşmaktadır. Her bir cilt 78-79 sayfa civarındadır. On (10) tematik bölüme ayrılan dil dersi kitabı, 1. ciltte dört(4) 2. ciltte altı (6) tematik bölüme ayrılmaktadır. Her bölüm kendi içinde kısımlara ayrılmaktadır. [64]

Kitap kapağında çocukların çok sevdiği 'yılancık masa oyunu' resimlendirilmiştir. Oyunun başlangıç noktasında tüm bölümlerde görev alan yardımcı karakterlerden 'salyangoz' bulunmaktadır. Salyangoz yılancık oyunu üzerinde ilerlerken her durakta, yani her tematik bölümde bir diğer yardımcı karakterle karşılaşmaktadır. Diğer yardımcı karakterlerimiz, sadece 1. bölümün ilk kısmında yer alan yavru ördek, çeşitli alıştırmalarda öğrencilere şakalar ve esprili cümlelerle yardımcı olmaya çalışan tavuk, horoz, papağan, kedi ve köpektir. Kapak resminde en altta ise, bütün sene boyunca değişik öykü ve maceralarla öğrencilere eşlik edecek olan ana karakterler bulunmaktadır. Beş (5) arkadaştan oluşan ana karakterler, iki (2) kız ve üç (3) erkek çocuk olarak, gülümseyen yüz ifadeleriyle öğrencileri selamlamaktadır. (Bkz. Ek 1a)

Dil dersi kitaplarındaki tematik bölümler, bölüm kapak kısmından sonuna kadar her biri farklı bir renge sahiptir. Bölüm kapağında, kitap kapağında olduğu gibi yılancık oyunu resimlendirilmiştir. Salyangoz önderliğinde oyun üzerinde ilerleyebilmek için, bu bölümü oluşturan kısımlardan geçilir. Her durakta o kısımla ilgili bir başlık, bir resim ve öğretilecek olan harfin yer aldığı bir tabela bulunmaktadır. Ayrıca her kısmın sayfa numaraları belirtilmektedir. Bölüm kapağında bölümün ismi yazılıdır ve bu isme bölüm boyunca her yeni kısmın sağ taraftaki sayfasında üstte, öğretilecek olan harfin yazılı olduğu renklendirilmiş çizgi

[64] Eleni Karantzola, Kalliopi Kirdi,Tatiana Spanelli, Theodora Tsiangani, (2017): *Glossa A' Dimotikou «Grammata, Leksis, İstories»* Athina: s.1-160.

içinde de eşlik eden bir sembol bulunmaktadır. Bu sembol bazen yardımcı karakterlerden biri iken, bazen de kısmın içerisinde bahsi geçen her hangi bir nesnenin sembolüdür. (Bkz. Ek 1b)

Böylece renkler yardımıyla öğrenciler hangi bölümde olduklarını, semboller aracılığıyla da hangi kısımda bulunduklarını kolaylıkla bileceklerdir. Henüz okuma-yazmayı yeni öğrendikleri için, bölüm isimlerini veya kısım isimlerini kolayca okuyamayacakları göz önünde bulundurularak, oldukça başarılı bir çözüm sergilenmektedir.

Tematik bölümlerin dışında dini ve milli bayramların işlendiği bölümler de mevcuttur. Kitabın ilk sayfasında 'içindekiler' bölümünün altında temel sembollerin tanıtıldığı bir şema bulunmaktadır. Şemadaki sembol-anahtar resimler dört (4) tanedir: (Bkz. Ek 1c)

1-) Yazı yazan ve kalemli bir bayrak taşıyan salyangoz. Verdiği mesaj 'yazıyoruz ve okuyoruz' şeklinde açıklanmaktadır. Bu sembole boşluk doldurmaca veya soru cevaplama gerektiren alıştırmalarda rastlanmaktadır.

2-) Konuşan adam bayraklı salyangoz. Verdiği mesaj 'konuşuyoruz-tartışıyoruz' şeklinde açıklanmaktadır. Öğrencilerin fikirlerini beyan etmelerinin istendiği, resimlerin yorumlanmasının gerektiği faaliyetlerde yer alan semboldür.

3-) Grup resimli bayrak taşıyan salyangoz. Verdiği mesaj 'hep birlikte birşeyler yapıyoruz' şeklinde açıklanmaktadır. Takım çalışması gerektiren alıştırmalarda kullanılmıştır.

4-) Yazı yazan ve kalemli bayrağı olan kedi. Verdiği mesaj 'tekrar hatırlıyoruz' şeklinde açıklanmaktadır. Burada enteresan olan, bu sembole kitabın her iki cildinde de hiçbir faaliyette rastlanılmamasıdır. Bölüm sonlarında tekrarlama çalışmaları olmasına reğmen bu sembol kullanılmamıştır.

Giriş bölümünde ilk iki sayfada kahramanlarla tanışma zamanıdır. Beş (5) ana kahramandan oluşan arkadaş grubunun resimlerinin bulunduğu renkli çerçeveler her iki sayfaya dağıtılmıştır. Çerçevelerin altında kahramanların isimleri yazılıdır.

Aris, Orfeas, Marina, İoanna ve Saber. Burada Yunan ismi olmayan Saber dikkat çekmektedir. Çok kültürlülüğe vurgu yapmak, aynı zamanda farklı kültürlerden insanların arkadaşlık-dostluk kurabileceğini aşılamak amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca çocukların kendinden farklı olana saygı gösterme duygusu öğretilmeye-benimsetilmeye çalışılmaktadır. (Bkz. Ek 1d)

Burada boş bir çerçeve de bulunmaktadır. Kahramanların arasına dahil olacak olan öğrenci de düşünülmüş ve öğrenci kendi resmini çizebilsin diye boş bir çerçeve yerleştirilmiştir. Çerçevenin altında da isminin yazılacağı ufak bir plaka vardır.

Her iki sayfanın da alt kısmında kahramanlara doğru bakan, yardımcı kahramanlar bulunur. Bu arkadaş grubuna maceralarında eşlik edecek olan papağan, fare, kedi, köpek, tavuk, horoz ve kurbağalar. Zaman zaman başka kahramanlar da gerek metinlerde gerekse görsellerde maceraya dahil olmaktadır. (Bkz. Ek 1e)

İlk bölüm tamamen resimli sayfalardan oluşmaktadır. Kumsalda kahramanların yavru ördekler ve çeşitli oyuncaklarla geçirdikleri eğlenceli bir hikaye resmedilmiştir. Yavru ördeklerin çıkardıkları seslerle, oyuncaklardan çıkan seslerden oluşan hecelerle kelimeler oluşturmaya çalışılmaktadır. Çocukların alışık olduğu gündelik hayatın içinden gelen seslerle ses-harf-hece ve devamında kelime ilişkisine dikkat çekilmektedir. Bilginin kolay öğrenilebilir ve akılda kalıcı olması açısından, böyle bir kumsal öykülemesi içinden verilmeye çalışılması, çocuklar için hem ilgi çekici hem de eğlence ve eğitimi bir arada barındırmaktadır. Bu bölümdeki resimler açıklayıcı ve tamamlayıcı resimlerdir.

1. ciltte tematik bölümleri oluşturan kısımlar iki sayfadan oluşmaktadır. Her kısımda sağ taraftaki sayfada ilk olarak öğrencileri ‘ana resim’ karşılamaktadır. Resim sayfanın yarısını kaplar ve altta bulunan metinde anlatılanların birebir resmedildiği açıklayıcı ve metni tamamlayıcı bir resimdir. Öğrencilerden ilk başta resmi incelemeleri ve burada anlatılmak istenen hikayeyi tahmin etmeye çalışmaları istenmektedir. Ana resmin açıklayıcılık özelliğinden dolayı, öğrencilerin devamında gelecek olan metnin konusunu tahmin etmeleri zor değildir. Burada kullanılan

resimlerin resim-metin ilişkisi yönünden başarılı bir bağlantıya sahip olduğu görülmektedir. (Bkz. Ek 1f)

Ana resmin altında bulunan metinler, kahramanların aralarında geçen diyaloglardır. Diyaloglarda her kahramanın sözlerinin yazılı olduğu satırın başında bir resmi bulunmaktadır. Diyalogların çoğuna ana kahramanlar katılır. Sadece birkaç diyalogda başka kahramanların da dahil olduğu gözlemlenmektedir. Sayfanın en alt kısmında uzunca bir bayrak sürükleyen ve bundan sonraki etkinliklerde de etkinliğin açıklamasını yapan salyangoz bulunur. Salyangozun sürüklediği bayrağın içinde bu kısımda öğrenilecek olan harf yazılıdır ve bayrağın rengi tüm bölüm boyunca aynıdır. Bu görselle de çocukların ilgilerini canlı tutmak hedeflenmektedir. Çocuklar merakla bir diğer kısımda salyangozun hangi harfi getireceğini beklemektedir. Burada salyangoz görseli kullanılarak, salyangozun yavaş hareket eden, hedefine istikrarla ulaşmaya çalışan bir varlık olması sebebiyle, acele etmeden istikrarlı bir şekilde yeni bilgilerin öğrenilip akılda yer etmesi gerektiği mesajı verilmeye çalışılmaktadır. (Bkz. Ek 1g)

Her kısmın ilk sayfası bu şekilde tamamlanmaktadır, ikinci sayfada ise genelde iki etkinlik bulunmaktadır. Bu sayfa ikiye bölünmüştür. Üst kısımda meşhur kahraman salyangozun açıklamasını yaptığı ve yönlendirmelerde bulunduğu etkinlikler bulunur. Etkinlikler ya kelime içerisinde yeni öğrenilen harfi bulmaya çalışma ya da boşluk doldurma şeklindedir. Bu etkinlikte verilen kelimeler her zaman bir resim eşliğindedir. Örneğin peynir kelimesi bir parça peynir resmiyle tamamlanır. Burada amaç, görsel hafızanın gücünden yaralanıp bilgiyi kalıcı hale getirmektir. (Bkz. Ek 1h)

Alt bölümde genelde ufak metinler yer almaktadır. Bu ufak metinler bir tekerleme ya da akılda kolay tutulabilir kelimelerin yer aldığı dörtlüklerden oluşur. Tabiiki bu tekerlemelere veya dörtlüklere resimler de eşlik etmektedir. Resimler genelde metni tamalayıcı olarak kullanılsa da dekoratif amaçlı kullanılmış birkaç resim de mevcuttur. (Bkz. Ek 1i)

1. cildin son tematik bölümünde, son üç kısımda iki tane öykü bir de şiir yer almaktadır. Bu metinlere de tamamlayıcı resimler eşlik etmektedir.

1. sınıf dil dersi kitabının 2. cildinde tematik bölümler ve bölümleri oluşturan kısımlar, 1.nci ciltle genel olarak aynı mantıkta devam etmektedir. Fakat, gerek metinlerde gerekse kullanılan görsellerde farklılıklar gözlemlenmektedir. 1. ciltte sadece kısa diyaloglardan oluşan metinler, 2. ciltte yerini uzun diyaloglara, hikayelere, şiirlere, bilgilendirici metinlere bırakmaktadır. Ayrıca bu ciltte mektup yazmayı ve günlük tutmayı öğrenmeleri için, öğrencilere bu tür metinlerden de birer örnek sunulmuştur. Böylece dil dersi kitabının sadece dil öğretmek amaçlı hazırlanmadığı, genç bireyleri sosyal hayata da hazırlayabilmek için, iletişim ve kişisel gelişim konularında da aydınlatmaya çalıştığı görülmektedir.

Bu ciltte açıklayıcı ve tamamlayıcı resimler dışında, fotoğraflar, ünlü ressamların tabloları, eski duvar resimleri, harita ve otobüs seferlerinin yazılı olduğu bir çizelge gibi değişik görseller kullanılmıştır. (Bkz. Ek 1j)

Dil dersi kıtabında tablolarına yer verilen ressamlardan birkaç tanesi şunlardır:

Jan Vermeer (31 Ekim1632-15 Aralık 1675): Evlerin içindeki gündelik hayatı betimlediği tablolarıyla tanınan Hollandalı Barok ressam. [65]

Nikos Hacikiryakos-Gikas (26 Şubat 1906- 3 Eylül 1994): Önemli Yunanlı ressam aynı zamanda heykeltraş-oymacı, yazar, akademisyen kimlikleriyle de tanınır. [66]

Henri Rousseau (21 Mayıs 1844- 2 Eylül 1910): Fransız post emperyonist ressam, naif ve primitive üslupla resimler yapmıştır. Yüksek sanat değeri taşıyan eserleri olan ressam kendi kendini eğitmiş bir dahi olarak kabul edilir. [67]

---

[65] Egkyklopaideia Papyros Larous Britannika,(2003): Syllogiko Ergo,ekd. Papyros-Larous, cilt 5, Athina: s. 97.
[66] Eygenios Mathiopoulos,(1997): *Leksiko Ellinon Kallitechnon*, ,ekd. Melissa, cilt 3, Athina: s.81.
[67] Egkyklopaideia Papyros Larous Britannika,(2003): Syllogiko Ergo,ekd.Papyros-Larous, cilt 3, Athina: s.116.

Ünlü ressamların tablolarına yer verilmesi, gene dil dersi kitabında sadece dil eğitimine yönelik faaliyetlerin olmadığını, öğrencilerin resim sanatı hakkında da bilgi sahibi olabilmeleri için bir fırsat vermektedir. Burada disiplinlerarası bir çalışma hedeflenmekte, resim, sanat ve tarih konularını içeren bilgiler de işlenmeye çalışılmaktadır. Tarihe adını yazdırmış kişilerin başarı hikayelerini öğrenmek, çocukların ufkunu geliştirmekte, yeteneklerini keşfetmelerine sebep olabilmekte ve özenti yoluyla bir nebze de olsa çalışmalarını kamçılamaktadır.

Ayrıca 1. sınıf dil dersi kitabında dini ve milli bayramları konu alan bölümler de bulunmaktadır. (Bkz. Ek 1k)

Dini Bayramlar:

1-) Noel Yortusu- Bayramı : Hz. İsa'nın doğumunun kutlandığı, 25 Aralık tarihine denk gelen yortudur. Bu bölümde Hz. İsa'nın doğumunu konu alan bir tabloyla, çocuklara yönelik örf ve adetlerin anlatılmaya çalışıldığı resimler bulunur.[68]

2-**) Paskalya Yortusu :** Bahar aylarına denk gelen, sabit bir tarihi olmayan, Hz. İsa'nın çarmıha gerilip göğe yükselişinin anıldığı yortudur. 'Diriliş Günü' olarak da adlandırılır. Bu bölümde yortu öncesi 40 gün boyunca tutulması gereken oruçla ilgili ufak metinler ve adetler doğrultusunda yapılan yiyeceklerin resimleri bulunmaktadır. Paskalya çörekleri ve kurabiyeleri ile yortunun ana simgesi gibi kullanılan kırmızı yumurta resimleri yer almaktadir. (Pournaras 1994)

Milli Bayramlar:

1-) **28 Ekim 1940 'OHİ' Yortusu:** dönemin başbakanı İoannis Metaksas[69] liderliğinde İtalyan ültimatomuna karşı çıkarak, OHİ- HAYIR manasına gelen milli

[68]Nikos Pournaras, (1994):*Logoi se thriskeytıkes,ethnikes kaı scholikes giortes,* ekd.Pournaras , Athina: s.1-63.

[69]İoannis Metaksas: 12 Nisan 1871 Yunanistan'ın İthaki bölgesinde doğmuş ve 29 Ocak 1941 Atina'da vefat etmiştir. Askeri kimliğinin yanı sıra siyasi kimliğiyle tarihe adını yazdırmıştır. 4 Ağustos 1936 tarihinde darbe ile iş başına gelmiştir. 1936-1941 arası Yunanistan Başbakanlığı görevini yürütmüştür. Eyaggelia Desypri, (2014): *Gnorizo tis giortes,* ekd.Papadopoulos, Athina: s.1-16.

mücadelenin, Yunan-İtalyan harbinin başladığı gündür. Yunan-İtalyan harbinin başlamasıyla ülke 2.nci Dünya Savaşına dahil olmuştur. Kitapta bu yortu döneme ait resimler, fotoğraflar ve gazete küpürleriyle anılmaktadır. (Bkz. Ek 1l) (Desypri 2014)

2-) **25 Mart 1821 'Yunan İsyanı':** Yunanlıların 400 yıldır süren Osmanlı egemenliğine karşı başlattığı, 1821-1829 yılları arası süren ve Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'nden bağımsızlığını kazanmasıyla sonuçlanan ayakalanmadır. Bu milli direniş de ayaklanmanın önemli isimlerinden 'Karaiskakis'in[70] kışlasının resmedildiği bir tablo, döneme ait gemi resimleriyle adalarda yaşayan halkın kıyafetlerinin resmedildiği ve Denizcilik Müzesinden alındığı ifade edilen tablolarla anlatılmaya çalışılmaktadır. (Desypri 2014) (Bkz. Ek 1m)

Dini ve milli bayramlara dil dersi kitabında yer verilmesi, çocuklarda küçük yaştan itibaren inanç ve milli tarih olgusunun geliştirilmeye çalışıldığını göstermektedir.

1. sınıf Dil Dersi Kitabı genel hatlarıyla, çocukların ilgisini çekebilecek, merak uyandırıp bilgiye ulaşmaya yönlendirmeye çalışan etkinliklerle dolu bir kitaptır. İstek ve beklentileri canlı tutabilmek için de görsel hafızadan faydalanılarak bilgiyi aktarmaya ve kalıcı hale getirmeye çalışmaktadır. Kullanılan çeşitli görsel materyaller bunu ıspatlar niteliktedir. Kitabın ilk sayfalarındaki görseller özellikle açıklayıcı, tamamlayıcı, yönlendirici ve zaman zaman da eğlenceli bir hava yaratmak veya sıkıcı bir bilgi aktarma rutinini kırmak amaçlı dekoratif görsellere de yer verilmiştir. Ders kitaplarındaki bilgi aktarma amacı hedeften sapmamak ve çocuklar için sıkıcı birer eğitim materyali de olmamak adına, biraz eğlenceli bir havada hazırlanmak durumundadır ki tam anlamıyla başarıya ulaşabilsin. 1. sınıf Dil Dersi Kitabı bu amaca oldukça uygun hazırlanmıştır fakat her durumda olduğu gibi daha iyisi de olabilir. Veya başka bir deyişle gelişen teknoloji, insanoğlunun ilgi odaklarının değişimi, çağın çeşitli gereksinimlerine ayak uydurma adına, zaman

---

[70] Yeorgios Karaiskakis**:** 23 Ocak 1780 yılında tahminen Yunanistan'ın İpeiros/Arta bölgesinde doğmuştur, 23 Nisan 1827'de Faliron/Pire bölgesinde de vefat etmiştir. 1821 Yunan İhtilalinde ve bağımsızlık sürecinde önemli görevler üstlenmiş kişilerden biridir. Eyaggelia Desypri, (2014): *Gnorizo tis giortes*, ekd.Papadopoulos, Athina: s.1-16.

zaman yenilenmelidir, uzun yıllar aynı içerikte bir kitabın verimli olmasının beklenmesi büyük bir hatadır.

3.3.2. İkinci Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler

Kitabın Başlığı: **«Dil Dünyasına Yolculuk»**

2. sınıf dil dersi kitabı üç (3) ciltten oluşur ve her cilt sekiz (8) tematik bölüme ayrılır. Ciltlerin son sayfalarında sözlük de bulunur. [71]

‘‘Dil Dünyasına Yolculuk’’ başlığına uygun olarak kitap kapağında, defteri üzerine uzanmış kalemi ağzında düşünen bir çocuk bulunmaktadır. Çocuğun düşünceleri de resmedilmiştir tabii ki, aklından geçenler, hayalini kurduğu gidilebilecek yerlerdir. Yolculuk denilince çocukların aklına hemen gidilecek bir yer veya gezilecek bir mekan gelmektedir. Buradaki çocuğun da aklından bir deniz kıyısı, bir dağ-orman manzarası, yüksek binaların olduğu bir şehir ve bir de elma ağacıyla simgelenen bağ-bahçe yeşil bir alan hayalettiği resmedilmiştir. Ayrıca demiryolu, uzunca bir karayolu ve yelkenliyle, yolculukta kullanılabilecek ulaşım araçlarına da dikkat çekilmiştir. Kitap kapağındaki bir diğer ayrıntı da gülümseyen güneştir. Güneşin ışıltısı ve insanın içini ısıtan havasıyla öğrencilere, yolculuğun huzurlu-eğlenceli ve güzel geçeceğinin bilgisi yansıtılmaya çalışılmaktadır. (Bkz. Ek 2a)

- 1. cildin başlığı: ‘‘**Garip Bir Yolculuk**’’
- 2. cildin başlığı: ‘‘**İletişim Kuruyorum**’’
- 3. cildin başlığı: ‘‘**Sınıfımızın Gazetesi**’’

1. cildin giriş bölümünde 2.sınıf yolculuğu boyunca öğrencilere eşlik edecek olan karakterler tanıtılmaktadır. Dört (4) arkadaştan oluşan gruptaki çocuklar Lukas, Hara, Galini ve Arben isimleriyle iki erkek iki kız çocuğu, bisikletlerine binmiş

[71] Zoi Gavriilidou, Maria Sfiroera, Loukia Beze, (2012): *Glossa B’Dimotikou «Taksidi ston Kosmo tis Glossas»,*ekd.Diofantos, Athina: s. 1-250.

yolculuğa hazır bir vaziyette gülümseyerek kendilerini tanıtmaktadırlar. Bir de ‘‘Vagia’’ isimli bilgin baykuş kendini çocuklara tanıtmaktadır. Baykuş tüm bölümlerde yeşil konuşma baloncuğu içerisinde, aktivite hakkında bilgi vermekte veya dilbilgisi sırlarını paylaşmaktadır. Ayrıca giriş bölümünün diğer sayfasında kitabın sahibi öğrenci için de kendini tanıtacağı ve bir fotoğrafını yapıştırabileceği bölüm, baykuş ‘‘Vagia’’ öndreliğinde sunulmaktadır. Bu sayede kitabın sahibi öğrenci de arkadaş grubuna dahil olup, bu ‘‘Garip Yolculuğa’’ çıkmaya hazırlanmaktadır. Öğrencinin kendisini kitabın karakterlerinden biriymiş gibi hissetmesi sağlanarak, samimi bir ortam oluşturmaya çalışılmaktadır. 1.nci sınıf kitabında olduğu gibi, burada da tekrar bir Arnavut ismi olan ‘‘Arben’’ ismiyle çok kültürlülüğe vurgu yapılmaktadır. (Bkz. Ek 2b)

Giriş bölümü adeta kitabın kullanma kılavuzunu oluşturmaktadır. Dört arkadaş ve baykuş ‘‘Vagia’’ kitabın içeriği hakkında bilgiler vermekte ve bu bölüm tüm aktivitelerde kullanılan sembollerin tanıtıldığı bir şema ile tamamlanmaktadır. Her sembolün yanında açıklaması da emir kipinde yazılıdır. (Bkz. Ek 2c)

1-) Gözlük: (üzerinde gözler de mevcuttur, çok dikkatli olunmalı mesajı vermektedir). Gözlemle. Resimlerin incelenerek yorumlanmasının istendiği veya dikkatlice okuyarak gözlem gerektiren faaliyetlerde kullanılmaktadır.

2-) Kitap: Oku. Okuma çalışmalarının olduğu, diyaloglarda, şiirler, hikayeler, bilgi veren metinler gibi birçok etkinliğe eşlik etmektedir.

3-) Konuşma baloncukları: Değerlendir-Tartış. Sınıf içinde tüm öğrencilerin birbirleriyle fikir alışverişinde bulunarak değerlendirme, tartışarak çözümleme çalışması gerektiren etkinlikleri ifade eder.

4-) Boya kalemi: Renklendir (boya). Metin içerisinde bazı kelime veya harflerin renklendirilmesinin istendiği dilbilgisi faaliyetlerinde ve resim çizimi gerektiren faaliyetlerde kullanılır.

5-) Daire: Yuvarlak içine al. Metin içerisinde dikkat edilmesi gereken kelimeleri ayırt etmek için çember içine alınmaları istenmektedir. Örneğin metnin

içindeki sıfatları bulmak, eş anlamlı-zıt anlamlı veya yabancı dilden gelen kelimeleri tespit etmek için olan etkinliklerde kullanılır.

6-) 3 adet Kitap: Sözlükte ara. Bilinmeyen sözcüklerin, her cildin son sayfalarında bulunan sözlük bölümünden veya öğrencilerin kendi okul sözlüklerinden arayıp öğrenebileceklerini ifade eder.

7-) Onay işareti: İşaretle. Doğru- yanlış işaretleme içeren alıştırmalarda kullanılır.

8-) Tek konuşma balonu: Söyle. Metinlere veya resimlere eşlik eden soruların cevaplanmasının istendiği faaliyetlerde bulunan ve oldukça sık kullanılan bir semboldür.

9-) Kalem: Yaz. Boşluk doldurma alıştırmalarında ve yazarak cevaplandırılması gereken alıştırmalarda kullanılır.

10-) Lamba: Düşün. Biraz düşünce gerektiren, deneyimlerini ve önceden edindikleri bilgilerini gözden geçirerek cevaplanması istenen soruların olduğu bölümlerde rastlanmaktadır.

11-) ‘X’ olumsuzluk işareti: Sil. 2.nci sınıf Dil Dersi Kitabının 3 cildinde de sadece bir etkinlikte yer alan bir semboldür (6.cı tematik bölümdedir).

12-) Kulak: Dinle. Okunuşuna vurgu yapılması gereken kelimelerin yer aldığı dilbilgisi etkinliklerinde bulunur çünkü Yunan dilinde okunuşuna göre değişik manalara gelebilen kelimeler oldukça fazladır

13-) Birleştirilmiş iki nokta: Eşleştir-Birleştir. Resim- metin eşleştirmelerinde, tanım ve kelime bulmacalarında kullanılır.

Semboller sol taraftaki sayfanın en solunda renkli fon kısmının içinde, sağ taraftaki sayfanın da en sağ tarafında gene renkli fon kısmının içinde yer alırlar. Böylece öğrenciler sayfayı açtıklarında, fon kısmında hemen ilk ayrıntı olarak göze çarparlar. Ayrıca her bölümün en başında, bölüm kapağı diye de adlandırabileceğimiz ilk sayfada bölüm içerisinde hangi semboller kullanılmışsa,

sayfanın en üst kısmında sıralanmışlardır. Bu sayede öğrenciler her bölümde kendilerini ne tür faaliyetlerin beklediğinin bilgisini edinmektedirler. Sembollerin altında bir not defteri sayfası görünümünde, bölüm içinde öğrenilecek olan konuların yazılı olduğu bir liste bulunmaktadır. Bu görselin amacı da, bölümün hedeflerini özetle ön bilgi olarak öğrenciye sunmaktır. (Bkz. Ek 2d)

2. sınıf Dil Dersi Kitabını oluşturan tematik bölümler, farklı fon renkleri ve başlıklarıyla birbirinden ayrılırlar. Ayrıca her bölüm numaralandırılmış olup bir de başlığına uygun görsel bir sembole sahiptir. Örneğin 'okul yolunda' adlı 1. tematik bölümde, sırtında bir bina taşıyan salyangoz ve 'yolculuk için hazırlıklar' adlı 4. bölümde valizlerle uçan bir balon görseli bulunmaktadır. Burada başlığı destekleyen görsellerin olduğu gözlemlenir.

Kitabın her üç (3) cildinde de görseller oldukça yoğundur. Genellikle açıklayıcı ve tamamlayıcı görsellere yer verilir. Fakat bunun yanı sıra yönlendirici, bilgi verici resimler, fotoğraflar, haritalar, şemalar (özellikle dilbilgisi kurallarında), gerçek tabela fotoğrafları da oldukça yoğundur. Metin ve aktivitelerde kullanılan az sayıda dekoratif görseller bulunmaktadır. (Bkz. Ek 2e)

Yaşları küçük olan 2. sınıf öğrencileri için kullanılan her görsel bir amaca hizmet etmektedir. Sosyal mesaj içerikli görsellere de yer verilmektedir ki, kitabın amacının sadece dil eğitimi değil, 'ağaç yaş iken eğilir' atasözünden yola çıkan anafikirle, küçük beyinleri hayatın her alanında her ortama her olguya duyarlı bireyler yetiştirmek olduğunu kanıtlamaktadır. Örneğin çevre kirliliğine dikkat çekmek için hazırlanmış bir metne bakımsız bir park fotoğrafı eşlik etmektedir. Doğal afetler konusunda da bilgi vermek isteyen kitabımız, yangın esnasında yapılabilecekler hakkında, okulda yangın tatbikatı içerikli görsellerle de zenginleştirilmiş bir metne yer vermektedir. (Bkz. Ek 2f)

Bu metinden yola çıkarak, çocukları diğer doğa olayları hakkında da bilgilendirmek öğretmenin insiyatifine bırakılmıştır. Sosyal dayanışma örneği teşkil eden 'kan bağışı'na da , 'gönüllü kan bağışı kimliği' görseli ile destek verilmektedir. Tüm insanlığı ilgilendiren, toplumsal dayanışmaya bağlı çözülebilecek bir ihtiyacı

anlatan ‘kan bağışı’ konusunda, küçük yaştaki çocuklara hassasiyet ve farkındalık aşılanmaya çalışılması çok doğru ve önemli bir davranıştır. (Bkz. Ek 2g)

Bir diğer sosyal proje niteliğinde ele alınan konu da dünya barışıdır. Giannis Ritsos adlı ünlü Yunanlı şairin ‘Tüm Dünyanın Çocukları’ adlı şiiriyle çok güçlü bir görsel olan, dünya haritası etrafında el ele tutuşmuş her milletten çocukların resmedildiği bir görsel bulunmaktadır. Buradakin görselin mesajı sözle anlatılabilecek her konunun üstündedir, dostluk, kardeşlik, barış mesajı vermek için özenle seçilmiş başarılı bir ayrıntıdır. (Bkz. Ek 2h)

Ayrıca toplum içinde doğru davranış alışkanlıkları kazanabilmeleri için, öğrencilere saygılı ve nazik konuşma-davranma modelleri hem metin hem de görsellere sahip olan karikatürlerden faydalanarak anlatılmaya çalışılmıştır. Karikatür, eğlenceli, kendine özgü sadeliği ve didaktik yönüyle çocuklar tarafından da oldukça sevilen bir anlatım biçimidir. Karikatürlere birçok tematik bölümde rastlanmaktadır. Bu da gösteriyorki, çocukları eğlendirerek bazı mesajları vermek veya alışkanlıkları edindirmek hedeflenmiştir.

‘Okul yolunda’ adlı 1. bölümde ilk sayfada, sayfanın tamamını kaplayan bir resim bulunmaktadır. Bu resim çok yoğun bir caddeden bir görüntüdür. İnsanlar, araçlar, anayolun kıyısında iş makinalarıyla çalışan işçiler, hayvanlar ve cadde üzerinde bulunan dükkan ve çeşitli iş yerleri. Öğrencilerin bu resmi çok dikkatli gözlemlemeleri ve yan sayfada bulunan soruları cevaplamaya çalışmaları istenmektedir. Görselde oldukça fazla ayrıntı ve mesaj gizlidir. Dolayısıyla bilgi veren ve yönlendiren özelliklerine sahip bir resimdir. Çocuklar resmi analiz etmeye çalışırken, trafik kuralları hakkında konuşacaklar, araçların ve yayaların kurallara ne denli dikkat ettiklerini tartışacaklar, dolayısıyla ‘trafik eğitimi’ konusu da bu görselin içinden işlenmiş olacaktır. İnsanların birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyecekler, doğru ve yanlış davranışları tespit etmeye çalışacakları için görgü kurallarına da yer verilmiş olacaktır. Trafik işaretleri, levhalar, tabelalar, afişler de resmin içinde bulunan diğer görsel materyallerdir. (Bkz. Ek 2i)

Kitaba başlarken bu kadar zengin içerikli bir görselin yer alması, çocukların görsel hafızalarına ne derece önem verildiğini göstermektedir. Çünkü görme yoluyla(görsel hafıza) edinilen bilgilerin, okuma veya dinleme yoluyla edinilen bilgilere kıyasla, daha büyük oranda hafızada kalıcı yer edindiği bilimsel araştırmalarla kanıtlanmıştır. İnsanlar gördüklerinin %30'unu hatırlarken, okuduklarının %10'unu, işittiklerinin ise %20'sini hatırlamaktadırlar.

Çocukların yaşadıkları ortamı, yakın çevrelerini tanımaları için 'okul yolunda' adlı bölümde gerçek tabelalara yer verilmiştir. Bunlar çevrede bulunan dükkan tabelaları, sokak isimlerinin yazılı olduğu levhalar, şehirlerarası yollarda bulunan levhalardan örnekler ve çeşitli kamu hizmetlerine ait bina tabelalarıdır. Çocuklardan evden okula ulaşan yol üzerinde, bunlar gibi ne tür tabelaların bulunduğunun gözlemlenmesi istenmektedir. Yaşadıkları çevreyi tanımak ve etrafında ne tür imkanların olduğunun farkına varabilmeleri için hem eğlenceli hem de öğretici bir aktivitedir. Gerçek tabela fotoğrafları kullanıldığı için sokakta karşılaştıkları tabelalarla kıyaslama yapmak ve akılda tutmak da kolaylaşmaktadır. Kitabın görsel hafızaya yönelik çalışmalarının en güzel örneklerinden birisini teşkil eder. (Bkz. Ek 2j)

Ulaşım araçlarının işlendiği aktivitede hava, kara, deniz ve demiryolu araçları resimlerle kelimelerin eşleştirilmesi istenmektedir. Görsel hafızayı kullanarak bu ulaşım araçlarını sınıflandırmak da hiç zor değildir. Böylece ulaşım araçlarının özelliklerini öğrenmek ve aklıda kalmasını sağlamak da basitleşmektedir. Ayrıca demiryolları içerikli bir şiir ve bir tren fotoğrafıyla bu bölüm tamamlanmaktadır. (Bkz. Ek 2k)

Doğa olaylarına değinmek için gerçek fotoğraflardan yararlanılmıştır. Örneğin gökkuşağı oluşumunu konu alan bölümde, gerçek gökkuşağı fotoğrafları kullanılmışltır ve gökkuşağı oluşumunu anlatan ansiklopediden alıntı bir metinle konu desteklenmiştir. Ayrıca devamında ansiklopedilerden nasıl faydalanılabileceği konusuna da değinerek, ansiklopedi fotoğraflarıyla çocukları araştırmaya yönlendirmektedir. Çağımızın çocukları teknoloji çocukları olduğu için, araştırma denilince hemen internet ortamındaki bilgilere başvurmaktadırlar. Fakat burada

kitaplardan – ansiklopedilerden de birçok bilgi edinilebileciğinin mesajı verilerek, okul kütüphanesinden veya evlerde bulunan kitaplardan da faydalanabilmeleri için çocukları kitaplara yönlendirmeye çalışmaktadır. Çünkü günümüzde kitaplar eskiye oranla, okul ödevleri araştırmasında popülaritesini yitirmiş durumdadır. Herkes kolay yolu seçip kitap açmak yerine, internetten istediğine ulaşmaya çalışmaktadır. (Bkz. Ek 2l)

Doğal yaşama da değinen kitabımız, hayvanlar alemiyle ilgili konularda da gerçek fotoğraflar kullanmıştır. Özellikle nesli tükenme tehlikesi yaşayan hayvanlar hakkında çocukları bilgilendirmek için veya hayvan türlerini öğretmek için birçok fotoğrafa yer verir. (Bkz. Ek 2m)

Çocuk oyunlarının anlatıldığı bölümde gene gerçek fotoğraflara yer verilmiştir.Günümüzde kaybolan çocuk oyunlarıyla ilgili de çeşitli resimler bulunur. Ayrıca basit bir oyuncak yapımını aşamalarıyla anlatan bir resme de yer verilmiştirki, çocukların yaratıcılıklarını geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. (Bkz. Ek 2n)

Kitabımız sadece kaybolan çocuk oyunlarını değil, kaybolan meslekleri de ele almaktadır. Bu konunun işlendiği bölümde de eskide kalmış bazı meslekleri anlatan, resimlerle desteklenmiş ufak şiirlere yer verir. Bu aktivitenin devamında çok güzel bir araştırma ödevi de yapılarak eski meslekler hakkında ve gelişen teknolojiyle mesleklerin ve dolayısıyla insanların hayatlarının nasıl değiştiğinin konusu işlenebilir. Buradan da anlıyoruzki kitabımız disiplinlerarası eğitime uygun hazırlanmıştır. Bir konuyu işlerken birden çok alandan yararlanarak tamamlamak hem ulaşmaya çalıştığımız bilgiyi elde etmeye hem de kalıcı hale getirmeye uygundur. (Bkz. Ek 2o)

Mevsimler ve ayların işlendiği bölümde, oniki eşit parçaya bölünmüş çember içinde her ayla igili bir resim bulundurarak, aylar ve mevsimler öğretilmeye çalışılmaktadır. Bu sayede o ayla ilgili önemli olayları veya doğa değişikliklerini öğrenerek mevsim özelliklerini de kolayca algılamaları sağlanmaktadır. (Bkz. Ek 2p)

Tarihten günümüze kadar, mizah alanında birçok eserlerin olduğu bilgisini veren kitabımız, eski Yunan tarihinde insanları güldürüp eğlendirmek için Aristofanis'in komedyalar ve değişik tiyatro eserleri yazdığına değinilmektedir. Daha sonra Yunanistan'daki Osmanlı-Türk egemenliği döneminde ise Karagöz ve Hacivat orta oyunun sergilenmeye başladığı anlatılmaktadır. Tüm bunlar çeşitli resimlerle desteklenerek öğrenciye sunulmaktadır. (Bkz. Ek 2r)

1. sınıf kitabında olduğu gibi 2. sınıf kitabında da dini ve milli bayramlara yer verilmiştir. Dini bayramlarla ilgili konular, örf ve adetlerin benimsenmesi için o günlerdeki hediyeleşmeye vurgu yapan alışveriş resimleriyle, yapılan yiyecekleri konu alan resimlerle ve tarifleriyle anlatmaya çalışır. Örneğin Paskalya Yortusu'nda yumurta boyama ve süsleme gibi. Ayrıca bu günlerde ibadet edilmesinin de önemini belirtmek için Hz. İsa'nın doğumunu konu alan bir resimle bir papaz resmi bulunmaktadır. (Bkz. Ek 2s)

Milli bayramlardan 28 Ekim 1940'OHİ Yortusu' bayrak şiirleri ve şehir merkezinden resmigeçit ve yortu kutlamaları içerikli büyükçe bir resimle anılmaktadır. Yunan İsyanı olarak tarihe geçen ve milli bayram olarak kutlanan 25 Mart 1821 günü de, cephelerin bulunduğu bölgelerden birinin haritası ve bu bölgeyle ilgili bir metin, ayaklanmanın öncülerinin fotoğrafları ve ayaklanmanın liderlerinden olan olan Kolokotronis'in[72] savaşa katılmak isteyen küçük yaştaki bir gençle arasında geçen bir diyalogla anılır. (Bkz. Ek 2t)

2. sınıf Dil Dersi kitabında Yunan tarihi için dönüm noktası teşkil eden ve Albaylar Cuntası'nın devam ettiği dönemde meydana gelen hadiselerden biri olan '17 Kasım 1973' olaylarına da yer verilmiştir. '17 Kasım 1973' tarihe 'Atina Politeknik Ayaklanması' olarak geçmiştir. 1967'den beri sürmekte olan askeri cuntaya karşı başlatılmış büyük çapta bir ayaklanmadır. 14 Kasım 1973 tarihinde *Politeknik* olarak da bilinen Atina Ulusal Teknik Üniversitesi öğrencileri boykota gitmiş ve askeri darbe rejimini protesto etmiştir. 14 Kasım 1973'te başlayan

[72] Theodoros Kolokotronis: 3 Nisan 1770 Yunanistan'ın Mora Yarımadasında doğmuş,4 Şubat 1843 Atina'da vefat etmiştir. 1821 Yunan İhtilali'nin lider kadrosu içinde yer alan en önemli isimlerden biridir.Egkyklopaideia İstoria tou Ethnous,(1974): Syllogiko Ergo, ekd.Athinon, cilt 11,Athina: s.123.

olaylar cunta karşıtı geniş çaplı bir ayaklanmaya dönüşmüş ve 17 Kasım sabahı Politeknik Üniversitenin kapısından giren tankla birlikte kanlı bir hal almıştır.[73] Her yıl 17 Kasım günü hayatını kaybedenlerin anısına kutlamalar yapılmaktadır. Kitabımızda o döneme ait Atina Ulusal Teknik Üniversitesinden fotoğraflarla bir de 17 Kasım sabahı yıkılan üniversite giriş kapısının karanfillerle donatılmış resmi bulunmaktadır. (Bkz. Ek 2u)

2. sınıf Dil Dersi kitabı, öncelikli hedef olarak didaktik amaçlı hazırlanmış bir eğitim materyali olmasının dışında, çocukları hayata hazırlamaya da önem veren bir materyal olarak karşımızda durmaktadır. Dil eğitim-öğretiminden ibaret olmayan, küçük yaştan itibaren çocukların kazanması gereken tüm alışkanlık ve davranış biçimlerini kapsayan konuları ele almaktadır. Okulun tek hedefi çocuklara bilgi aktarmak değildir, olmamalıdır da. Çünkü ilkokul, çocukların aileden bağımsızlaştıkları, sosyalleşme anlamında aile dışında dış dünya ile ilişkilerin başladığı bir basamak konumundadır. Burada öğrenilecekler, inşa edilecek olan davranışlar, gerek insanlarla olan iletişim-ilişki gerek kendi iç dünyalarıyla çözüp kavramaları gereken olgular oldukça değerlidir. Bugünün çocukları yarının bireyleri olarak düşünülürse, içinde bulunduğumuz toplumun ne kadar sağlıklı, hangi değerlere önem veren bir toplum olmasını istiyorsak o yönde gıda vermeliyizki, uzun vadede sağlıklı bir toplum, duyarlı-insancıl bireyler ve dolayısıyla ruh sağlığı ve bilinci dengeli insanlar elde edebilelim. Başarıya giden yolda unutulmaması gereken en önemli olgulardan biri ruh sağlığı ve bilincidir. Kendi içinde özünde iyi olan başka bir ifadeyle kendisiyle barışık olan bir insanın, doğru bilgileri de aldığı takdirde başarılı olmamasına veya hedeflerine ulaşamamasına hiçbir sebep yoktur. Özetle başarılı bir toplum, başarılı bir ülke istiyorsak küçük yaştaki çocuklarımıza öncelikle doğru insan olmayı,önce kendimize saygı duymayı, değer yargılarımıza, vatana-millete sevgi-saygıyı, büyüklerimize ve tüm çevremize saygılı davranmayı aşılayabilirsek, başarı da kendiliğinden gelecektir zaten. Burada 2. sınıf Dil Dersi kitabında, bu değerlere oldukça sık rastlamaktayız, çocukları bunaltmadan çeşitli

[73] Spiros Lamprou,(2011): *İ 17i Noemvri sta scholeia tis patridas mou*, ekd. Mikri Politeia, Athina: s.16.

konularla dolaylı yollardan, görsellerin de çok büyük yardımıyla karikatür ve ufak metinlerden bu mesaj geçirilmeye çalışılmaktadır.

3.3.3. Üçüncü Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler

Kitabın Başlığı: **«Muhteşem Kalemler»**

3. sınıf dil dersi kitabı üç (3) ciltten oluşur, 1. ve 2. ciltte beşer (5) tematik bölüme, 3. ciltte ise dört tematik bölüme ayrılır. Ciltlerin son sayfalarında dilbilgisi bölümü de bulunur. Ayrıca her cildin en son bölümü dini ve milli bayramların işlendiği konulara ayrılmıştır. [74]

Kitap kapağında her üç ciltte de öğrencilere eşlik edecek olan muhteşem kalemler resmedilmiştir. 1. cildin kapağında 'Evris' ile 'Sofula' adlı karakterlere bürünmüş iki muhteşem kalem, 2.i cilt kapağında 'Dimos' ile 'Timos' kardeşler, 3. ciltte de 'Sokrates'ile 'Sofoklis' karakterlerindeki muhteşem kalemler bulunur. (Bkz. Ek 3a)

İlk sayfalar öğrencilerin muhteşem kalemlerle tanışma bölümüdür. Eğlenceli bir görselle başlayan tanışma için, okul bahçesine çantalarıyla gelmiş basketbol oynayan iki kız ve iki erkekten oluşan bir arkadaş grubu resmedilmiştir. Tanışma konuşmasını 'Sokrates' adlı muhteşem kalem üstlenmiştir ve çocukların birbirlerini yakından tanıyabilmeleri için eğlenceli bir aktiviteye davet eder. Çocuklardan kartondan istedikleri bir şeklin (balık, yıldız, çiçek vb.) bir tarafına ad-soyad bir diğer tarafına da en sevdikleri rengi, şarkıyı, oyunu vb. soruların cevaplarını yazmaları istenmektedir. Etkinliğin devamında da bu kartları herkesten toplayıp karışık olarak tekrar öğrenciler arasında dağıtıp, eğlenerek birbirlerini tanımaya çalışmaları istenmektedir. Bu aktiviteye sayfanın üste kısmında yer alan, iki arkadaşın sınıfın yazı tahtasına çizdikleri yıldız, balık ve çiçek resimleriyle destek verilmektedir, aktiviteyi tamamlayıcı bir görsel kullanılmıştır. (Bkz. Ek 3b)

Tanışma bölümünün bir diğer sayfası da muhteşem kalemlerimizin tanıtıldığı sayfadır. Her kalemin görseli yanında açıklamasıyla verilir.

---

[74] Eyaggelos İntzidis,Athanasios Papadopoulos,Aristotelis Sioutis,Aıkaterini Tiktopoulou, (2017): *Glossa G' Dimotikou «Ta apithana molivia»*, ekd.Diofantos, Athina: s. 1-243.

Sokrates: Tanıtır ve sorar. Sokrates karakterinin bu tür aktivitelere seçilmesi tesadüf değildir, bilindiği üzere ünlü Yunanlı filozof Sokrates'ten esinlenerek tanıtım-anlatım gerektiren aktivitelere bu karakter seçilmiştir.

Sofula: Açıklama yapar. 'Sofos' (bilge,bilgin) kelime kökünden gelen 'Sofula' ismi 'bilge kadın' manasındadır. Bilgi ve bilgelik simgesi olarak bu ismin alıştırmalarda, aktivitelerde kullanılması, çocukları bilgeliğe özendirmeye de yardımcı olabilir.

Sofoklis: Teatral (Drama) oyuna davet eder. Öğrenciler tarafından sahnelenmesi istenen etkinliklerde karşımıza çıkar. Yunan eğitim sisteminde oyun sahneleyerek öğrenmeye oldukça sık yer verilmektedir. Çünkü insanın çeşitli rollere bürünerek birşeyler öğrenmesi hem kalıcı hem de bir başka fikri veya olguyu algılaması için eşsiz bir yöntem olarak kabul edilir. Buradaki simge de gene eski ünlü bir Yunanlı tragedya yazarı olan Sofoklis'tir. Sofoklis, Klasik Dönem Atinasında yaşamış, kendinden sonraki birçok yazara ışık tutmuş önemli bir şahıstır.

Pinelopi: Dersten ne öğrendiğimizin beklentisi içindedir. Pinelopi dersten ne gibi bir sonuç veya dersin anafikrinin alıgılanıp algılanamadığını sorgular. Pinelopi de tarihten gelen önemli bir kadın karakterdir. Eski Yunan tarihinin sabır ve sadakat timsali olan Pinelopi, 'İthaki' kralı 'Odisseas'ın karısıdır. Odisseas Yunan mitolojisinin en önemli karakterlerinden zekası ve icatlarıyla ün kazanmış, Truva savaşında önemli bir role sahip bir başkomutandır.

Evris: Gözlemler ve keşfeder. Kelime kökü olarak keşfetmek, bulmak manasındadır. Araştırma yapılması gereken etkinliklerde Evris adlı muhteşem kaleme rastlanır.

Dimos ve Timos: Grup çalışmalarına katılırlar. Dimos ve timos kardeşler de birbirinden ayrılmayan ikiz kardeşler olarak grup etkinliklerinde öğrencilerle beraber olurlar.

Aristos: Kelime hazinesi ve ezber yazımı hatırlatır. Ezber yazımın öğrenilmesi ve kelime hazinesinin geliştirilmesinin istendiği aktivitelere eşlik eder.

Aristos, kelime kökü olarak en iyi, mükemmel olan manalarına gelmektedir. Böylece en iyi, en mükemmel şekilde öğrenilmesi gerektiğini vurgular. (Bkz. Ek 3c)

3. sınıf kitabındaki tematik bölümler kendi içlerinde kısımlara ayrılmaktadır. Tematik bölüm kapağında sayfa başında bölümün adı yazılıdır, devamında kısımlar listelenir, bir de tüm bölüm içeriğine uygun tamamlayıcı bir resim veya bazen kısımlardaki konulara göre bir fotoğraf yer alır. Ayrıca her bölüm kapağında alt kısımda bölüm içeriğiyle alakalı birkaç cümlelik notlar düşülmüştür. Her bölüm kolay ayrıtedilebilsin diye farklı bir fon rengine sahiptir ve sayfanın üst kısmındaki renkli alanda bölüm adı yazılıdır. Tematik bölümler en son sayfalarda 'kelime hazinesi'kısmı ile tamamlanır, bazen de bir alıştırma eşlik eder bu kısma. (Bkz. Ek 3d)

'Sıralara dönüş' adlı kısımda dünyanın çeşitli ülkelerinden fotoğraflarla, başka ülkelerde yaşayan öğrencilerin eğitim-öğretim hayatı hakkında fikirler verilmeye çalışılmaktadır. Bu fotoğrafların arasına bir de dünya haritası yerleştirilmiş ve fotoğraflara ait numaralar da harita üzerinde işaretlenmiştir. Böylece öğrencilerin dünya harita bilgisi gelişecek ve burdan yola çıkarak birçok coğrafya-tarih-matematik- fen bilgisi-resim-sanat vb. bilgisi işlenebilecektir. Örneğin fotoğraftaki ülkelerin hangi yarım kürede olduğu, bulunduğu kürenin özellikleri, (konum, iklim veya bitki örtüsü gibi), ülkelerin tarihçesi, dil, din, ırk, yaşam tarzları, örf ve adetleri gibi sınıfın genel seviyesine uygun olarak konuyu genişletmek mümkün olabilecektir. Yunanca 'Dil Dersi Kitabı'nda disiplinlerarası eğitim metoduna oldukça sık rastlamaktayız. Dil dersini diğer derslerle de bağlantılı olarak işlemek, öğrencinin ilgisini ve merakını canlı tutmaya yardımcı olmaktadır. Her öğrencinin her alana ilgisi olmayabilir, fakat bu sayede her çocuk kendi yetenekleri doğrultusunda illaki bir alandan dikkat cekici bir unsur yakalayacak ve işlenen konu verimli bir hale gelecektir. Burada görsellerle güçlendirilen konu çocukları araştırmaya yönlendirmektedir. Öyle ki Yunanistan'a ait eski okul fotoğraflarıyla da ülke tarihine değinilmektedir. Savaş yıllarına ait okul fotoğrafı, eski yıllarda kullanılan okul araç-gereç fotoğraflarıyla ülkenin eğitim tarihine ışık tutulmaya çalışılmaktadır. Bu kısımda en son da Trikala şehrindeki bir okulun internet

sayfasından bir fotoğrafla, eğitim-öğretimin teknoloji sayesinde nerelere ulaştığı anlatmaya çalışılır. (Bkz. Ek 3e)

'Kitapçı' ve 'Belediye Kütüphanesi' yazan iki levha bir başka aktivitede karşımıza çıkan görsel unsurlardır. Çocuklara bu iki levhanın yazılı olduğu mekanları niçin ziyaret etmek istedikleri sorulmaktadır. Sınıf içinde sözlü olarak herkesin fikrini beyan edebileceği, birbirlerinden bu mekanlar hakkında bilgiler edinebilecekleri hoş bir aktivitedir ve en önemlisi de kitap okuma alışkanlığına vurgu yapılmaya çalışılmasıdır. (Bkz. Ek 3f)

İnsan ilişkilerinin anlatılmaya çalışıldığı bir tematik bölümde, okul içinde, mahallede ve arkadaş gruplarındaki duygu ve davranışlar ele alınmaktadır ve çeşitli resimlerle desteklenmeye çalışılmıştır. Ayrıca buradaki arkadaş grubunun bir üyesi de bedensel engelli bir kızdır. İnsanlar arasındaki farklılıklara ve benzerliklere vurgu yapılarak, çeşitli özelliklere sahip insanların ortak noktaları duygularıdır mesajı verilir. Engellerin insanları duygusuz-mutsuz veya aşırı duygusal yapmadığı, her duygunun yerinde ve zamanında yaşandığına dikkat çekilerek anlatılır. Duygular-davranışlar arkadaş grupları içinde ve büyüklere karşı saygı-sevgi olguları anlatılamaya çalışılmıştır. (Bkz. Ek 3g)

'Karada ve denizde' adlı tematik bölümde, kara ve deniz yaşamını anlatan metinlere gerçek fotoğraflar ve birkaç tane de resim eşlik etmektedir. Gerçek doğa ve hayvan fotoğrafları bu yaştaki çocukların daha çok ilgisini çekmekte ve konuyu araştırma isteği uyandırmaktadır. Özellikle yunuslarla olan fotoğraf ve devamında yunus türlerini anlatan görsel tüm öğrenciler tarafından ilgi görmektedir. Bu konuyla ilgili yapılan her alıştırmaya-araştırmaya zevkle katılmaktadırlar. (Bkz. Ek 3h)

Sosyal konular içerikli bölümler tabiiki 3.ncü sınıf kitabında da mevcuttur. Tüm insanlığı yakından ilgilendiren çevre ve çevre temizliği konusu 'Çevremiz' adlı tematik bölümde ele alınmaktadır. Doğayı korumak, canlılara zarar vermemek, çevremizi yaşanabilir hale getirebilmek için büyükten küçüğe herkesin yapması gerekenler çeşitli resimlerle desteklenerek anlatılmaya çalışılır. Çevreyi korumak adına yapılabilecekler arasında en güzeli 'geri dönüşüm'ü hayatımızın bir parçası

haline getirebilmektir. Bu olguyu geliştirebilmek adına, toplumun küçük bireyleri yarının büyükleri çocuklarımıza, 'geri dönüşüm' alışkanlığını ne kadar küçük yaşta kazandırırsak, ilerleyen yıllarda o kadar temiz bir çevreye-dünyaya sahip oluruz. 'Geri dönüşüm' konusunda bilinç aşılanabilmesi için kitabımızın bu bölümünde metinler, çeşitli alıştırmalar resimlerle tamamlanmaya çalışılarak işlenmiştir. (Bkz. Ek 3i)

Doğa olayları ve kış hikayelerinin anlatıldığı tematik bölümlerde, mevsim değişiklikleriyle yaşanan yağmur, dolu, fırtına, kar, buzlanma ve don gibi olayların insan hayatı üzerindeki etkileri görsellerle zenginleştirilmiş metinlerle anlatılır. Bu metinlere resimler, fotoğraflar ve bir de gazete küpüründen alıntı olduğu yazan hava durumu haritası eşlik eder. Hava durumu haritası üstündeki simgeleri inceleyen çocuklar, haritanın yan tarafındaki açıklamaları da okuyarak, bu simgelerin neyi ifade ettiğini öğrenirler. Bundan sonra hava durumu bültenlerini izlerken daha bilinçli bir şekilde hava değişikliklerini algılayabilirler. Bu görselle de anlaşılıyorki 'Dil Dersi Kitabı' hayatın her alanında biliçli bireyler yetiştirmeyi hedefliyor. (Bkz. Ek 3j)

'Grubumuza katıl' adlı tematik bölümde aile bireyleri, akrabalar ve soyagacı konusu resimlerle desteklenerek anlatılır. Doğum günü partilerinden yola çıkarak hem davetiye nasıl yazılmalıdır hem de ikramlıklar için yemek tarifleri listelerine yer verilir. Yemek yemek, hayatta kalabilmemiz için bir gereksinimdir. Bu gereksinimi yerine getirebilmek için hem yiyeceklerin hem de mutfakta kullanılan araç-gereçlerin bilinmesi önemlidir. Çocukların sevebileceği bir tatlı tarifiyle, malzeme listesi ve yapım aşamalarının yazılı olduğu bir tarif listesi görseli yerleştirilmiştir. Mutfakta kullanılan araç-gereçler de fotoğraflarla gösterilir. (Bkz. Ek 3k)

'İnsanlar ve Makineler' bölümünde eski çağlardan bu yana insanların makine yapımıyla ilgili çalışmalarının anlatıldığı metinler, resimler, sonrasında robotlar ve otomatik makineler resimler eşliğinde sunulur. Makine çalışma sistemleri hakkında da ufak bir bilgi vermek amacıyla güneş enerjisiyle çalışan, masal diyarında dolaşan bir otobüsü konu alan bir şiir bulunmaktadır. Güneş enerjisiyle çalışan otobüs çevre kirliliğine yol açmadığı için etrafında çiçekler kelebekler ve

notalar çizilidir. Bu görselden yola çıkarak hem çevre kirliliği konusuna atıfta bulunulmakta hem doğal enerji kaynaklarına değinilmektedir. Gelişen teknolojiyle insan hayatını kolaylaştıran birçok makine üretilmiştir, bunların en önemlilerinden bir tanesi de büyük şehirlerin trafik sorununu çözen metrolardır. Atina metrosundan çeşitli fotoğraflarla bu icatın önemine, gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. (Bkz. Ek 3 l)

'Bir Zamanlar' bölümünde köyden İstanbul'a terzilik öğrenmeye gelen bir terzi çırağının hikâyesi anlatılır. Yunanlı öykü yazarı Yorgos Viziinos'a ait bu hikâyede tamamlayıcı resimler kullanılmıştır. Mitolojiden alıntıların da yer aldığı bölümde, tamamlayıcı ve açıklayıcı-bilgi verici resimler olarak harita, eski yelkenli resimleri, geminin kısımlarını anlatan bir resim de mevcuttur. (Bkz. Ek 3 m)

'Dünyanın Ekmeği'tematik bölümü adeta eski zamanlara yolculuk tadında, hikayelerin içinden ekmeğin topraktan soframıza kadar olan yolculuğunu anlatır. Bilek gücüyle yapılan tarım işleri,tarım aletlerinin isimleri, el emeğinin paha biçilemez değeri çocuklara hikaye içinden aktarılmaya çalışılmaktadır. Bu hikayelere zaman zaman tamamlayıcı resimler, siyah beyaz fotoğraflar ve Midilli[75] adasında bir müzeden alıntı bir tablo resmi eşlik eder. Dikkat çeken bir diğer görsel de kiliseden bir fotoğraftır. Bu fotoğrafta kilisede çeşitli ayinlerden sonra dağıtılan ekmekler görülür ve ekmek çeşitlerinden bahsedilir. Dini bir bilgi de böylece çocuklara aktarılmış olur. (Bkz. Ek 3 n-a)

'Dünyanın Ekmeği' bölümünün en önemli kısımlarından biri de beslenme alışaknlıklarına değinen 'afiyet olsun' kısmıdır. Bu kısımda çocuklara sağlıklı beslenme fikrini empoze edebilmek için çeşitli etkinlikler vardır. Görsel olarak en göz alıcı resim 'beslenme piramiti'dir. Rengarenk piramit, çocukların beslenmelerine dikkat etmeleri için bir pusula olarak bu kısımda yerini alır. Ayrıca piramitin altında 'günlük beden egzersizi' (oyun-yürüyüş-spor) yazısı yürüyen bir çocuk eşliğindedir. Sağlıklı beslenme evde, okulda her yerde tüm hayatımızda yer almalıdır, bu önemli

[75] Midilli: Kuzey Ege'de bulunan Yunan adasıdır. Kostis Koutsopoulos,Maria Sotirakou ,Maria Tastsoglou , (2017): *Geografia 'Mathaino tin Ellada',*ekd. Diofantos, Athina: s.24.

konu gazete küpüründen bir alıntı bir de yasalara uygun bir kantin listesiyle tamamlanır. (Bkz. Ek 3 n-b)

En son olarak da biraz eğlenceye yer vermek amaçlı, ‘‘Karagöz, ‘Fırıncı’’ adlı mizah eseri güzel bir resimle yer almaktadır. (Bkz. Ek 3 n-c)

Barış ve huzur içinde yaşanılabilir bir dünya için mesajların verilmeye çalışıldığı ‘Hepimiz bir kucakta’ bölümünde, dünya yardım örgütlerinden bahsedilmekte, çeşitli ülkelerden çocukların fotoğraflarıyla birlikte problemlerine değinilmekte, insanlığa çeşitli çözüm hizmetleri sunan örgütlerin logoları ve afişleri yer almaktadır. Örneğin ‘**UNİCEF**’ , ‘**KIZILHAÇ**’, ‘**SINIR TANIMAYAN DOKTORLAR**’ , (Bkz. Ek 3 o)[76]

3.ncü sınıf kitabının her üç cildinde de dilbilgisi kuralları, isim-sıfat-fiil çekimleri şema içinde verilmiştir. (Bkz. Ek 3p)

Dini ve milli bayramları içeren bölümlerde gerçek fotoğraflara, kilise duvar resimlerine, savaş sahnesi içerikli tablolara ve savaş yıllarına ait aşevlerinden çekilmiş Alman işgali altındaki Atina manzaralarına yer verilmiştir. (Bkz. Ek 3r)

3.ncü sınıf Dil Dersi Kitabı da tüm ders kitapları gibi, birçok alanda donanımlı öğrenci yetiştirmek için hazırlanmış bir kitaptır. Yunan eğitim sisteminin disiplinlerarası eğitim metodunu oldukça benimsediği ve eğitim materyallerinin temelini oluşturan kitaplarda bunu ortaya sunduğu görülmektedir.

Disiplinlerarası eğitim çalışmaları öğrencilerin ilgisini çekebilecek, her öğrencinin kendisine uygun bir alan seçebilme imkanı sunmaktadır. Çünkü tüm eğitimcilerin çok iyi bildiği gibi, her öğrencinin ilgisini çekebilmek, dikkatini canlı

---

[76]UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, 1946 yılında Amerikada kurulmuştur, merkezi New Yorktur.
KIZILHAÇ:1863 yılında İsviçre’nin Cenevre kentinde kurulmuş, dünyanın en eski uluslararası insani yardım kuruluşudur.
SINIR TANIMAYAN DOKTORLAR ÖRGÜTÜ: 1971 yılında Fransa’nın başkenti Paris’te kurulmuş, şu an merkezi İsviçre’de Cenevre’de bulunan, uluslararası tıbbi destek ve hizmet sağlayan sivil toplum kuruluşudur. *Egkyklopaideia Papyros Larous Britannika*, (2003),Syllogiko Ergo,ekd.Papyros-Larous,cilt 2, s.41&3, s.15,&24, s.63, Athina.

tutabilmek, özellikle belirli kurallara bağlı olan dilbilgisi ve dil geliştirme derslerinde oldukça sıkıntılı bir durumdur. Burada 3.ncü sınıf kitabında, çeşitli alanlardan faydalanılarak sürekli konu ve alan yenileyerek bilgiler aktarılmaya çalışılmaktadır. Öğrencilerden tarih, coğrafya, matematik, fizik, hayat bilgisi, din dersi ve en önemlisi de davranış ve görgü kurallarının incelenip, öğrenilebileceği imkânlar sunmasıdır. Modernize olmaya çalışan dünyamızda, teknoloji çağının da hızla, ayrıca tehlikeli boyutlarda hayatımıza girmiş olmasının da etkisiyle, insanlar ve toplumlar arası ilişkiler çok fazla yıpranmış hatta boyut değiştirmiştir. Bu sebeple Dil Dersi Kitabından hareketle bir nebze de olsa, hayatımızı direkt ilgilendiren böylesi değerli konuların işlenmeye çalışılması önemlidir. Her ne kadar görgü kuralları aile ve yaşanılan çevreye göre değişse de, okul temel olan bazı kuralları aktarmaya benimsetmeye özen göstermektedir.

3.3.4. Dördüncü Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler

Kitabın Başlığı: **«Kelimelerle Uçarken»**

4.ncü sınıf dil dersi kitabı üç (3) ciltten oluşur, ilk iki ciltte beşer (5) tematik bölüme, 3.ncü ciltte ise altı (6) tematik bölüme ayrılır. Ciltlerin son sayfalarında dilbilgisi bölümü de bulunur. Dini ve milli bayramların işlendiği bölümler tek başlarına her bayrama ait bir tematik bölüm oluşturacak şekildedir. [77]

Kitap kapağı üç ciltte de aynıdır, sözlük sayfalarından yapılmış uçurtmalarını uçuran bir kız ve bir erkek çocuk resmedilmiştir. Fonda da gene sözlük sayfaları gözlemlenir, hatta çocukların saçlarında kıyafetlerinde her yerde kelimeler mevcuttur. Arka kapakta da sözlük sayfası üzerinde, sözlükten yapılmış uçurtmasına tutunarak uçmaya çalışan, uzun saçları sözcüklerle bezenmiş bir kız çocuğu bulunur. 4.ncü sınıf kitabı genel olarak bir karikatür dergisi havasındadır. (Bkz. Ek 4a)

4.ncü sınıf kitabının giriş bölümünde 'Rallu' isimli sempatik tilki, çocuklara hem kendini takdim etmekte hem de kitap içinde yıl boyunca karşılaşacakları sembolleri tanıtmaktadır. 11 tane farklı sembol yanında açıklamasıyla birlikte tanıtılır. (Bkz. Ek 4b)

- **Kitap okuyan düşünceli kız çocuğu figürü:** Metni algılıyorum.

Okuma metninin devamında okuduğumuzu anladık mı aktivitesinde karşımıza çıkar.

- **Karşılıklı konuşan kız ve erkek çocuğu figürü:** Sınıfta konuşuyoruz-tartışıyoruz. Tüm öğrencilerin katılımıyla fikir alışverişinde bulunabilecekleri etkinliklerde yer alır.

- **Elinde gramer defterli çocuk**: Gramer öğreniyorum. Gramer bilgilerinin verildiği, isim-sıfat-fill v.b. çekimlerinin bulunduğu şemalarda yer alır.

---

[77] Kleopatra Diakogiorgi, Theodoros Mparis,Charalampos Stergiopoulos,Ermioni Tsiligirian, (2017): *Glossa D' Dimotikou* «*Petontas me tis Leksis*», ekd.Diofantos, Athina: s.1-285.

Yazı yazan çocuk: Yazıyorum. Soru-cevap içerikli alıştırmalarda bulunur.

Birşeyler kopyalayan çocuk: Kopyalıyorum. Yunanca Dil Derslerinde özellikle küçük sınıflarda, yazı kopyalama alıştırmasına çok önem verilir.

Kucağında kitaplar taşıyan çocuk figürü: Bilgilerimi zenginleştiriyorum. Bilgileri genişletmeye ve araştırmaya yönlendiren çalışmalardaki figürdür.

Harfli küplerle oynayan çocuk: Kelime hazinesini ve ezber yazıyı öğreniyorum. Neredeyse her metinden sonra tüm tematik bölümlerde bu tür alıştırmalar bulunur ve bu eğlenceli figürle alıştırmayla ilgili ön bilgi aktarılmış olur.

Konuşma baloncuğu içinde yanan lamba: Hatırlıyorum ve dikkat ediyorum. Geçmişteki bilgilerden faydalanmayı gerektiren etkinliklerdedir.

Elinde maskesi olan kız çocuğu: Tiyatro oynuyoruz. Teatral çalışma sergilenmesi de birçok tematik bölümde bulunan bir etkinliktir. Rol modelleri içinden bazı alışkanları öğretmeyi veya olumsuz olayların insan üzerindeki etkilerini anlatmayı hedefleyen oldukça sık kullanılan bir çalışma metodudur.

Büyüteç: Bilgi araştırıyorum. Belirli bir konuda başka bilgilere de ulaşmak, araştırma yapmak gereken etkinliklerde yer alır.

İçinden çiçek çıkan bir kitap: Antoloji'den metinler okuyorum.

Bazı tematik bölümlerin sonunda 'Yarın Antoloji' ibaresi ile birlikte kullanılan bir figürdür. Çocukların Yunanca Dil Dersi Kitabı ile birlikte kullandıkları bir de 'Antoloji' kitabı vardır. Buradan çeşitli şiirler ve metinlerle bilgilerini zenginleştirirler.

4. sınıf Dil Dersi Kitabı dekoratif, tamamlayıcı ve nadiren de olsa açıklayıcı veya yönlendirici görsellerle zenginleştirilmiş bir dergi gibidir. Öyleki kullanılan görsellerin çoğu karikatür çizimlerinden oluşur ve ders kitabından çok karikatür

dergisi okuyormuş hissi uyandırır. Bu sayede asla sıkıcı bir ders kitabı değil, eğlenceli bir eğitim materyali tadında çocuklara hem hoş vakit geçirtebilmek hem de bilgi aktarımı yapabilmeyi hedefler. Her zaman bilinir ki, küçük çocuklara bilgiyi aktarmanın en kolay yolu onu eğlendirerek vermektir. Böylece hem çocukları rutin bir eğitim sisteminden kurtarmakta hem de bilgilerin bu sayede daha ilgi çekici olacağından dolayı, kalıcı olma ihtimalini de arttırmaktadır.

Tematik bölümler rengarenk pastel tonlarda fon renklerine sahiptir. Bölüm kapağında, bölüm içinde işlenecek konular hakkında genel bilgi, dilbilgisinde öğrenilecek konuların listesi ve tabiiki tüm bölümle alakalı bir karikatür bulunur. Tematik bölümler en son 'bölümün kelime hazinesi' ve 'değerlendirme etkinliği' kısmıyla tamamlanır. Dilbilgisi bölümlerini sempatik tilki 'Ralu' sunar ve çekimler renkli bir şema içinde verilir, bazen dilbilgisi kuralları da renkli şemalar içinde yer almaktadır. (Bkz. Ek 4c)

Şimdiki ve gelecekteki eğitim hayatından bahsedilirken, milattan önceki eğitim hayatını konu alan resimler ve gelecekteki teknolojik eğitim çağını anlatan 'elektronik okul çantası' fotoğrafı, dokunmatik ekranlar gibi materyallerin kullanılacağını anlatmak için tablet ve değişik elektronik cihaz fotoğrafları kullanılmıştır. (Bkz. Ek 4d)

Suyun yolculuğu da işlenen konular arasında olup, açıklayıcı resim, harita, eskiden varolan mesleklerden 'sucu' mesleğinin açıklandığı bir resim ve bugun evlerimize suyun nereden-nasıl ulaştığını anlatan bir fotoğrafla desteklenmektedir. (Bkz. Ek 4e)

Doğayı korumamızın önemi ve ehemmiyetini vurgulayabilmek için, insanların doğaya nasıl zarar verdiği konusunda metinler ve görseller yer alır. Burada fotoğraflarla konuya dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Doğayı korumanın en güzel yollarından biri de 'geridönüşüm' bilincini tüm insanlığa aşılayabilmektir. Toplumun en küçük bireyleri olan çocukları buna yönlendirmek gelecek için en faydalı kazanım olacaktır. Geridönüşüm için çalışmalar-bilgiler hem metin hem de görsellerle anlatılır. (Bkz. Ek 4f)

‘Trafik kuralları’ herkes tarafından bilinmesi ve uygulanması gereken önemli toplumsal konulardandır. ‘Güvenle dolaşıyorum’ adlı tematik bölümde tarfik kurallarına, trafikte yayaların veya araçların yaptığı yanlış davranışlara dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. Bunun için trafikteki kargaşayı anlatan bir resim, trafik levhaları bir eşleştirme alıştırmasıyla birlikte, ayrıca küçük yaştan itibaren trafik bilincini aşılamak için oluşturulmuş, neredeyse Yunanistan’ın her şehrinde varolan ‘Trafik Eğitim Parkı’ fotoğrafları yer almaktadır. Bu parklara zaman zaman eğitim gezileri de düzenlenmektedir. Bilgiyi teorik olarak verip, yerinde pratik olarak işlemek en kalıcı yöntemdir çünkü. (Bkz. Ek 4g)

Yunanistan ve Yunan tarihinde özel bir yere sahip olan ‘zeytin ağacı’ için özel bir tematik bölüm ayrılmıştır. Zeytin ve zeytin ağacının yolculuğu çeşitli metinler ve görsellerle anlatılır. Özellikle mitolojiden duvar resimleriyle zeytinin yolculuğu işlenir. Genelde ‘Girit’ adasındaki müzelerde veya Girit bölgesinde mitolojide önemli bir yere sahip olan ‘Knosos’ sarayında bulunan duvar resimleri yer alır. Burada ülke tarihine, bu günlere ulaşılmasına vesile olmuş kişilere ve olaylara vurgu yapılarak, bir hayranlık uyandırmak veya vatan sevgisi aşılamak hedeflenmektedir. (Bkz. Ek 4h)[78]

‘Gösteri başlıyor’adlı tematik bölümde, sahne sanatlarından yola çıkarak mesajlar vermeye,bilgi aktarılmaya çalışılır. Gösteri dalında tarihte yaşamış birçok Yunanlı sanatkar bulunur. Eski Yunan tarihinde komedyalar veya tragedyalar gibi sahne oyunları, halkın hayatının bir parçasıydı. Gösterilerle halka sesini duyurmaya çalışan sanatçılar, halkı ülke gerçekleri hakkında bilgilendirmek, eğlendirmek veya rahatsızlık duyulan konuları dile getirerek düzeni değiştirmeyi hedefleyen konular işleyerek kendilerini ifade etmeye çalışırlardı. Bunlardan en önemli Eski Komedyanın en büyük yazarı olarak bilinen ‘Aristofanes’in çok değerli eserleri arasında yer alan ‘Kuşlar’ adlı komedyasına bir karikatürle yer verilir. Buradaki diyaloglar oyun öncesi tiyatro alanında seyircilerin amfitiyatroya yerleşmesiyle geçen diyaloglardan oluşur. Karikatürdeki resimler o kadar ayrıntılıdır ki, çocukları adeta o günleri yaşarcasına bir heyecan sarar. Kullanılan araç-gereçler, kıyafetler,

[78] Girit: Güney Ege’de bulunan ve dört ilden oluşan Yunan adası. Lynti Galati &Lyto Doumoura(epim.) (2006): *İ Megali İstoriki Egkyklopaideia*, ekd. Modern Times, cilt 5, Athina: s.45.

binaların mimarisi gibi birçok tarihi bilgi ile iletişim modelleri ve insanların kendilerini nasıl daha iyi ifade edebileceği de işlenmiş olur. (Bkz. Ek 4i)

Eski çağlardan bu yana insanların birbirleriyle iletişim kurmak veya yaşanan olayları kayıt altına almak için geliştirmiş oldukları çeşitli sembol sistemleri bulunmaktadır. İlk çağlarda mağara duvarlarına kazınan semboller, zamanla kayalara-kitabelere kazınmış ve günümüze alfabelere dönüşmüş iletişim sistemleri olarak gelmiştir. Alfabelerle okuma-yazma öğrenen insanoğlu, sembollerle olayları kodlamaya veya iletişim kurmaya çalışmaktan kurtulmuştur. Tarihteki sembollerle iletişime ve ilkyazının bulunmasına dair konulara yer veren Dil Dersi kitabımız, Yunan Mitoloji'sinden önemli uygarlıklar arasında yer alan 'Minos Uygarlığına' ait geçmişi M.Ö. 17.nci yüzyıla dayandığı belirtilen 'Festos Diski'nin bir fotoğrafına yer verir. Festos Disk'i günümüzde Girit adası olarak bilinen bölgede, milattan önce tüm Akdeniz'de aktif olarak hakimiyet sürmüş Minos Uygarlığından kalma bir disktir. Bu daire şeklindeki diskin üzerinde her iki yüzünde de toplam 241 adet sembol bulunmaktadır. Arkeolog ve araştırmacıların ilgisini çeken disk, birçok araştırmalara konu olmuş fakat sembollerin sırrı tam olarak çözülememiştir. Sembollerin ne ifade ettiği konusunda çeşitli görüşler vardır, bunlardan bazıları dini içerikli bir dua olduğu, tarihi bir anlatım, geometri teorisi ve takvim şeklindedir, fakat araştırmacıları halen meşgul ettiği için, gizemli disk olarak da anılır. Ayrıca sırrı çözülemeyen konular veya kişiler için de 'Festos Diski' tabiri Yunan halk dilinde oldukça sık kullanılır. (Bkz. Ek 4j)[79]

Semboller, ilk yazıtlar, alfabeler derken bunun yanında işitme engelli vatandaşların nasıl iletişim kurduğu konusuna da değinilir. İşitme engelliler için varolan iletişim sembollerinden bahsedilerek, her harfe denk gelen işaretlerin bulunduğu, işitme engelliler için hazırlanmış işaret dili alfabesi renkli bir şema içinde yer almaktadır. Burada amaç her konuda farkındalık yaratmaya çalışmak ve etrafımızda farklı özelliklere sahip insanların da olabileceğine dikkat çekmektir.

[79] Lynti Galati &Lyto Doumoura (epim.)(2006): *İ Megali İstoriki Egkyklopaideia*, ekd. Modern Times, cilt 10, Athina: s.32.

Böylece hem herkese saygı duymanın hem de kiminle nasıl iletişim kurulabileceğinin bilgisi verilmektedir. (Bkz. Ek 4k)

'Herkes farklı, herkes aynı' adlı tematik bölümde insan hakları konusu işlenmektedir. Dil, din, ırk ayrımı yapmadan,insanların farklılıklarına saygı göstermeyi, çok kültürlü ortmalarda özellikle çok kültürlü okullarda demokratik yaşamı anlatan bölümde metinlerden ziyade görseller çok çarpıcıdır. Bölüm kapağında bir kız çocuğu figürü içinde tüm dünyadan çocuk manzaraları içeren fotoğraflar yer alır. Farklı milletlere ait, elele tutuşmuş çocukların çizilmiş bir karikatürü ve en önemlisi de çocuk hakları içerikli UNICEF'e ait bir afiş bulunmaktadır. Çocuk hakları konusunda tüm dünyada faaliyet gösteren UNICEF kuruluşu hakkında bilgi veren kitabımız, çocukları bu kuruluşun faaliyetleri hakkında, internet sayfasından da bilgilenmeye yönlendirmektedir (www.unicef.gr). (Bkz. Ek 4l)

'Yunanistan'da Yolculuklar' tematik bölümü bir gezi rehberi gibidir. Ülkenin tarih ve kültür turizmi açısından önemli merkezlerinden kesitlerin verilmeye çalışıldığı bölümde görsellerden oldukça fazla faydalanılmıştır. Karikatür çizimlerinin yanı sıra, birçok doğa ve tarihi eser içerikli fotoğraf ve haritalarda bulunan 'lejant' bölümüne genişçe yer verilmiştir ki, buradaki sembolleri herkes güzelce öğrenebilsin. Zira haritaya bakarken bu sembollerin anlamını bilmeyen biri, orada ne tür yapıtların olduğunu, nelerin bulunduğunu anlayamaz. Harita bilgisinin önemine dikkat çekerek gezi rehberlerini kullanmayı öğretmeyi hedefler ve ülkenin güzellikleri-zenginlikleri vurgulanmış olur. (Bkz. Ek 4m)

Dini ve milli bayramların işlendiği bölümlerde gene diğer sınıfların Dil Dersi kitaplarında olduğu gibi kahramanların veya din adamlarının fotoğrafları, kilise duvar resimleri, cephelerin resmedildiği tabloların fotoğrafları ve bir de Yunanların milli bayramı olan 25 Mart 1821 ayaklanmasında yer almış önemli isimlerin listesinin bulunduğu bir papirüs görseli bulunmaktadır. (Bkz. Ek 4n)

4. sınıf Dil Dersi Kitabında temel dil eğitimi, gelişimi, dilin zenginleştirilmesi ve insanın kendini doğru ifade edebilmesi için, zihni zinde

tutabilmeye yönelik birçok alıştırmalar bulunmaktadır. Temel teorik eğitimin yanında her zaman pratikte de uygulanabilecek aktiviteler mevcuttur. Kitabın genel havasından anlayacağımız üzere, öğrenciyi zorlamadan eğlendirerek, bunu da görsellerin gücünden faydalanarak ve çeşitli aktivite yönlendirmeleriyle sağlamaya çalışmakatadır. En önemli unsur da aslında tüm insanlığın dikkat etmesi gereken , genel davranış modelleri, insan ilişkileri konularına yer verilmesidir.

3.3.5. Beşinci Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler

Kitabın Başlığı: **«Dilin Narı ve Çıkrığı»**

Başlık seçimi oldukça ilginçtir ve metaforik anlam taşır. Bereket simgesi olan narın, dilin zenginliğine vurgu yapmak amacıyla kullanıldığı ve çıkrık ifadesinin de, halk arasında çok konuşan insanlar için kullanılan bir ifade olan 'dili çıkrık gibi', ifadesinden esinlenerek seçildiği apaçık ortadadır. Bu başlığa uygun olarak da kapak resminde açılmış ve taneleri etrafa saçılmış bir nar resmedilmiştir. (Bkz. Ek 5a)

5. sınıf dil dersi kitabı üç (3) ciltten oluşur, 1. ve 2. ciltte altı (6) tematik bölüme, 3. ciltte ise beş (5) tematik bölüme ayrılır. Tematik bölümlerin son etkinliği olarak, bilgilerimizi genişletiyoruz adlı kısımda genellikle bibliyografik bilgilerin bulunduğu kitap listesi, araştırma yapılabilecek internet sitesi adresleri ve 'Antoloji' kitabından okunabilecek o konuyla ilgili metnin ismi yazılıdır. [80]

5. sınıf Dil Dersi kitabında aktivitelerde çeşitli semboller kullanılır fakat bu sembollerin ne ifade ettiğini açıklama gereği duyulmamıştır. Artık beşinci sınıfa gelmiş olan öğrencilerin açıklaması olmadan da görsellerin ne anlamlar taşıdığını çözebilecek konumda olduklarını ortaya koyar. Bu semboller büyüteç, çalışkan arı, kitap, ışıklı ampul, kalemle birlikte not defteri, harfler ve i-pad gibi görsellerdir.

Tematik bölümlerin kapak sayfasında uygun bir görsel, bölüm içeriğiyle ilgili maddeler halinde sıralanmış bilgiler ve tüm bölüm boyunca sayfanın üst kısmındaki renkli bölüm içinde yer alan sembol görseli bulunmaktadır. (Bkz. Ek 5b)

Dil Dersi kitabının tek amacının dilin inceliklerini öğretmek olmadığı aşikardır. Okullarda okutulan temel derslerden biri olup, özellikle ders saatlerinin de çoğunlukta olduğu müfredat programında, hayata-yaşama-insanlığa dair mesajların verilebileceği en uygun derslerden biridir. Bu avantaj gözönünde bulundurularak, dil dersi kitaplarında sosyal içerikli konular oldukça fazla işlenir. 5. sınıf kitabı da bu özellikleri taşıyan zengin içerikli bir kitaptır.

---

[80] Anna İordanidou, Anastasia Anastasopoulou,İoannis Galanopoulos,İoannis Dris, Anna Kotta, Petros Halikias, (2018): *Glossa E' Dimotikou «Tis Glossas Rodi kaı Rodani»*, ekd.Diofantos, Athina: s. 1-287.

’Dostumuz çevremiz’ adlı tematik bölümde çevrede bulunan canlı yaşama dikkat çekilmiş, ormandaki yaşam, hayvanlar-bitkiler hakkında bilgilendirici bir metin ve bir fotoğraf yerleştirilmiştir. Karadaki canlı yaşamından bahsederken denizdeki yaşamı atlamak mümkün değildir tabii ki. Denizdeki yaşama dikkat çekmek için, 2002 yılında İspanya’nın kuzeybatı açıklarında batan ‘Prestige’ adlı akaryakıt tankerinin batmasıyla çevrede oluşan ekolojik felaketi anlatan bir gazete haberine yer verilmiştir. Gazete metnine bir de fotoğraf eşlik etmektedir ki haberi daha da dikkat çekici hale getirmektedir. (Bkz. Ek 5c-a)

Ayrıca bu bölümde Yunanistan’da aktif halde çalışmaları bulunan, deniz ve sahilleri koruma amacıyla kurulmuş olan ‘Helmepa’ adlı kurumun afişleriyle çocukları denizlerdeki atıklara-çöplere karşı harekete geçirmeye davet etmektedir. Sahillere yakın mesafede bulunan okullar her yıl düzenli olarak bu kurumun kampanyalarına katılıp, sosyal faaliyet gelişim projelerine yer vermektedir. (www.helmepa.gr). Çocuklar için düzenlenen tüm projelerdeki afişlerde ana kahraman ‘martı’dır. Martı çeşitli mesajlar vererek çocukları yönlendirmektedir. Eğlenceli ve bir o kadar da eğitici olan bu faaliyetler çocuklar tarafından benimsenmiş en iyi projeler arasındadır. (Bkz. Ek 5c-b)

Çevremizde bulunan herşeyin bir varoluş amacı vardır aslında. İnsanoğlunun doğadaki sayısız nimetlerden nasıl yararlandığının ispatı olarak, yel değirmenlerine ve devamında güneş enerjisiyle,jeotermik enerjiyle, rüzgar enerjisiyle ve su enerjisinden faydalanıp elektrik üretimine dikkat çekilmektedir. Burada yel değirmeni fotoğrafı ve elektrik üreteminde kullanılan diğer enerji kaynaklarının resimleriyle konu desteklenmiştir. (Bkz. Ek 5d)

Gelişen dünyadaki değişimlere de yer veren kitap, eski ve yeni mahalle hayatıyla ilgili iki fotoğraf paylaşır. Burada amaç arada oluşan farklılıkları, değişen hayatları, yaşam tarzlarını, adetleri ve gelenekleri gözlemleyebilmektir. Zaman içinde insanların davranış ve alışkanlıklarına binaların, yolların, araçların, kanun ve kuralların neler kattığını göstermeye çalışır. Büyük şehirlerdeki eğitim-kültür seviyesine bağlı, sanatsal faaliyetlerin ne tür gereksinimler doğurduğunu, şehir

mimarisine olan katkılarını çeşitli etkinlik afişleri ve sanat merkezi fotoğraflarıyla anlatır. (Bkz. Ek 5e)

'Müzik' adlı tematik bölümde basit müzik aletleri yapımı hem resim hem de metinlerle anlatılır. Ayrıca müziğin diğer sanat dallarıyla olan etkileşimini anlatan ünlü ressam Pablo Picasso'ya ait 'Üç Müzisyen' adlı tablonun bir resmine, sürrealist Belçika kökenli Rene Magritte'ye ait bir tabloya ve Yunanlı ressam Stathopulos'a ait bir tabloya yer verir. (Bkz. Ek 5f) (İordanidou v.d.2018)

Kitap okuma alışkanlığı küçük yaşlarda kazanılabilen bir davranıştır, bu alışkanlığın önemine 'Kitaplar-Kütüphanler' adlı tematik bölüm vurgu yapmaktadır. Başarılı çocuk kitap yazarlarının hayatları hakkında bilgi ve fotoğraf içerir. Ünlü Yunanlı yazar 'Alki Zei' ve 'Kira Sinu' adlı edebiyatçının yaşamlarına ve yazarlık hayatlarına dair bilgilerle, çocukları okumaya ve belki de devamında onların da birer yazar olabilecekleri doğrultusunda cesaretlindirmeye çalışmaktadır. Kütüphaneler evlerin- okulların-şehirlerin gizemli yolculuklara açılan kapılarıdır. Kütüphanelere erişebilmek herkesin hakkıdır, bu yüzden kütüphanesi olmayan yerlere gezici kütüphaneler ulaşmaya çalışmaktadır. Bununla ilgili bir örnek olarak gezici bir kütüphane olan bir minibüs fotoğrafı iç ve dış görüntüsüyle çocukların bilgisine sunulmuştur. Hayatında kütüphaneye gitmemiş veya gezici kütüphane görmemiş olan çocukların bunu hayal etmesi biraz zor olacağından, fotoğraflar buna çözüm teşkil eder. Kitap okumaya teşvik edici bir etkinlik olarak Kültür Bakanlığı'na bağlı 'Ulusal Kitap Merkezi' adlı kuruluşun bir kitap okuma yarışmasından bahsedilmektedir. Bu duyuru kuruluşun sitesinden alıntı bir görüntüyle verilmiş olup, devamında katılanların alacağı başarı diplomalarının da fotoğrafıyla tamamlanmaktadır. (Bkz. Ek 5g) (İordanidou v.d.2018)

5. sınıf Dil Dersi kitabında fotoğraflar, resimler, karikatür çizimleri, afişler ve şemaların dışında grafik taslakları da görsellere dahildir. Zaman makinesi adlı bir konuda, çocukların ellerinde bir zaman makinesi olsa nereye yolculuk yapmak istedikleri sorulmaktadır. Çocukların verdikleri cevaplar beş farklı veriye sahiptir ve bir daire grafiği ile gösterilmektedir. Böylece matematiği çok iyi olmayan bir öğrenci

bile, örneğin %31 verisinin ne kadar bir çokluk olduğunu daire grafiğinden gözlemleyerek kavrayabilir. (Bkz. Ek 5h)

‘Oyunlar’ adlı tematik bölümde, eskiden atalarımızın oynadığı geleneksel oyunlar, zamanla değişen yaşam şartlarına uyum sağlayan masa oyunları ve tabii ki de teknoloji çağının nimetleri olan elektronik oyunlar görseller eşliğinde anlatılmaktadır. Kullanılan görseller özellikle geleneksel oyunlar için açıklayıcı resimlerdir, çünkü günümüzün modern şehir çocukları sokakta oynanan oyunlar hakkında neredeyse hiçbir fikre sahip değillerdir. Modern şehir hayatı oyun alanlarını kısıtlamış, güvenlik en büyük sorunlar arasında yer almış bir dünyada yaşamaya mahkum olduğumuz için oyunlar ve oyun mekanları da çok büyük değişim geçirmiştir. Eskiden tüm mahallenin çocukları topluca grup oyunları oynarlarken bugün aynı mahallenin çocukları birbirlerini tanımıyor bile olabilirler. Bu yabancılaşmanın insanların birbirinden uzaklaşmasının birçok sebebi vardır, fakat burada etkilenen hayatın güzelliklerini kaçıran toplumun en küçük bireyleri olan çocuklarımız da nasibini almakatadır. Farklılaşan hayatlar yeni gereksinimler doğurmuş, masa oyunları gelişmiş, kapalı açık oyun bahçeleri kurulmuş ve tehlikeli bağımlılıklar yaratan elektronik oyunlar gelişmiştir. Çocukların gelişim ve davranışlarına olumlu katkıda bulunmak şöyle dursun, hayatlarına bile mal olabilen tehlikeli oyunlar mevcuttur. Günümüzde elektronik oyunlarla oyun eğlenme, hoş vakit geçirme, zeka geliştirme, birileriyle birşeyler paylaşma amacından sapmış daha çok bireysel zevklere dönüşmüştür. Ailelerin çocuklarını büyütürken her konuda titiz davrandıkları gibi oyun ve oyuncak seçimi konusunda da çok dikkatli davranmaları gerekir, çocuk gelişiminde oyunların yeri ve katkısı zannettiğimizden çok daha etkilidir. (Bkz. Ek 5i)

‘Konstrüksiyonlar’ adlı tematik bölümde doğada canlıların yapmış olduğu konstrüksiyon örnekleri, insan gücüyle yapılan kosntrüksiyonlar ve geometriden basit çizimlerle günlük hayatta karşılaştığımız, çevremizde olan konstrüksiyonlardan bahsedilmektedir. Görseller bilgi verici fotoğraflar ve geometri cizimlerinden oluşur. (Bkz. Ek 5j)

Yaşantımızda gereğinden fazla yer tutan televizyon hakkında da bilgiler veren kitabımız, özellikle televizyonun artıları ve eksileri konusunu ele almaktadır. Televizyon programlarından örnekler sunarak, izleyici kitlesi için kullanılan sembollere dikkat çeker ve çocuklardan aralarında televizyonun olumlu ve olumsuz etkilerini tartşmalarını ister. Genel içerik hakkında, çocuk programları hakkında veya televizyonda olması gereken programlar hakkında çocukların kafalarında soru işaretleri oluşturmayı amaçlar. Görsellerle televizyon programlarından bazı örnekler sunulmuştur. (Bkz. Ek 5k)

Eski Yunan tarihinde sportif aktiviteler günlük hayatın bir parçasıdır. Özellikle erkek çocukları küçük yaştan itibaren vücut geliştirme çalışmalarına başlamaktadır ki ileride sağlam bir vücuda sahip iyi bir savaşçı olabilsin. Yeme-içme ne kadar gerekliyse beden ve zihin sağlığı için sportif faaliyetler de o kadar gerekli ve değerlidir eski Yunan tarihinde. Bu yüzden vücut geliştirme çalışmalarının geliştirilmesine teşvik amaçlı birçok spor alanında yarışmalar düzenlenirmiş. Bunlardan en ünlüsü diyebileceğimiz, günümüzde de düzenli bir şekilde her yıl gerçekleşen 'Maraton' koşusunun tarihi eski Yunan'a dayanmaktadır.

'Mens sana in corpore sano'-'Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur' sözü ünlü Latin şair Decimus Junius Juvenalis'ten[81] birçok Yunanlı düşünürün de şiir ve metinlerinde yer bulan, tarih boyunca sıkça kullanılan bir ifade olmuştur. Beden sağlığı kadar ruh sağlığı da yaşam kalitesi için bir gereksinimdir. Bunun önemine vurgu yapan dünyaca ünlü Yunanlı filozoflar-düşünürler-yazarlar-şairler-doktorlar ve ruh bilimciler sportif aktivitelerin yaygınlaşması yönünde çeşitli çalışmalarda bulunmuşlardır. Tarihte uygulanmış bu sportif aktiviteler sarayları süsleyen duvar resimlerinde, eski toprak küplerin süslemesinde yer almış ve günümüze o dönemlere ait kayıtlar olarak gelmiştir. Bu konu 'spor aktiviteleri' adlı tematik bölümde genişçe işlenir ve görsel olarak çeşitli fotoğraflar ve en önemlisi eski bir küpü süsleyen 'at yarışı'nı konu alan bir görseldir. (Bkz. Ek 5l)

---

[81] Decimus Junius Juvenalis**:** M.S.55-135 yılları arasında yaşadığı tehmin edilir. Roma İmparatorluğunun ünlü Latin şairlerindendir. Lynti Galati , Lyto Doumoura(epim.), (2006): *İ Megali İstoriki Egkyklopaideia*, ekd.Modern Times, cilt 8, Athina: s.47.

Milli bayramların işlendiği tematik bölümlerde savaşı konu alan afişler veya gazete küpürlerine yer verilmiştir. Dini bayramlar ise daha çok örf ve adetlerin açıklandığı metin ve resimlerle anlatılmıştır. (Bkz. Ek 5m)

3.3.6. Altıncı Sınıf Dil Dersi Kitabındaki Görsel Öğeler

Kitabın Başlığı: **«Kelimeler, Cümleler, Metinler»**

6. sınıf dil dersi kitabı üç (3) ciltten oluşmaktadır, 1.ve 2. cilt altı (6) tematik bölüme, 3. cilt ise beş (5) tematik bölüme ayrılır. Her tematik bölümün sonunda, test veya soru-cevap şeklinde bir değerlendirme bölümü bir de bilgilerimizi genişletiyoruz adlı kısımda genellikle bibliyografik bilgilerin bulunduğu kitap listesi, araştırma yapılabilecek internet sitesi adresleri, ziyaret edilebilecek müze-araştırma merkezleri veya tarihi alanların listesiyle en son da 'Antoloji' kitabından okunabilecek metinler yer alır. [82]

6. sınıf Dil Dersi kitabında 5. sınıf kitabında olduğu gibi, aktivitelerde çeşitli semboller kullanılır fakat bu sembollerin ne ifade ettiğini açıklama gereği duyulmamıştır. Bu semboller 5.nci sınıf kitabıyla aynıdır yani büyüteç, çalışkan arı,kitap, ışıklı ampul,kalemle birlikte not defteri,harfler ve i-pad gibi görsellerdir.

Tematik bölümlerin kapak sayfasında bölüm içeriğine uygun bir şiirle, bu şiiri tamamlayan bir görsel bulunmaktadır. Tüm bölüm boyunca sağ sayfanın üst kısmındaki renkli bölüm içinde tematik bölüm başlığı yazılıdır.

6. sınıf Dil Dersi kitabının geneline gerçek fotoğraflar hâkimdir, konuyu tamamlayan veya açıklayıcı fotoğraflardır bunlar. Fotoğraflar dışında başka görseller de mevcuttur, harita, karikatür çizimleri, afişler, gazete küpürlerinden alıntılar, ansiklopedi sayfalarından görüntüler, çeşitli grafik şemaları v.s. (Bkz. Ek 6a)

6. sınıf Dil Dersi kitabında gerek metinlerde gerekse kullanılan görsellerde, konuların olduğu gibi bütün gerçekliği ve çıplaklığıyla ortaya konduğu

[82] Anna İordanidou, Nektaria Kanellopoulou, Eleytheria Kosma, Vasiliki Koutava, Panagiotis İkonomou, Konstantinos Papaioannou,(2018): *Glossa St' Dimotikou «Leksis Frasis Kimena»,* ekd. Diofantos, Athina: s.1-288.

gözlemlenmektedir. Öğrencilerin yaş itibariyle tüm olayları idrak etme ve değerlendirme olgusunun geliştiği düşünülerek, işlenen metinleri ve kullanılan görselleri ilgi çekici hale getirmeye veya tarihi gerçekleri-olayları yumuşatarak aktarmaya gerek kalmadığı için, bilimsel bilgi içerikli konular geniş kapsamlı metinler halinde, milli bayramların tarihi gerçekleri, dönemin gazete küpürlerinden direkt olarak aktarılmaktadır. Tarihi gerçekliklerin, özellikle 17 Kasım olaylarını olduğu gibi aktaran fotoğraflarla verilmesi dikkat çekicidir. (Bkz. Ek 6b)

Öğrenciler artık çocukluktan yavaş yavaş birey olma yolunda ilerlediklerinden, onlara birer yetişkin muamelesi yapıldığı gözlemlenmektedir, bu vurgu kitabın tüm metin ve görsellerinde kendini gösterir.

'Başka yerlerde yaşam' adlı tematik bölümde, gelir düzeyi düşük ülkelerde insanların nasıl zorlu şartlarda yaşam mücadelesi verdikleri, savaşın hakim olduğu ülkelerden dramatik hayatların görüntüleri fotoğraflarla ve metinlerle aktarılır. Burada amaç dünya üzerindeki gerçekliklere dikkat çekmeye çalışmaktır. İnsanların karşılaştıkları zorluklar, hayatta kalma mücadeleleri, dünya üzerinde hakimiyet kurmaya çalışan ülkelerin nasıl diğer insanlara zarar verdikleri veya hayatlarını hiçe saydıkları gerçeğini gözler önüne sermektedir. (Bkz. Ek 6c)

Ülkeler arası politik ve ekonomik çıkar savaşları dünyayı sarmış durumdadır. Burada kitapta çeşitli konular işlenerek, öğrencilere dünyaya hâkim olan ideolojiler hakkında bilgiler sunulmakta, kullanılan görsellerle de bu ideolojilerin insan hayatı üstündeki olumlu ve olumsuz etkileri tartışılmaktadır. (Bkz. Ek 6d)

Hayata hazırlanan öğrencilerin Dil Dersi kitabında dahi bu tür sosyal içerikli konuların işlenmesi, çeşitli edebi metinlerle bu ideolojilerin nasıl insan beynine yerleştirildiğini, yaşam hakkında çeşitli bilgiler vererek göstermeye çalışmaktadır. Örneğin 'Şehir dışında yaşam' adlı tematik bölümde, doğada toprağı işleyerek insanların nasıl hayatlarını kazandıklarının, yiyeceklerini elde ettiklerinin bilgisi sunulmaktadır. (Bkz. Ek 6e)

Bunun yanında kapitalizmin kölesi olmuş şehir insanının da hayatı, yaşam mücadelesi, ilgi ve arzuları 'Konutlar' ve 'Yaşam tarzları ve Meslekler' adlı

bölümlerde anlatılmaya çalışılır. Gerçek fotoğraflarla desteklenen bölüm, öğrencinin gerek konut gerekse suanki yaşam tarzıyla ilgili problemleri veya imkanlari değerlendirmesine imkan sunmaktadır. (Bkz. Ek 6f)

'Savaş ve Barış' adlı tematik bölüm de en önemli bölümler arsında yer alır ve çocukları bu iki olgu arasında düşünmeye sevketmektedir. Afişler ve fotoğraflarla güçlendirilen bölüm, dünya üzerinde savaşın çocuklarının yaşamlarını anlatmaya çalışan oldukça dramatik fakat bir o kadar da gerçek bir konuya parmak basmaktadır. (Bkz. Ek 6g)

Tarihi mekanlar ve müzeler konulu bölümde, tarih ve arkeoloji konularının dışında hayatın bir gerçeği olan engelli yaşam varlığı konusunda hassasiyet kazandırmayı öngören bir çalışma vurgulanmaktadır. Burada bir öğrenci grubunun görme engelli arkadaşalarının bir müzede nasıl deneyimler yaşadığını anlayabilmeleri için, 'Dokunma duyusu Müzesi'ne gerçekleştirdikleri eğitim gezisinden deneyimlerini anlattıkları, fotoğraflarla destekli oldukça hassas bir konu aktarılmaktadır. Engelsiz bireylerin, engelli bireyleri anlayabilmeleri, karşılaştıları zorluklar, çevrenin onların hayatlarına olan olumlu-olumsuz etkileri veya destekleri gibi konularda öğrencileri bilinçlendirme çabasına çok güzelbir örnektir. Birebir deneyim yaşayarak konuların algılanması ve hayata geçirilmesi en kalıcı didaktik metodlardandır. (Bkz. Ek 6h)

SONUÇ

Görsel okuryazarlık ve eğitim süreci konusuyla başlayan tez araştırması, görsellerin etrafımızı hayatımızı ne kadar çepeçevre sardığının farkına varmamız ve bunun eğitim üzerindeki etkilerinin incelenmesiyle geliştirilip, okullarda kullanılan ana eğitim materyalleri olan kitaplardaki görsellerin incelenmesiyle tamamlanmıştır.

Okullarda kullanılan tüm derslerdeki kitaplarda görsellerin rolü apayrıdır. Derse göre işlevleri ve amaçları da değişim göstermektedir. Bu çalışmada 'Dil Dersi Kitaplarında Görsellerin Rolü' olabildiğince çeşitli bakış açılarından faydalanılarak incelenmeye çalışılmıştır. Kitaplar'da görsellere yer verilmesinin başlıca sebebi, özellikle küçük sınıflarda ilgi çekmek, ilgiyi canlı ve sürekli hale getirebilmek, aktarılacak olan bilgiye yönelik merak uyandırmak, çocukları bilgi almaya ve araştırmaya yönlendirmek, hayatın içinden gerçek resimlerle, onları hayatla yüzleştirmek, dolayısıyla hem bilgi aktarıp hem de yarının yetişkinlerini hayata hazırlama çabasına hizmet etmektir.

Öyleki incelenmiş olan Dil Dersi Kitaplarında, ülkenin tarihinden, kültüründen, sosyal ve dini yapısından, milli değerlerinden oldukça sık bahsedilmekte ve ayrıntılı mesajlar barındıran gerek görseller gerekse metinler bulunmaktadır. Burada bir ülkenin, yarının bireylerini yetiştirirken ne kadar titiz ve hassas davranıldığı gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Kendi kültürünü, dinini, örf ve adetini bilmeyen tanımayan, toplumun gereksinimlerini öğrenmemiş bir bireyin diğer toplum bireyleriyle olan ilişkilerini de doğrudan etkileyeceğinin bilincinde olarak kitapların hazırlandığını görmekteyiz. İşlenen her konuda mutlaka didaktik bir unsur bulunmakta, sadece dil eğitimi olarak herhangi bir mesaj içermeyen bir ünite veya bölüm bulunmamaktadır. Kullanılan görseller, özellikle dini ve milli bayramların işlendiği ünitelerde, titizlikle seçilmiş ve ülke politikasını yansıtan içeriklerle donatılmış unsurlardır. Milli iradeye saygılı ve insani değerlere hassasiyet gösteren, dünya tarihi ve kültürüyle de bilgilendirilmiş, sosyal yardımlaşma konularında bilinçlendirilmiş bireyler yetiştirmenin hedeflendiği apaçık ortadadır. Ayrıca, tüm dünyayı yakından ilgilendiren en büyük sorunlardan biri olan doğayı ve çevreyi koruma, bilinçli kullanma konularına da çok sık rastlanmaktadır. 'Ağaç yaş iken

eğilir' atasözünden de bilindiği gibi, insanlar ne kadar küçük yaşta birtakım alışkanlıkları kazanırlarsa, ileriki hayatlarına ve tüm insanlığa o kadar faydalı olurlar. Dil Dersleri haftalık ders programında, saat olarak en çok işlenen derslerdendir. Dolayısıyla bu derslerin içinden aktarılacak olan mesajlar, ileride sahip olmak istediğimiz bireyleri ve ulaşmak istediğimiz ülke hedeflerinin zeminini teşkil etmektedir, öyle ki şekillendirdiğimiz hamur istediğimiz ekmeğe dönüşebilsin.

Özellikle 1. sınıf Dil Dersi Kitabı genel hatlarıyla, çocukların ilgisini çekebilecek, merak uyandırıp bilgiye ulaşmaya yönlendirme amacı güden etkinliklerle dolu bir kitaptır. İstek ve beklentileri canlı tutabilmek için de görsel hafızadan faydalanılarak bilgiyi aktarmaya ve kalıcı hale getirmeye çalışmaktadır. Kullanılan çeşitli görsel materyaller bunu ispatlar niteliktedir. Kitabın ilk sayfalarındaki görseller özellikle açıklayıcı, tamamlayıcı, yönlendirici ve zaman zaman da eğlenceli bir hava yaratmak veya sıkıcı bir bilgi aktarma rutinini kırmak amaçlı dekoratif görsellerdir. Ders kitaplarındaki bilgi aktarma amacı hedeften sapmamak ve çocuklar için sıkıcı birer eğitim materyali de olmamak adına, biraz eğlenceli bir havada hazırlanmak durumundadır ki tam anlamıyla başarıya ulaşabilsin. 1. sınıf Dil Dersi Kitabı bu amaca oldukça uygun hazırlanmıştır fakat her durumda olduğu gibi daha iyisi de olabilirdi. Başka bir deyişle gelişen teknoloji, insanoğlunun ilgi odaklarının değişimi, çağın çeşitli gereksinimlerine ayak uydurma adına, zaman zaman yenilenmelidir, uzun yıllar aynı içerikte bir kitabın verimli olmasının beklenmesi büyük bir hatadır.

2. sınıf Dil Dersi kitabında da, öncelikli hedef olarak didaktik amaçlı hazırlanmış bir eğitim materyali olmasının dışında, çocukları hayata hazırlamaya da önem veren bir materyal olarak karşımızda durmaktadır. Dil eğitim-öğretiminden ibaret olmayıp, küçük yaştan itibaren çocukların kazanması gereken tüm alışkanlık ve davranış biçimlerini kapsayan konuları ele almaktadır. Okulun tek hedefi çocuklara bilgi aktarmak değildir, olmamalıdır da. Çünkü ilkokul, çocukların aileden bağımsızlaştıkları, sosyalleşme anlamında aile dışında dış dünya ile ilişkilerin başladığı bir basamak konumundadır. Burada öğrenilecekler, inşa edilecek olan davranışlar, gerek insanlarla olan iletişim-ilişki gerek kendi iç dünyalarıyla çözüp kavramaları gereken olgular oldukça değerlidir. Bugünün çocukları yarının bireyleri

olarak düşünülürse, içinde bulunduğumuz toplumun ne kadar sağlıklı, hangi değerlere önem veren bir toplum olmasını istiyorsak o yönde bilgiler aktarmalıyız ki uzun vadede sağlıklı bir toplum, duyarlı bireyler ve dolayısıyla ruh sağlığı ve bilinci dengeli insanlar elde edebilelim. Başarıya giden yolda unutulmaması gereken en önemli olgulardan biri ruh sağlığı ve bilincidir. Kendi içinde, özünde iyi olan başka bir ifadeyle kendisiyle barışık olan bir insanın, doğru bilgileri de aldığı takdirde başarılı olmamasına veya hedeflerine ulaşamamasına hiçbir sebep yoktur. Özetle başarılı bir toplum, başarılı bir ülke istiyorsak küçük yaştaki çocuklarımıza öncelikle doğru insan olmayı, önce kendimize saygı duymayı, değer yargılarımıza, vatana-millete sevgi-saygıyı, büyüklerimize ve tüm çevremize saygılı davranmayı aşılayabilirsek, başarı da kendiliğinden gelecektir zaten. Burada 2. sınıf Dil Dersi kitabında, bu değerlere oldukça sık rastlamaktayız, çocukları bunaltmadan çeşitli konularla dolaylı yollardan, görsellerin de çok büyük yardımıyla karikatür ve ufak metinlerden bu mesaj geçirilmeye çalışılmaktadır.

3. sınıf Dil Dersi Kitabı da tüm ders kitapları gibi, birçok alanda donanımlı öğrenci yetiştirmek için hazırlanmış bir kitaptır. Fakat özellikle dikkat çeken bir yanı, Yunan eğitim sisteminin disiplinlerarası eğitim metodunu oldukça benimsediği ve eğitim materyallerinin temelini oluşturan kitaplarda bunu ortaya koyduğu görülmektedir.

Disiplinlerarası eğitim çalışmaları öğrencilerin ilgisini çekebilecek, her öğrencinin kendisine uygun bir alan seçebilme imkanı sunmaktadır. Çünkü tüm eğitimcilerin çok iyi bildiği gibi, her öğrencinin ilgisini çekebilmek, dikkatini canlı tutabilmek, özellikle belirli kurallara bağlı olan dilbilgisi ve dil geliştirme derslerinde oldukça sıkıntılı bir durumdur. Burada 3. sınıf kitabında, çeşitli alanlardan faydalanılarak sürekli konu ve alan yenileyerek bilgiler aktarılmaya çalışılmaktadır. Öğrencilere tarih, coğrafya, matematik, fizik, hayat bilgisi, din dersi ve en önemlisi de davranış ve görgü kurallarını inceleyip, öğrenilebileceği imkânlar sunmasıdır. Modernleşmeye çalışan dünyamızda, teknoloji çağının da hızla, ayrıca tehlikeli boyutlarda hayatımıza girmiş olmasının da etkisiyle, insanlar ve toplumlar arası ilişkiler çok fazla yıpranmış hatta boyut değiştirmiştir. Bu sebeple Dil Dersi Kitabından hareketle bir nebze de olsa, hayatımızı direkt ilgilendiren böylesi değerli

konuların işlenmeye çalışılması önemlidir. Her ne kadar görgü kuralları aile ve yaşanılan çevreye göre değişse de, okul temel olan bazı kuralları aktarmaya benimsetmeye özen göstermektedir.

4. sınıf Dil Dersi Kitabında temel dil eğitimi, gelişimi, dilin zenginleştirilmesi ve insanın kendini doğru ifade edebilmesi için, zihni zinde tutmaya yönelik birçok alıştırma bulunmaktadır. Temel teorik eğitimin yanında her zaman pratikte de uygulanabilecek aktiviteler mevcuttur. Kitabın genel havasından anlayacağımız üzere, öğrenciyi zorlamadan eğlendirerek, bunu da görsellerin gücünden faydalanarak ve çeşitli aktivite yönlendirmeleriyle sağlamaya çalışmaktadır. En önemli unsur da aslında tüm insanlığın dikkat etmesi gereken, genel davranış modelleri, insan ilişkileri konularına yer verilmesidir.

5. ve 6. sınıf Dil Dersi kitabının geneline gerçek fotoğraflar hâkimdir, konuyu tamamlayan veya açıklayıcı fotoğraflardır bunlar. Fotoğraflar dışında tabiiki başka görseller de mevcuttur, harita, karikatür çizimleri, afişler, gazete küpürlerinden alıntılar, ansiklopedi sayfalarından görüntüler, çeşitli grafik şemaları v.s.

Kitaplarda gerek metinlerde gerekse kullanılan görsellerde, konuların olduğu gibi bütün gerçekliği ve çıplaklığıyla ortaya konduğu gözlemlenmektedir. Öğrencilerin yaş itibariyle tüm olayları idrak etme ve değerlendirme olgusunun geliştiği düşünülerek, işlenilen metinleri ve kullanılan görselleri ilgi çekici hale getirmeye veya tarihi gerçekleri-olayları yumuşatarak aktarmaya gerek kalmadığı için, bilimsel bilgi içerikli konular geniş kapsamlı metinler halinde, milli bayramların tarihi gerçekleri, dönemin gazete küpürlerinden direkt olarak aktarılır. Öğrenciler artık çocukluktan yavaş yavaş birey olma yolunda ilerlediklerinden ötürü, onlara birer yetişkin muamelesi yapıldığı gözlemlenmektedir, bu vurgu kitabın tüm metin ve görsellerinde kendini gösterir.

Sonuç itibarıyla tüm Dil Dersi Kitaplarına sosyal içerikli konular, yaşam tarzını yansıtan bölümler, çocukları hayatın her alanına hazırlanmayı güdüleyen çalışmalar mevcuttur. Aktarılmaya çalışılan bu mesajlar görseller yoluyla oldukça

başarılı bir şekilde hazırlanmış olup, bazı eksiklik veya eleştirel gözle bakınca yetersiz bilgiler de mevcuttur. Örneğin ünlü ressamların tablolarına yer verilen bölümde, ne hangi döneme ait olduğunu belirten bir tarih ne de hangi müzede sergilendiğini belirten bir açıklama bulunmamaktadır. Tabi burada belki araştırma konusu açılması için kasıtllı bırakılmış bir eksiklik de olabilir, fakat araştırmaya yönlendirme de öğretmenin insiyatifinde olduğu için, özellikle küçük sınıflarda, gözardı edildiği takdirde öğrenciler buradaki görselle öğrenebilecekleri birçok bilgiden mahrum kalabilirler. Bunun gibi görsellerden kaynaklanan yetersizlikler, daha dikkatli bir şekilde metin ve görsel seçimini gerektirmektedir.

Küçük sınıflarda açıklayıcı, yönlendirici, tamamlayıcı, tasvir edici ve dekoratif görseller hakimdir. Bu özellik de çocukların yaşları ve zeka düzeyleriyle doğru orantılıdır. Sınıflar ilerledikçe metinlerde olduğu gibi, görsellerde de algı-analiz-yorumlama ve verilmek istenen mesajı aktarabilme kavramı değişimler göstermekte, yaşlarına göre zorluk da diyebileceğimiz, görsel analiz veya görseli okuma çıtası yükselmektedir.

Görseli okuma-algılama özelliğini kazanan çocuklar, çevrelerini, özellikle çağımızda etrafımızı saran ikonalar dünyasını, algılamada ve adapte olmada oldukça başarılı olacaklardır. Gözle görülen, edinilen bilgi her zaman daha kalıcı olmuştur. Tabiiki görmek ve bakmak çok farklı iki olgudur. Bu yüzden gördüğümüzü doğru analiz edebilmek , görseller dünyasını iyi kavramamız, hangi görselle ne mesaj verilmek istendiğini idrak edebilmemiz için, kitaplarda ve okullardaki diğer eğitim materyallerindeki görsellere gerekli ehemmiyet gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

Anagnostopoulou, D. (2005). "Lekteikes kai eikonıkes parastaseis tou gynaikeiou kai tou mitrikou stoicheiou se eikonografimenes afigiseis gia paidia", sto Konstantinidou-Semoglou O.,(epim.). *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki.

Analytika Prorammata Spoudon tis Neoellinikis Glossas gia Dimotika Scholeia (2002), Ulusal Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı, Paidagogiko Institouto, Athina.

Apostolidou, V. (1999). "*Logotehnia kai İdeologia: To zitima ton aksion kata tin didaskalia tis logotehnias*", sto Apostolidou V. kai Hondolidou E. (epim.). Logotehnia kai Ekpedeysi, ekd. Tipothito, Athina .

Arnheim, R. (2012). ''*Görsel Düşünme''*, Metis Yayınları, İstanbul .

Arnheim, R. (1999). ''*Techni kai optiki antilipsi: i psihologia tis dimiourgikis orasis''*, mtfr. İakovos Potamianos, ekd.Themelio, Athina .

Aslanidou, S. (2005). "*Ekpedeyontas ton tiletheati apo tin tileorasi: i meleti mias tileoptikis ekpombis*", sto O. Konstandinidou – Semoglou (epim.), İkona kai Paıdi, Thessaloniki.

Asonitis, P. (2001). ''*İ ikonografisi sto vivlio pedikis logotehnias''*, ekd.Katsantonis, Athina.

Berger, J. (2014). ''*Görme Biçimleri*'', çev. Yurdanur Salman, Metis Yayınları, İstanbul.

Chant, P. (2001). ''*Kritiki, theoria kai paidiki logotechnia'',* ekd.Patakis, Athina.

Chapman, L. (1993). ''*Didaktiki tis Technis'',* ekd. Nefeli, Athina .

Charalampopoulos, A. (2006)."*Nea vivlia. Nea proseggisi;*" Kathimerini, sayı 2 , Athina.

Charalampopoulos, A. (2003). "*Nees technologies, ploytropikotita kai glossa* ", ekd. Filologos, Thessaloniki.

Charalampopoulos, A. kai Chatzisavvidis, S. (1997). ‘*’İ didaskalia tis leitourgikis chrisis tis glossas: Theoria kai praktiki efarmogi*’’, ekd. Kodikas, Thessaloniki.

Chatzisavvidis, S. (2003). “*Polygrammatismoi kai didaskalia tis ellinikis glossas*”, sto İglossa kaı i didaskalia tis (afieromatikos tomos), ekd. Vivliologeion, Florina.

Chatzisavvidis, S. (1999). “*Glossa kai Logotechnia : O logotechnikos kai mi logotechnikos logos sti didaktiki praksi*”, sto Apostolidou V., kai Chontolidou E. (epim.), Logotechnia kai Ekpaıdeysi, ekd. Typothito, Athina.

Chontolidou, E. (1999). “*Eisagogi stin ennoia tis polytropikotitas*”, Glossikos Ypologistis, ekd. Kentro Ellinikis Glossas, Thessaloniki.

Chontolidou, E. (2005). “Allages stis ekdotikes praktikes paıdikon vivlion: to paradeigma tou vivliou, O gyros tou kosmou se 80 imeres tou Iouliou Vern”, sto O. Semoglou- Konstantinidou O., (epım.) *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki.

Desypri, E. (2014).*’’Gnorizo tis giortes’’,* ekd. Papadopoulos, Athina.

Diakogiorgi, K., Mparis, Th, Stergiopoulos, Ch., Tsiligirian, E. (2017). *Glossa D’ Dimotikou* «*Petontas me tis Leksis*»,ekd. Diofantos, Athina.

Dimitriadou, K.,(2007). “*Optikos grammatismos kai glossiki didaskalia : Mia kritiki anagnosi sta nea sholika eghiıridia tis Glossas gia tin A’ Dimotikou*”. Sighroni Ekpedeysi, Athina.

Dimitriadou, K. (2006). “*İ ikona os sigkeimeno tis glossikis didaskalias. ‘İ periptosi ton egheiridion tou Programmatos Ekpedeysis Mousoulmanopedon*”, sto İ elliniki os deyteri kseni, Praktika Diethnous Sinedriou tis Pedagogikis Scholis tou Panepistimiou Ditikis Makedonias (Florina , Maios 2006), ekd. University Studio Press, Thessaloniki.

Doonan, J. (1993). ‘*’Looking at Pictures in Picture Books’’*, Thimble Press, Misissipi.

Eagleton, T. (1989). ‘*’Eisagogi sti theoria tis logotechnias*’’, ekd. Odisseas, Athina.

Eco, U. (1987). ‘*’Kinsores kai therapontes*’’, ekd. Gnosi , Athina .

Eco, U. (1992). ‘*’İ simeiologia stin kathimerini zoi*’’, mtfr. A. Tsopanoglou, ekd. Malliaris – Paideia, Thessaloniki .

Egan-Robertson, A. kai Bloome (2001). ‘*’Glossa kai Politismos*’’, ekd. Metaichmio, Athina .

Egkyklopaideia İstoria tou Ethnous,(1974). Syllogiko Ergo, cilt 11, ekd.Athinon, Athina.

Egkyklopaideia Papyros Larous Britannika,(2003). Syllogiko Ergo, cilt 2&3&5&24, ekd.Papyros-Larous , Athina.

Galati, L., Doumoura L. (2006). ‘*İ Megali İstoriki Egkyklopaideia’*, cilt 5&8&10, ekd. Modern Times , Athina.

Gavriilidou, Z., Sfiroera, M., Beze, L. (2009). ‘‘Vivlio Daskalou-Methodologikes Odigies’’, O.E.D.V., Athina.

Gavriilidou, Z., Sfiroera, M., Beze, L. (2012). *Glossa B’Dimotikou «Taksidi ston Kosmo tis Glossas»,* ekd.Diofantos, Athina.

Giannikopoulou, A. (1995). “*Kritiria epitihimenis ikonografisis pedikon vivlion*”, Diadromes, sayı: 39, s. 209-216, Athina.

Giannikopoulou, A. (2001). “*İkonografimena pedika vivlia: İ anagnosimotita ton ikonon apo pedia prosholikis ilikias*”, sto Maria-Magda Tzafiropoulou(epim.). *O kosmos tis pedikis logotehnias. İ siggrafi kai i ikonografisi (tomos A’),* ekd. Katsaniotis- Kiklos tou ellinikou paidikou vivliou, Athina.

Gkremmingker, A. (1979). *To paidi kaı to vivlio*, ekd. Diptycho, Athina.

Grosdos, S. (1994). “*Ta pedia zografizoun. Ta stadia ekseliksis tis pedikis zografikis*”, ekd. Sygchroni Ekpedeysi, Athina.

Grosdos, S. kai Ntagiou, E. (2003). ‘’*Glossa kai Techni. Glossikes drastiriotites gia to dimotiko sholeio simfona me ti leitourgiki xrisi tis glossas*’’, Ekdoseis Panepistimiou Makedonias, Thessaloniki.

İordanidou, A., Anastasopoulou, A., Galanopoulos, İ., Dris, İ., Kotta, A., Halikias, P. (2018). *Glossa E' Dimotikou «Tis Glossas Rodi kaı Rodani»* , ekd. Diofantos, Athina.

İordanidou, A., Kanellopoulou, N., Kosma, E., Koutava, V., İkonomou, P., Papaioannou, K. (2018). *Glossa St' Dimotikou «Leksis Frasis Kimena»,* ekd. Diofantos, Athina.

Kanatsouli, M. (2000). ‘’*İdeologikes diastaseis tis paidikis logotechnias*’’, ekd. Typothito , Athina.

Kapsalis, A. kai Charalampous, D. (2007). ‘*’Scholika Egcheiridia: Thesmiki ekseliksi kai sygchroni provlimatiki’’,* ekd. Metaichmio, Athina.

Karantzola, E., Kirdi, K., Spanelli, T., Tsiangani, T. (2017). Glossa A' Dimotikou «Grammata, Leksis, İstories» , ekd. Diofantos, Athina.

Karpozilou, M. (1994). ‘*’To paidi sti chora ton vivlion*’’, ekd. Kastaniotis, Athina.

Kitsaras, G. (1993). ‘*’To eikonografimeno vivlio sti nipiaki kai proscholiki ilikia*’’, ekd. Papazisis , Athina.

Konstantinidou-Semoglou, O. (2005). "Eisagogi", sto Konstantinidou-Semoglou O., (epim.), *Eikona kai Paıdi*, Thessaloniki.

Konstantinidou-Semoglou, O. kai Theodoropoulou, M. (2005). "Optiko, lektiko erethisma kai agnosti leksi", sto Konstantinidou-Semoglou, O. (epim.). *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki.

Kostouli, T. (2001). "Apo tin epikoinoniaki stin keimenokentriki proeggisi: Koines theseis kaı simeia diaforopoiisis", sta Praktika tou 4ou Diethnous Synedriou Glossologias, ekd.University Studio Press ,Thessaloniki: s.623-630.

Koutsopoulos, K., Sotirakou, M., Tastsoglou, M. (2017). Geografia 'Mathaino tin Ellada', ekd.Diofantos, Athina.

Kress, G.,Van Leeuwen, T. (2001). ‘*’Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*’’, Arnold, London.

Kress, G. , Van Leeuwen, T. (1998). “*Front Pages: (The Critical) Analysis of Newspaper Layout*”, In Bell, A. & P. Garret (eds.), Approaches to Media Discourse, Blackwell Publishers, Oxford: s. 186–219.

Kress, G. , Van Leeuwen, T. (1996). ‘*’Reading Images. The Grammar of Visual Design*’’, Routledge , London.

Kress, G. (2005). “Multimodal discourse and meaning production”, sto Konstantinidou –Semoglou, O.(epim.). *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki.

Lamprou, S. (2011). *‘’İ 17i Noemvri sta scholeia tis patridas mou’’,* ekd.Mikri Politeia, Athina.

Marin, L. (2013). ‘*’İmgenin İktidarları*’’, Dost Kitabevi yayınları, Ankara.

Mathiopoulos, E. D. (1997). *Leksiko Ellinon Kallitechnon*, ekd. Melissa , Athina, ,cilt 3

Matsaggouras, İ. (2002). “*Diepistimonikotita, diathematikotita kai eniaiopoiisi sta nea Programmata Spoudon: Tropoi organosis tis scholikis gnosis*”, Epıtheorisi Ekpaideytikon Thematon (eidiko afieroma sti Diathematikotita), sayı: 7, Athina: s.19-36.

Matsaggouras, İ. (2006). ‘*’İ Scholiki Taksi’’*, ekd.Grigori , Athina.

Matsaggouras, İ. (2006). “*Didaktika egcheiridia: Kritiki Aksiologisi Gnosiakis, Didaktikis kai Mathisiakis Leitourgias*”, Sygkritiki kai diethnis ekpaideytiki epitheorisi, sayı : 7, Athina: s.60-92.

Mendrinou, A. (1988). “*İ simasia tis eikonografisis kai o rolos tou eikonografou sto paidiko vivlio”*, sto Paidiki logotechnia kai mikro paidi, B’ Seminario tou Kyklou tou Ellinikou Paidikou Vivliou, Kastaniotis , Athina: s.145-129.

Messaris, P. (2001). ‘‘*New Literacies in Action’’: Visual education*, Reading Online, sayı 4, s. 7.

Mpasantis, D. (1988). “ *To sistima epikoinonias sto pagkosmio chorio*”, afieroma: Mesa Mazikis Epikoinonias, Diavazo, Athina.

Mylonakou –Keke, İ. (2005). “Taksıdeyontas mesa stin eikona”, sto Konstandinidou –Semoglou O. (epim.), *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki.

Norton, D. (2006). ‘‘*Mesa apo ta matia enos paıdiou. Eisagogi stin paıdiki logotechnia’’*, ekd. Epikentro, Thessaloniki.

Pleios, G. (2001). ‘*’O logos tis eikonas*’’, Papazisis, Athina .

Pleios, G. (2005). “Eikona kai ekpaıdeytiki gnosi-koinonikopoiisi : aponomimopoiisi tou kinou scholeiou”, sto Konstantinidou-Semoglou, O. (epım.). *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki.

Pleios, G. (2005). ‘*’Politismos tis eikonas kai ekpaıdeysi. O rolos tis eikonikis ıdeologias*’’, ekd.Polytropon, Athina.

Pournaras, N. (1994). ‘’*Logoı se thriskeytıkes,ethnikes kaı scholikes giortes’’*, ekd.Pournaras , Athina.

Psaraki, V. (1995). “*Schesi eikonas kai keimenou. İ glossa tou keimenou*”, sto Katsiki- Gkivalou L.,(epım.), Paıdiki Logotechnia, ekd.Kastaniotis , Athina.

Sakellariou, Ch. (2009). ‘*’İstoria tis Paidikis Logotechnias, elliniki kai pagkosmia*’’, ekd. Noisi, Athina .

Semoglou, O. (2001), “*Glossa tis eikonas kaı ekpaıdeysi*”, sto A.F.Christidis, (epim.), Egkylopaıdikos odigos gia ti glossa, Kentro Ellinikis Glossas, Thesssaloniki.

Sivropoulou, R. (2003). ‘*’Taksidi ston kosmo ton eikonografimenon mikron istorion. Theoritikes kai didaktikes diastaseis*’’, ekd. Metaichmio , Athina.

Spink, J. (1990). ‘*’Ta paidia os anagnostes*’’, ekd.Kastaniotis , Athina.

Stathopoulos, M.. (1996). “*Prologos”, sto İ kataskeyi tis pragmatikotitas kai ta Mesa Mazikis Enimerosis*’’ (Praktika Diethnous Synedriou tou tmimatos Epikoinonias kai Meson Mazikis Enimerosis tou Ethnikou kaı Kapodistriakou Panepistimiıou Athinon), Aleksandria, Athina: s. 11-14.

Theodoridis, M. (2002). "*Gnorimia me tin optikoakoustiki ekfrasi . Protaseis toy Pragrammatos MELINA – Ekpaıdeysi kai Politismos gia tin kathıerosi tis optikoakoustikis paıdeias sto scholeio*", İ Leschi ton Ekpaıdeytikon, Sayı: 27, Athina: s. 33-38.

Theodoridis, M. (2006). "*Tileorasi kai paıdi*", Ekpaideytiki Koinotita, sayı: 78, Athina: s. 44-47.

Tokatlidou, V. (1996). "*İ kodikopoiisi tou optikou minimatos sta scholika vivlia*", sto anthropos o Simainon. Logos kai İdeologia, IVo Panellinio Synedrio tis Ellinikis Simeiotikis Etaıreias, Paratiritis, Thessaloniki: s.222-228.

Vretta, A. (1986). "*Oi sygchrones taseis stis eikonografimenes istories*", sto To vivlio gia paidia tou nipiagogiou (praktıka semınariou epimorfosis), Thessaloniki: s. 69-89.

Vrizas, K. (1990). " *Mesa Epikinonias kai Ekpedeysi*". Sighroni Ekpedeysi , Athina.

Vrizas, K. (2005). "Ta paidia tis eikonas", sto O. Konstantinidou - Semoglou, (epim.), *Eikona kai Paidi*, Thessaloniki .

Zimmerman, P. (1999). ''*Le cinéma en amateur'',* Communications, Seuil.

İNTERNET KAYNAKLARI

Achard, J. (2006). ''*Dialectiques de l'image''*, http://www.surlimage.info/ECRITS/dialectique.html

http://ebooks.edu.gr/new/allcourses.php

Therianos K., Katsikas Ch. Kai Fatourou A., (2008). "*Analitika Pragrammata kai Scholika Vivlia*", (KEMETE - OLME: 8o Ekpaıdeytiko Sinedrio), pigi: http://dialogos-8osynedrioolme.blogspot.com/2008/03/blog-post.html

EKLER

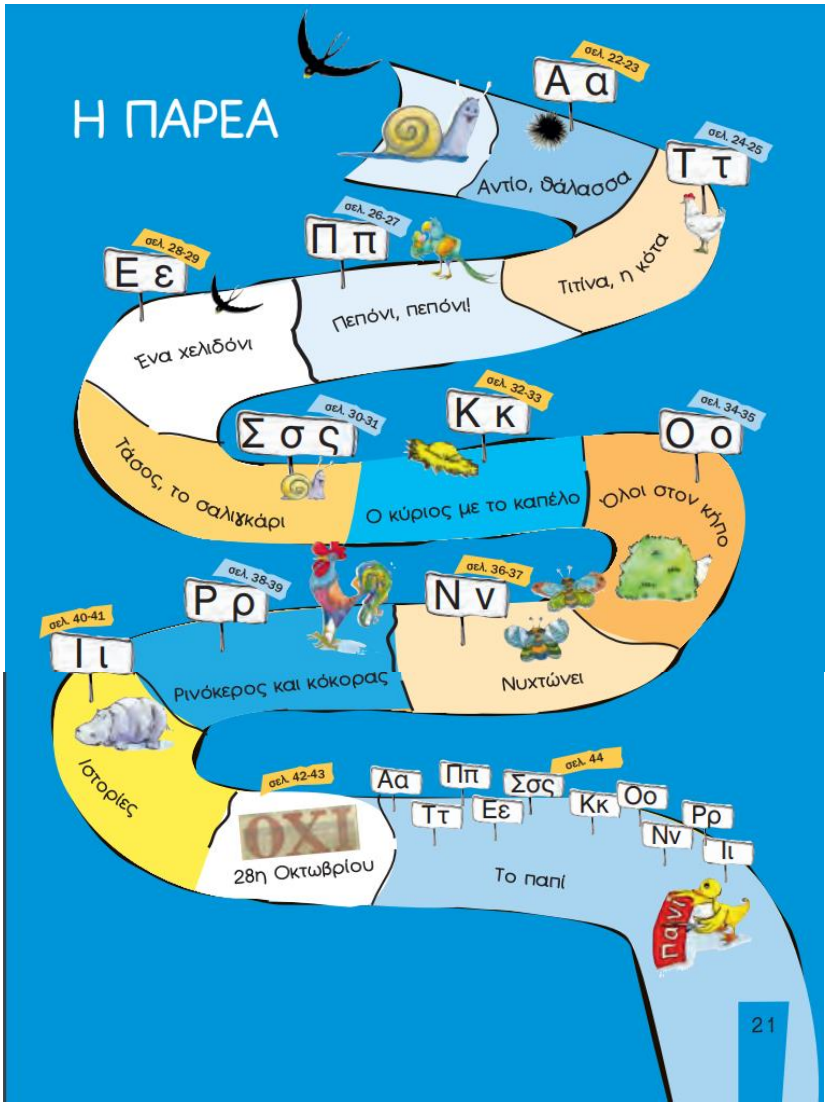
EKLER

EK-1

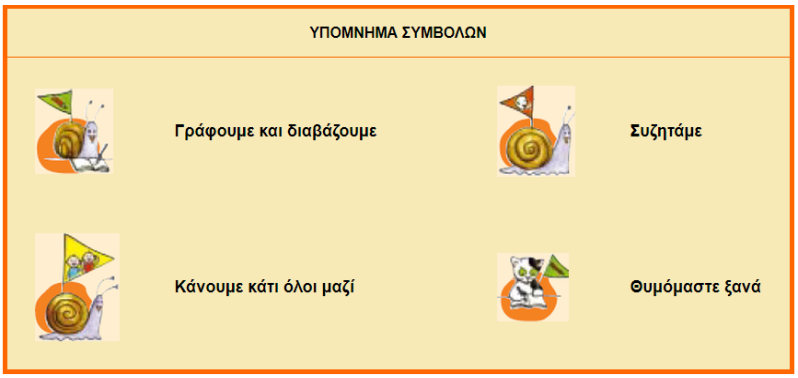
Ek 1a

Ek 1b

Η ΠΑΡΕΑ
σελ. 22-23
Α α
Αντίο, θάλασσα
σελ. 24-25
Τ τ
Τιτίνα, η κότα
σελ. 26-27
Π π
Πεπόνι, πεπόνι!
σελ. 28-29
Ε ε
Ένα χελιδόνι
σελ. 30-31
Σ σ ς
Τάσος, το σαλιγκάρι
σελ. 32-33
Κ κ
Ο κύριος με το καπέλο
σελ. 34-35
Ο ο
Όλοι στον κήπο
σελ. 36-37
Ν ν
Νυχτώνει
σελ. 38-39
Ρ ρ
Ρινόκερος και κόκορας
σελ. 40-41
Ι ι
Ιστορίες
σελ. 42-43
ΟΧΙ
28η Οκτωβρίου
σελ. 44
Αα Ππ Σσς Οο Ρρ
Ττ Εε Κκ Νν Ιι
Το παπί
παπί
21

Ek 1c

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΣΥΜΒΟΛΩΝ
Γράφουμε και διαβάζουμε
Συζητάμε
Κάνουμε κάτι όλοι μαζί
Θυμόμαστε ξανά

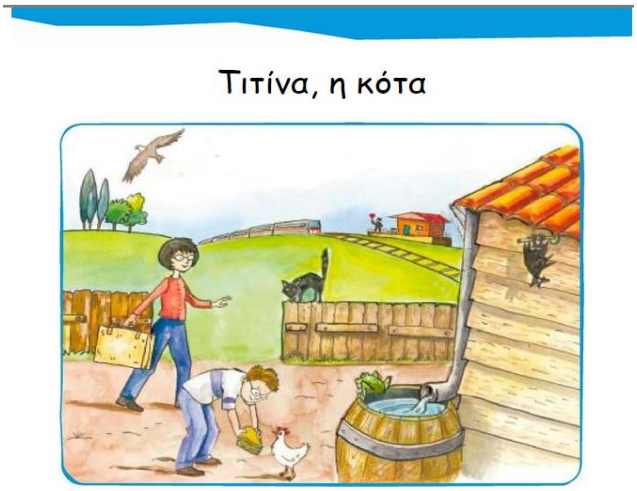
Ek 1d

Ο Άρης
ο Ορφέας
η Μαρίνα
η Ιωάννα
ο Σαμπέρ

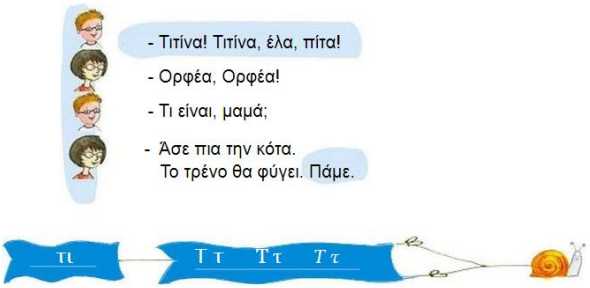
Ek 1e

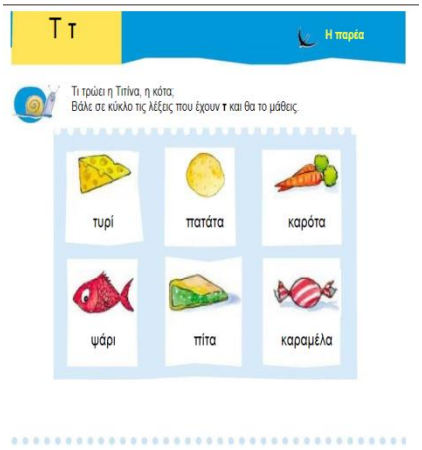
Ek 1f

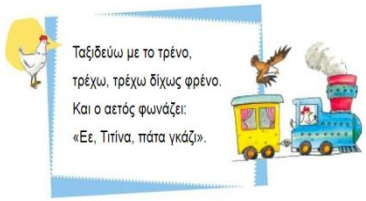
Ek 1g

Ek 1h

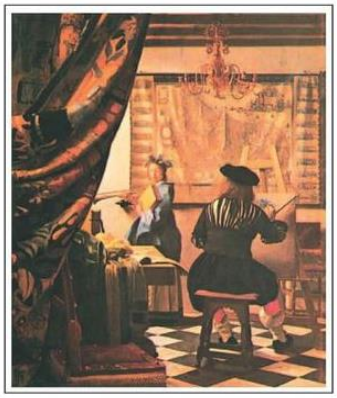
Ek 1i

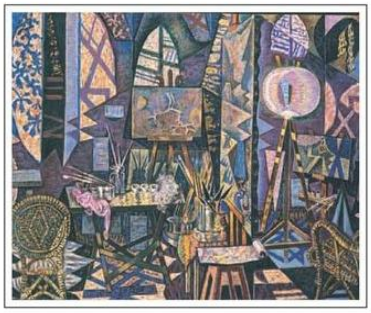
Ek 1j

Παρατηρήστε τους πίνακες. Τι βλέπετε; Συζητήστε στην τάξη.

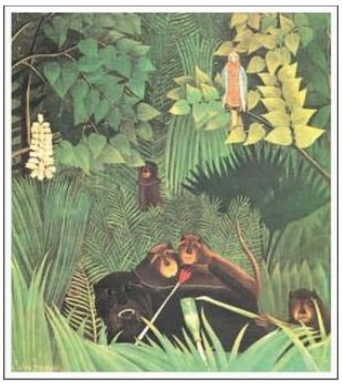

Γιαν Βερμέερ,
Ο καλλιτέχνης στο ατελιέ του

Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας
Το εργαστήρι του Καλλιτέχνη

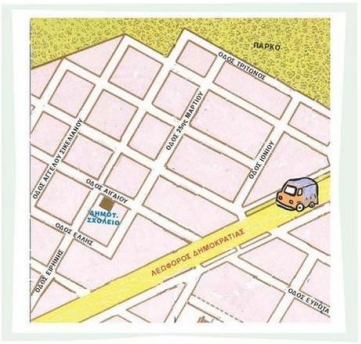
Παρατηρήστε τους πίνακες. Συζητήστε στην τάξη.

Ανρί Ρουσώ,
Μαϊμούδες σε παρθένο δάσος

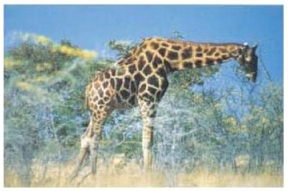
Το γαλάζιο πουλί,
τοιχογραφία από τον Κνωσό

Καράβια

Παρατηρήστε τις φωτογραφίες. Συζητήστε και γράψτε τι κάνουν τα ζώα σε κάθε φωτογραφία.

Ποιο είναι ποιο;
Βοήθησε τα παιδιά να βρουν ποιο είδος πλοίου δείχνει η κάθε εικόνα.

1

2

3

Παρατηρήστε την εικόνα. Περιγράψτε τη διαλέγοντας κάθε φορά μία από τις λέξεις.

πλοίο / ποδήλατο κουπιά / ρόδες μηχανή / πετάλια

4

Βάρκα: Πολύ μικρό _____
για κοντινές βόλτες και για ψάρεμα.
Κινείται με _____ και
_____.

Ακολούθησε τις οδηγίες και φτιάξε το δικό σου καράβι.

Υλικά

1. Ένα πλαστικό μπουκάλι με το καπάκι του
2. Πινέλα
3. Χρώματα
4. Κόλλα
5. Φελλοί
6. Ένα φλιτζάνι ρύζι

Οδηγίες

1. Βάφουμε ολόκληρο το μπουκάλι.
2. Ζωγραφίζουμε φινιστρίνια* πάνω στο μπουκάλι.
3. Κολλάμε τους φελλούς για φουγάρα.
4. Όταν στεγνώσει καλά η κόλλα, τους χρωματίζουμε.
5. Ανοίγουμε το καπάκι του μπουκαλιού και ρίχνουμε μέσα στο μπουκάλι ένα φλιτζάνι ρύζι. Βάζουμε το ρύζι για να μην αναποδογυρίζει το καράβι μας στο νερό.
6. Κλείνουμε καλά το καπάκι.
7. Γράφουμε στο καράβι το όνομά του.

9

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΩΡΕΣ ΑΝΑΧΩΡΗΣΗΣ

Πυργί		Ψιλή Άμμος	
πρωί	απόγευμα	πρωί	απόγευμα
8	3	7	2
9	6	9	3
11	8	10	5
		11	7

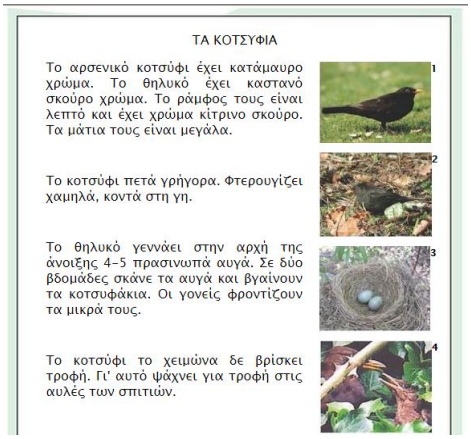

Άνοιξη

Στο λιβάδι υπάρχει και μια ροδακινιά. Παρατηρήστε τις εικόνες.
Κάθε εποχή του χρόνου η ροδακινιά αλλάζει.
Γράψε κάτω από κάθε εικόνα την εποχή που ταιριάζει.

καλοκαίρι | άνοιξη | χειμώνας | φθινόπωρο

ΤΑ ΚΟΤΣΥΦΙΑ

Το αρσενικό κοτσύφι έχει κατάμαυρο χρώμα. Το θηλυκό έχει καστανό σκούρο χρώμα. Το ράμφος τους είναι λεπτό και έχει χρώμα κίτρινο σκούρο. Τα μάτια τους είναι μεγάλα.

1

Το κοτσύφι πετά γρήγορα. Φτερουγίζει χαμηλά, κοντά στη γη.

2

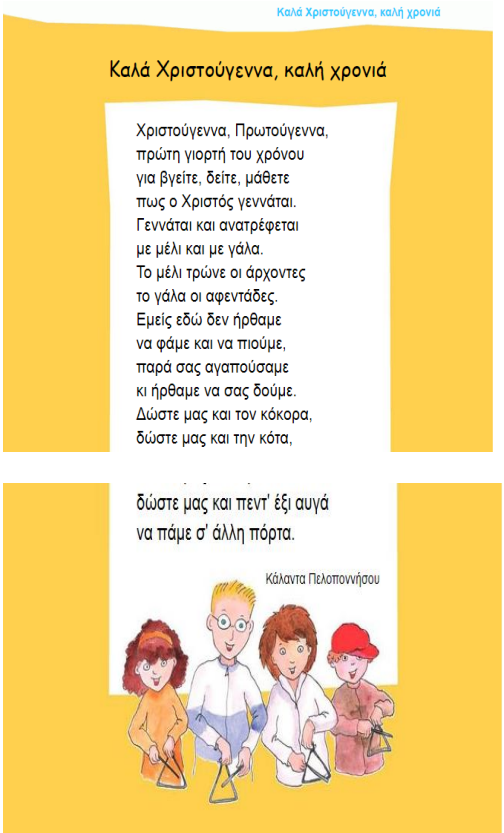
Το θηλυκό γεννάει στην αρχή της άνοιξης 4–5 πρασινωπά αυγά. Σε δύο βδομάδες σκάνε τα αυγά και βγαίνουν τα κοτσυφάκια. Οι γονείς φροντίζουν τα μικρά τους.

3

Το κοτσύφι το χειμώνα δε βρίσκει τροφή. Γι' αυτό ψάχνει για τροφή στις αυλές των σπιτιών.

4

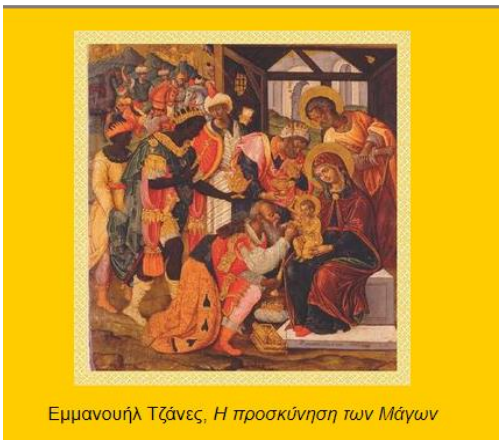
Ek 1k

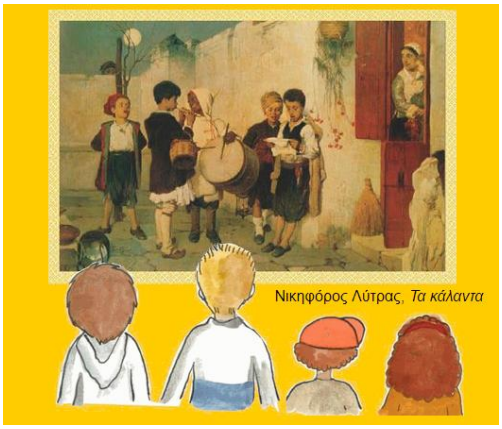
Καλά Χριστούγεννα, καλή χρονιά

Χριστούγεννα, Πρωτούγεννα,
πρώτη γιορτή του χρόνου
για βγείτε, δείτε, μάθετε
πως ο Χριστός γεννάται.
Γεννάται και ανατρέφεται
με μέλι και με γάλα.
Το μέλι τρώνε οι άρχοντες
το γάλα οι αφεντάδες.
Εμείς εδώ δεν ήρθαμε
να φάμε και να πιούμε,
παρά σας αγαπούσαμε
κι ήρθαμε να σας δούμε.
Δώστε μας και τον κόκορα,
δώστε μας και την κότα,
δώστε μας και πεντ' έξι αυγά
να πάμε σ' άλλη πόρτα.

Κάλαντα Πελοποννήσου

Εμμανουήλ Τζάνες, *Η προσκύνηση των Μάγων*

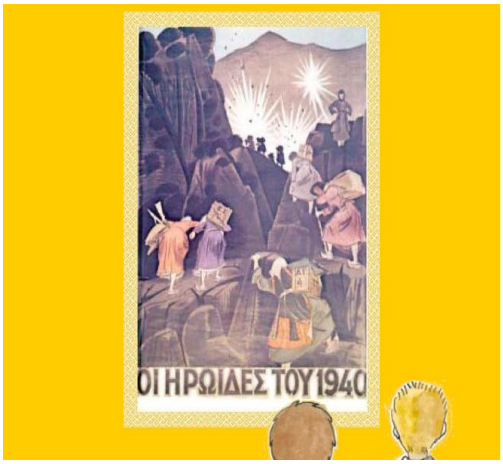

Νικηφόρος Λύτρας, *Τα κάλαντα*

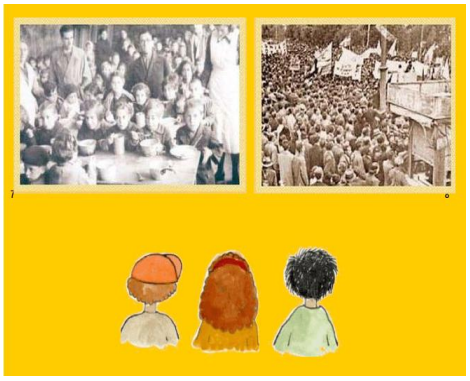

Ek 1l

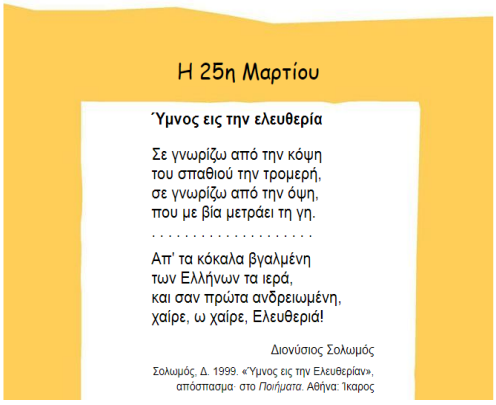

Ek 1m

Η 25η Μαρτίου

Ύμνος εις την ελευθερία

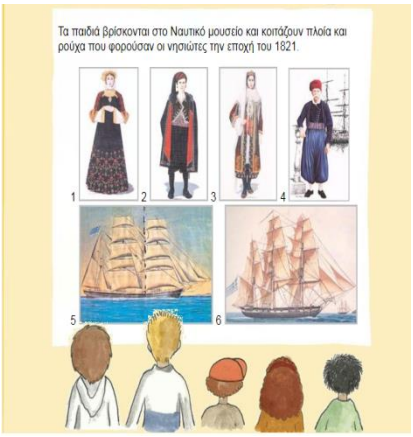
Σε γνωρίζω από την κόψη
του σπαθιού την τρομερή,
σε γνωρίζω από την όψη,
που με βία μετράει τη γη.
. . . . . .
Απ' τα κόκαλα βγαλμένη
των Ελλήνων τα ιερά,
και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!

Διονύσιος Σολωμός

Σολωμός, Δ. 1999. «Ύμνος εις την Ελευθερίαν», απόσπασμα· στο *Ποιήματα*. Αθήνα: Ίκαρος

Θεόδωρος Βρυζάκης, *Το στρατόπεδο του Καραϊσκάκη*

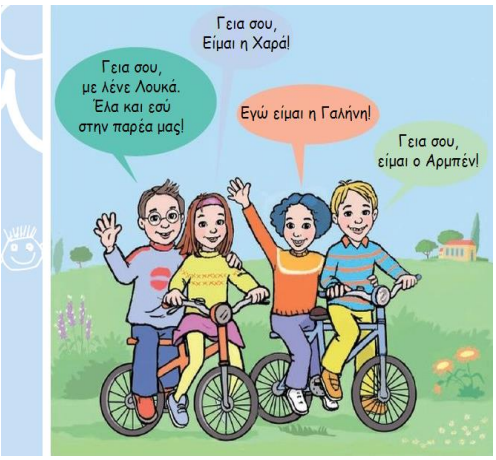
ΕΚ -2

Ek 2a

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Ζωή Γαβριηλίδου Μαρία Σφυρόερα Λουκία Μπεζέ
Γλώσσα Β Δημοτικού
Ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Ek 2b

Τώρα που ανοίγεις αυτό το βιβλίο...
Γεια σου, είμαι η Βάγια η Κουκουβάγια. Όλοι μαζί θα κάνουμε ένα γοητευτικό ταξίδι στον κόσμο της γλώσσας !

Γεια σου, Είμαι η Χαρά!
Γεια σου, με λένε Λουκά. Έλα και εσύ στην παρέα μας!
Εγώ είμαι η Γαλήνη!
Γεια σου, είμαι ο Αρμπέν!

Κόλλησε εδώ την φωτογραφία σου.
Εσένα πώς σε λένε;
Με λένε .....
.....

Που μένεις;
Μένω στ... .....
.....
Που γεννήθηκες;
Γεννήθηκα στ... .....
.....
Πότε γεννήθηκες;
Γεννήθηκα .....

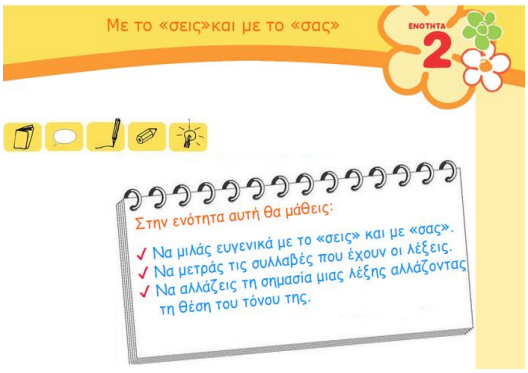
Ek 2c

Μάθε να γράφεις σωστά τους δύο τελευταίους στίχους.

Ek 2d

Ek 2e

6 Ας διαβάσουμε το ποίημα του Γιάννη Ρίτσου και ας χρωματίσουμε πορτοκαλί όσες λέξεις έχουν μια συλλαβή, πράσινες όσες λέξεις έχουν δύο συλλαβές, γαλάζιες όσες έχουν τρεις συλλαβές και μοβ όσες λέξεις έχουν πάνω από τρείς συλλαβές.

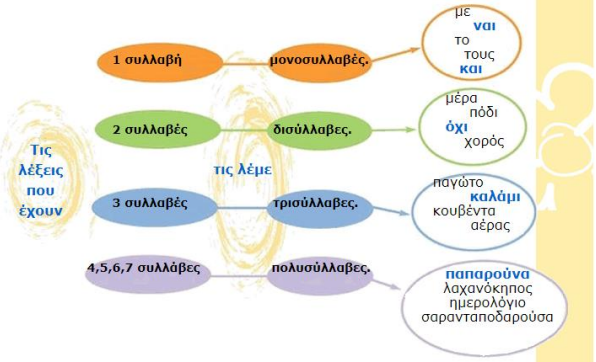

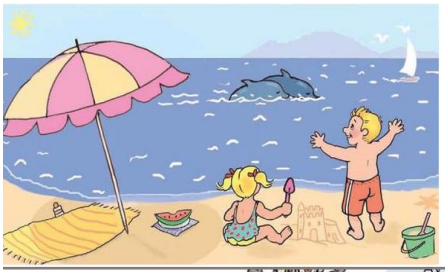
Πρωινό άστρο

Κοριτσάκι μου
θέλω να σου φέρω
τα φαναρία των κρίνων
να σου φέγγουν τον ύπνου σου...
...Κοιμήσου κοριτσάκι.
Είναι μακρύς ο δρόμος.
Πρέπει να μεγαλώσεις
Είναι μακρύς, μακρύς,
μακρύς ο δρόμος...

Γιάννης Ρίτσος

5 Η Χαρά και η Βάγια παίζουν μετρώντας τις συλλαβές των λέξεων. Να τους πούμε πώς λέμε τις λέξεις που έχουν λίγες και πώς τις λέξεις που έχουν πολλές συλλαβές;

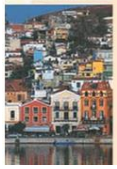
σημαίνει η λέξη **κολάζ**, ψάξε στο λεξικό σου.

Διαγωνισμός κολάζ

- ✓ **Πάρετε ένα μεγάλο γαλάζιο χαρτόνι.**
- ✓ Κόψτε φωτογραφίες από διάφορα μέρη της Ελλάδας σε διαφορετικά σχήματα και μεγέθη.
- ✓ Κολλήστε τις φωτογραφίες στο χαρτόνι με τέτοιο τρόπο, ώστε να καλυφθεί όλη η επιφάνεια του.
- ✓ Γράψτε σε μικρά χαρτάκια λέξεις που να περιγράφουν αυτά τα μέρη και συμπληρώστε το κολάζ.
- ✓ Στείλτε το κολάζ στη διεύθυνση: «ΤΑ ΑΝΗΣΥΧΑ ΜΟΛΥΒΙΑ» Τ.Θ. 99999

Όροι συμμετοχής

Για να πάρετε μέρος στο διαγωνισμό, πρέπει να είστε μέχρι εννιά χρονών. Το κολάζ πρέπει να φτιαχτεί από τουλάχιστον τρία παιδιά και να αποσταλεί μέχρι τις 15 Μαΐου.

Ιστορίες με εικόνες

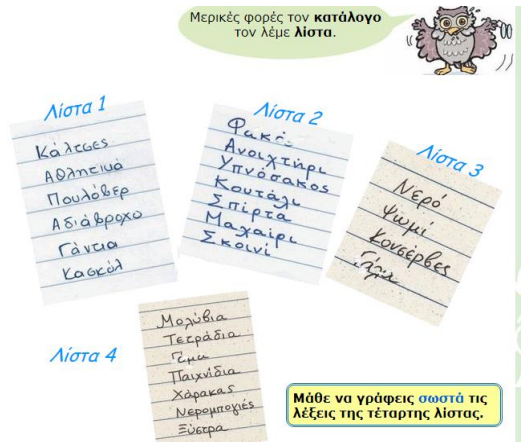
Πάντα οι άνθρωποι έφτιαχναν ιστορίες με εικόνες.

Άλλοτε οι άνθρωποι ζούσαν στα σπήλαια και ζωγράφιζαν ιστορίες στους βράχους.

Στην Αίγυπτο έφτιαχναν ιστορίες με εικόνες πάνω σε πάπυρους.

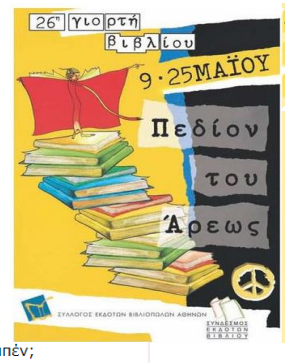
Στην χώρα μας ζωγράφιζαν ιστορίες πάνω σε αγγεία ή τις σκάλιζαν πάνω σε μάρμαρο.

Στις εκκλησίες οι εικόνες διηγούνται ιστορίες των αγίων.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				
Ονομαστική	ο	αιών**ας**	.....	.....
Γενική	του	αιών**α**	άντρ**α**	κόρακ**α**
Αιτιατική	τον	.....	άντρ**α**	.....
Κλητική	-	.....	.....	.....
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				
Ονομαστική	οι	αιών**ες**	.....	.....
Γενική	των	.....	.....	κοράκ**ων**
Αιτιατική	τους	.....	.....	.....
Κλητική	-	αιών**ες**	άντρ**ες**	κόρακ**ες**

Μπορείς τώρα να γράψεις **τα σχήματα** που αναφέρει ο Αρμπέν;

....

....

Μάθε να τα γράφεις σωστά.

Ek 2f

Γράψε ένα κείμενο για ένα γεγονός που συνέβη στη γειτονιά σου. Θυμήσου να πεις τι έγινε, πότε και πού έγινε;

Άσκηση για περίπτωση πυρκαγιάς

Την Παρασκευή 29 Απριλίου το σχολείο μας έκανε μια άσκηση για την περίπτωση που πιάσει πυρκαγιά. Μόλις ακούσαμε τη σειρήνα, σηκωθήκαμε από τα θρανία μας, βγήκαμε από την τάξη, διασχίσαμε το διάδρομο βιαστικά, αλλά χωρίς να τρέχουμε, και βρεθήκαμε όλοι στην αυλή του σχολείου.

Όλοι ψύχραιμοι

Όλοι ακολουθήσαμε τις οδηγίες των δασκάλων και παραμείναμε ψύχραιμοι. Όταν μας μέτρησαν οι δάσκαλοι, βρέθηκε ότι δεν έλειπε κανείς.

Η πυροσβεστική στην ώρα της

Έφτασαν οι πυροσβέστες. Κουβάλησαν τις μάνικες, όρμησαν στο σχολείο και έκαναν ότι σβήνουν τη φωτιά. Έπειτα στάθηκαν στο πλατύσκαλο του σχολικού κτιρίου και μας εξήγησαν πώς να σβήνουμε μια μικρή φωτιά με τον πυροσβεστήρα. Ήταν μια μέρα ενδιαφέρουσα και γεμάτη με συγκινήσεις!

ΧΑ.ΓΕ.

Ek 2g

ΔΕΛΤΙΟ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
NIKOLOPOULOS
ΕΠΩΝΥΜΟ

ΜΑΡΙΟΣ
MARIOS
ΟΝΟΜΑ

ΑΝΕΣΤΗΣ
ANESTIS
ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΕΡΑ

ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ
CHARIKLIA
ΟΝΟΜΑ ΜΗΤΕΡΑΣ

18-7-1963
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ

1.80
ΥΨΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ
ΔΗΜΟΤΗΣ

15-5-2005
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΔΕΛΤΙΟΥ

ΥΠΟΔΝΣΗΑΣΤ.
ΑΡΧΗ ΕΚΔΟΣΗΣ

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΠΙΤΤΑΣ
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ Α

Μην ξεχνάς την ημερομηνία που πρέπει να δώσεις αίμα, ακόμα κι αν δεν κινδυνεύεις.

Έχεις κάνει εξέταση για το στόμα της μεσογειακής αναιμίας;

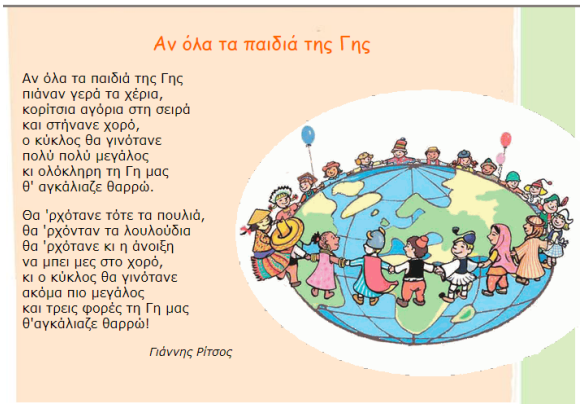
ΔΕΛΤΙΟ
ΕΘΕΛΟΝΤΗ ΑΙΜΟΔΟΤΗ

- ΕΠΩΝΥΜΟ: Καρρά
- ΟΝΟΜΑ: Ελένη
- ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΕΡΑ: Βασίλειος
- ΧΡΟΝΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: 1965
- ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Κυφέλη
- ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: Εκπαιδευτικός
- ΑΡΙΘΜ. ΜΗΤΡΩΟΥ: 1523

ΟΜΑΔΑ RHESUS: A+

- Τι είναι τα έγγραφα που βλέπεις εδώ;
- Τι πληροφορίες βρίσκουμε σε αυτά;
- Πώς ονομάζεται ο κάτοχος του δελτίου ταυτότητας;
- Γιατί το όνομά του είναι γραμμένο και με ξένα γράμματα;
- Πώς λένε τον πατέρα του;
- Πότε γεννήθηκε ο εθελοντής αιμοδότης;

Ek 2ha

Αν όλα τα παιδιά της Γης

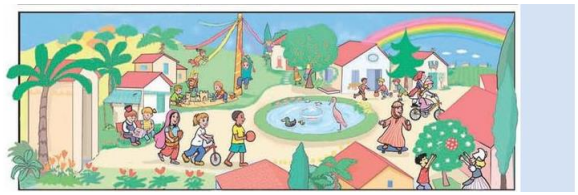
Αν όλα τα παιδιά της Γης
πιάναν γερά τα χέρια,
κορίτσια αγόρια στη σειρά
και στήνανε χορό,
ο κύκλος θα γινότανε
πολύ πολύ μεγάλος
κι ολόκληρη τη Γη μας
θ' αγκάλιαζε θαρρώ.

Θα 'ρχότανε τότε τα πουλιά,
θα 'ρχόνταν τα λουλούδια
θα 'ρχότανε κι η άνοιξη
να μπει μες στο χορό,
κι ο κύκλος θα γινότανε
ακόμα πιο μεγάλος
και τρεις φορές τη Γη μας
θ'αγκάλιαζε θαρρώ!

Γιάννης Ρίτσος

Ek 2hb

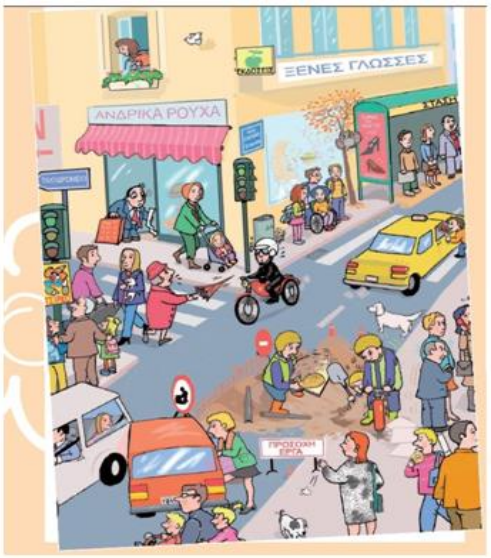

Ek 2i

Εσύ, κάνε πιο πέρα να περάσω!
Στους μεγάλους να μιλάς με το «σεις» και με το «σας»!
Ναι, πέρασε!
Σας παρακαλώ κάνετε λίγο πιο πέρα να περάσω;

ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ
ΑΝΔΡΙΚΑ ΡΟΥΧΑ

Ek 2j

Μπορείς να βοηθήσεις τα παιδιά να απαντήσουν; Προσοχή! Κάθε φορά που απαντάς, πρέπει να λες και πώς το κατάλαβες.
ΦΟΥΡΝΟΣ
ΓΛΥΚΑ
Ελληνικά Ταχυδρομεία
Hellenic Post
ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ
ΨΙΛΙΚΑ
"Το μικρούλι"
ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΔΩΡΑ ΠΟΤΑ ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΑ
ΤΟ ΜΑΝΑΒΙΚΟ

Ek 2k

8 Με τι άλλο θα μπορούσε να ταξιδέψεις;
Ένωσε τις εικόνες με τις λέξεις.

Πλοίο
Αεροπλάνο
Ελικόπτερο
Ποδήλατο
Αυτοκίνητο
Τρένο
Μοτοσικλέτα
Αερόστατο

Διάβασε το ποίημα.

Ο σιδηρόδρομος

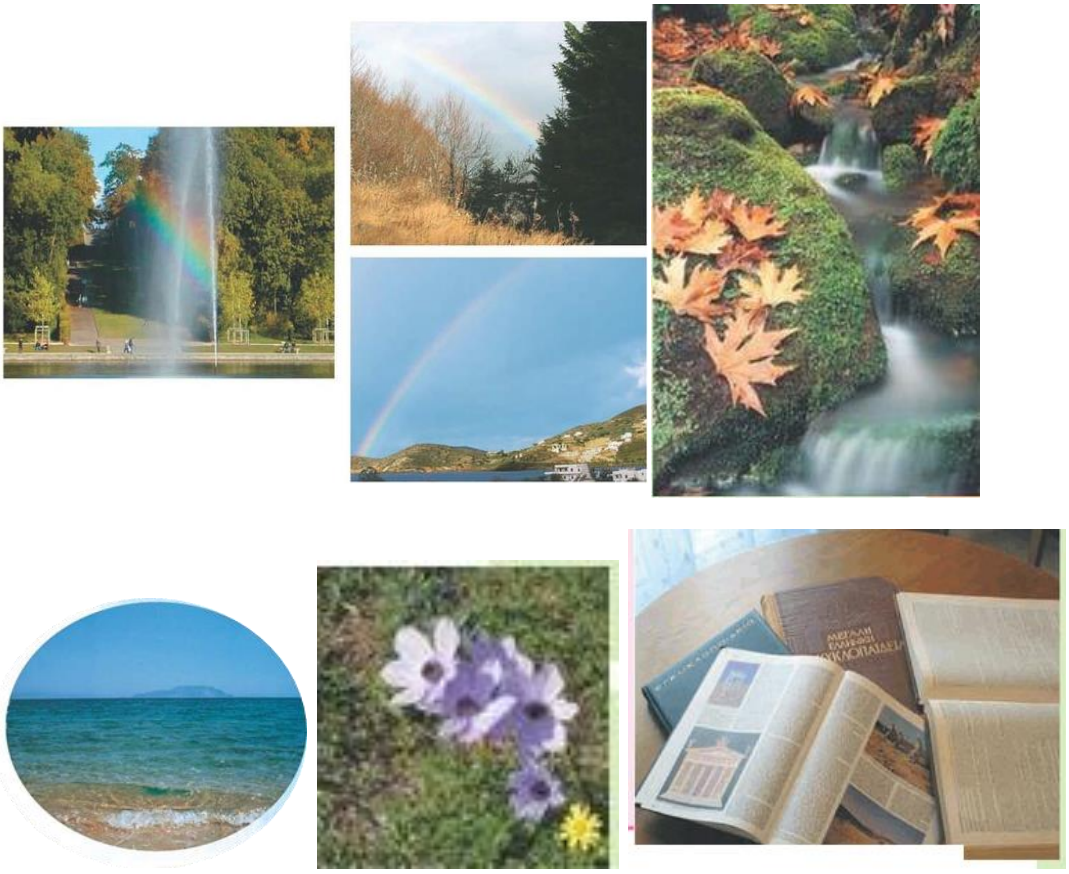
Τρέχα, σιδηρόδρομε,
Τρέχα νύχτα μέρα,
Φέρ' τους ταξιδιώτες σου
σ' άλλους τόπους πέρα!

Τρέχα, σιδηρόδρομε,
φέρε με και πάλι
στη μικρή πατρίδα μου
τι χαρά μεγάλη!

Μόνο στάσου μια στιγμή
πάρε με και μένα,
τι χαρές να φεύγουμε
σ' άγνωρα και ξένα!

Βασίλης Ρώτας

Ek 2l

Ek 2m

Η χελώνα καρέτα καρέτα
Η θαλάσσια χελώνα καρέτα καρέτα είναι εξαιρετική κολυμβήτρια. Βγαίνει από τη θάλασσα, για να φτιάξει τη φωλιά της στην άμμο και να γεννήσει τα αυγά της. Μία από τις παραλίες που διαλέγει για να γεννήσει είναι στον κόλπο του Λαγανά στη Ζάκυνθο.
Ο κόλπος του Λαγανά είναι ο πιο σημαντικός βιότοπος της θαλάσσιας χελώνας καρέτα καρέτα.
Στα πέντε χιλιόμετρα της παραλίας οι χελώνες καρέτα καρέτα φτιάχνουν πάρα πολλές φωλιές. Από το τέλη Μαΐου έως τον Αύγουστο, όταν το κλίμα είναι ζεστό, οι χελώνες αφήνουν εκατό αυγά σε καθεμιά φωλιά. Ύστερα από δύο μήνες μέσα από τα αυγά βγαίνουν τα χελωνάκια. Αφού τρυπήσουν το κέλυφος, μένουν στην άμμο για περίπου έξι μέρες και τρέφονται από τον κρόκο του αυγού. Μετά, κάποιο βράδυ ή νωρίς το πρωί, αρήνουν τη φωλιά και κατευθύνονται προς τη θάλασσα. Βγαίνουν μες στο σκοτάδι, όταν δεν κινδυνεύουν από τα πουλιά, τα άλλα ζώα ή τον άνθρωπο.
Ζώα όπως η χελώνα καρέτα καρέτα, η φώκια μονάχους μονάχους, που είδαμε στην ενότητα 15, τα ελάφια, τα αγριοκάτσικα κρι-κρι, που ζουν στην Κρήτη, ή όπως οι αρκούδες, οι λύκοι και οι αλεπούδες κινδυνεύουν να εξαφανιστούν.
Γι' αυτό πρέπει να τα προστατεύουμε, να φροντίζουμε τους τόπους όπου ζουν, όπου βρίσκουν τροφή και όπου γεννούν.
Στο χωριό Νυμφαίο της Φλώρινας υπάρχει το περιβαλλοντικό κέντρο «Αρκτούρος» για την προστασία της αρκούδας. Ξέρεις κάποιο άλλο κέντρο ή σύλλογο για την προστασία των ζώων;

Ψάρια	Πτηνά
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Ek 2n

Η μικρή Ελένη

Στο κέντρο ενός κύκλου κάθεται ένα κορίτσι που εκείνη τη στιγμή παίρνει το όνομα της μικρής Ελένης (και κάνει ότι κλαίει). Τα υπόλοιπα παιδιά πιασμένα χέρι χέρι γυρίζουν γύρω της και τραγουδούν:

Η μικρή Ελένη κάθεται και κλαίει
γιατί δεν την παίζουνε οι φιλενάδες της.
Σήκω επάνω, κλείσε τα ματάκια σου,
κοίταξε τον ήλιο και ψάξε να μας βρεις.

Τη στιγμή αυτή ο κύκλος χαλάει, το κορίτσι που κάνει την Ελένη σηκώνεται με κλειστά μάτια, υψώνει το κεφάλι προς τον ήλιο κι έπειτα προσπαθεί να πιάσει κάποιο απ' τα παιδια. Όταν πιάσει ένα κορίτσι, προσπαθεί (με κλειστά πάντα μάτια) να το αναγνωρίσει, για να πάρει τη θέση της μικρής Ελένης και να συνεχιστεί το παιχνίδι.

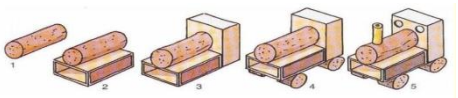
Από το βιβλίο «Φτού ξελεφτεριά» του δημοτικού σχολείου Σφακιωτών Λευκάδας

Τα παιδιά χαράζουν έναν κύκλο.

Τα παιδιά στήνουν πέντε κεραμίδια το ένα πάνω στο άλλο.

Τα παιδιά χαράζουν έναν κύκλο **και** στήνουν πέντε κεραμίδια το ένα πάνω στο άλλο.

- Τι παρατηρείς σε αυτές τις εικόνες;
- Τι κάνουν τα παιδιά;

Ek 2ο

Ο παγοπώλης

Περνούσαν παγοπώλες
και μοιράζανε κολόνες.
Είχαν γίνει από νερό
που το πάγωναν καιρό,

το φαϊ να διατηρεί
να είναι φρέσκο το τυρί,
το νεράκι δροσερό
μια φορά και έναν καιρό.

Σοφία Χατζηκοκολάκη, «Επαγγέλματα παλιά που δεν υπάρχουν πια...», εκδ. Κέδρος, εικονογράφηση Βιολέτα Διαμαντή-Μελετίου

Δουλειές

- Ραφτάκι ραφτάκι
πώς παν' οι δουλειές;
- Ψαλίδι,κοπίδι
και δύο βελονιές.

- Τσαγκάρη τσαγκάρη
παπούτσια πουλάς;
- Σκαρπίνια, λουστρίνια
σε γάμο να πας.

- Φούρναρη φούρναρη
τι κάνεις με βια;
- Μια βάζω μια βγάζω
κουλούρια, ψωμιά.

- Μανάβη μανάβη
τι τρών' τα παιδιά;
- Ντομάτες, πατάτες
φασόλια, κουκιά.

Βασίλης Ρώτας

- Υπάρχουν στο ποίημα κάποια επαγγέλματα που εξαφανίζονται;
- Από πού αγοράζουμε σήμερα ρούχα και παπούτσια;

Ek 2p

Ek 2r

Στην αρχαιότητα ο Αριστοφάνης έγραφε κωμωδίες, θεατρικά έργα που έκαναν τους ανθρώπους να γελούν.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας εμφανίστηκε ο Καραγκιόζης, λαϊκή φιγούρα που μας δείχνει ότι το γέλιο είναι το καλύτερο φάρμακο για όλες τις κακοτυχίες.

Βασιλιάδες σε όλο τον κόσμο είχαν στο παλάτι τους γελωτοποιούς, για να τους φτιάχνουν το κέφι.

Μάθε να γράφεις σωστά τη φράση με τα έντονα γράμματα.

Καραγκιόζης: Κολλητήρι! Δώσε μου το παντελόνι, να βγω έξω.

Κολλητήρι: Ποιο μπαμπάκο; Το σκισμένο ή το τρύπιο;

Καραγκιόζης: Δώσε μου ένα γρήγορα. Φέρε μου και την επίσημη γραβάτα. Φωνάζουν το δικηγόρο, δεν ακούς;

Κολλητήρι: Τη γραβάτα τη φοράει η γουρούνα, μπαμπάκο.

Καραγκιόζης: Βρε, εγώ δεν έχω πει πως μόνο στα γενέθλιά της να φορά τη γραβάτα η γουρούνα; Φέρε μου τότε το σακάκι μου.

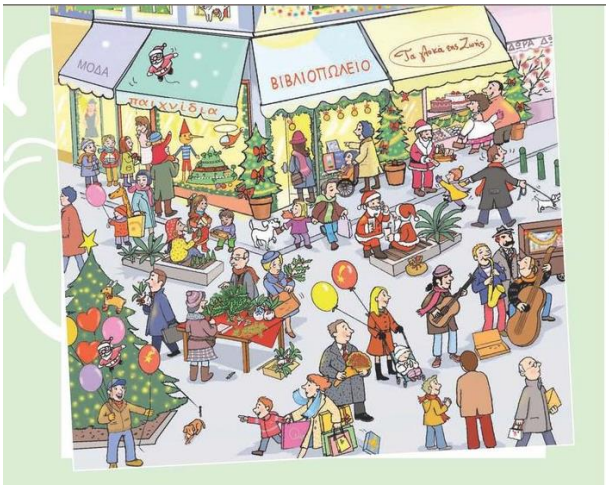
Κολλητήρι: Το φοράει το γαϊδούρι, γιατί είναι κρυωμένο.

Καραγκιόζης: Σου το 'χω πει χίλιες φορές. Σακάκι θα φορά ο γάιδαρος μόνο στις επίσημες γιορτές.

Μορφονιός: Κύριε δικηγόρε, έβγα έξω κι ας μη φοράς τα επίσημά σου.

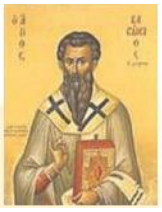
Ek 2s

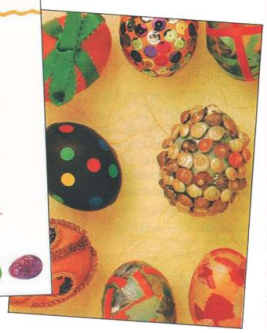

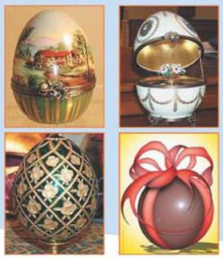
Αυγά χρωματιστά

Υλικά

Αυγά
Αυτοκόλλητα
Κόλλα
Πινέλο
Μπογιές
Μαρκαδόροι

- ✓ Βράζετε τα αυγά.
- ✓ Τα ζωγραφίζετε με διάφορα χρώματα.
- ✓ Κολλάτε αυτοκόλλητα, κοχύλια ή ό, τι άλλο θέλετε.

Το ξέρεις ότι τα πασχαλινά αυγά έχουν πολύ παλιά ιστορία; Οι αρχαίοι Έλληνες, οι Πέρσες και οι Κινέζοι έδιναν τα αυγά ως δώρα στις ανοιξιάτικες γιορτές τους. Την Κυριακή του Πάσχα κάνουμε δώρο στους φίλους μας αυγά σοκολατένια ή χάρτινα, στολισμένα με χρώματα, με σχέδια, με χαλκομανίες.

6 Διάβασε τις οδηγίες και παρατήρησε τις εικόνες.
Ένωσε την κάθε οδηγία με την εικόνα της.

Μπισκότα με σταδίφες

ΥΛΙΚΑ

- 2 φλιτζάνια αλεύρι
- 1 φλιτζάνι ζάχαρη
- μισο φλιτζάνι βούτυρο
- 1 αυγό
- λίγο αλάτι
- λίγο νερό
- σταφίδες

Ζυμώνετε όλα τα υλικά μαζί, για να γίνουν ζυμάρι.

Πλάθετε το ζυμάρι με τον πλάστη.

Κόβετε με φορμάκια στο ζυμάρι τα σχήματα που θέλετε.

Τα βάζετε σε ένα ταψί.

Αν θέλετε, τα στολίζετε με σταφίδες.

Τα ψήνετε για είκοσι λεπτά.

Εύη Καμάρδα, «Αρτοποιήματα»,
εκδ. Ελληνικά Γράμματα, εικονογράφηση Πωλίνα Παπανικολάου.

Ek 2t

- Τι αποφάσισαν να βάλουν οι τέσσερις φίλοι στην εφημερίδα;
- Τι θα γράψει η Χαρά στην εφημερίδα της τάξης;
- Τι γιορτάζουμε στις 25 Μαρτίου;
- Ποιους ήρωες της Επανάστασης του 1821 ξέρεις;

(Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Αθήνα)

Πατρίδα

Μια άσπρη βαρκούλα μέσα στο **κύμα**
ένα καβούρι κι ο αχινός
κι όπου κι αν πας ο ήλιος σε βρίσκει
και για καπέλο σου ο ουρανός.

Βουνά κι **αγάλματα**, βράχια και πέτρες
στο φως πλαγιάζουν όλα γυμνά
κι η Παναγιά με το τσεμπέρι
στο ερημοκλήσι της ξαγρυπνά.

Μες στην υδρόγειο είσαι μικρούλα
το πιο γαλάζιο **χρώμα** φοράς
τόσο μεγάλη όταν σε βλέπω
μα στην καρδιά μου όλη χωράς.

Γιώργος Μαρίνος

«25 Μάρτη», Σπύρος Κουρσάρης

Ελλάδα

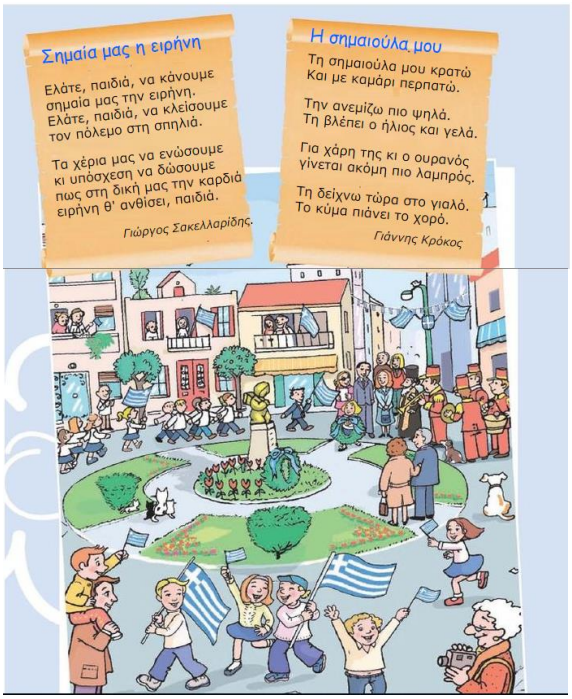
Σκίνα, πεύκα και θυμάρια
χώμα, μάρμαρα, λιθάρια
όλα φως πλημμυρισμένα
και στον ήλιο σκορπισμένα.

Μες στης θάλασσας τ' αγέρι
κάθε βάρκα περιστέρι
και ψηλά στα βουναλάκια
ταπεινά ερημοκλησάκια.

Η γλυκιά μας η πατρίδα
λάμπει σαν την ηλιαχτίδα
έχει αμπέλια, ελαιώνες,
μαρμαρένιους Παρθενώνες
μικρά μαύρα χελιδόνια
κι έναν Όλυμπο όλο χιόνια.

Μαρία Γουμενοπούλου

- Μοιάζουν τα δύο ποιήματα; Σε τι;

Σημαία μας η ειρήνη
Ελάτε, παιδιά, να κάνουμε
σημαία μας την ειρήνη.
Ελάτε, παιδιά, να κλείσουμε
τον πόλεμο στη σπηλιά.
Τα χέρια μας να ενώσουμε
κι υπόσχεση να δώσουμε
πως στη δική μας την καρδιά
ειρήνη θ' ανθίσει, παιδιά.
Γιώργος Σακελλαρίδης.
Η σημαιούλα μου
Τη σημαιούλα μου κρατώ
Και με καμάρι περπατώ.
Την ανεμίζω πιο ψηλά.
Τη βλέπει ο ήλιος και γελά.
Για χάρη της κι ο ουρανός
γίνεται ακόμη πιο λαμπρός.
Τη δείχνω τώρα στο γιαλό.
Το κύμα πιάνει το χορό.
Γιάννης Κρόκος

Ek 2u

Στο περιγιάλι το κρυφό κι άσπρο σαν περιστέρι...
Γιώργος Σεφέρης
Τη δροσιά κάνει να λάμπει σαν διαμάντι στα κλαριά.
Κωστής Παλαμάς
Η λίμνη φαντάζει σαν ασημένιος κάμπος.
Ζαχαρίας Παπαντωνίου

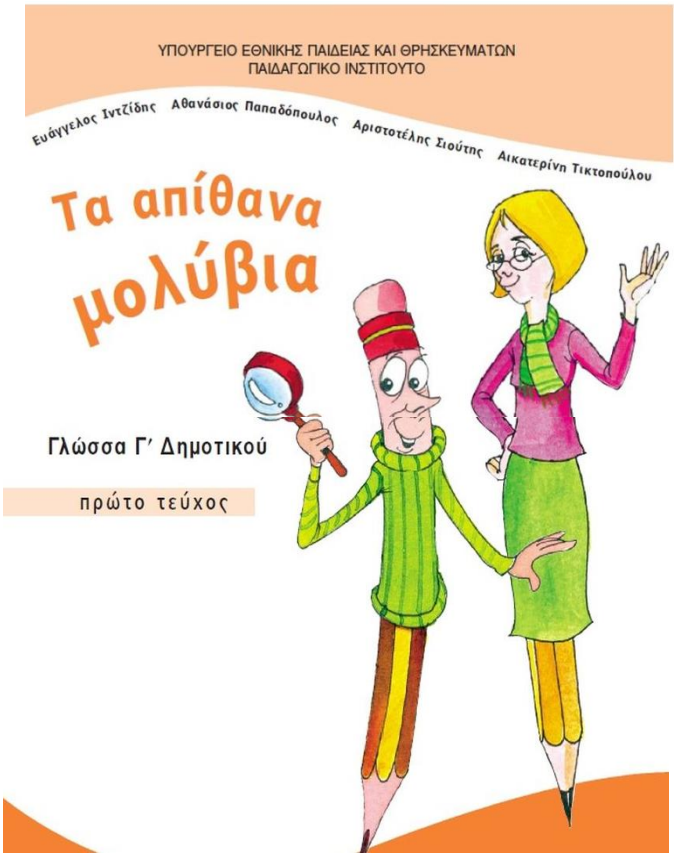

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

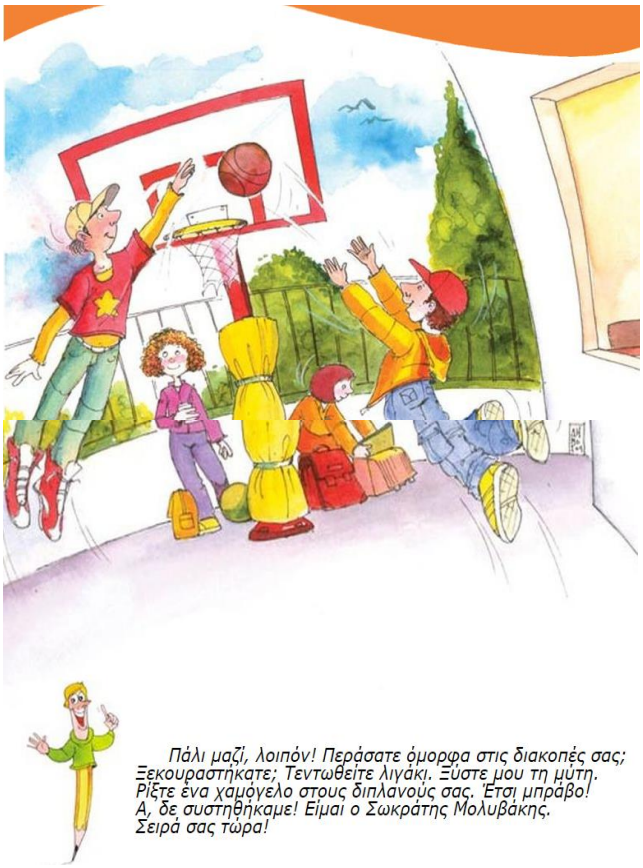

ΕΚ – 3

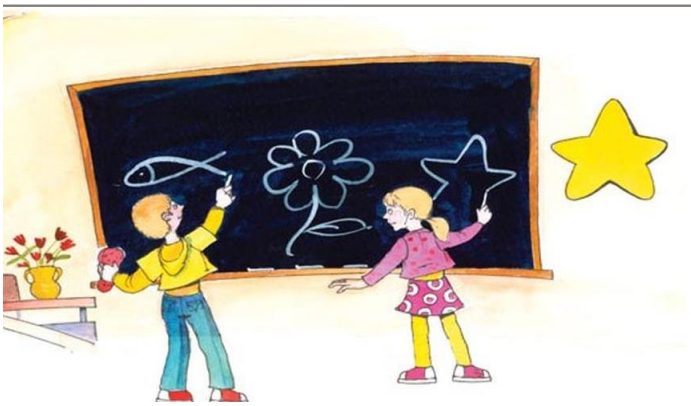
Εκ 3α

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Ευάγγελος Ιντζίδης Αθανάσιος Παπαδόπουλος Αριστοτέλης Σιούτης Αικατερίνη Τικτοπούλου
Τα απίθανα μολύβια
Γλώσσα Γ΄ Δημοτικού
πρώτο τεύχος

Ek 3b

Πάλι μαζί, λοιπόν! Περάσατε όμορφα στις διακοπές σας; Ξεκουραστήκατε; Τεντωθείτε λιγάκι. Ξύστε μου τη μύτη. Ρίξτε ένα χαμόγελο στους διπλανούς σας. Έτσι μπράβο! Α, δε συστηθήκαμε! Είμαι ο Σωκράτης Μολυβάκης. Σειρά σας τώρα!

.....ΤΑ ΑΠΙΘΑΝΑ ΜΟΛΥΒΙΑ.....

Ek 3c

Στο μάθημα της Γλώσσας, **τα απίθανα μολύβια** θα σε βοηθήσουν να εργαστείς με ενθουσιασμό! Θα σε συντροφεύουν στο ταξίδι της μάθησης και θα είναι αχώριστοι φίλοι σου! Ας αρχίσουμε τις συστάσεις, λοιπόν!

Ο *Σωκράτης* παρουσιάζει και ρωτά.

Η *Σοφούλα* εξηγεί.

Ο *Σοφοκλής* μάς προσκαλεί σε θεατρικό παιχνίδι.

Η *Πηνελόπη* περιμένει να δει τι έχουμε καταφέρει στο μάθημα.

Ο *Εύρης* παρατηρεί και ανακαλύπτει.

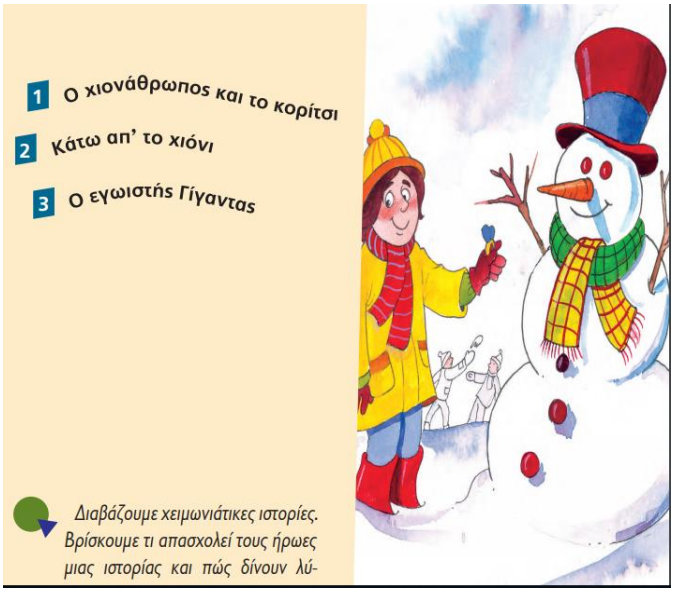

Ο *Δήμος* και ο *Τίμος* συμμετέχουν σε ομαδικές εργασίες.

Ο *Αρίστος* μάς θυμίζει το λεξιλόγιο και την ορθογραφία.

Ek 3d

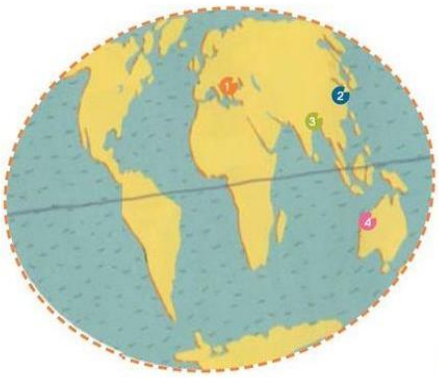
Ek 3e

1

Στην Γ' τάξη ενός σχολείου της Ελλάδας, οι μαθητές εργάζονται ομαδικά.

Τίτλος:.....

2

Σ' αυτό το σχολείο της Κίνας, οι μαθητές κάνουν μάθημα με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

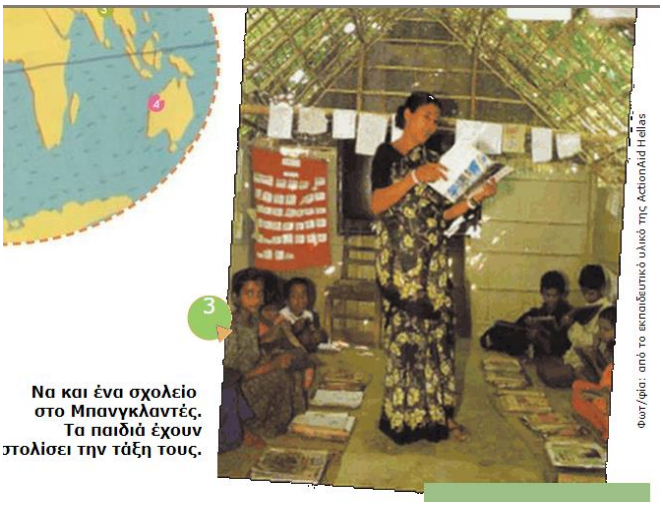
Τίτλος:.....

Φωτ/φία: από το περ. *Ερευνητές: Ανακαλύπτω τον κόσμο*

Φωτ/φία: από το βιβλίο της UNICEF *Μια ζωή σαν τη δική*

Τίτλος:.....

Φωτ/φία: από το εκπαιδευτικό υλικό της ActionAid Hellas

Να και ένα σχολείο στο Μπανγκλαντές. Τα παιδιά έχουν στολίσει την τάξη τους.

Το σχολείο ταξιδεύει στο χρόνο

Φωτ/φία: από το ένθετο «Επτά ημέρες» της εφημ. *Η Καθημερινή* της Κυριακής

Μια σχολική τάξη του 1970

Οι μεγάλοι θυμούνται τα δικά τους σχολικά χρόνια!

Φωτ/φία: Κ. Μάνος, Μουσείο Μπενάκη

Μια σχολική τάξη στα χρόνια του πολέμου

«Τ' αγοράζανε τα παιδιά τα βιβλία, αλλά εμένα δε μου παίρναν οι γονείς μου. Ήμουν πάντα αδιάβαστη. Ό,τι μάθαινα, το μάθαινα από το δάσκαλο. Σκέψου ότι ένα μολύβι το έκοβε η μάνα μου στα τρία, για να πάρουμε οι τρεις αδελφές από ένα κομματάκι. Ο δάσκαλος μου έμαθε την προπαίδεια κι ήμουν τόσο άσος στην αριθμητική που τα έβρισκα με δικό μου τρόπο τα προβλήματα. Και λέγανε αυτό το παιδί θα γίνει ευφυΐα. Άμα δεν έχεις βιβλία, να δεις ευφυΐα που γίνεσαι! Γράφτηκα στην Έκτη, αλλά κηρύχτηκε ο πόλεμος με τους Ιταλούς».

Μελπομένη Σμπόρου, Βόλος (μαρτυρία)

Ek 3f

«Στο μοναδικό βιβλιοπωλείο του Κάστρου παραγγείλαμε και το Αναγνωστικό μου. Με πολλή ανυπομονησία περίμενα να το πάρω στα χέρια μου. Λαμπρή ήταν εκείνη η μέρα που το πήρα. Με θαυμασμό κοιτούσα τις ζωγραφιές του, τις εικόνες αυτές του έξω κόσμου. Ήταν ένα βιβλίο μαγικό. Χρόνια από τότε ψάχνω εκεί που πουλούν τα παλιά βιβλία, με την κρυφή ελπίδα μήπως το βρω».

Ράλλης Κοψίδης, Λήμνος (μαρτυρία)

(από το βιβλίο του Ράλλη Κοψίδη, *Κάστρο ηλιόκαστρο*, Τεχνικαί εκδόσεις)

Φωτ/φία: Δ. Α. Χαμπαλός, Μουσείο Μπενάκη

Αυτός ο μαθητής είναι σήμερα παππούς.

Επισκέπτομαι τις λέξεις!

5 Για ποιο λόγο θα επισκεπτόσουν τους χώρους που δείχνουν οι παρακάτω επιγραφές;

• Συμπλήρωσε τις φράσεις χρησιμοποιώντας και τις παραπάνω λέξεις.

Πηγαίνω στο . . . . . για να . . . . . Επισκέπτομαι τη . . . . . κάθε φορά που θέλω να δανειστώ ένα . . . . . .

Ek 3g

Στο σπίτι και στη γειτονιά
1. Αγαπητό μου ημερολόγιο
2. Η φίλη μας η Αργυρώ
3. Τα παιδικά μου παιχνίδια
4. Στη νέα μας γειτονιά
Πώς είναι οι σχέσεις μας με τους άλλους; Τι μας αρέσει να παίζουμε; Από το σπίτι και τη γειτονιά μέχρι το σχολείο η ζωή έχει μεγάλο ενδιαφέρον!

Ek 3h

Φωτ/φια: αρχείο Δελφίς

σταχτοδέλφινο
κοινό δελφίνι
ζωνοδέλφινο
ρινοδέλφινο

Ek 3i

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ,
ΜΗΝ ΠΕΤΑΤΕ ΤΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ!
Ο ΧΩΡΟΣ ΥΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΤΟΥ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.

Ek 3j

Στην κατάλευκη Σκύρο οι κάτοικοι με δυσκολία βγαίνουν από τα σπίτια τους.

Φωτ./φία: Τ. Γενηματάς

Ο καιρός αύριο

Σταδιακή επιδείνωση του καιρού αναμένεται από αύριο.

- **Οι ισχυροί βόρειοι άνεμοι** θα ενισχυθούν **στα πελάγη**.
- **Στα νότια** θα εκδηλωθούν **βροχές και καταιγίδες** κατά τόπους ισχυρές.
- **Στην κεντρική Ελλάδα** θα εκδηλωθεί **παγετός**.
- **Στη βόρεια Ελλάδα** και **στην Αττική** θα εκδηλωθούν σφοδρές **χιονοπτώσεις**.

Εικόνα από ενημ. ΤΑΝΕΙ

Ek 3k

Προς το φίλο μου **Κώστα**

Θα χαρώ πολύ να σε δω στο πάρτι για την ονομαστική μου εορτή που θα γίνει την **Παρασκευή** στις **30 Νοεμβρίου** και ώρα **7μ.μ.** Μένω στην οδό **Κύπρου 16, Αλσούπολη.**

Το τηλέφωνό μου είναι **2104235488.**

Σε περιμένω με χαρά!

Ο φίλος σου

Αντρέας

Αγαπητέ φίλε

Κώστα

Σε περιμένω στη γιορτή που θα κάνω για τα γενέθλιά μου την **Κυριακή** στις **19 Οκτωβρίου** και ώρα **6.30 το απόγευμα.**

Η διεύθυνσή μου είναι:

Σωκίων 98, Αλσούπολη

και το τηλέφωνό μου:

2104234567

Θα περάσουμε φανταστικά!

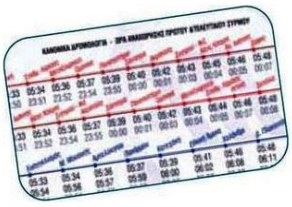
Η φίλη σου

Βάσια

Ek 3l

Το Μετρό συντομεύει στο μισό το χρόνο μετακίνησης των κατοίκων στην πόλη σε σχέση με τα άλλα μέσα μεταφοράς. Τα δρομολόγιά του είναι συχνά και εκτελούνται με ακρίβεια. Καθημερινά για τη μετακίνησή τους το εμπιστεύονται περισσότεροι από μισό εκατομμύριο επιβάτες.

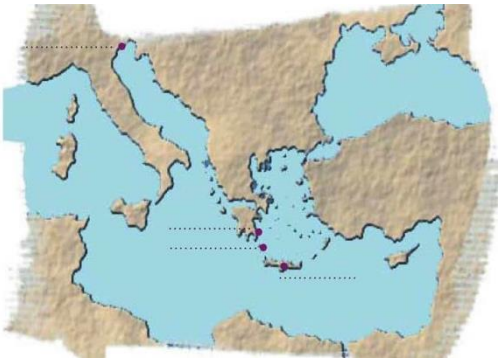

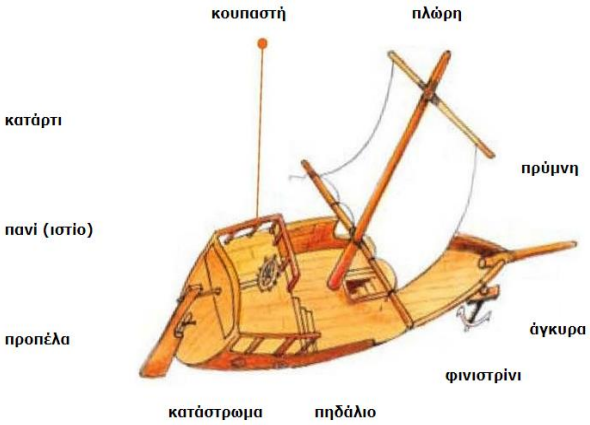

Ek 3m

Αγγείο 5ου αι. π.Χ., από το βιβλίο της Έλσης Σπαθάρη *Αρμενίζοντας στο χρόνο*, εκδ. ΚΑΠΟΝ

Ek 3n-a

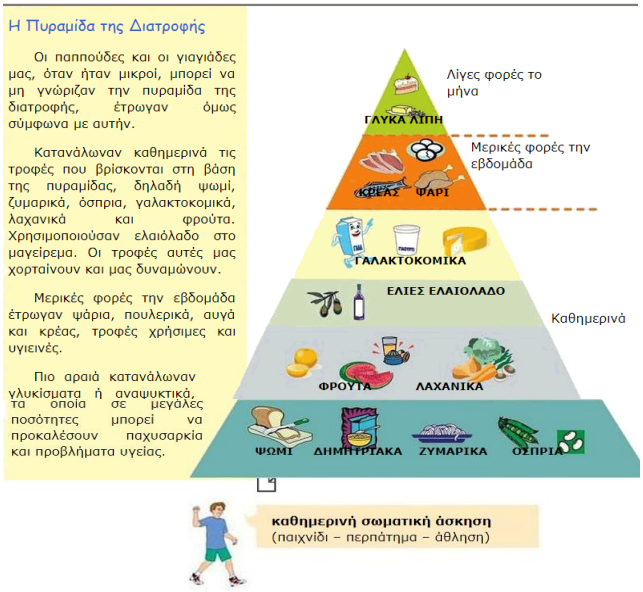

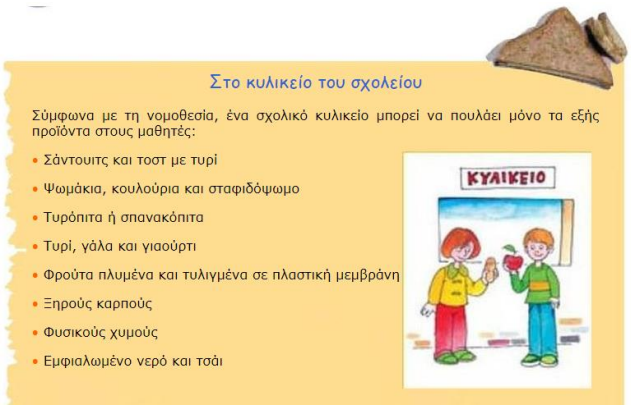
Θεόφιλος, *Μέγα αρτοποιείο*, Μουσείο Θεόφιλου – Δήμος Μυτιλήνης

τ/φία: Ν. Υψιλάντης, από τα βιβλία των Ν. και Μ. Υψιλάντη *Το ψωμί και τα γλυκίσματα των Ελλήνων*, εκδ. ΚΑΡΜΑΝΙΟΛ

Ek 3n-b

Στο κυλικείο του σχολείου
Σύμφωνα με τη νομοθεσία, ένα σχολικό κυλικείο μπορεί να πουλάει μόνο τα εξής προϊόντα στους μαθητές:
• Σάντουιτς και τοστ με τυρί
• Ψωμάκια, κουλούρια και σταφιδόψωμο
• Τυρόπιτα ή σπανακόπιτα
• Τυρί, γάλα και γιαούρτι
• Φρούτα πλυμένα και τυλιγμένα σε πλαστική μεμβράνη
• Ξηρούς καρπούς
• Φυσικούς χυμούς
• Εμφιαλωμένο νερό και τσάι
ΚΥΛΙΚΕΙΟ

ΧΥΜΟΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑ
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ
100% Φυσικός Χυμός
Χωρίς ζάχαρη και συντηρητικά
Παρασκευάζεται στην Ελλάδα από συμπυκνωμένο χυμό παραγωγής Ισπανίας
Μετά το άνοιγμα διατηρείται στο ψυγείο για 3 μέρες
ΗΜΕΡ. ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ: 10.06.05
ΑΝΑΛΩΣΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ: 10.12.05
Φρουτοποτό
Χωρίς συντηρητικά
Συστατικά: νερό, φυσικός χυμός 15%, ζάχαρη
Τόπος παραγωγής: Ελλάδα
Μετά το άνοιγμα διατηρείται στο ψυγείο για 3 μέρες
ΗΜΕΡ. ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ: 25.08.05
ΑΝΑΛΩΣΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ: 25.03.06
Φυσικος Χυμός
Φρεσκοστυμμένος από πορτοκάλια Λακωνίας
Χωρίς συντηρητικά και προσθήκη ζάχαρης
Διατηρείται στο ψυγείο
Ανάλωση μέσα σε 3 μέρες
ΗΜΕΡ. ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ: 06.11.05
ΑΝΑΛΩΣΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ: 09.11.05

Ek 3n-c

ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΣΠΑΘΑΡΗ
ο Καραγκιόζης
ΦΟΥΡΝΑΡΗΣ

Ek 3o

1

«Μου αρέσει το σχολείο και το αγαπημένο μου μάθημα είναι η Μελέτη Περιβάλλοντος. Θέλω να σπουδάσω, όταν μεγαλώσω. Βοηθάω στο σπίτι φέρνοντας νερό από το ποτάμι. Το νερό είναι λίγο και συνήθως περιμένω πολλές ώρες στην ουρά. Γι' αυτό συχνά χάνω το μάθημα στο σχολείο. Το νερό δεν είναι πολύ καθαρό και μερικές φορές πονάει η κοιλιά μου, όταν το πίνω».

Σαλέμου, Αιθιοπία

2

«Πηγαίνω σε ένα σχολείο για παιδιά με προβλήματα όρασης. Δεν μπορώ να δω, αλλά ξέρω δύο αφρικανικές γλώσσες και γαλλικά. Επίσης μαθαίνω Μπράιγ που είναι ένα σύστημα ανάγλυφης γραφής για τυφλούς. Τα αδέλφια μου και οι γονείς μου είναι περήφανοι για μένα. Μου αρέσει να τραγουδάω και να χορεύω. Όταν μεγαλώσω, θέλω να γίνω δασκάλα και να διδάσκω παιδιά σαν και μένα».

Σάφια, Νίγηρας

3

«Το σπίτι μας καταστράφηκε από παλιρροϊκό κύμα, μετά το μεγάλο σεισμό. Χάσαμε τα πάντα. Έχουμε βρει καταφύγιο σε ένα ναό».

Σακίντα, Σρι Λάνκα

4

«Είμαι από φτωχή οικογένεια και εργάζομαι από μικρή. Δουλεύω μαζί με άλλα παιδιά σε ένα εργοστάσιο σπίρτων. Θέλω να έχω περισσότερο χρόνο για παιχνίδι και να πάω στο σχολείο».

Παντμίνι, Ινδία

5

«Στη χώρα μου γίνεται πόλεμος. Φύγαμε γιατί κινδύνευε η ζωή μας. Είδα το σπίτι μας να καίγεται. Μένω σε ένα προσφυγικό στρατόπεδο. Όταν μεγαλώσω, θέλω να γίνω γιατρός.

Αμπντουλάχ, Αφγανιστάν

6

«Είμαι το πρώτο κορίτσι από την οικογένειά μου που πηγαίνει σχολείο. Θέλω να τελειώσω το σχολείο και να γίνω δασκάλα».

Αϊσά, Μαρόκο

Όλοι μας πρέπει να έχουμε φαγητό, στέγη και ιατρική φροντίδα. Μας αρέσει το σχολείο και το παιχνίδι. Νοιαζόμαστε για το περιβάλλον και θέλουμε έναν κόσμο χωρίς πολέμους. Αξίζουμε μια ευτυχισμένη ζωή.

unicef
United Nations Children's Fund

Η UNICEF (Γιούνισεφ) ιδρύθηκε το 1946 από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) για να προστατεύσει τα παιδιά όλου του κόσμου. Η UNICEF βοηθάει προσφέροντας φάρμακα, εμβόλια, τρόφιμα και καθαρό νερό αλλά και τετράδια, μολύβια και βιβλία.

Βοήθεια προς στην Ελλάδα

Μετά το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο (1940-1945), η UNICEF προσέφερε σημαντική βοήθεια για να κάνει καλύτερη τη ζωή των παιδιών της κατεστραμμένης τότε χώρας μας.

Βοήθεια από την Ελλάδα

Σήμερα χιλιάδες Έλληνες και πολλά σχολεία ενισχύουν και υποστηρίζουν το έργο της UNICEF.

Οι μαθητές της Γ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου Δρεπάνου Κοζάνης παρουσιάζουν το αναμνηστικό δίπλωμα που τους έστειλε η UNICEF για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «ΣΧΟΛΕΙΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ».

Φωτ.: Δημοτικό Σχολείο Δρεπάνου Κοζάνης, UNICEF

Ek 3p

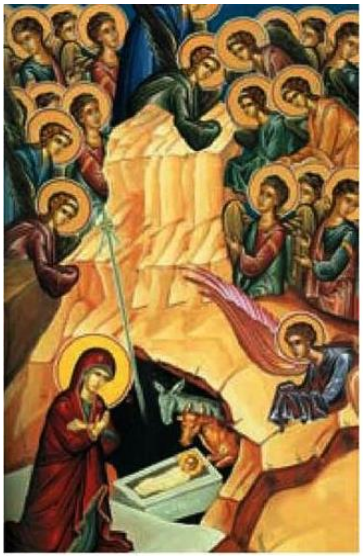
	Χρόνοι του ρήματος	
Ενεστώτας:	Τι γίνεται τώρα.	(π.χ. παίζω)
Παρατατικός:	Τι γινόταν στο παρελθόν.	(π.χ. έπαιζα)
Αόριστος:	Τι έγινε στο παρελθόν.	(π.χ. έπαιξα)

Το ρήμα **παίζω**

Ενεστώτας		Παρατατικός	Αόριστος
		Ενικός αριθμός	
εγώ	**παίζ** -ω	έ**παιζ** -α	έ**παιξ** -α
εσύ	**παίζ** -εις	έ**παιζ** -ες	έ**παιξ** -ες
αυτός -ή -ό	**παίζ** -ει	έ**παιζ** -ε	έ**παιξ** -ε
		Πληθυντικός αριθμός	
εμείς	**παίζ** -ουμε	παίζ -αμε	**παίξ** -αμε
εσείς	**παίζ** -ετε	παίζ -ατε	**παίξ** -ατε
αυτοί -ές -ά	**παίζ** -ουν	έ**παιζ** -αν	έ**παιξ** -αν

Ek 3r

Δεκέμβριος 1941.
Συσσίτιο για τα πεινασμένα παιδιά σε μια γειτονιά της Αθήνας, την περίοδο της γερμανικής κατοχής.

Αθήνα, Οκτώβριος 1944. Η ελληνική σημαία υψώνεται στον ιερό βράχο της Ακρόπολης. Η Ελλάδα είναι πάλι ελεύθερη.

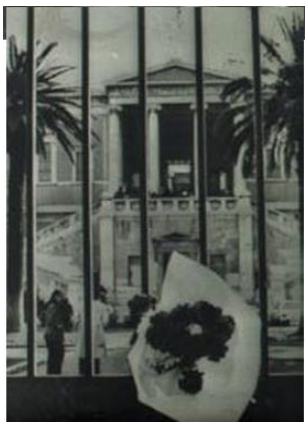
Τετάρτη, 14 Νοεμβρίου 1973. Οι Έλληνες φοιτητές διαμαρτύρονται κατά της δικτατορίας και υπερασπίζονται τη δημοκρατία.

Σάββατο, 17 Νοεμβρίου 1973. Το τανκ της χούντας εισβάλλει στο Πολυτεχνείο.

Φωτ/φία: Ελεύθερη Συνεργατική

ΕΚ- 4

Ek 4a

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Κλεοπάτρα Διακογιώργη
Θεόδωρος Μπαρής
Χαράλαμπος Στεργιόπουλος
Ερμιόνη Ταλιγκριάν
Γλώσσα Δ΄ Δημοτικού
Πετώντας με τις λέξεις
Γλώσσα Δ΄ Δημοτικού

η γλώσσα
γραφή
διαβάζω
ΟΕΔΒ
Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ 75% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΚΑΙ 25% ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

Ek 4b

Ενεργητική φωνή		
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας Εξακολουθητικός**
γράφ**ω**	έγραφ**α**	θα γράφ**ω**
γράφ**εις**	έγραφ**ες**	θα γράφ**εις**
γράφ**ει**	έγραφ**ε**	θα γράφ**ει**
γράφ**ουμε**	γράφ**αμε**	θα γράφ**ουμε**
γράφ**ετε**	γράφ**ατε**	θα γράφ**ετε**
γράφ**ουν**	έγραφ**αν**	θα γράφ**ουν**

Ek 4c

Ek 4d

Με το πρώτο φως του ήλιου, τα παιδιά (όσα ήταν πάνω από 7 χρόνων) ήταν στο πόδι. Έτρωγαν ένα λιτό πρωινό, με σταρένιο ή κριθαρένιο ψωμί, και μετά γραμμή για το σχολείο. Παρέα με τον «παιδαγωγό» - ένα δούλο που καθήκον του ήταν να συνοδεύει παντού το παιδί - πήγαιναν στο σπίτι του «γραμματιστή».

Γραμματιστής ονομαζόταν ο δάσκαλος που μάθαινε στα παιδιά γραφή, ανάγνωση και αριθμητική. Τα παιδιά κάθονταν σε σκαμνάκια,

Βρισκόμαστε στο έτος 2025 μ.Χ. Το παιδί σας ξυπνά το πρωί για να πάει στο σχολείο. Το συνοδεύετε μέχρι την πόρτα του δημοτικού και κρατάτε στο χέρι την τσάντα του που δεν είναι τίποτα άλλο από μια μικρή, λεπτή ελαφριά οθόνη χωρίς πληκτρολόγιο. Τα σχολικά βιβλία δεν έχουν καταργηθεί αλλά χρησιμεύουν μόνο για τη μελέτη στο σπίτι.

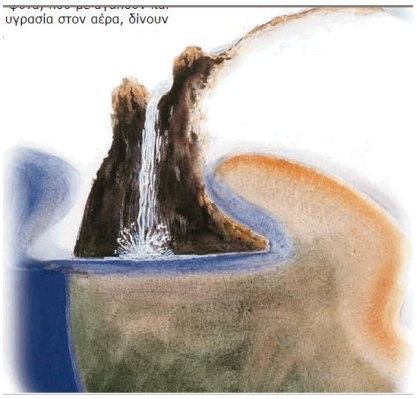
Η «ηλεκτρονική σχολική τσάντα» του παιδιού είναι ένας υπολογιστής, που περιέχει την ύλη των απαραίτητων βιβλίων, με κείμενο, βίντεο, ήχο και φωτογραφίες. Με έναν ηλεκτρονικό στιλό, ο μαθητής μπορεί να

Στο μάθημα της Ιστορίας βλέπουν τον Παρθενώνα, όπως ήταν μόλις είχε τελειώσει η κατασκευή του. Ξεναγούνται στο εσωτερικό του ναού και θαυμάζουν το χρυσελεφάντινο άγαλμα της Αθηνάς. Μοιάζει πολύ διαφορετικό από το κτίσμα που είδαν στην εκδρομή του σχολείου την περασμένη εβδομάδα. Ο δάσκαλος λέει στα παιδιά ότι το μάθημα το παρακολουθεί μέσω διαδικτύου και ένας διάσημος ιστορικός, που είναι πρόθυμος να απαντήσει στις ερωτήσεις τους, αρκεί να στείλουν εκείνη τη στιγμή ένα ηλεκτρονικό μήνυμα.

Το μέλλον είναι τώρα!

Ek 4e

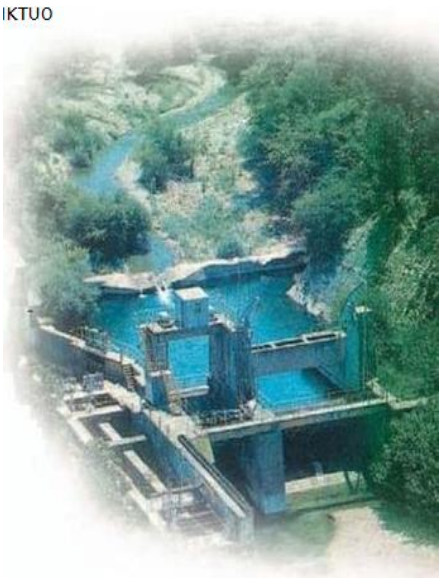

Εγκυκλοπαίδεια Larousse, «Πλανήτης Γη»,

Χατζηκοκολάκη Σοφία, Επαγγέλματα παλιά που δεν υπάρχουν πια, εκδ. Καμπανά, Αθήνα, 2000.

ΙΚΤΥΟ

Το νερό ταξιδεύει

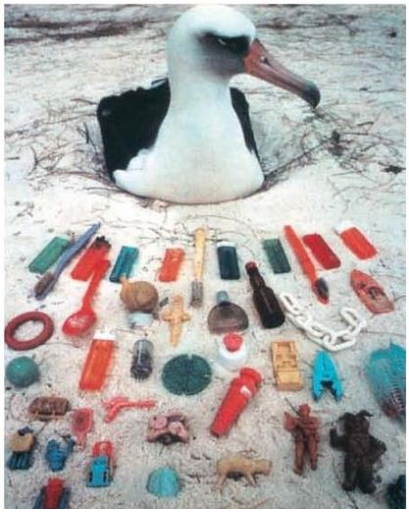

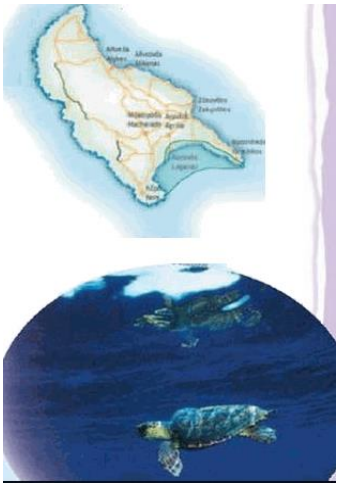
Ek 4f

Ένθε το περιοδικό Κ. εφτμερίδα Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 25/02/07

Ek 4g

.. και όλα αυτά μαθαίνοντας να κυκλοφορούμε με ασφάλεια!

1
2
3
4
5
6
7

Απαγορεύεται η είσοδος στα ποδήλατα

Ποδηλατόδρομος

Απαγορεύεται η δεξιά στροφή

Επικίνδυνη δεξιά στροφή

Κίνδυνος! Αφύλαχτη σιδηροδρομική διάβαση

Μέγιστο όριο ταχύτητας πενήντα χλμ. την ώρα

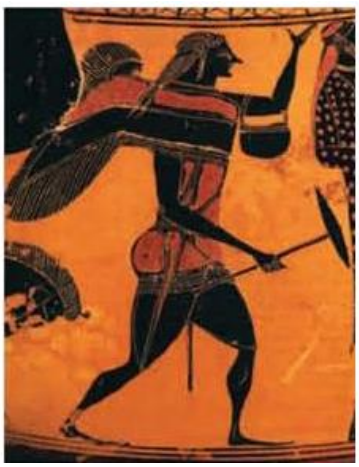

Ek 4h

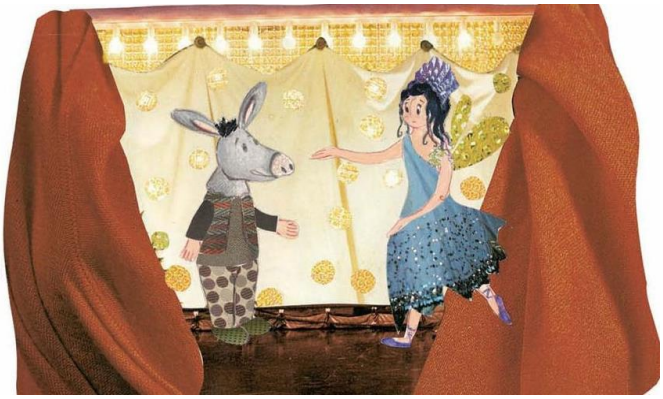

Ek 4i

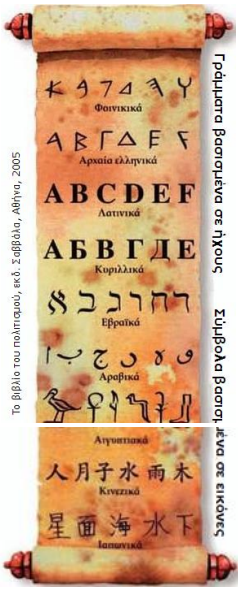
Όρνιθες

ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΙ!
ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ' ΧΑΝ ΑΡΧΙΣΕΙ ΕΔΩ ΚΑΙ ΔΕΚΑ ΛΕΠΤΑ!
ΗΡΘΑΝ ΚΙ ΟΙ ΕΠΙΣΗΜΟΙ...!
EXCUSE ME!
ΑΡΧΙΖΕΙ!...
ΣΣΣΣΤ!...
Σσσσ...!
Σσσστ!

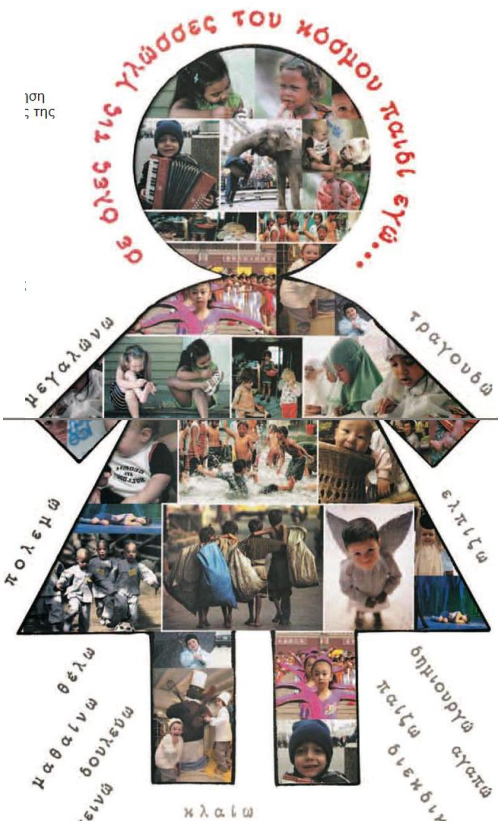
Ek 4j

Γράμματα βασισμένα σε ήχους
Φοινικικά
Αρχαία ελληνικά
ABCDEF
Λατινικά
АБВГДЕ
Κυριλλικά
Εβραϊκά
Αραβικά
Αιγυπτιακά
Κινεζικά
Ιαπωνικά
Σύμβολα βασισμένα σε εικόνες
Το βιβλίο του πολιτισμού, εκδ. Σαββάλα, Αθήνα, 2005

Α
Β
Γ
Δ
Ε
Ζ
Η
Θ
Ι
Κ
Λ
Μ
Ν
Ξ
Ο
Π
Ρ
Σ
Τ
Υ
Φ
Χ
Ψ
Ω

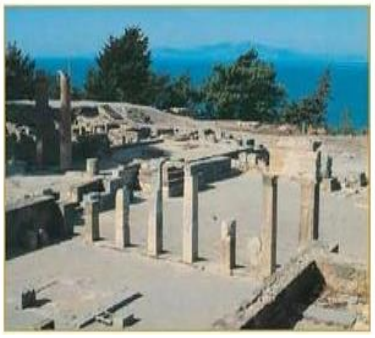
Εκ 4κ

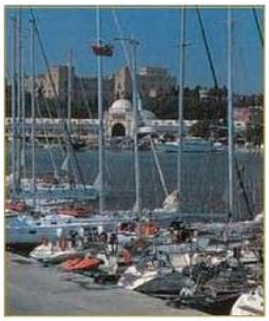

σε όλες τις γλώσσες του κόσμου παίζω...
μεγαλώνω
τραγουδώ
πολεμώ
ελπίζω
θέλω
μαθαίνω
δουλεύω
κλαίω
δημιουργώ
αγαπώ
παίζω

Εκ 4m

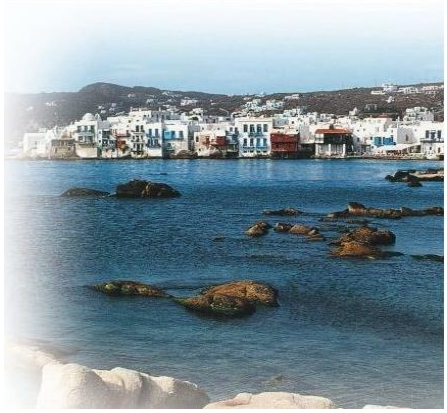

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΣΥΜΒΟΛΑ
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΛΑ ΓΙΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ
ΣΥΜΒΟΛΑ ΓΙΑ ΧΑΡΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΣΥΜΒΟΛΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

Εκ 4η

Πασχαλινά έθιμα

Αερόστατα της Αρκαδίας

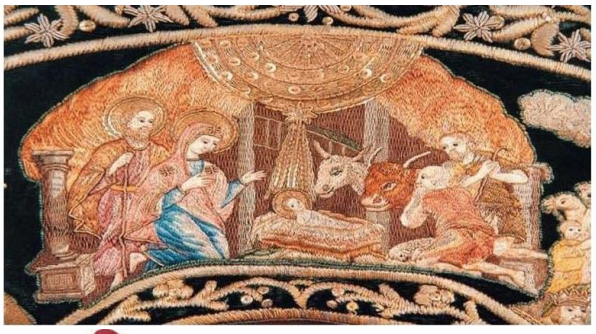

Συναντάται μόνο στο Λεωνίδιο της Αρκαδίας. Την Ανάσταση, οι νέοι που έχουν δημιουργήσει μικρά αερόστατα, τ' αφήνουν ελεύθερα να υψωθούν δημιουργώντας ένα εντυπωσιακότατο θέαμα στο νυχτερινό ουρανό.

Το έθιμο αυτό ισχύει από τα τέλη του 19ου αιώνα. Σχεδόν κάθε σπίτι, βδομάδες πριν ετοιμάζει το δικό του αερόστατο με καλάμι και χαρτί. Για την πυρόδότησή τους χρησιμοποιείται η «καλυμμάρα», πανί εμποτισμένο με λάδι και πετρέλαιο. Από κάθε ενορία (από τις 5 της Τσακωνιάς) αφήνονται περισσότερα από 100 αερόστατα.

Φανταστείτε το θέαμα!

Πολιτιστικό περιοδικό, Άωτον... το άκρο του πολιτισμού, εκδ. Ελληνική Πρωτοβουλία Ο.Ε., Μάιος-Ιούνιος 2005

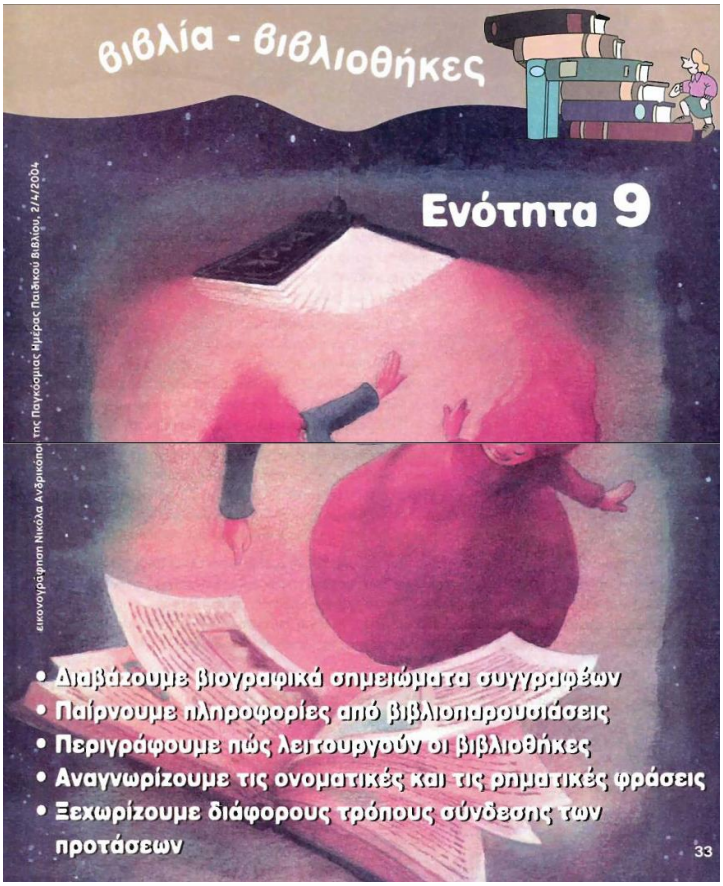

ΕΚ – 5

Ek 5a

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Άννα Ιορδανίδου Αναστασία Αναστασοπούλου Ιωάννης Γαλανόπουλος
Ιωάννης Δρυς Άννα Κόττα Πέτρος Χαλικιάς
Γλώσσα Ε΄ Δημοτικού
Της γλώσσας ρόδι και ροδάνι
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Ek 5b

βιβλία - βιβλιοθήκες
Ενότητα 9
εικονογράφηση Νικόλα Ανδρικόπουλου της Παγκόσμιας Ημέρας Παιδικού Βιβλίου, 2/4/2004
• Διαβάζουμε βιογραφικά σημειώματα συγγραφέων
• Παίρνουμε πληροφορίες από βιβλιοπαρουσιάσεις
• Περιγράφουμε πώς λειτουργούν οι βιβλιοθήκες
• Αναγνωρίζουμε τις ονοματικές και τις ρηματικές φράσεις
• Ξεχωρίζουμε διάφορους τρόπους σύνδεσης των προτάσεων
33

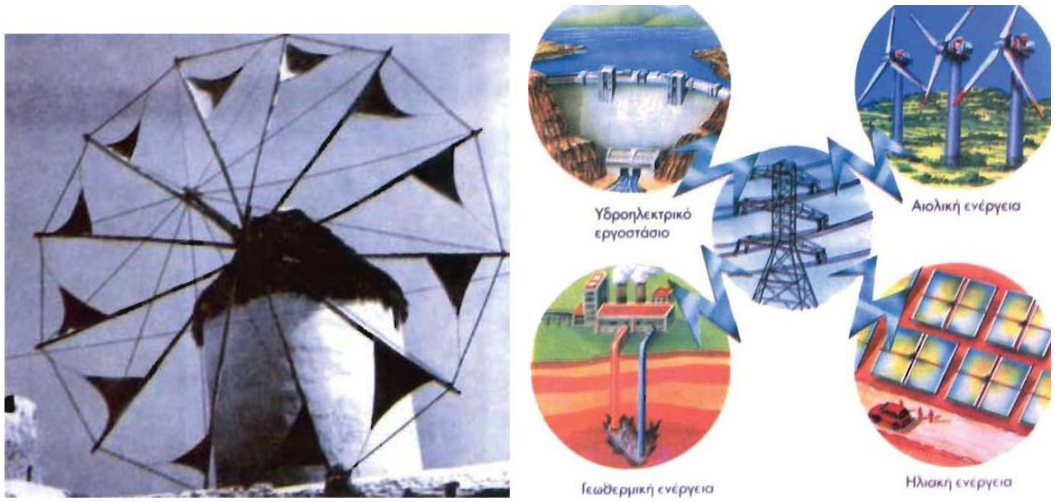
Ek 5c-a

Ek 5c-b

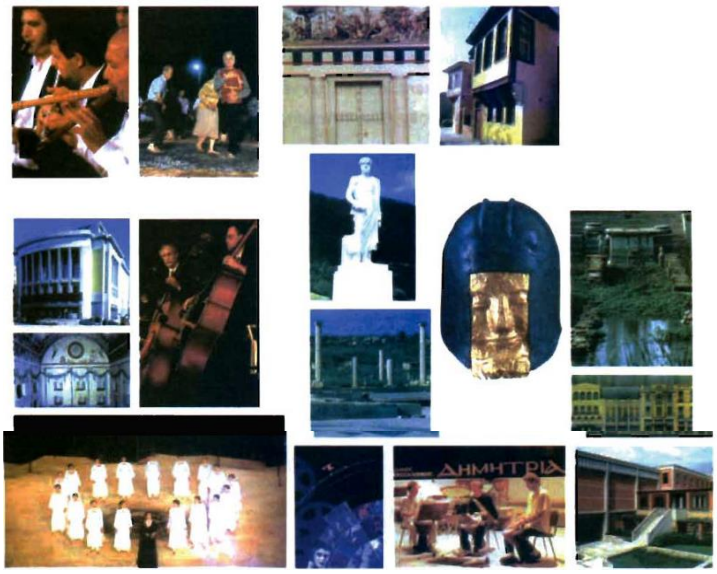
Ek 5d

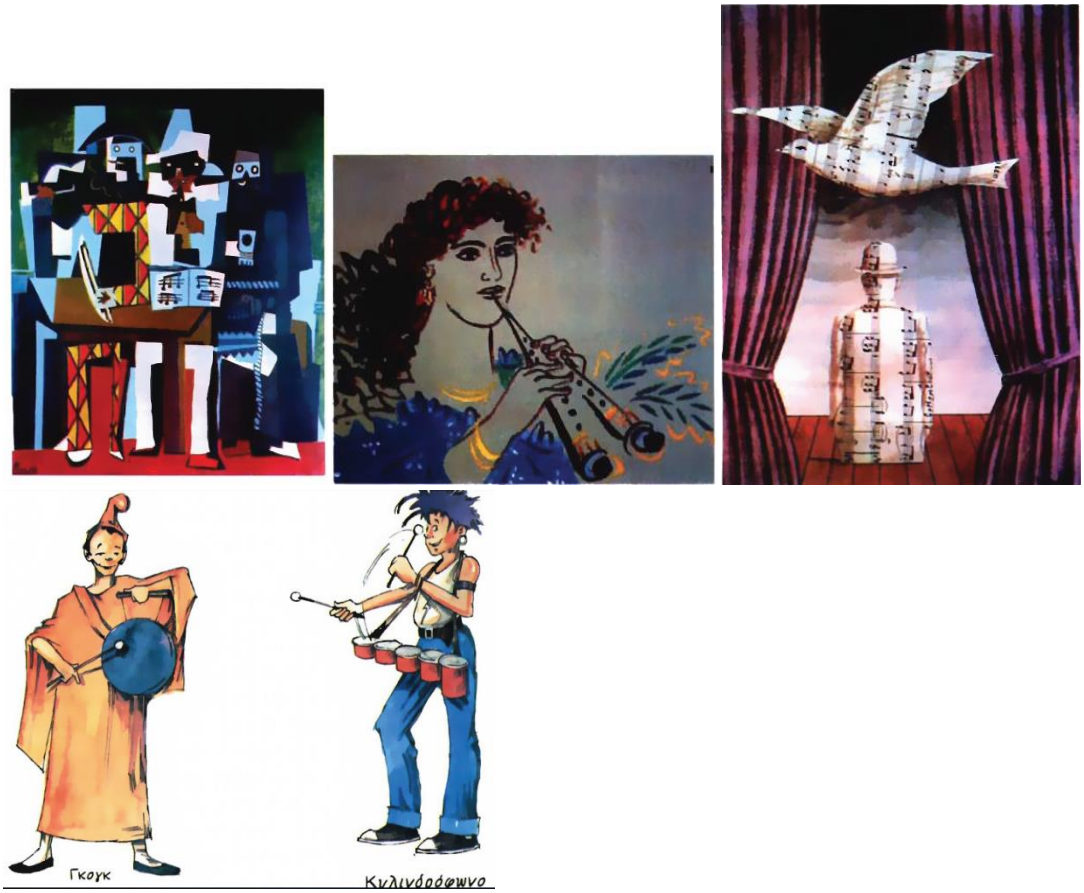
Ek 5e

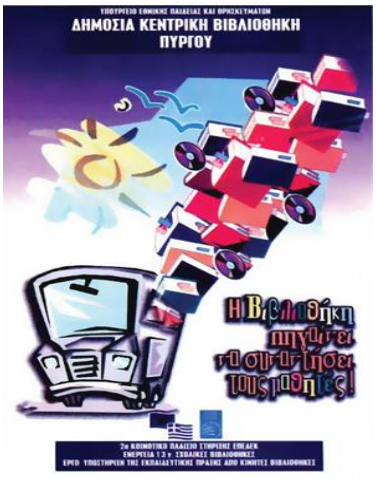
Ek 5f

ΔΗΜΗΤΡΙΑ

ecocinema
ΕΠΙΔΑΥΡΙΑ 2003
ο ταύρος
στον
μεσογειακό
κόσμο
χορού
ΕΝΑΥΜΑ
ΘΕΑΤΡΟΥ
ΗΜΕΡΕΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Γκογκ
Κυλινδοσφυρο

Ek 5g

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΥΡΓΟΥ

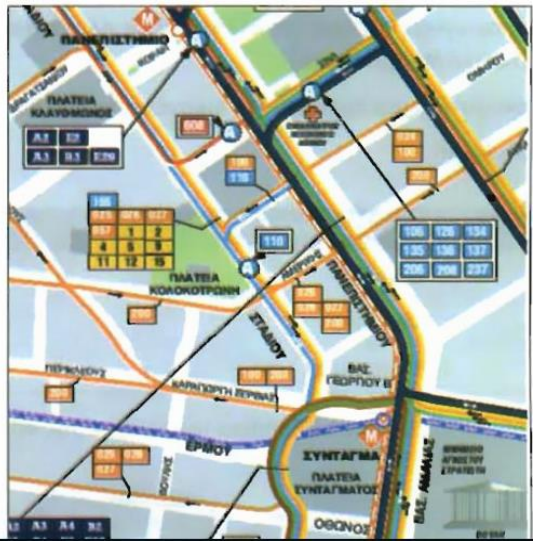

βιβλία - βιβλιοθήκες

Ek 5h

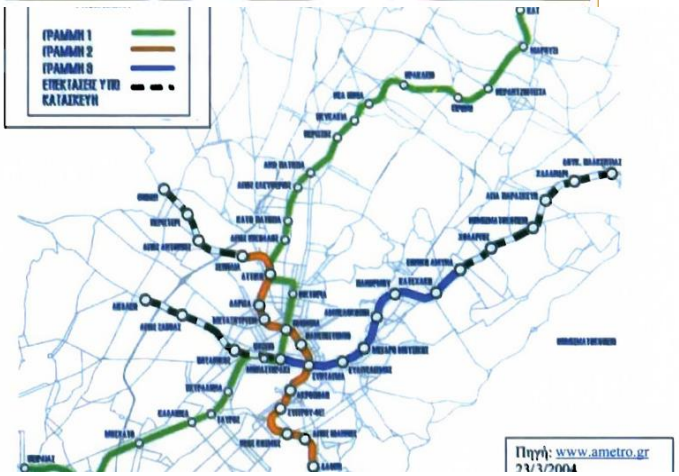

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
Σήμανση αφετηρίας και τέρματος γ
Ένδειξη αφετηρίας και τέρματος γραμμής Α1
Σταθμός ηλεκτρ.σιδηροδρόμου
Διερχόμενη γραμμή (χρωματισμός ανάλογα με τον ημο
Κατεύθυνση γραμμής
Γραμμή κορμός
Κεντρική γραμμή
Γραμμή βορείων προαστίων
Γραμμή νοτίων προαστίων
Γραμμή ανατολικών προαστίων
Γραμμή δυτικών προαστίων
Γραμμή τρόλεϊ
Τοπική γραμμή
Δακτύλιος
Σύνορα δήμων
Γραμμή ΗΣΑΠ (Μ1)
Γραμμή ΜΕΤΡΟ (Μ2)
Γραμμή ΜΕΤΡΟ (Μ3)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΛΥΦΤΑΚΟΥ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ
ΣΤΑΔΙΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
ΟΘΩΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΗ 1
ΓΡΑΜΜΗ 2
ΓΡΑΜΜΗ 3
ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ
Πηγή: www.ametro.gr

Ek 5i

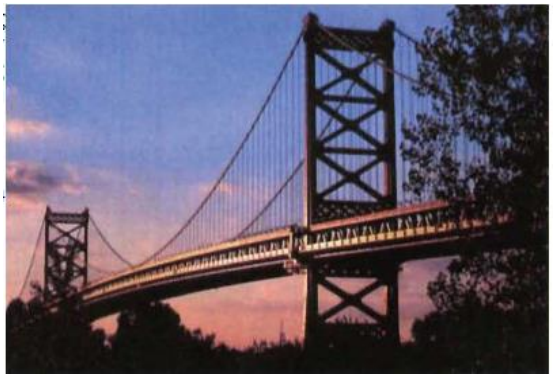

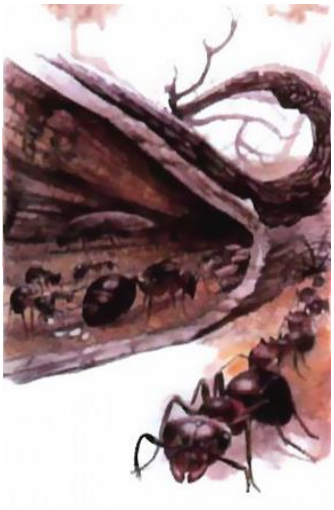

EURO 2004
PORTUGAL

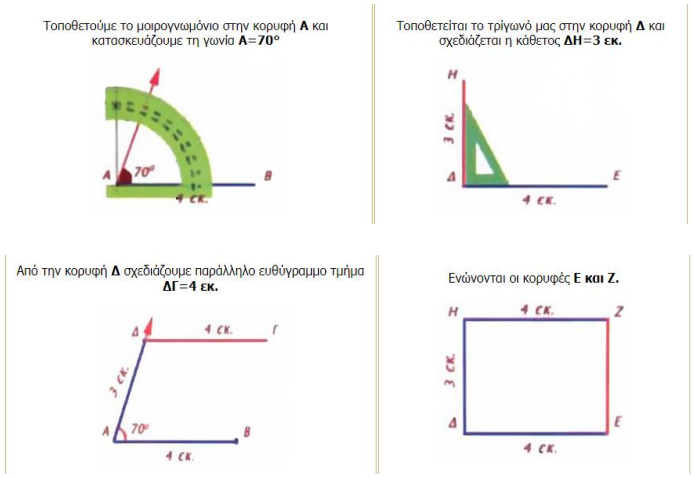
Ek 5j

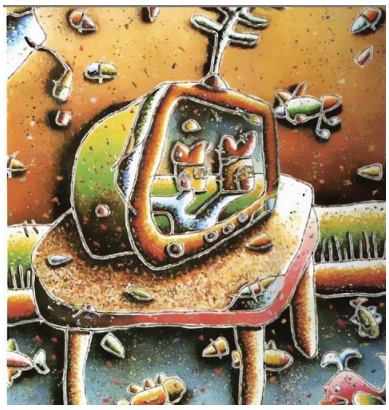

Ek 5k

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ (Κατάλληλο για όλους)
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ / Εκπαιδευτική τηλεόραση

Δείτε σήμερα:
ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ
07.01 ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ: HALLO AUS BERLIN 6ο
07.15 ΓΑΛΛΙΚΑ: PIQUE-NIQUE 5ο

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ για... παιδιά
07.39 ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΕ 3': Ν. Αρκαδίας
07.43 ΟΔΥΣΣΕΙΑ: Δούρειος Ίππος
07.57 ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: Το χαρούμενο λιβάδι (Φιλιώ Νικολούδη)
08.06 ΠΑΡΑΜΥΘΟΛΟΓΙΕΣ: Δίας

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ... για νέους και... ενήλικες
08.12 ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ: Παράθυρο στο σύμπαν – Τα δαχτυλίδια του Κρόνου
08.25 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ: Η Αθηναϊκή Δημοκρατία τον 5ο αιώνα – Η πρώτη Δημοκρατία Αιέν Αριστεύειν: Τα Ομηρικά Έπη
08.55 ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: Διονύσιος Σολωμός
09.24 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ: Πρωταθλητές - Ειδικός Αθλητισμός ατόμων με αναπηρίες (Α 'Μέρος)
09.35 ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ: Το Θεατρικό Μουσείο

ΕΛΙΖΑ

ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ / Θέατρο (Κατάλληλο για όλους)

Παιδικό θέατρο
(Πώς μια κοπέλα με τρεις φίλους και έναν παπαγάλο ναυλώνει ένα καράβι για να βρει τον καλό της.)

Το έργο γράφτηκε από την Ξένια Καλογεροπούλου και ανέβηκε στο θέατρο ΠΟΡΤΑ στις 25 Νοεμβρίου του 1989. Παίχτηκε επίσης την περίοδο 1992-93 στο Δημοτικό Θέατρο Πάτρας σε σκηνοθεσία Λυδίας Κονιόρδου, ενώ κυκλοφόρησε και σε βιβλίο.

Η «ΕΛΙΖΑ» θεωρήθηκε από πολλούς η καλύτερη παράσταση της περιόδου 1989-90 και αποτέλεσε μια από τις μεγαλύτερες επιτυχίες της ΜΙΚΡΗΣ ΠΟΡΤΑΣ.

Πρόκειται για μια περιπετειώδη ερωτική ιστορία για μικρούς και μεγάλους. Για την ιστορία μιας γενναίας, έξυπνης και αξιαγάπητης κοπέλας που, προσπαθώντας να ξαναβρεί τον αγαπημένο της, ξεκινάει από την Αγγλία του 1800 και φτάνει στην Αφρική.

ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ (Κατάλληλο για όλους)
VERN'S AMAZING ADVENTURES
Παιδικές εκπομπές / Κινούμενα σχέδια

Έτος παραγωγής: 2000
Γαλλική παραγωγή
Μια απολαυστική περιήγηση, ο γύρος του κόσμου σε 80 ημέρες, σε μυστηριώδη νησιά, στον Αμαζόνιο, στο κέντρο της Γης.

ΥΠΑΙΘΡΟΣ ΧΩΡΑ (Κατάλληλο για όλους)
ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ / Ταξίδια

Σπονδυλωτή σειρά ντοκιμαντέρ από καταξιωμένους, αλλά και πρωτοεμφανιζόμενους σκηνοθέτες, οι οποίοι προβάλλουν μέσα από τον φακό τους την «ύπαιθρο χώρα». Οι άνθρωποι και οι ασχολίες τους, τα προβλήματα και οι αναπτυξιακές προσπάθειες, ο πολιτισμός και οι παραδόσεις, η οικολογία και το περιβάλλον, η ποιότητα ζωής είναι μερικές από τις θεματικές ενότητες που βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της σειράς.

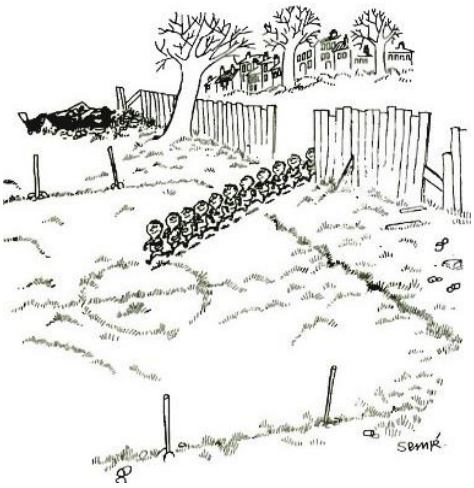
Συντελεστές:

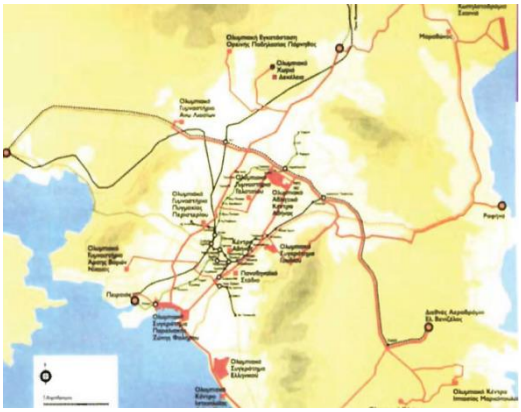
Αρχισυνταξία-σκηνοθετική επιμέλεια: Ειρήνη Ψαρέλλη
Δ/νση παραγωγής: Ελένη Πάσσα
Παραγωγή: Υπουργείο Γεωργίας

www.ert.gr

Ek 5l

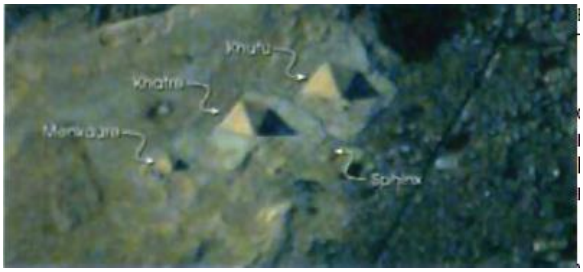

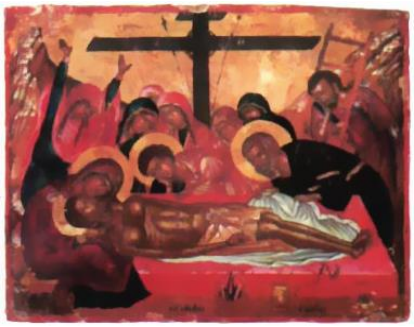

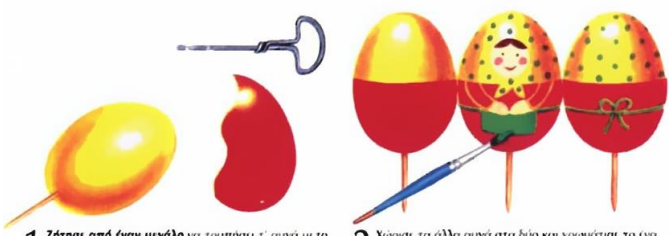

Khufu
Khafre
Menkaure
Sphinx

Ek 5m

1 πακέτο μπισκότα της μπεμπέκας
200 γρ. ζάχαρη άχνη
200 γρ. μαλακό βούτυρο
1 φλιτζάνι ζεστός καφές
200 γρ. σοκολάτα κουβερτούρα
Θρυμμάτισε τα μπισκότα μέσα σε μια πετσέτα με έναν ξύλινο πλάστη.
Βάλε τη σκόνη από τα μπισκότα μέσα σε ένα μπολ.
Πρόσθεσε τη ζάχαρη και το βούτυρο και πλάσε το μίγμα με τα χέρια σου.
Πρόσθεσε τον καφέ και τη σοκολάτα ανακατεύοντας καλά, μέχρι να γίνει ζύμη.
Βάλε τη ζύμη σε ένα καμμάτι αλουμινόχαρτο.
Με το χαρτί διώσε στη ζύμη σου σχήμα καρμού.
Βάλε το γλυκό στο ψυγείο.
Κάλυψε το γλυκό με τη λιωμένη σοκολάτα

1 **Ζήτησε από έναν μεγάλο** να τρυπήσει τ' αυγά με το τρυπανάκι στις δύο άκρες. Στερέωσε τα σε μια χοντρή οδοντογλυφίδα για να τα βάψεις. Βάψε 3 κόκκινα και 3 χρυσά.

2 Χώρισε τα άλλα αυγά στα δύο και χρωμάτισε το ένα μέρος με χρώμα και το άλλο χρυσό. Όταν στεγνώσει ζωγράφισε το πρόσωπο, τα χέρια και την ποδιά σύμφωνα με το σχέδιο. Χρωμάτισε τα.

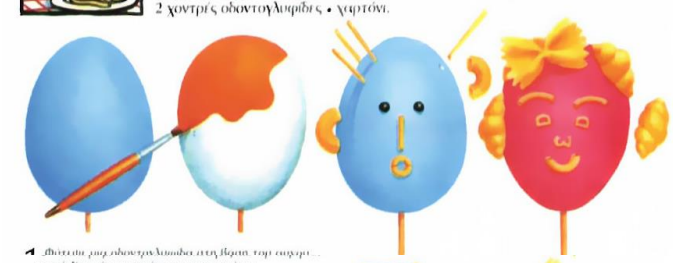

3 Πέρασε ένα σύρμα στα 10 αυγά και κλείσε τον κύκλο. Κρύψε την ένωση με φαρδύ κορδέλας. Κάνε μικρά φιογκάκια ανάμεσα στα αυγά. Στερέωσε τα άλλα 3 αυγά με τη δεμένη κορδέλα και στην άκρη βάλε κάλλα.

Οικογένεια Χίλια ζυμαρικά

Αυγά από αρμολές • Ζυμαρικά όλων των ειδών • τέμπερα • άσπρη κόλλα • 2 χοντρές οδοντογλυφίδες • χαρτόνι.

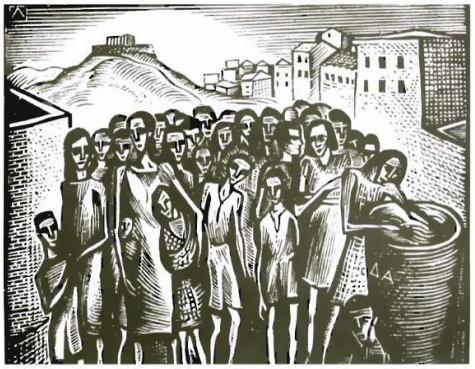
4 Βάψε ένα οδοντογλυφίδα στη βάση του αυγού. Χρωμάτισε και άφησε να στεγνώσει.

ΤΑ ΝΕΑ
Πολυτεχνείο '73
Ο φακός της Ιστορίας

ΕΚ- 6

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
Άννα Ιορδανίδου Νεκταρία Κανελλοπούλου Ελευθερία Κοσμά
Βασιλική Κουταβά Παναγιώτης Οικονόμου
Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου
Γλώσσα
Λέξεις...
Φράσεις...
Κείμενα
α΄ τεύχος
Στ΄ Δημοτικού
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

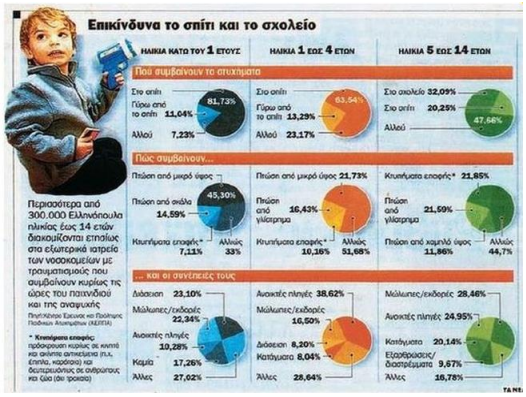
Εκ 6α

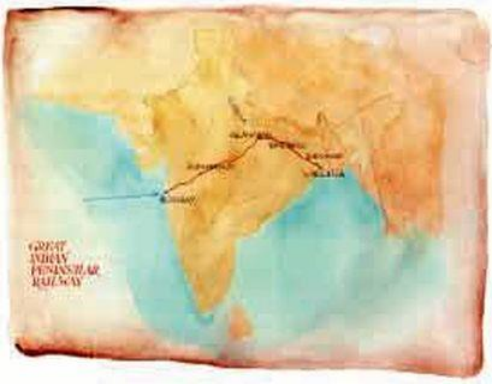

Σήματα με το χέρι του ποδηλατιστή
Πρόκειται να στρίψω αριστερά
Πρόκειται να στρίψω δεξιά
Πρόκειται να σταματήσω
Σε όλα τα περιπτώσεις να τηρείτε τον Κώδικα Οδικής!

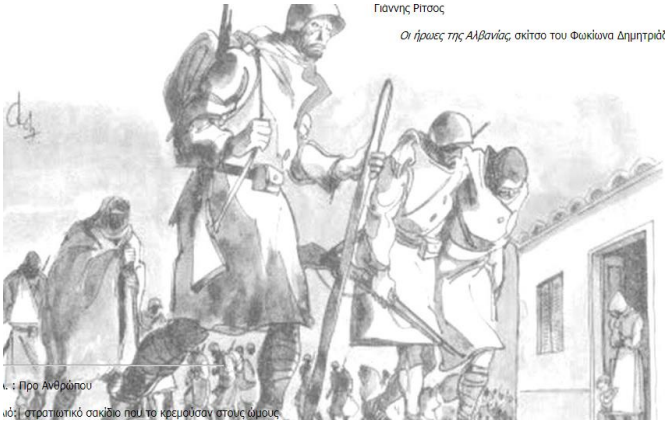

Ek 6b

Γιαννης Ριτσος

Οι ήρωες της Αλβανίας, σκίτσο του Φωκίωνα Δημητριάδη

Προ Ανθρώπου

στρατιωτικό σακίδιο που το κρεμούσαν στους ώμους

ΛΑΪΚΗ
ΣΟΥΣΙΑ

Super Mark

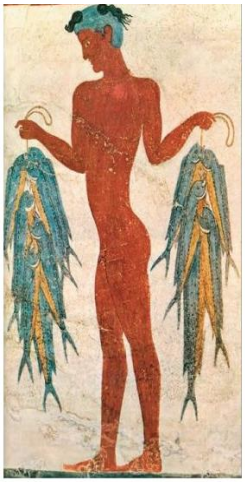

Ek 6c

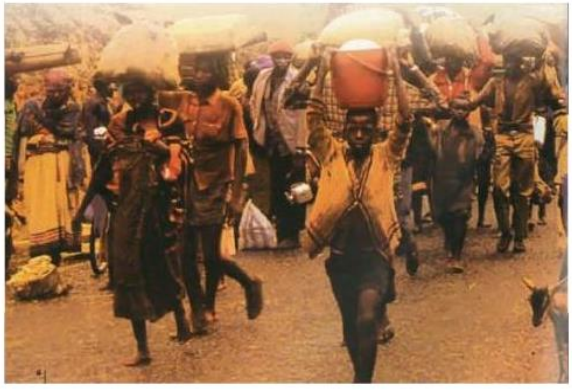

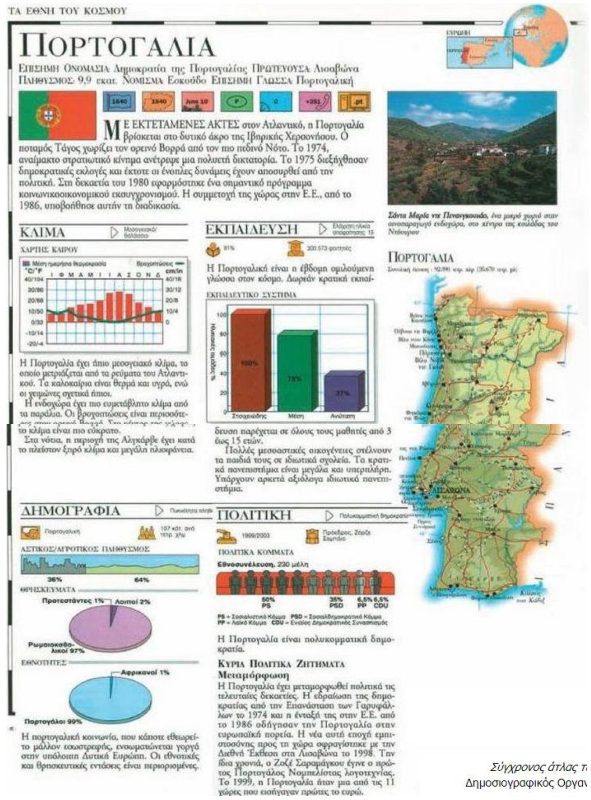

Ek 6d

ΤΑ ΕΘΝΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ Δημοκρατία της Πορτογαλίας ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ Λισαβώνα ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 9,9 εκατ. ΝΟΜΙΣΜΑ Ευρώ ΕΠΙΣΗΜΗ ΓΛΩΣΣΑ Πορτογαλική

ΜΕ ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΕΣ ΑΚΤΕΣ στον Ατλαντικό, η Πορτογαλία βρίσκεται στο δυτικό άκρο της Ιβηρικής Χερσονήσου. Ο ποταμός Τάγος χωρίζει τον ορεινό Βορρά από τον πιο πεδινό Νότο. Το 1974, αναίμακτο στρατιωτικό κίνημα ανέτρεψε μια πολυετή δικτατορία. Το 1975 διεξήχθησαν δημοκρατικές εκλογές και έκτοτε οι ένοπλες δυνάμεις έχουν αποσυρθεί από την πολιτική. Στη δεκαετία του 1980 εφαρμόστηκε ένα σημαντικό πρόγραμμα κοινωνικοοικονομικού εκσυγχρονισμού. Η συμμετοχή της χώρας στην Ε.Ε., από το 1986, υποβοήθησε αυτήν τη διαδικασία.

Σάντα Μαρία ντε Πενεγκουδα, ένα μικρό χωριό στην ανατολική ενδοχώρα, στα κέντρα της επαρχίας του Ντάουρο

ΚΛΙΜΑ

ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΙΡΟΥ

Η Πορτογαλία έχει τύπο μεσογειακό κλίμα, το οποίο μετριάζεται από τα ρεύματα του Ατλαντικού. Τα καλοκαίρια είναι θερμά και ηλιόλουστα, ενώ οι χειμώνες σχετικά ήπιοι.

Η ενδοχώρα έχει πιο ευμετάβλητο κλίμα από τα παράλια. Οι βροχοπτώσεις είναι περισσότερο άφθονες στο βόρειο τμήμα της χώρας, όπου το κλίμα είναι πιο εύκρατο.

Στα νότια, η περιοχή της Αλγκάρβε έχει κατά το πλείστον ξηρό κλίμα και μεγάλη ηλιοφάνεια.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η Πορτογαλική είναι η έβδομη ομιλούμενη γλώσσα στον κόσμο. Δωρεάν κρατική εκπαίδευση παρέχεται σε όλους τους μαθητές από 3 έως 15 ετών.

Πολλές μεσοστατικές οικογένειες στέλνουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία. Τα κρατικά πανεπιστήμια είναι μεγάλα και υπερπλήρη. Υπάρχουν αρκετά αξιόλογα ιδιωτικά πανεπιστήμια.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΣΤΙΚΟΣ/ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ

ΕΘΝΟΤΗΤΕΣ

Η πορτογαλική κοινωνία, που κάποτε εθωρείτο μάλλον εσωστρεφής, ενοωμοιώνεται γοργά στην υπόλοιπη Δυτική Ευρώπη. Οι εθνοτικές και θρησκευτικές εντάσεις είναι περιορισμένες.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Εθνοσυνέλευση, 230 μέλη

Η Πορτογαλία είναι πολυκομματική δημοκρατία.

ΚΥΡΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Μεταμόρφωση

Η Πορτογαλία έχει μεταμορφωθεί πολιτικά τις τελευταίες δεκαετίες. Η εδραίωση της δημοκρατίας από την Επανάσταση των Γαρυφάλλων το 1974 και η ένταξή της στην Ε.Ε. από το 1986 οδήγησαν την Πορτογαλία στην ευρωπαϊκή πορεία. Η νέα αυτή εποχή εμπιστοσύνης προς τη χώρα σηματοδοτήθηκε με την Διεθνή Έκθεση στη Λισαβόνα το 1998. Την ίδια χρονιά, ο Ζοζέ Σαραμάγκου έγινε ο πρώτος Πορτογάλος Νομπελίστας λογοτεχνίας. Το 1999, η Πορτογαλία άναν μια από τις 11 χώρες που εισήγαγαν πρώτες το ευρώ.

Σύγχρονος άτλας π.
Δημοσιογραφικός Οργαν

ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ

Η θρησκεία του εβραϊκού λαού, ο Ιουδαϊσμός, ξεπήγησε πριν από 4.000 χρόνια. Οι Εβραίοι πιστεύουν σε ένα Θεό, ο οποίος τους έχει επιλέξει για να διαδώσουν το μήνυμά Του στον υπόλοιπο κόσμο (περιστατικός λαός). Η εβραϊκή γραφή του Παλαιού (που στα εβραϊκά σημαίνει «δέσμευση») γεωμετρίζεται την ένωση, σε αντίφαση της επιστροφής των Εβραίων στο Ισραήλ, μετά την εξορία στην Αίγυπτο.

ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΣ

Ο Ινδουισμός ανεπτύχθηκε στην Ινδία πριν χιλιάδες χρόνια. Οι Ινδουιστές έχουν πολλούς θεούς, αλλά όλοι είναι μέρος μιας μεγαλύτερης δύναμης, η οποία ονομάζεται Θρίγκα. Οι ινδουιστές πιστεύουν ότι όταν πεθαίνει ένας άνθρωπος, ξαναγεννιέται ως άνθρωπος, ζώο ή φυτό. Όσο καλύτερες είναι οι πράξεις που κάνει κανείς σε μία ζωή, τόσο καλύτερη θα είναι και η επανέγνησή του.

Η ινδουιστική γιορτή Ντιβάλι διαδίδει τη νίκη του καλού ενάντια στο κακό.

ΒΟΥΔΙΣΜΟΣ

Οι οπαδοί των μεγάλων Ινδού διακοσίων Βουδά είναι γνωστοί ως βουδιστές. Όπως και οι ινδουιστές, πιστεύουν στην ανανέγνηση μετά το θάνατο. Επιζήσουν να επιτύχουν τον απόλυτο θανάτου και της ανεγέρσης και να γνωρίσουν σε μια κατάσταση ηγεμόνησης και διαφώτισης, η οποία είναι γνωστή ως νιρβάνα (γαλήνη της απόλυτης ευτυχίας), απολυτοθάλασσα έναν τρόπο ζωής βασισμένο στην καλή συμπεριφορά, το διαλογισμό και τη σοφία.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Οι χριστιανοί πιστεύουν ότι ο Ιησούς από τη Ναζαρέτ ήταν ο γιος του Θεού. Ζούσε στη ρωμαϊκή επαρχία της Παλαιστίνης όπου και σταυρώθηκε. Για τους χριστιανούς η ζωή, ο θάνατος και η ανάσταση του Ιησού ελευθέρωσαν τους πιστούς από το προπατορικό αμάρτημα που τους βαραίνει. Η πιο σημαντική χριστιανική γιορτή είναι το Πάσχα, κατά το οποίο οι χριστιανοί δοξάζουν την ανάσταση του Ιησού.

ΙΣΛΑΜ

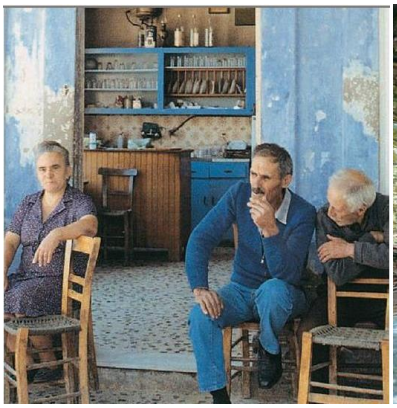
Οι πιστοί του Ισλάμ ονομάζονται μουσουλμάνοι. Η πίστη τους αποκαλύφθηκε πρώτα στον προφήτη Μωάμεθ τον 7ο αιώνα. Οι μουσουλμάνοι πιστεύουν σε ένα Θεό, τον Αλλάχ. Υπάρχουνται να προσεύχονται πέντε φορές την ημέρα, να νηστεύουν το μήνα του Ραμαζανιού, να δίνουν ελεημοσύνη στους φτωχούς και να κάνουν ένα τουλάχιστον προσκύνημα κατά τη διάρκεια της ζωής τους στην ιερή πόλη Μέκκα.

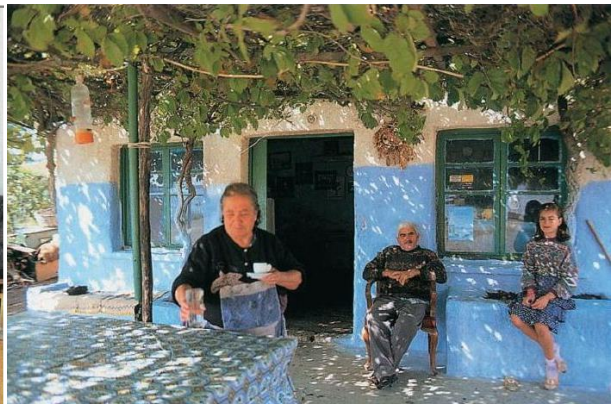
ΣΙΧΙΣΜΟΣ

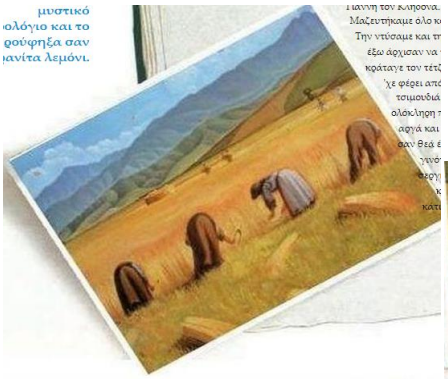
Ο ενστερματικός ιδρυτής Γκουρού Νανάκ ίδρυσε το Σιχισμό στη Βόρεια Ινδία το 16ο αιώνα. Οι Σιχ εκπολεμούσε τους 10 γκουρού (θρησκευτικούς δασκάλους), που εκπολέμησαν την αλήθεια για το Θεό και οι οποίοι τόνισαν τη σημασία της εργασίας υπέρ της κοινότητας καθώς και της λατρείας. Οι σύνδεσμοι (σκαθώς και μεγάλες γενιάδες) Σιχ φορούν τουρμπάνι για να δείξουν την πίστη τους και την ένταξή τους στην κοινότητα των Σιχ.

Για περισσότερες πληροφορίες
ΒΟΥΔΙΣΜΟΣ
ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΣ
ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ
ΙΣΛΑΜ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣΥΝΗ

Ek 6e

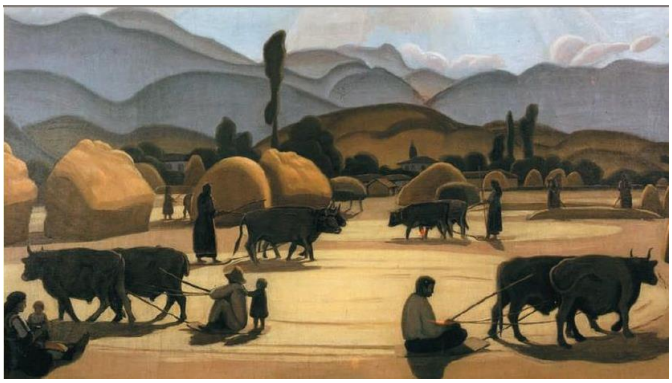

μυστικό
ολόγιο και το
ρούφηξα σαν
ανίτα λεμόνι.

πίνακας του Δ. Γιολδάση

Ek 6f

Το σπίτι του ποιητή Καβάφη

Θεσσαλονίκη:
Η μητρόπολη και η οδός Μητροπόλεως προπολεμικά (πάνω) και σήμερα (κάτω)

Θεσσαλονίκης εγκόλπιον,
εκδ. Εξάντας, Αθήνα, 1997

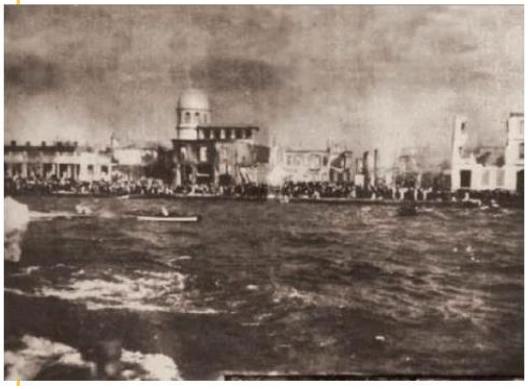

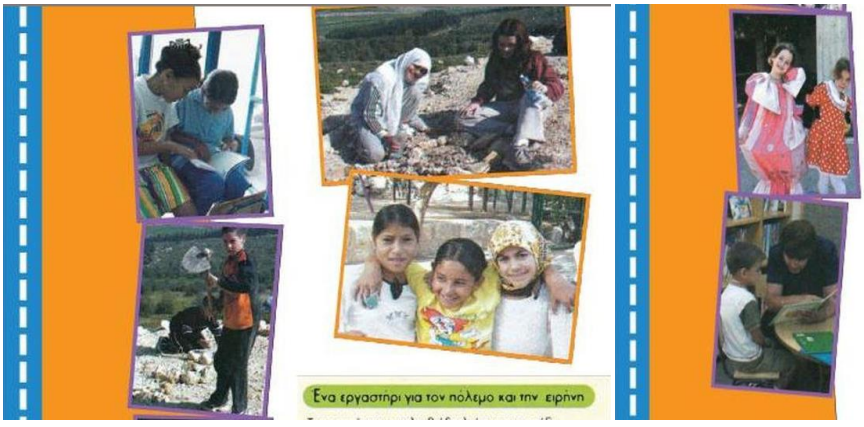

Ek 6g

Ταγματάτης Σμύρνης

Ένα εργαστήρι για τον πόλεμο και την ειρήνη

Ek 6h

Μουσείο Αφής

